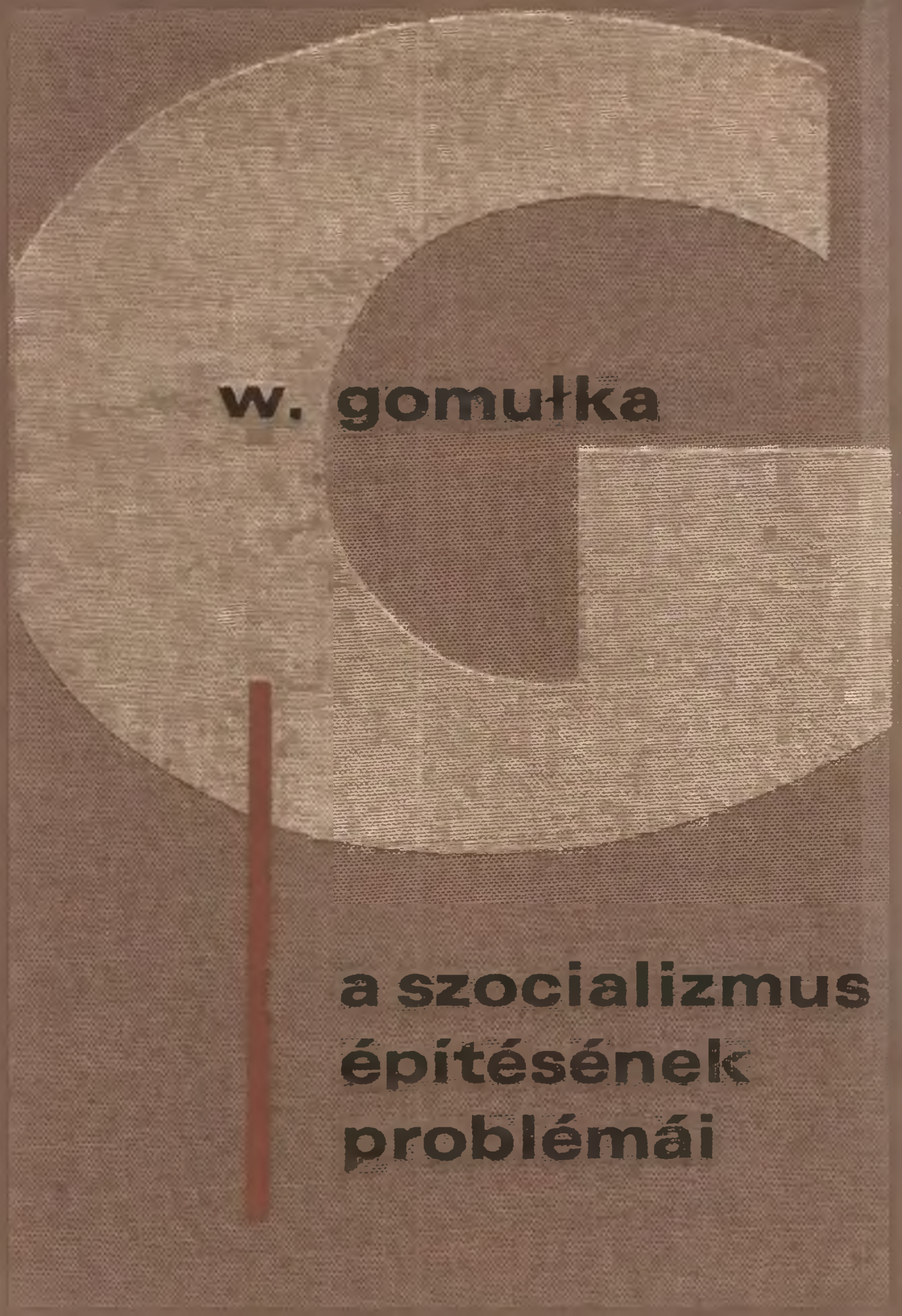
w. gomułka
a szocializmus
építésének
problémái

WŁADYSŁAW GOMUŁKA

WŁADYSŁAW GOMUŁKA

A SZOCIALIZMUS ÉPÍTÉSÉNEK PROBLÉMÁI

VÁLOGATOTT BESZÉDEK
1964–1969

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ · 1970

FORDÍTOTTA
ÉS ÖSSZEÁLLÍTOTTA:
PÁLOS TAMÁS

Első alkalommal jelenik meg magyar nyelven Władysław Gomułkának, a Lengyel Egyesült Munkáspárt Központi Bizottsága első titkárának beszédeiből gyűjtemény.

A történelmi hagyományok és a szocialista építés közös élményeivel gazdagodó magyar–lengyel barátság, az együttműködés, a vállvetett világpolitikai harc, Lengyelország dinamikus fejlődése és növekvő nemzetközi szerepe egyaránt indokolja, hogy ezúton is kielégítsük azt a nagy érdeklődést, amely a lengyel bel- és külpolitika iránt a magyar közvéleményben megnyilvánul. Kötetünk az 1964-től 1969-ig terjedő időszakban elhangzott legjellegzetesebb beszédeit tartalmazza annak az embernek, akinek élete összeforrt a lengyel nép forradalmi harcaival.

Az utóbbi években Lengyelországban olyan események játszódtak le, amelyekkel kapcsolatban a lengyel kommunista párt átfogóan megtárgyalta a legfontosabb politikai, gazdasági, társadalmi és ideológiai kérdéseket. Egyszersmind Lengyelország aktívan részt vett a nemzetközi életben, s a LEMP több fontos kérdésben részletesen kifejtette álláspontját.

Ebben az időszakban került sor Budapesten a magyar–lengyel baráti, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés megújítására. Ez az esemény és a magyar párt- és kormányküldöttség 1964. évi varsói látogatása kifejezte, hogy milyen őszinte, testvéri érzéseket táplál a LEMP és a lengyel nép hazánk, a magyar nép, az MSZMP iránt.

E gyűjtemény is megmutatja, hogy a lengyel kommunisták olyan elvi politikát folytatnak, amely a nemzeti és a nemzetközi érdekek

marxista–leninista egységére épül, s kiindulópontja a Władysław Gomułka megfogalmazta vitathatatlan tapasztalat: „Lengyelország sorsa végérvényesen összekapcsolódott a szocializmussal."

Władysław Gomułka beszédei a leghivatottabban tájékoztatnak a lengyel nép életéről és a lengyel politikáról. Őszinte örömünkre szolgálna, ha beszédei megjelentetésével hozzájárulnánk a magyar és a lengyel nép, pártjaink és kormányaink mélyen gyökerező, igaz barátságának erősítéséhez.

A KIADÓ

BESZÉD A VARSÓI LENGYEL–MAGYAR BARÁTSÁGI NAGYGYŰLÉSEN

(1964. OKTÓBER 17.)

Kedves elvtársak!
Kedves magyar barátaink!
Tisztelt jelenlevők!

Tavaly novemberben lengyel párt- és kormányküldöttség volt baráti látogatáson a Magyar Népköztársaságban, s akkor meghívta a magyar nép vezetőit, látogassanak el hazánkba. S ma a varsói munkásság és a varsói közélet képviselői találkoznak a Kádár Jánosnak, az MSZMP Központi Bizottsága első titkárának, a magyar forradalmi munkás-paraszt kormány elnökének vezetésével néhány nap óta hazánkban tartózkodó magyar párt- és kormányküldöttséggel.

Engedjék meg, elvtársak, hogy pártunk Központi Bizottsága, a Nemzeti Egységfront Országos Elnöksége, az államtanács és a lengyel kormány nevében még egyszer szívből üdvözöljem drága barátainkat, a magyar nép, a testvéri szocialista ország küldötteit.

A testvéri szocialista országok képviselőinek kölcsönös látogatásai, a baráti találkozások mindenképpen rendkívül hasznosak. Hozzájárulnak egymás eredményeinek és népének jobb megismeréséhez, s ami a legfontosabb, lehetővé teszik a pártok és kormányok vezetőinek közvetlen eszmecseréjét, a két ország népét kölcsönösen érintő kérdések eldöntését. Ez úton valósul meg a kétoldalú barátság, együttműködés és kölcsönös segítség szorosabbra fűzése és a szocialista közösséghez tartozó országok egységének erősítése.

Teljes meggyőződéssel állíthatjuk, hogy a magyar barátainknak hazánkban tett látogatása során folytatott megbeszélések, valamint az ezek alapján hozott döntések becses hozzájárulást jelentenek a lengyel–magyar kapcsolatok további erőteljes fejlődéséhez, s maradéktalan

összhangban vannak a szocialista országok együttműködésének és egységének, a közös ügyért vívott harcuknak irányvonalával.

A lengyel–magyar kapcsolatok fejlődése tekintetében igen fontos az árucsere. Országaink gazdasága dinamikusan fejlődik. A háború vége óta a magyar ipar termelése több mint ötszörösére növekedett. Még gyorsabban fejlődött a lengyel ipar. De nemcsak a lehetőségek növekednek, hanem a szükségletek is, mind a fogyasztás, mind a beruházási javak, mind pedig a választék tekintetében.

A lengyel–magyar kapcsolatokban jelentős helyet foglal el az árucsere-forgalom.

A szocialista országok között a gazdasági együttműködés – a rendszeres fejlődés ellenére – sok tekintetben még mindig kihasználatlan, egyre több lehetőséget és tartalékot rejt magában. Vonatkozik ez Lengyelország és Magyarország gazdasági együttműködésére is.

Minél jobban tudjuk kiaknázni a tartalékokat, annál nagyobb hasznára válik ez a szocialista országok gazdasági életének. Az ipar és az egész gazdasági élet gyors fejlődését nemcsak a belső szükségletek növekedése, hanem a kapitalista világgal folytatott verseny is megköveteli.

A szocializmus győzelme ezen a téren döntő jelentőségű korunk valamennyi alapvető problémájának a szocializmus javára történő megoldása szempontjából. Ebből fakad a szocialista országok kölcsönös és rendszeres együttműködése, továbbá az a követelmény, hogy a kétoldalú és sokoldalú együttműködés mechanizmusát mind tökéletesebbé tegyük.

Minden egyes szocialista állam és az egész szocialista közösség gazdasági hatalmának, fejlődési ütemének alapja már ma is saját erőfeszítésük, a nemzetközi szocialista munkamegosztás, a szakosítás, a termelési kooperáció, a távlati tervek összehangolása és az egységes fejlődés biztosítása, a jövőben pedig még inkább így lesz. Érdeke ez minden szocialista államnak és az egész szocialista rendszernek.

Csak az így értelmezett együttműködés biztosíthatja a szocialista országok között a folyamatos, tervszerű és kölcsönösen hasznos árucsere-forgalom gyors növekedését. A jelenlegi, már elég magasan fejlett gazdasági potenciállal rendelkező KGST-országok, közöttük Lengyelország és Magyarország, a gazdasági együttműködés magasabb

fokára való áttérés nélkül nem számíthatnak arra, hogy árucsereforgalmuk oly mértékben növekedhet a jövőben, mint az utóbbi években növekedett. Minden szocialista országnak létérdeke, hogy az eddigi ütem ne lassúbbodjon.

A lengyel–magyar kereskedelmi kapcsolatok az utóbbi években jelentős fejlődést értek el. Országaink között 1958-ban az árucsere-forgalom 250 millió deviza-złoty, azaz 62 millió dollár volt, 1963-ban elérte a körülbelül 620 millió deviza-złotyt, s ez idén előreláthatólag meghaladja a 670 millió deviza-złotyt, a mintegy 170 millió dollárt. Ez az utóbbi hat évben 170 százalékos növekedést jelent. 1959–1963-ban Lengyelország külkereskedelmi forgalma 64 százalékkal, Magyarországé pedig 91 százalékkal növekedett. Kiderül ebből, hogy mennyire megnövekedett a két ország külkereskedelmén belül a lengyel–magyar árucsereforgalom, de az is kiderül, hogy a két ország kereskedelmében, gazdasági szerkezetében még sok a kihasználatlan lehetőség, továbbá az is, hogy van lehetőség a lengyel–magyar árucsere-forgalom bővítésére.

Kölcsönösen nagy fontosságot tulajdonítunk az országaink fejlődése számára alapvető jelentőségű külkereskedelemnek. Még a nagy országok, a hatalmas gazdasággal rendelkező államok sem teljesen önellátók, a kis országok számára pedig a külkereskedelem egyenesen létérdek. A külkereskedelem fejlődésében Magyarország messze megelőzte Lengyelországot. A Magyar Népköztársaság exportja a lengyel export kétharmada, holott lakossága csupán egyharmada Lengyelországénak.

Az egy lakosra számított export értéke Lengyelországban 1963-ban 58 dollár, Magyarországon viszont 119 dollár, tehát a mienknek több mint a kétszerese volt. Ezenkívül a magyar exportban évről évre nagyobb helyet foglal el a gépek és berendezések kivitele, s 1963-ban elérte az 54 százalékot, míg a lengyel exportban csupán 46 százalékkal szerepelt.

Az említett számadatok ismételten aláhúzzák, mennyire fontos iparunk fejlődése, az exportcikkek gyártásának állandó fokozása és áruexportunk szerkezetének megjavítása. Világos, hogy egyszersmind tökéletesíteni kell exporttermelésünket, gyártmányainkat világszínvonalra kell emelnünk, mert csak így számíthatunk sikerre mind a kapitalista, mind a szocialista piacon. Mi sem akarunk korszerűtlen gépeket

és berendezéseket vásárolni, és tőlünk sem akar senki sem ilyeneket venni, nem beszélve arról, hogy ilyen árucikkekért megfelelő árat sem lehet kérni.

A lengyel–magyar árucsere-forgalom távlati fejlődése a gazdasági, mindenekelőtt az ipari együttműködés elmélyítésétől függ. Jelenleg alapos munka folyik a két ország népgazdasági tervének egybehangolására, az 1966–1970. évi új ötéves terv időszakára szóló kereskedelmi egyezmény megkötésére. Az eddigi megállapodások szerint a lengyel–magyar árucsere-forgalom 1970-ig körülbelül 70 százalékkal nő majd az ez évi színvonalhoz képest.

A gépek és berendezések tekintetében árucserénk lényegében azonos értékű lesz. A kölcsönös árucsere–forgalom magasabb mutatói a szakosítással és a termelési kooperációval függnek össze. Ezen a területen még sok a kihasználatlan lehetőség.

A szakosítás és a termelési kooperáció terén jelentkező nehézségek leküzdése nem könnyű dolog. Az együttműködés mechanizmusa nemcsak lengyel–magyar viszonylatban, de valamennyi KGST-ország viszonylatában sem működik még úgy, ahogyan kellene. Egyelőre az út kezdetén vagyunk. Az élet azonban előbbre lépésre késztet bennünket, hiszen a szakosítás és a termelési kooperáció az egyetlen út, amelyen haladva biztosítani lehet a szocialista országok gazdaságának állandó rendszeres fejlődését, de ebből fakad a kölcsönös árucsere-forgalom növelésének lehetősége is.

Örömmel állapítjuk meg, hogy a magyar barátainkkal folytatott kétoldalú megbeszélések során újabb konkrét megállapodásra jutottunk a szakosítás és a két ország ipari termelésének kooperációja területén. Közös törekvésünk, hogy gazdasági életünk állandó rendszeres együttműködését – különösen az ipar területén – mindkét ország érdekeinek figyelembevételével növeljük, s az elkövetkező években ezúton biztosítsuk az országaink közötti árucsere-forgalom növekedését.

Elvtársak! A Lengyel Népköztársaság és a Magyar Népköztársaság együttműködése nemcsak a két ország számára döntő jelentőségű. A mi barátságunk és együttműködésünk lényeges eleme az európai politikai helyzetnek, a szocialista tábor egységének, a szocialista or-

országok részéről a háború elkerüléséért, a békés egymás mellett élés győzelméért vívott harcnak.

A békéért és a különböző rendszerű országok békés együttműködéséért folyó harcban döntő szerep jutott a szocialista világrendszernek. Ez szocialista eszméink legmélyebb értelméből fakad, s az emberiségnek a szabadságra, az igazságos társadalmi rendszerre, a békés alkotómunka lehetőségére irányuló legtermészetesebb vágyát fejezi ki.

Mindez programunk humanista tartalmából és abból a tényből következik, hogy az emberiség jövőjét mi képviseljük. Ez pedig abból fakad, hogy a mi rendszerünk magasabb rendű a tőkés rendszernél.

Magyar vendégeink érkezésének napján a Szovjetunió újabb történelmi jelentőségű sikert ért el. Felbocsátotta a Voszhodot, az első háromszemélyes űrhajót, amely újabb bizonyítéka a tudomány és a technika területén megmutatkozó szovjet fölénynek. Ez is példázza az első szocialista országnak az emberiség jólétéért, biztonságáért és a tartós béke megőrzéséért vívott küzdelmét.

A Szovjetunió, s ugyanúgy Lengyelország, Magyarország és más szocialista országok külpolitikájának fő irányvonala a következetes közös harc a békéért, a nemzetközi enyhülésért, a leszerelésért és a vitás nemzetközi kérdések tárgyalásos megoldásáért. A nemzetközi életben minden tevékenységünk ebből az óhajunkból fakad.

A békés egymás mellett élés politikája összhangban van a világ minden népének kívánságával, s szorosan összefűz bennünket a földkerekség összes haladó erőinek a népek teljes függetlenségéért és a szocializmusért vívott harcával.

Az utóbbi évek politikai gyakorlata tanúsítja, hogy egyre több ország csatlakozik ehhez a közös nehéz küzdelemhez, járul hozzá eszméink győzelméhez. Az, hogy a kapitalista világ néhány kimagasló személyisége ugyancsak magáévá tette a békés egymás mellett élés alapelvét, arról tanúskodik, hogy a béke erői nagy sikereket érnek el, s egyszersmind éles fényt vet a világ jelenlegi sajátos erőviszonyaira.

Szükségszerű, hogy a lehetőségeket konkrét ténnyé kovácsoljuk és a fejlődést a nemzetközi enyhülés útjára vigyük, hogy az agresszív imperialista köröknek, a hidegháború megszállottjainak minden mes-

terkedése ellenére újabb konkrét lépéseket tegyünk a nemzetközi légkör, a nemzetközi viszonyok enyhülése felé.

Országaink nem kímélik erejüket, hogy hozzájáruljanak a világbéke biztosításához.

Teljes szolidaritásunkat fejezzük ki a Szovjetunió fontos békekezdeményezéseivel, s ugyanakkor saját kezdeményezésekkel lépünk fel a nemzetközi feszültség enyhülése érdekében. Közismertek a középeurópai atomfegyvermentes övezet megteremtésére, valamint ez idén az atomfegyverek e térségben történő befagyasztására vonatkozóan előterjesztett lengyel javaslatok. Az a körülmény, hogy az NSZK makacs ellenállása dacára más nyugati országok nem dobták sutba a lengyel terveket, azt tanúsítja, hogy ezek mindenki számára érthetőek és elfogadhatók. A nemzetközi feszültség enyhülésének útján időnként újabb nehézségek és káros politikai mesterkedések nehezítik a konkrét megegyezést.

A világközvélemény előtt népszerűek a megegyezések eszméi, s a világ népei mind szélesebb fronton lépnek fel az imperializmus békeellenes politikájával szemben. A NATO-ban működő hidegháborús erők egyre nehezebben találnak érveket a szocialista országok békejavaslataival szemben.

A Nyugat reakciós és agresszív erői, amelyek vakon és süketen állnak a valósággal szemben, s makacsul ragaszkodnak hidegháborús doktrínáikhoz, kihívják maguk ellen a békeszerető emberek határozott ellenállását. A hidegháború a nyugatnémet imperializmus kedvenc politikai eszközévé vált.

A bonni militaristák és revansisták szüntelenül a német birodalom újjászületéséről ábrándoznak. Nem mondanak le az élet által régen túlhaladott lengyelellenes területi igényeikről, s továbbra is hirdetik a Német Demokratikus Köztársaság bekebelezésének képtelen koncepcióját. Az NDK megalakulásának 15. évfordulója alkalmából Erhard kancellár nyugat-berlini sajtóértekezletén ismét előhozakodott az 1937. évi lengyel határokról szőtt lázálmaival.

Ebben a békeellenes koncertben nemrég megszólalt a CDU–CSU bundestag-frakció elnöke, Rainer Barzel is, aki a bonni kormány revanspolitikáját „európai jelentőségű ügynek" nevezte. A keresztény-demokrata pártnak, a jelenlegi bonni kormány parlamenti támaszának

ez a képviselője úgy véli, hogy az Odera–Neisse-határ csupán „demarkációs vonal". Állítása szerint „az Odera–Neisse-vonal problémájának" megoldása előtt a fő akadály az, hogy Lengyelországot a kommunisták kormányozzák. „Amikor nem békülünk meg a kommunisták törvényellenes uralmával és az általuk teremtett jogtalan tényekkel, Európa ügyét szolgáljuk" – jelentette ki, majd így folytatta: „Varsóban és Prágában, Budapesten, Bukarestben és Szófiában európaiak milliói főleg azért reménykednek a szabadságban, mert mi nem békülünk meg a kommunisták uralmával és az általuk teremtett tényekkel... Ha Európa minden népe, minden német és minden lengyel szabadon beszélhetne, azt mondanák: mi megtalálnánk a megegyezés útját."

Megkérdezhetjük Erhard kancellárt: teljesen kifejtette Rainer Barzel az Erhard-kormánynak a szocialista államok irányában követett politikáját?

A nyugatnémet revansisták és militaristák „a szabadság védelmezőinek" álarcában ágálnak, „fel akarják szabadítani" a szocialista országok népeit, hazánk népi hatalmának megdöntéséről ábrándoznak, s ha ez sikerülne, akkor „megtalálnák a megegyezés útját" a lengyelekkel, akkor módot találnának „az Odera–Neisse-vonal problémájának" megoldására.

Szó, ami szó, gyönyörű program. Méltó arra, hogy kifüggesszék a NATO-országok minden fővárosának minden falán, Washingtonban, Londonban, Párizsban, Rómában és valamennyi többi fővárosban. Hadd tudják meg az emberek, miben áll a bonni kormány politikájának „európai jelentősége". A lengyelek és a többi szocialista ország népei túlságosan is jól ismerik ennek az egyáltalán nem új politikának a lényegét, hiszen ugyanezt a politikát folytatta Erhard kancellár nem is olyan régi elődje: Hitler.

A bonni kormánynak a szocialista országok irányában követett, s Barzel által kifejtett politikai programja világosan felfedi, mire vezetne az, ha a Bundeswehrt beeresztenék az atomfegyvertárba, mégpedig az úgynevezett többoldalú NATO nukleáris erő formájában.

Sokatmondó tény, hogy az NSZK-n és az Egyesült Államokon kívül a többi NATO-állam alapjában véve nem kíván részt venni ebben a számukra fölösleges vállalkozásban, s nem is járul hozzá a megvalósításához. De a bonni kormány már úgy érzi, hogy képes durva nyomást

gyakorolni atlanti szövetségeseire. Erhard kancellár, amikor az atlanti szövetségesek ellenezték a többoldalú NATO nukleáris erő megteremtését, azzal a fenyegetéssel válaszolt nekik, hogy kétoldalú, vagyis amerikai–nyugatnémet nukleáris erőt hoznak létre, s egyben bejelentette, hogy az erről szóló szerződést még ez év végéig megkötik. Ezt néhány nappal ezelőtt egy sajtóértekezleten Rusk amerikai külügyminiszter is igazolta, amikor kijelentette, hogy az Egyesült Államok még ez idén el akarja érni a többoldalú nukleáris erő létrehozásáról szóló szerződés megkötését.

Ma még nehéz megmondani, megtöri-e ez a nyomás azoknak a NATO-országoknak ellenállását, amelyek ellenzik a többoldalú nukleáris erő megteremtését. Az viszont kétségtelen, hogy az a többoldalú nukleáris erő, amelyet még ez idén létre akarnak hozni, a nyomás eredményétől függetlenül egy NATO-n belüli kétoldalú, amerikai–nyugatnémet katonai és politikai szövetség kifejezője lesz.

Nem akarjuk lebecsülni, de nem is becsülhetjük le ennek a lépésnek várható következményeit.

A két- vagy többoldalú nukleáris NATO-erő megteremtése azt jelenti, hogy gyakorlatilag olyan államokra terjesztik ki a nukleáris fegyvereket, amelyek azelőtt nem rendelkeztek velük. Ezt mindenki tudja, egyes NATO-államok – például Norvégia – vezetői pedig nyíltan, ország-világ előtt meg is mondják. Az Egyesült Államok és az NSZK ezzel a lépéssel automatikusan elzárja a nukleáris fegyverek további elterjedésének megakadályozására vonatkozó egyezmény útját.

A két- vagy többoldalú nukleáris NATO-erő azt jelentené, hogy meggyorsulna a fegyverkezési hajsza, kiéleződne a nemzetközi helyzet és a hidegháború, tovább erősödnének a NATO-ban az NSZK pozíciói, holott ez az egyetlen európai állam, amely területi igényt támaszt más országokkal szemben, nem ismeri el az Odera–Neisse-határt, a Német Demokratikus Köztársaság bekebelezésére törekszik, meg akarja semmisíteni a hitleri birodalom katonai vereségének következményeit.

A két- vagy többoldalú nukleáris NATO-erő azt jelentené, hogy az NSZK előtt megnyílna a saját nukleáris erő létrehozásának, a nukleáris fegyverek és a célba juttatásukra szolgáló eszközök saját üzemekben

való előállításának útja. Ugyanakkor olyan ipari országokat, amelyek eddig nem rendelkeztek nukleáris fegyverekkel, arra ösztönözne, hogy kezdjék meg nukleáris fegyverek gyártását.

Egyszóval, a két- vagy többoldalú nukleáris NATO-erő megteremtése újabb fontos lépés lenne a nukleáris háború felé vezető úton.

Már idéztük Rainer Barzelt, a bonni kormánypolitika szócsövét: „Ha Európa minden népe... szabadon beszélhetne..." A lényeg azonban az, hogy az imperialisták és a militaristák nem engedik meg saját népeiknek az olyan kérdések eldöntését, amelyek e népek életében, de minden ember életében a legfontosabbak, a legjelentősebbek. A népeket nem kérdezik meg, hanem önkényesen döntik el az ilyen kérdéseket.

Azt javasoljuk a nyugatnémet militaristáknak és valamennyi imperialista állam kormányának, hogy adják meg saját népeiknek a jogot sorsuk intézésére, tegyék lehetővé, hogy titkos szavazással válaszoljanak a létérdekükbe vágó kérdésekre, arra, hogy fegyverkezési versenyt akarnak-e vagy leszerelést, többoldalú nukleáris erőt és általában nukleáris fegyvereket akarnak-e, vagy minden tömegpusztító fegyver azonnali megsemmisítését kívánják, s majd meglátják, mire szavaznak országaik népei. Ugyanazt fogják választani, amit a szocialista országok népei: a békét, nem pedig a háborút.

A mi szocialista szabadságunk és demokráciánk abban különbözik a polgári szabadságtól és demokráciától, hogy mi, kommunisták, bármely pillanatban beleegyezhetünk egy ilyen népszavazásba, az imperialista országok kormányai azonban saját államukban sohasem egyezhetnek bele. A mi „diktátori" hatalmunk éppen abban áll, hogy népünknek a békeóhajt diktáljuk, amely a nép óhaja. Az imperialista államok „demokratikus", „szabadságszerető" kormányainak lényege viszont abban áll, hogy a szabadságot csak önmaguknak, csak a nagy tőkés monopóliumoknak tartják fenn, s ezt a helyzetet hatalmas rágalmazó propagandagépezetük segítségével állandósítják. Imperialista államgépezetük segítségével vagy agresszív háborúkat kényszerítenek népeikre, vagy pedig fegyveres intervenciókat hajtanak végre, beavatkoznak más népek belügyeibe.

Korunkban az egyes népek, az egész emberiség számára nincs fontosabb kérdés, mint annak megakadályozása, hogy a világ elhamvadjon

a nukleáris háború tüzében. Az ilyen háborúk veszedelme mindaddig fenyegetni fog, amíg nem számolnak fel minden tömegpusztító eszközt. Ezt már régóta javasolja a Szovjetunió, s javaslatát támogatják a szocialista államok, de sok más ország is támogatja. A nyugati államok viszont elvetik a szovjet javaslatot, noha az ENSZ-közgyűlés 14. ülésszakán maguk is az általános és teljes leszerelésre szavaztak. A leszerelés helyett azonban szüntelenül folyik a fegyverkezési verseny.

Nyugati polgári sajtóközlemények szerint a többoldalú nukleáris erő megteremtése körülbelül 5 milliárd dollárjába kerül majd a NATO-nak. Az NSZK kormánya kifejezte azt a készségét, hogy ennek az összegnek felét, sőt 65 százalékát fedezi. Jómódú ország! Az NSZK már ma több mint 5 milliárd dollárt költ évente 420 000 főnyi reguláris hadseregére és a fegyverkezésre, ugyanakkor a világon sok száz millió ember éhezik.

Az el nem kötelezett országok most befejeződött kairói értekezlete, amelynek munkájában 56 állam vett részt, a jelenkor legfőbb problémái közé sorolta azt, hogy a világ koldusokra és gazdagokra oszlik, erélyesen követelte ennek az igazságtalanságnak felszámolását, a régi és az új gyarmati rendszernek, a kizsákmányolás minden formájának megszüntetését, élesen tiltakozott az imperializmusnak a harmadik világ több országában indított fegyveres intervenciója ellen, s olyan határozatokat hozott, amelyeknek éle az imperialista államok agressziv politikája ellen irányul.

Legfőbb ideje, hogy a nyugati hatalmak levonják a következtetéseket a fennálló erőviszonyokból és a nemzetközi helyzet fejlődéséből, lemondjanak a feszültség fokozásának politikájáról, rálépjenek az égető kérdések békés rendezésének útjára. E kérdések közül Európában az a legfontosabb, hogy el kell ismerni a fennálló német határokat, két német állam létezésének tényét, tiszteletben kell tartani a Német Demokratikus Köztársaság szuverén jogait, le kell mondani arról a gondolatról, hogy nukleáris fegyvereket bocsássanak a nyugatnémet hadsereg rendelkezésére. Ha a német problémát ennek figyelembevételével rendeznék, ez alapul szolgálhatna a két német állam közeledése és együttműködése révén kialakuló történelmi folyamatnak: Németország egyesülésének. Mi támogatjuk a Német Demokratikus Köztársaság minden erőfeszítését ebben az irányban.

Lengyelország és Magyarország külpolitikáját az érdekek közössége jellemzi. Békés erőfeszítéseink a többi szocialista ország békekezdeményezéséhez hasonlóan támogatják közös barátunk és szövetségesünk, a Szovjetunió békepolitikáját.

A társadalmi és a politikai rendszertől függetlenül minden országgal való békés egymás mellett élés lenini politikája, amelyet az SZKP XX. és XXII. kongresszusa vázolt fel, s amely az SZKP programjában jutott kifejezésre és a szocializmus lényegéből következik, ismét szilárdan hangot kapott az SZKP Központi Bizottságának minapi teljes ülésén.

Mint ismeretes, az ülésen célszerűnek tartották elfogadni Hruscsov elvtárs lemondását első titkári és miniszterelnöki tisztségéről.

Lehetséges, hogy sokak számára némiképp váratlanok voltak az SZKP Központi Bizottságának ülésén történt változások. Ennek magyarázata a Szovjetuniónak a szocialista táborban betöltött szerepe és az a vezető pozíció, amelyet ez a szocialista állam a világban elfoglal. Ezért teljesen érthető, hogy a szovjet párt- vagy állami vezetésben bekövetkező minden változás valamennyi országban nagyobb figyelmet kelt, mint a nyugati államok gyakori kormányváltozásai.

Természetesen minden változás meghatározott okok következménye, s kizárólag belső kérdés. Feltételezhető, hogy több okból kifolyólag távozik Hruscsov elvtárs az általa betöltött posztokról, noha sok érdemet szerzett a Szovjetunió gazdasági potenciáljának fokozásában és a világbéke megszilárdításában.

Csak a legfelsőbb szovjet párt- és állami szervek ítélhetik meg, mennyire fontosak voltak ezek az okok. Nem követek el indiszkréciót, ha elmondom, hogy Hruscsov elvtárs tavaly ősszel egy beszélgetés során azt mondta nekem, hogy gondol a lemondásra. Ezért személy szerint engem nem lepett meg, hogy Hruscsov elvtárs kérte felmentését, s ezt az elhatározását hajlott korával és megromlott egészségi állapotával indokolta. Ismeretes, hogy kérését az SZKP Központi Bizottságának plenáris ülése teljesítette.

Minden párt szuverén, s egyedül jogosult arra, hogy határozatokat hozzon és értékelje saját életének ügyeit, vezetőségének munkamódszerét, értékeljen mindent, ami országát illeti, amelynek életét irányítja, s amelynek sorsáért felelősséggel tartozik. Ugyanakkor minden pártot

a marxizmus–leninizmus közös alapelvei vezérelnek, a fontos határozatok hozatalánál mindegyik köteles a kollektív vezetés elvéhez tartani magát. A kollektív vezetés, a testvéri kapcsolatok fejlesztése más pártokkal és szocialista országokkal, a párttagság egységének a proletár nemzetköziségen alapuló megszilárdítása a lenini alapelvek közé tartozik.

Lengyelország, minden szocialista ország és az egész világ számára a leglényegesebb az, hogy az SZKP és a szovjet kormány továbbra is következetesen folytatni fogja a Szovjetunió külpolitikájának a XX. és a XXII. kongresszuson megszabott általános irányvonalát. Továbbra is fejleszteni fogjuk az együttműködést, erősíteni fogjuk a testvéri barátságot és szövetséget a Szovjetunióval, az SZKP és a szovjet kormány részéről pedig bizonyára nem kevesebb óhaj nyilvánul majd meg ugyanebben az irányban. Erről mélyen meg vagyunk győződve, sőt már konkrét tanúbizonyságokkal is rendelkezünk.

Pártunk politikai bizottságának és kormányunknak sok tagja személyes kapcsolatok, tárgyalások, értekezletek stb. révén Brezsnyev és Koszigin elvtársat egyaránt igen közelről ismeri. Brezsnyev elvtárs fivére mint szakember hosszú ideig nálunk dolgozott a Lenin Kohászati Műveknél. Ismételten alkalmunk volt meggyőződni arról, hogy testvéri érzéssel viseltetnek országunk iránt. Ezért is szeretném erről a helyről legjobb kívánságaimat tolmácsolni Brezsnyev elvtársnak, az SZKP Központi Bizottsága első titkárának és Koszigin elvtársnak, a Szovjetunió miniszterelnökének. Kívánom, hogy megtisztelő és felelős tisztségükben a legjobb eredményeket érjék el a kommunizmus építése terén, egyszersmind sikereket érjenek el a nagy szocialista közösség és a nemzetközi kommunista mozgalom egységének megszilárdítására irányuló közös törekvésünkben, a közös célokért vívott együttes harcunkban.

Országaink és vezető erőik – a LEMP és az MSZMP – szilárdan valamennyi szocialista ország egységének, az egész nemzetközi munkásmozgalom összeforrottságának alapján állnak. Ez a napjainkban oly nélkülözhetetlen egység fontos záloga a szocialista országok, a kommunista világmozgalom további sikereinek és győzelmeinek, mindenekelőtt az imperialistaellenes harc frontján, a világbéke és a haladás biztosítása terén.

A két párt tevékenységét az alkotó marxizmus–leninizmus elvei vezérlik, amelyek az 1957. és 1960. évi kommunista világértekezlet nyilatkozataiban fejeződtek ki a jelenkor problémáira alkalmazva.

Támogatjuk és továbbra is támogatni fogjuk mindazokat az erőfeszítéseket, melyeknek célja a nemzetközi munkásmozgalom sorainak egybeforrasztása, a felmerült nézeteltérések leküzdése.

A Lengyel Egyesült Munkáspárt és a Magyar Szocialista Munkáspárt a szocialista tábor egységének, a nemzetközi kommunista mozgalom összeforrottságának megszilárdítására irányuló törekvésében már állást foglalt a kommunista és munkáspártok világértekezletének összehívása mellett. Továbbra is alkotó tevékenységet folytatunk majd ebben az irányban, mert azt a nézetet valljuk, hogy az értekezlet feladata a kommunista világmozgalom egységének megszilárdítása, minden kommunista és munkáspárt erejének mozgósítása a közös tevékenységre, a legfontosabb közös célokért vívott harcra.

Elvtársak! Mondják – és helyesen mondják –, hogy a magyarok és a lengyelek kölcsönös baráti érzelmei a történelmi múltban, a szabadságért és a haladásért vívott közös harcban gyökereznek. Ez nyilvánvaló tény, amelyet lépten-nyomon érzékelnek a gyönyörű magyar földön tartózkodó lengyelek és azok a magyarok, akiknek alkalmuk nyílik Lengyelországba utazni.

De éppoly nyilvánvaló, hogy népeink barátsága csak akkor virulhatott, fejlődhetett ki teljesen, amikor mindkét országban a dolgozó nép jutott hatalomra. Hosszú történelmi korszakokon át a lengyel–magyar barátság a hivatalos kormánypolitikától függetlenül, sőt, gyakran e politika ellenére fejlődött. Így történt a Spanyol Köztársaság védelmében a csatamezőkön, ahol vállvetve harcoltak lengyel és magyar forradalmárok. A legutóbbi húsz évben azonban ez a barátság mind teljesebb tartalmat nyert a két testvéri forradalmi munkáspárt vezette szocialista ország népének testvéri együttműködésében. Ezek a pártok azonos lenini elvek és eszmények alapján fejtik ki tevékenységüket, közös nemzeti és nemzetközi célokat követnek, teljesen megértik egymást és egyöntetűen gondolkoznak. Barátságunkat és együttműködésünket nemcsak népeink, munkásosztályunk és dolgozó tömegeink vívmányának tekintjük, hanem egyszersmind úgy értékeljük, mint közös hozzájárulásukat a szocialista tábor és a szocializmus világ-

méretű erőinek a békéért, a haladásért és a szocializmusért vívott harcához.

Vendégeink személyében köszöntjük a magyar nép élcsapatát, a Magyar Szocialista Munkáspártot, a magyar munkásosztályt és az egész magyar népet, amely nemsokára megünnepli a nagy évfordulót: felszabadulásának 20. évfordulóját.

Éljen és viruljon a Magyar Népköztársaság!

Éljen a Magyar Szocialista Munkáspárt és Kádár János elvtárs vezette Központi Bizottsága!

Éljen és erősödjék a testvéri lengyel–magyar barátság!

BESZÉD A FASIZMUS FÖLÖTTI GYŐZELEM 20. ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL A WROCŁAWI AKADÉMIÁN RENDEZETT NAGYGYŰLÉSEN

(1965. MÁJUS 8.)

Elvtársak, polgártársak!
Wrocław város lakói!

Ma az egész lengyel társadalommal, a világ több száz millió emberével együtt ünnepeljük a hitlerizmus fölött a második világháborúban aratott győzelem 20. évfordulóját, azt a győzelmet, amely új fejezetet nyitott a lengyel nép történetében, számos európai országban döntően hozzájárult a társadalmi és a politikai átalakulásokhoz, a szocialista világrendszer kialakulásához, s előrelendítette az évszázados gyarmati rendszer bomlási folyamatát, megváltoztatta a világ arculatát.

Ezek hát az eredményei annak a győzelemnek, amelyeket az antihitlerista koalíció a második világháborúban aratott.

A hitleri Németország 1939. szeptember 1-én rabló módon megtámadta Lengyelországot és kirobbantotta a második világháborút. A harmadik birodalom csaknem hat évig tartó szörnyű és pusztító hadműveletek után térdre kényszerült. Romokban hevert az a hitleri rablóállam, amely hazánknak, egész Európának mérhetetlen szenvedést, véres pusztulást, óriási anyagi károkat okozott.

Húsz évvel ezelőtt – 1945. május 8-án – a szétvert hitleri hadsereg képviselői aláírták Németország feltétel nélküli kapitulációját. Európában véget értek a hadműveletek. Ázsiában még három hónapig tartott a háború.

Lengyel földön a hadműveletek a hitleri birodalom életének utolsó órájáig folytak. Itt Wrocławban a hitleri helyőrség csak 1945. május 6-án, vagyis négy nappal Berlin eleste után adta meg magát. Azok a hitleri csapatok, amelyek Jelena Górába, Klodzkba vagy Bielawába szorultak, csak május 9-én tették le a fegyvert. Ezen a napon adták

meg magukat a szétvert hitleri hadsereg csoportjai a Hel-félszigeten és a Visztula torkolatánál is.

A hitleristák bűnös elképzelése, hogy letörlik Lengyelországot Európa térképéről és megsemmisítik a lengyel népet, azzal végződött, hogy a harmadik birodalom hadseregének utolsó, szétvert csapatai szégyenletes kapitulációra kényszerültek éppen lengyel földön.

A hitleri Németország Lengyelország megtámadásával és e bűncselekmény révén a második világháború kirobbantásával nemcsak azt a célt követte, hogy meghódítsa hazánkat és megsemmisítse a lengyel népet. Egyszersmind célul tűzte ki számos más ország és nép, különösen a szláv népek leigázását, hogy a harmadik birodalom rabjaivá, a hitlerista „felsőbbrendű nép" alattvalóivá tegye őket. S fő háborús célja, amely a szégyenletes müncheni egyezményben már eleve elnyerte a nyugati hatalmak hallgatólagos diplomáciai támogatását, az volt, hogy leigázza a Szovjetuniót, megsemmisítse a világ első szocialista államát.

Mindezeket az őrült hitleri terveket a szovjet hadsereg – örök dicsőségére – Berlin romjai alá temette.

Emellett a történelem nekünk, lengyeleknek is erkölcsi elégtételt szolgáltatott. A hitleristák utolsó fészkének leverésében – Berlin bevételében – a lengyel haderő alakulatai is részt vettek: a Tadeusz Kościuszkó I. gyalogos hadosztály, az I. mozsárdandár, a 2. nehéz tüzérségi dandár és az utászzászlóalj. Az elfoglalt Berlinben a szovjet zászlók mellett lengyel lobogók is lengtek.

A győzelem napjáért drága árat kellett fizetni. A második világháború harcmezőin, továbbá a hitlerista koncentrációs táborokban és más haláltáborokban becslések szerint több mint 38 millió ember vesztette életét. Semmi sem lehet egyenértékű a hitleri Németország által kiontott vérrel. A legnagyobb veszteséget a Szovjetunió, Lengyelország és Jugoszlávia népei szenvedték.

A Szovjetunió a második világháborúban aratott győzelemért mintegy 20 millió állampolgárának halálával fizetett, akik majdnem felerészben a hitleristák által halálra kínzott polgári lakosok és hadifoglyok voltak.

Hadifogolytáborok voltak itt, a Lengyelországhoz visszatért nyugati és északi területeken is: Łambinowice (Lamsdorf), Świętoszow (Neu-

hammer), Żagan (Sagan), Drzewic (Drewitz), Blachowna Śląsk (Blechhammer) és Olsztynka (Hohenstein) mellett. Az eddigi adatok szerint különösen szörnyű gyilkosságok színhelye volt a łambinowicei tábor, ahol meggyilkoltak, vagy éhség, betegség és kimerülés következtében pusztulni hagytak körülbelül 100 000 szovjet hadifoglyot. Becslések szerint ugyancsak mintegy 100 000 szovjet hadifogoly pusztult el Świętoszowban is. Ennek a tábornak a környékén eddig több tízezer szovjet hadifogoly holttestére bukkantunk.

A háború frontjain, ahol lengyelek is harcoltak, a hitlerista haláltáborokban, a tömeges nyilvános kivégzések következtében és a lengyel nép által a megszállás éveiben a hitlerista betolakodókkal vívott élethalálharcban több mint 6 millió lengyel állampolgár vesztette életét. Lélekszámához viszonyítva egyetlen nép sem szenvedett ilyen nagy veszteséget. Lengyelország minden 1000 lakosából 220-an a náci gonosztevők kezétől vagy a hadműveletek következtében haltak meg, vagyis pontosan százszor annyian, mint lakosságának lélekszámához viszonyítva az Egyesült Államokban. A hitlerista népirtás jelképe lett Auschwitz, a világ legnagyobb és legtragikusabb temetője, amelyben 28 nemzet közel 4 millió embere halt mártírhalált.

Jugoszlávia, amely a második világháború harmadik legnagyobb véráldozatot hozó országa, körülbelül 1,7 millió állampolgárát vesztette el, akik részben a fasiszta agresszorral vívott harcban lelték halálukat, részben a hitleri haláltáborokban kínszenvedések következtében haltak meg.

Az antihitlerista koalíció más államai sokkal kisebb áron váltották meg részvételüket a második világháborúban aratott győzelemben. Franciaország katonai és polgári vesztesége 653 000, Nagy-Britanniáé 388 000, az Egyesült Államoké pedig, nyugati források szerint, 292 000 volt.

Becslések szerint az antihitlerista koalíció államai a második világháborúban több mint 29 millió katonát és polgári személyt vesztettek. Ennek körülbelül 95 százaléka esik a Szovjetunióra, Lengyelországra és Jugoszláviára. E három ország 27,7 milliós veszteségéből majdnem 17 millió volt a náci táborokban halálra kínzott polgári lakosok és hadifoglyok száma. Főleg e három ország népeire nehezedett a hitleri népirtás minden kegyetlensége.

A hitleri Németország katonai veszteségeit 4,5 millióra, polgári lakosságának veszteségeit pedig mintegy 2 millióra becsülik, s ebben a számban a hitleristák által haláltáborokban meggyilkolt mintegy 300 000 német állampolgár is benne van.

A második világháború idején elpusztult több mint 38 millió ember közül kereken 33 millió az európai szocialista országok jelenlegi területén vesztette életét. Az európai keleti front volt a legfontosabb, a döntő a második világháborúban.

A második világháború ázsiai hadszínterein körülbelül 2 millió katona lelte halálát, nem számítva a polgári lakosságot. Ezzel szemben egész Európában, az afrikai frontot is beleértve, a háború kereken 36 millió áldozatot követelt. Tehát a második világháború elsősorban európai háború volt.

E háború és a hitleri agresszió fő terhét a Szovjetunió viselte. A német militaristák előzőleg leigázták csaknem egész Európát, s azok minden termelési és emberi potenciálját szolgálatukba állítva támadták meg a Szovjetuniót. Szárazföldi haderejük létszámának 87 százalékát a keleti frontra irányították.

Hosszú ideig a keleti front volt a háborúnak úgyszólván egyetlen frontja. 1944 közepéig Észak-Afrikában és Olaszországban az angol és az amerikai csapatokkal csupán a hitleri hadsereg állományának mindössze 1–6 százaléka állt szemben. A nyugati területeken még az úgynevezett második front megnyitása után sem volt a hitleri szárazföldi haderő egyharmadánál több katona. A hitlerista erők túlnyomó többsége a keleti fronton összpontosult.

A Szovjetunió döntő szerepet játszott a hitlerista agresszor leverésében, a legnagyobb mértékben járult hozzá a győzelem napjának eljöveteléhez, amelynek évfordulóját ma ünnepeljük. Európa népei – köztük a lengyel nép is – mindenekelőtt a Szovjetuniónak köszönhetik a hitleri megszállás alóli felszabadulásukat. A Vörös Hadsereg volt az a döntő erő, amely meghozta számukra és a mi számunkra a szabadságot és a függetlenséget.

A hitleri Németország fölötti győzelem eredményeképpen tértek vissza Lengyelországhoz ősrégi területei az Odera, a Neisse és a Balti-tenger vidékén, azok a területek, amelyeket a német rablók évszázadokkal ezelőtt elvettek tőlünk. E területek visszatérése a legnagyobb

győzelem volt, amelyet a lengyel nép államának ezeréves történelme során aratott.

A német militarizmus politikájának tartalma különböző formákban mindenkor az agresszió, a szláv területek leigázása, a „Kelet felé törés" volt. Évszázados expanziójának célpontjául a lengyel területek szolgáltak. Nagy Frigyes porosz király kezdeményezte Lengyelország felosztását. A német imperializmus mindig a „nagy birodalom" jelszavát követte. Ez a jelszó Bismarck kancellártól származott, aki a lengyelellenességet a Németország természetében rejlő alapelv rangjára emelte.

„Poroszország és Lengyelország között létharc folyik – mondotta Bismarck 1886-ban. – Ég és föld előbb egyesülnek, mint a németek és a lengyelek. Üssétek a lengyeleket mindaddig, amíg elmegy a kedvük az élettől. Nagy részvétet érzek (!) irántuk a helyzetük miatt, de ha élni akarunk, kénytelenek vagyunk őket kiirtani. A farkas nem bűnös abban, hogy az Isten olyannak teremtette, amilyen."

A német imperializmust ugyan nem az Isten teremtette, Bismarck azonban még az Istenre is hivatkozott, hogy igazolja a lengyelek kiirtásának szükségességét.

Hitler politikájának tehát sok előfutára volt.

Ez a farkastermészetű német imperializmus nemcsak a lengyel nép egész történetében hallatott magáról. A mi időnkben kétszer robbantott ki szörnyű háborút. Fő okozója volt az első világháborúnak és kizárólagos felelősség terheli a második világháború kitöréséért. Európa népeinek tengernyi vérét ontotta ki, mérhetetlen szenvedést és szerencsétlenséget zúdított rájuk, keserű könnyekre fakasztotta őket.

Éppen ezért, amikor bekövetkezett a hitleri Németország feltétel nélküli kapitulációja, amikor eljött a győzelem várva várt napja, akkor a nagy háborúban sok vért vesztett népek erősen hitték, hogy a német imperializmus és militarizmus örök időkre temetőbe került. Örömmel fogadták a három nagyhatalom – a Szovjetunió, az Egyesült Államok és Nagy-Britannia – 1945 augusztusában megkötött potsdami egyezményét, amelyhez később Franciaország is csatlakozott.

A potsdami egyezmény a Németország demilitarizálására vonatkozó részben kimondta:

„Minden német fegyveres erőt, a szárazföldi, a tengeri és a légi haderőt, az SS-t, az SA-t, az SD-t és a Gestapót, egész szervezetükkel,

törzsükkel és intézményeikkel, beleértve a vezérkart, a tisztikart, a tartalékalakulatokat, a háborús veteránok szervezeteit, s más katonai és félkatonai szervezeteket, a németországi katonai hagyományok fenntartását célzó klubokat és szövetségeket, teljesen és véglegesen fel kell számolni, hogy ne lehessen újjáéleszteni és újjászervezni a német militarizmust és nácizmust."

„Németország katonai potenciáljának felszámolása céljából tilos és megakadályozandó fegyverek, lőszerek, katonai eszközök, mindenfajta repülőgép és tengeri hajó gyártása."

Ezek a szavak ma, az NSZK jelenlegi valóságával összevetve, úgy hangzanak, mintha a túlvilágról érkeznének. Holt betű, puszta hang maradt belőlük.

1964 végén a nyugatnémet Bundeswehr személyi állománya 429 000 főt számlált.

A Bundeswehr az Egyesült Államoktól atomtöltetek célba juttatására alkalmas rakétákat kapott, s ezekre támaszkodva állandóan tökéletesíti ütőerejét. Szárazföldi haderejét egyre több, különböző típusú és hatósugarú rakétákkal látják el. Függetlenül a 160 km hatósugarú rakétákkal ellátott rakétaegységektől, jelenleg befejezéshez közeledik három olyan tüzérhadosztály létrehozása, amelyek 740 km hatósugarú körben, távoli atomcsapásra alkalmas Pershing-rakétákkal rendelkeznek majd. A következő szakasz a Bundeswehr rakétafelfegyverzése lesz.

A Bundeswehr tengeri hadereje, amely 1964-ben 251 egységből, köztük 183 hadihajóból állt, a legteljesebb mértékben el van látva rakétafegyverekkel.

A Bundeswehr parancsnokságának magvát olyan egykori hitlerista tisztek és tábornokok alkotják, akik a NATO vezérkarában is helyet foglalnak.

Az NSZK fegyverkezési ipara mintegy 60 százalékban fedezi a Bundeswehr szükségleteit a katonai felszerelés terén. A többi importból, főleg az Egyesült Államokból származik.

A legutóbbi öt évben az NSZK katonai költségvetése megháromszorozódott, s elérte a 19 milliárd márkát, vagyis az évi közel 5 milliárd dollárt.

Ez a valóság.

A német militarizmus a potsdami egyezmény ellenére ismét újjászületett az NSZK-ban, s úgy virágzik, mint legszebb napjaiban, a hitleri időkben. Mindez azért történhetett, mert a nyugati hatalmak, elsősorban az Egyesült Államok, hűtlenek lettek a potsdami egyezmény alapelveihez és az egyezményből adódó kötelezettségekhez, s az antikommunizmus kopott fasiszta zászlaja alatt létrehozták a NATO-t, és elősegítették, hogy Nyugat-Németország imperialista német állammá változzék.

A Német Szövetségi Köztársaság létrejöttének első percétől kezdve azt az alapvető célt tűzte maga elé, hogy lerombolja a második világháború következményeként Európában kialakult rendet.

A Német Szövetségi Köztársaságot – a nyugati hatalmak minden korábbi ünnepélyes kötelezettségvállalása és megállapodása ellenére – felfegyverezték és bevonták a NATO-ba. Ily módon keresztülhúzták a potsdami egyezménynek Németország jövőjére vonatkozó legfontosabb megállapítását, azt, amely kimondta, hogy a német imperializmus katonai gépezetét sohasem szervezik újjá.

A később az agresszív NATO-tömbbe bevont német militarista állam, a Német Szövetségi Köztársaság megalakítására válaszképpen megalakult a Német Demokratikus Köztársaság, a német szocialista állam, amely a védelmi Varsói Szerződés tagja lett.

Az NDK, az európai béke létérdekeivel összhangban, a 20 évvel ezelőtt bekövetkezett visszavonhatatlan tények alapjára helyezkedett, elismerte az Odera–Neisse-határt, s jelentősen hozzájárult a lengyel és a német nép közötti barátság ügyéhez.

A két német állam megalakulása, az Odera, a Neisse és a Balti-tenger közötti területek visszatérése Lengyelországhoz, a szocialista világ határainak kitolódása nyugat felé, az erőviszonyok megváltozása a hitlerizmus által kirobbantott háború előtti helyzethez képest – mindez meghatározta Európa új arculatát. Az európai status quo elismerése a béke és a biztonság múlhatatlan feltétele lett nemcsak a mi földrészünkön, hanem az egész világon. Nem lehet ugyanis tartós béke a világon az új európai status quo teljes formai és gyakorlati tiszteletben tartása nélkül, hiszen 20 év alatt beigazolódott, hogy ez a status quo valóságos, visszavonhatatlan és a békét stabilizáló helyzet.

Az imperialista hatalmak ezzel nem akarnak megbékélni. Mindenek-

előtt a Német Szövetségi Köztársaság nem ismeri el az európai status quót, a nyugatnémet revansisták évek óta hevesen, a propaganda minden eszközével támadják. Céljuk az, hogy megdolgozzák a világ közvéleményét, amely már régen elfogadta a hitleri Németország háborús veresége következtében, a háborút követő 20 év folyamán kialakult helyzetet. Másik céljuk a sovinizmus, a militarizmus és a revans szellemének felélesztése a német népben. A bonni kormány egész politikáját az európai status quo megváltoztatására irányuló törekvés hatja át, s taktikája e stratégiai cél elérésére épül.

A nyugatnémet militaristák fő, frontális támadásukat az NDK ellen irányítják. Az NDK bekebelezése a bonni politika első számú revansista célja. Elgondolásnak is képtelenség. A legostobább, s egyben a legveszélyesebb az a politika, amely semmibe veszi a tényeket, nem számol a valósággal. Ilyen politikát folytat a bonni kormány.

Az NDK szocialista állam, a béke alapján álló első német munkás-paraszt állam. Létrejötte úgyszólván az egyetlen győzelem, amelyet a német nép a hitleri Németország által elvesztett háborúban aratott. A Német Demokratikus Köztársaság mögött, biztonságának őrhelyén – saját nemzeti erőin kívül – ott áll a Varsói Szerződés államainak minden ereje, ott áll a nagy Szovjetunió. A Varsói Szerződés államai nem engedik meg, hogy az NSZK felszámolja, bekebelezze a Német Demokratikus Köztársaságot. Erre kötelezik őket népeik létérdekei.

Naiv a bonni kormánynak a szocialista országok egységének gyengülésére, az NDK elszigetelődésére spekuláló politikája is, amely semmiben sem módosítja az NSZK céljait, csupán a zsarolás és az erőszak politikájának reménytelensége láttán más módokat keres az NDK bekebelezésére. Ennek véghezvitele Németországot hatalmas imperialista állammá változtatná, amelyben az NSZK politikájának jelenlegi második célja – Lengyelországgal szembeni területi követelése, az Odera–Neisse-határ felszámolása – első helyre kerülne. Az ilyen Németország jelszava ismét a régi porosz jelszó: a „Kelet felé törés" lenne.

Egyes bonni politikusok és szövetségeseik azt szuggerálják nekünk, hogy a nyugatnémet revansisták Lengyelországgal szembeni területi követelései csupán ütőkártyát jelentenek az NSZK kezében az elkövetkező béketárgyalások esetére, s hogy a bonni kormány Németország egyesítése fejében kész elismerni az Odera–Neisse-határt. A dolgok

ilyen beállításában egyaránt megtalálható a durva politikai zsarolás, a bonni politika lényegének leplezése és az a téves feltevés, hogy a lengyel nép nem ismeri történelmét.

A Lengyelországgal nem határos, imperialista német állam, az NSZK hivatalosan kétségbe vonja és nem ismeri el az Odera–Neisse-határt, ellenben az NDK bekebelezése után létrejövő, Lengyelországgal határos nagy imperialista német állam lemond majd a revansizmusról és biztosítja e határ sérthetetlenségét? A lengyel nép, Európa, az egész világ higgyen a német imperializmus ilyen csodálatos átalakulásában? Mesékkel csak gyerekeket lehet etetni. Politikailag érett embereket magatartásukban a környező valóság vezérli.

Az NSZK nem azért nem ismeri el az Odera–Neisse-határt, mert nem akarja elveszteni az állítólagos ütőkártyát a békeszerződés megkötésére vonatkozó tárgyalásokon, amelyek – Bonn véleménye szerint – csak akkor lehetnek eredményesek, ha Németország a bonni recept szerint egyesül. Ez merő ostobaság. Az Odera–Neisse-határról nem folyhat és nem is folyik majd semmiféle lengyel–német vagy nemzetközi alkudozás, Németország egyesítése pedig sohasem következik be azon az úton, hogy az NSZK bekebelezi az NDK-t.

Az NSZK azért nem ismeri el az Odera–Neisse-határt, mert imperialista állam, amely fel akarja számolni a hitleri Németország háborús vereségének következményeit és az európai status quót. Az a tény, hogy a bonni kormány nem ismeri el az Odera–Neisse-határt, a sok közül csupán az egyik bizonyítéka az NSZK ilyen jellegének.

Nem tagadjuk és sohasem tagadtuk a német nép jogát országának egyesítésére. Csakhogy az egyesítés útja – akármilyen hosszú – először is a két német állam, az NDK és az NSZK közötti megállapodáson keresztül vezet. Másodszor pedig az egyesült német állam csak olyan békés, igazán demokratikus államként jöhet létre, amely egyszer s mindenkorra lemond a militarizmusról, a revansizmusról és az agresszióról, s az európai béke és a világbéke alkotóelemévé válik. Az ilyen egyesült Németország létrehozásának útját mutatja az NDK, s a szocialista országok és egész Európa csak ilyen egyesült német államot fogadhatnak el.

Ebben a kérdésben ugyanis a Szovjetuniónak, az európai szocialista országoknak és más európai államoknak döntő szavuk van. Feljogo-

sítja őket erre az a véráldozat, amit népeiktől a német imperializmus követelt, melynek agresszív és bestiális volta a hitleri imperialista államban nyert népirtó jelleget. Németország egyesítésének problémáját alá kell rendelni a fő kérdésnek – a szocialista országok és valamennyi Németországgal szomszédos ország biztonságának, az európai béke és biztonság ügyének.

Németország egyesítésének az az útja, amelyet az NDK mutat és valamennyi szocialista ország támogat – a béke útja. Ezzel szemben Németország egyesítésének az a koncepciója, amelyet az NSZK politikája tartalmaz – a háború koncepciója. Így, s nem másképpen állnak a dolgok. Ebben a helyzetben Németország egyesítésének kérdése egyáltalán nem időszerű, ezzel szemben Európa és a világ napirendjén áll a béke vagy háború problémája. Minél hevesebben követeli a bonni kormány atlanti szövetségeseitől, hogy támogassák Németország egyesítésére vonatkozó koncepcióját, annál inkább igyekszik Európát és a világot a háború szakadékába taszítani. Az az álláspont, amelyet a nyugati hatalmak Németország egyesítésének bonni koncepciójával kapcsolatban elfoglalnak, meghatározza álláspontjukat a háború és a béke kérdésében. Ezt nyomatékosan hangsúlyozzuk a hitleri Németország fölötti győzelem 20. évfordulóján.

Amikor arról beszélünk, hogy a nyugatnémet militaristák és revansisták a világot a háború szakadékába akarják taszítani, akkor nem gondolunk az NSZK egész társadalmára. Tudjuk, hogy a nyugatnémet társadalom túlnyomó többsége nem akar háborút, hogy ebben a társadalomban vannak emberek, akik látják, milyen felelősséggel tartozik a német nép a hitleri Németország háborús bűneiért, és megértik az ebből adódó következményeket. Figyelemmel és rokonszenvvel követjük tevékenységüket.

A Győzelem Napjának 20. évfordulóján azt kívánjuk a Német Szövetségi Köztársaság minden békeszerető emberének, hogy államukat a béke alkotó tényezőjévé alakítsák át.

Elvtársak! Lengyelország 20 évvel ezelőtt visszatért a régi piasti területekre. Lengyelország visszatérését az Odera, a Neisse és a Baltitenger vidékére jogilag a potsdami egyezmény szentesítette, amely kijelölte Lengyelország nyugati határait és kimondta, hogy Németországba kell telepíteni a német lakosságnak azt a részét, amely még

az Odera és a Łużycki Neisse vonalától keletre fekvő területen tartózkodik. A német lakosság nagy többsége ugyanis már a hadműveletek idején elköltözött erről a területről. Az Odera–Neisse-határt, amelyet 1945-ben a potsdami egyezmény nemzetközi jogi aktusával állapítottak meg, végérvényesen az a szerződés rögzítette, amelyet 1950-ben a Lengyel Népköztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság kötött.

Amikor 20 évvel ezelőtt a lengyel hadműveleti csoportok a szovjet csapatokkal együtt bevonultak Wrocławba, a város füstölgő romhalmaz és nagy temető volt. Az épületek 70 százaléka megsemmisült. Néhány frontváros és fővárosunk, Varsó mellett ez volt a pusztulás legmagasabb arányszáma az ilyen típusú városok között.

Wrocław elpusztítása a hitlerista irtóhadjárat jelképe volt. Újjáépítése a lengyel gazdasági rendnek és annak a nagy munkának a példája és jelképe, amelyet népünk ezeken a területeken végzett.

Wrocławhoz hasonlóan más városok is megsemmisültek a nyugati és az északi területeken. Szczecinben, Gdańskban, Elblągban, Legnicén, Głogowban és Kołobrzegben a pusztítás aránya 50–95 százalék között mozgott. A városokban összesen 1,5 millió lakószoba, vagyis a lakásállomány 45 százaléka dőlt romba.

E területek vagyonának mintegy 60 százaléka semmisült meg. Az ipar és a közlekedés egyes területein a károk még nagyobbak voltak. Lóból a régi állomány 10 százaléka, tehénből nem egészen 8 százaléka, sertésből 4 százaléka, juhból 3 százaléka maradt meg. 1945 nyarán a föld 70 százaléka parlagon hevert.

Ilyen volt ennek az igazi pusztaságnak képe Európa szívében, ilyen volt az örökség, amelyet a rablások évszázadai után a hitleristák ránk hagytak. Akkoriban, a potsdami egyezmény megkötése utáni napon, „Lengyelország győzelme Potsdamban" címmel a következőket írtuk:

„A lengyel népnek igazi oka van a győzelmi ünnepre, az örömre. A győzelem azonban csak akkor lesz teljes, ha nyugaton és a Balti-tenger partján minden várost és falut benépesítenek a lengyelek, ha füstöl minden gyárkémény, ha termést adnak a földek, s a nagy határfolyón, az Oderán termékeink tonnáinak millióival megrakodtan úsznak majd a hajók a szczecini kikötőnkbe, onnan pedig a Balti-tengeren eljutnak a világpiacra. A gazdálkodás, a munka nagy vizsgái előtt

állunk. Arccal tehát a nyugati területek, arccal a Balti-tenger felé! A legjobb embereket, a legerősebb vállakat az Odera és a Neisse vidékére, a Balti-tenger térségébe! Csak a kemény és áldozatos munka alapozza meg Lengyelországnak Potsdamban aratott győzelmét."

Ezek a szavak valósággá váltak. Népünk reagált a felhívásra, s dicséretesen letette a munka, a gazdálkodás, a hazafiság és az állampolgári áldozatvállalás nagy és nehéz vizsgáját.

Néhány év alatt benépesítettük ezt a területet, teljesen berendezkedtünk rajta, és elválaszthatatlanul egybefűztük hazánkkal.

A háborús károk felszámolása a legnehezebb és a legégetőbb, de nem az egyetlen kérdés volt, amellyel meg kellett birkóznunk.

E területek benépesítése és újjáépítése elválaszthatatlan volt a Lengyelország többi részével való integráció sokoldalú folyamatától, attól, hogy a gazdasági és adminisztrációs szervezet egyetlen új egységében egyesüljön és egybenőjön, a politikai, társadalmi és kulturális életben összefonódjon, a Lengyelország és Európa különböző részeiből idetelepült lakosság pedig új, szilárd társadalomban tömörüljön.

A háború utáni első években nem kevés ellenségünk és jóindulatú kétkedő azt hangoztatta, hogy e területek benépesítése és a gazdasági életbe való bekapcsolása meghaladja nemzedékünk és országunk erejét.

A népi Lengyelország e területeken elért eredményei keresztülhúzták ellenségeink és szövetségeseik reményeit, rokonszenvre és elismerésre találtak azoknál, akik a háború utáni világ békéjének és alapjainak megőrzését kívánták.

Felépítettük a romokból a városokat, a mezővárosokat és a falvakat. Szczecinnek, amely 1939-ben 270 000 lakost számlált, ma több mint 300 000 lakosa van. Opole lakosainak száma az 1939. évi 50 000-ről 70 000-re, Zabrze lakossága 126 000-ről 200 000-re, Zielona Góráé 25 800-ról 61 400-ra, Wałbrzyché csaknem kétszeresére, Jelena Góráé 32 800-ról 53 600-ra, Gorzowé 46 600-ról 66 400-ra növekedett. A háború előtti negyedmilliós Gdańskban 1964-ben 316 700 lakos élt. A jelenlegi ötéves terv időszakában a nyugati területeken mintegy félmillió lakószoba épül.

Valamennyi alapvető iparág termelése néhányszorosára, esetenként sokszorosára nőtt, s ugyanakkor sokrétűbb és korszerűbb lett. Két-

szeresére-háromszorosára növeltük a barnaszén, a villanyáram, a nyersvas és az acél termelését, hatszorosára a kénsavét, több mint tizenkétszeresére a fém- és fafeldolgozó gépekét, több mint hússzorosára a tehervagonok gyártását. Új iparágakat hoztunk létre, például a turbina- és generátorgyártást, az elektronikai és a rádiótechnikai ipart, a műtrágyagyártást és a szintetikus szálak gyártását.

E területek iparában csaknem teljes egészében felújult a géppark. Különböző fűtőanyagok és színesfémek új bányáit tártuk fel, új kombinátokat építettünk. Ilyenek a turoszowi energetikai kombinát, a lubusko-legnicei rézlelőhely együtt a legnicai kohóval, a kędzierzyni nitrogénkombinát, a raciborzi kazángyár, az elblągi turbinagyár, a blachowi petrokémiai gyár, a wrocławi PAFAWAG, DOLMEL és ELWRO, a gorzovi „Stilon" és sok-sok más. A lubuski területen olaj- és földgázlelőhelyekre bukkantunk.

A népi Lengyelországban a nyugati és északi területek ipari termelése 1964-ben több mint ötszöröse volt az 1950. évinek és háromszorosa az 1936. évinek, a háború előttinek, amikor a német birodalomhoz tartoztak.

Újjáalakult a mezőgazdaság is. A hatvanas évek elején a négyfajta kalászos átlagos terméshozama meghaladta a háború előtti szintet, az opolei és a wrocławi vajdaság pedig évek óta állandóan túlszárnyalja a hektáronkénti 20–21 mázsás termést, s ezzel vezető helyet foglal el az országban. Alapjaitól újjáformáltuk az állatállományt. A sertésállomány az 1945. évi 195 000-ről 1964-ig több mint 5 millióra, a szarvasmarha-állomány 273 000-ről közel 3 millióra nőtt.

A Balti-tenger partjára visszatért Lengyelország gazdaságilag berendezkedett tengerpartján, Gdańsktól egészen Szczecínig. Néhány év alatt csaknem a semmiből saját kereskedelmi és halászhajó flottát teremtett, s kihajózott a széles tengerre. A lengyel kereskedelmi flotta ma olyan hajókkal rendelkezik, amelyeknek teherbíró képessége több mint 1,2 millió bruttóregisztertonna, vagyis tízszerese a háború előttinek. A tengeri halászhajó flotta 687 hajóból áll.

A háború előtt nem voltak hajóépítő szakembereink. Ma négy nagy hajógyárunk van – Gdańskban és Szczecínben, összesen 35 000 dolgozóval.

Fő kikötőinkben tavaly csaknem 27 millió tonna árut rakodtak,

egyedül a szczecíni kikötőben több mint 11 millió tonnát, s ezzel első helyen áll a Balti-tengeren.

A nyugati területek nem csupán a viharos gazdasági fejlődés színterévé váltak. Nagyot fejlődött – akárcsak egész Lengyelországban – a tudomány, az oktatás és a nemzeti kultúra is.

A német időkben azokon a területeken 4 főiskola működött, kettő Gdańskban, kettő Wrocławban, és 6 pedagógiai főiskola, akadémiai rang nélkül. Összesen 6000 hallgatójuk volt. Ma a felsőoktatási intézmények: egyetemek, műegyetemek, orvosi akadémiák, mezőgazdasági, közgazdasági és művészeti főiskolák száma 21. Ezekben a tanintézetekben 66 900 diák tanul. Több mint 90 intézmény foglalkozik tudományos kutatómunkával.

Wrocław, ahol 8 főiskola és számos kutatóintézet működik, Varsó és Krakkó után az ország harmadik egyetemi és tudományos központja.

A nyugati területeken tett nemzeti erőfeszítéseink mértéke az, hogy mennyit fordítottunk újjáépítésükre, gazdasági bekapcsolódásukra és fejlesztésükre. Nos, a beruházások együttes összege 300 milliárd złoty, ami több, mint azoknak az állóeszközöknek az értéke, amelyekkel 1945-ben visszavettük a nyugati területeket.

A visszanyert területeken felnőtt a lengyelek új nemzedéke. Ott lakik és tanul országunk felnövekvő ifjúságának egyharmada. Ott – mint szülőföldjén – született és nevelkedett a több mint 8,3 milliót számláló Odera menti és tengermelléki lakosság 42 százaléka.

Amikor 20 évvel ezelőtt visszatértünk az Odera és a Neisse vidékére, hivatkozhattunk a történelmi jogra, a potsdami egyezményre, politikai és erkölcsi érvekre, amelyek amellett szóltak, hogy Lengyelországnak legalább részben elégtételt kell kapnia az elszenvedett károkért és sérelmekért, a lengyel nép ellen végrehajtott embertelen háborús bűnökért.

Ma jogainkhoz hozzátehetjük vívmányainkat, óriási munka- és tőkebefektetéseinket, áldozatvállalásunkat és gazdasági eredményeinket.

Már unokáknak örülhetnek azok, akik 1945-ben, batyuval a hátukon, munkaruhában vagy csíkos tábori zubbonyban érkeztek ide. A Bugtól jött parasztok fiai ma egyetemet végeznek, a kielcei föld-

nélküliek és a romba dőlt Varsóból menekültek fiai pedig nagy gyárakat irányítanak és doktori disszertációkat írnak. Professzori katedrákra lépnek azok, akik a wrocławi egyetem épen maradt termeiben hallgatták az első előadásokat.

Így gyümölcsözik a nyugati területeket a szovjet csapatokkal együtt elfoglaló I. és II. hadsereg katonáinak harca és vére. Így gyümölcsözik politikai programunk, amely a Szovjetunióhoz, szomszédainkhoz – Csehszlovákiához és a Német Demokratikus Köztársasághoz – és más testvéri szocialista államokhoz fűződő szövetségre és együttműködésre támaszkodik. Így gyümölcsözik az ország rendszerbeli és társadalmi átalakulásának programja, amelyet pártunk kijelölt, s amely a szocializmus ügyét összekapcsolta a nemzeti újjászületéssel. Így gyümölcsözik a lengyel munkás, paraszt és értelmiségi áldozatos munkája.

Népünk joggal lehet büszke arra, amit 20 év alatt a nyugati területeken végeztünk, s ami a saját országában szabad gazdává vált dolgozó nép kiapadhatatlan energiáját és alkotó erejét bizonyítja.

Az új ötéves terv következő éveiben még nagyobb lelkesedéssel, még nagyobb beruházásokkal és ráfordításokkal, még több és még jobban képzett szakemberekkel fogjuk folytatni a megkezdett művet.

Ezeken a területeken nyersanyag- és fűtőanyagbázisokat fogunk kiépíteni az energetika, a színesfémkohászat, a gép- és vegyipar, az építőipar és más népgazdasági ágak számára.

Korszerűsíteni fogjuk a meglevő gyárakat és feldolgozó üzemeket, s újakat építünk a fejlődő ipari és bányavidékeken – a legnicai és głogowi rézmedencében, valamint a turoszowi szén- és energetikai övezetben. Új gyárak épülnek az iparilag gyengén fejlett északi területeken.

A következő ötéves terv éveiben az egész népgazdaság szempontjából nagy jelentőségű bányákat és gyárakat építünk majd, közöttük a lubini és a polkowicei rézbányákat, a głogowi rézkohót, a legnicai rézkohót, a turowi bányát és az 1800 megawattra növelt kapacitású erőművet, a lubani pamutfonót, a zawadzki kohóművet, a kędzierzyni, a blachowni és a zdzieszowicei vegyiműveket, a krosnai új nemez- és forgácslemezgyárat. Újjáépítjük a gorzowi műszálgyárat, továbbá a kostrzynói cellulóz- és papírgyárat.

A szczecini vajdaságban a legnagyobb ipari beruházás a foszforműtrágyát gyártó policei nagy vegyiüzemek építése lesz. Az északi területeken számos nagy iparvállalatot hozunk létre, köztük a barlinkai faipari üzemet, a karlinai nemez- és forgácslemezgyárat, a słupski cipőgyárat, a koszalini lámpagépgyárat és az olsztyni autóabroncsgyárat. Az északi vidékek további fejlődésének fontos szakasza lesz a hajóipar további kiépítése és korszerűsítése, a vele kooperáló gyárak fejlesztésével együtt.

Kereskedelmi flottánk teherbíró képessége 1 650 000–1 756 000 bruttóregisztertonnára nő. Halászatunk új hajókat és olyan korszerű felszerelést kap, amely lehetővé teszi a fogás növelését több mint 450 000 tonnára, vagyis a jelenlegihez képest 86 százalékkal. Balti kikötőink 1970-ig 31 millió tonnára növelik az átrakott áru súlyát.

A nyugati és az északi területek mezőgazdasága a fejlődés nagy potenciális lehetőségeivel rendelkezik. Itt az ország más területeihez képest jobb a gazdaságok struktúrája és jelentős az állami gazdaságok aránya. Falvaink koncentráltak, mozgalmasak, kulturáltak és a mezőgazdasági lakosság előrehaladásán munkálkodnak.

Az 1966–1970. évi terv tervezetében az olsztyni, koszaliňi, szczecini, zielonogórai, wrocławi és opolei vajdaság mezőgazdasági beruházásaira mintegy 28 milliárd złotyt irányzunk elő, vagyis 55 százalékkal többet, mint a jelenlegi ötéves tervben.

A közlekedés területén elsősorban a vonóerő és a kocsipark korszerűsítésére kerül sor. Az idei év végéig villamosítják a Wrocław–Wałbrzych vasútvonalat, 1970-ig pedig befejeződik a fontos ipari övezeteket és központokat összekötő vasútvonal villamosítása Felső-Sziléziától Opolén, Wrocławon és Wałbrzychon keresztül Jelena Góráig. Villamosítják a Kalety-Lubliniec, a Herby–Opole és a Wrocław–Poznań vonalakat is. Számos más vasútvonalon bevezetik a motorvontatást. Így olyan korszerű rendszer jön létre, amely nemcsak a hazai közlekedésben, hanem a nemzetközi tranzitforgalomban is biztosítja a kapcsolatokat az áru- és személyforgalom számára.

Az Oderát – mint a Szilézia–Szczecín vízi utat – a raciborzi, a głębinowi és a többi víztároló megépítése után alacsony vízállás idején feltöltik vízzel, ami kiküszöböli a hajózási szüneteket és évente egészen 290 napig terjedően meghosszabbítja a hajózási időszakot. Az Oderán

egész hosszában közlekedhetnek majd a 600 tonnás hajók, az alsó folyásnál pedig az 1000 tonnásak is.

A nyugati területek további iparosítása maga után vonja a városok és települések növekedését, majd lakások, iskolák, szolgáltató intézmények nagyarányú építését.

Az alkotóerő legnagyobb tartaléka a nyugati területek lakosainak ifjú nemzedékében rejlik. A következő öt évben ide tömörül az érett korba lépő lengyel fiatalok nagy része, 40 százaléka. Előttük egyszerűen korlátlan távlatok nyílnak új szakmák elsajátítására, a társadalmi, anyagi és kulturális előmenetelre, az ország felvirágzása érdekében végzett munkára.

S ma, az anyaországgal teljesen és örökre összenőtt nyugati területek újabb 20 évének küszöbén, ezekre a fiatalokra bízzuk a nagy ügyet, apáik művének folytatását: növeljék Lengyelország nagyságát és erejét az Odera, a Neisse és a Balti-tenger vidékén.

A népi Lengyelország ifjú nemzedéke mindig emlékezzen arra, hogy e területek Lengyelországhoz való visszatéréséért apáik és testvéreik, s apáik frontszövetségesei – lengyel és orosz katonák – tengernyi vért ontottak.

Ma, a győzelem napjának 20. évfordulóján, fejet hajtunk sírjaik előtt.

Szívből jövő érzéseket táplálunk a Szovjetunió iránt, amelynek elsősorban köszönhetjük hazánk szabadságát, függetlenségét, az Odera, a Neisse és a Balti-tenger vidékének visszanyerését. A lengyel nép örök testvéri barátsága a nagy szovjet néppel és a megbonthatatlan lengyel–szovjet szövetség, amelynek újabb jele az idén április 8-án Lengyelország és a Szovjetunió között megkötött barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés, szavatolja Lengyelország biztonságát, az Odera–Neisse-határ sérthetetlenségét.

A második világháborúban aratott győzelem 20. évfordulóján fejet hajtunk honfitársaink millióinak, azoknak sírjai előtt, akik a borzalmas háború áldozatai lettek, meghaltak a haláltáborokban vagy a hitleri börtönökben, életüket vesztették hazájuk földjén vagy külföldön.

Az agresszorral vívott harcban a hazáért hozott véráldozatot sohasem osztályoztuk és osztályozzuk politikai kritériumok szerint. Tisz-

telgünk mindazon lengyel katonák és partizánok előtt, akik 1939 szeptembertől kezdve, az egész háború idején, különböző formákban, lengyel és idegen földön, a háború számos frontján életüket áldozták Lengyelország szabadságáért és függetlenségéért.

Tisztelettel adózunk a nagy, antifasiszta koalíció katonáinak, akik vérükkel és életükkel váltották meg a 20 év előtti felejthetetlen győzelmet.

Elvtársak! Amikor a második világháborúban sok vért vesztett népek 20 évvel ezelőtt örvendezve ünnepelték az oly drágán szerzett Győzelem Napját, világgá kiáltották a felhívást: soha többé háborút!

Ezt az általános követelésüket megerősítette a második világháború utolsó akkordja Ázsiában: a Hirosima japán városra 1945 augusztusban ledobott amerikai atombomba robbanása.

Hirosima 200 000 lakosának szörnyű atomhalálát semmivel sem lehet igazolni. Japán már előzőleg az agónia állapotában volt, a háború már Ázsiában is a végét járta. Tehát ezt a népirtó cselekményt még azzal az érvvel sem lehet védeni, hogy le kellett küzdeni a támadót. Más volt a célja. A Hirosimára dobott amerikai atombombának az volt a rendeltetése, hogy megrémítse a világ népeit, demonstrálja az erő farkasjogát a világ fölötti uralomra. Teljes egészében igazolta ezt a világesemények későbbi menete, és igazolják napjaink.

A második világháború óriási nemzeti és társadalmi felszabadító tömegmozgalmakat váltott ki a népek körében. Európa keleti és délkeleti részén eltűntek a kapitalista rendszerek, győzött a szocializmus. A nemzeti felszabadulásnak a háború idején elkezdődött rohamos folyamata, a gyarmati és a függő országok népeinek szabadságharca a régi gyarmati rendszer felbomlását eredményezte. A 650 milliós Kínában és más ázsiai országokban győzött a szocializmus. A háború előtti nemzetközi erőviszonyok gyökeresen megváltoztak. A kapitalista társadalom összezsugorodott, a szocializmus hatóköre kiszélesedett, létrejött a szocialista világrendszer. A második világháború és a háború utáni 20 év a világimperializmus szempontjából rendkívül kedvezőtlen mérleggel zárult. Az imperializmust azonban a természete mindig a háború és az agresszió felé űzi.

Az imperialista államok az egész háború utáni időszakban helyi háborúkat folytattak és fegyveres intervenciókat követtek el a világ

különböző térségeiben. Az Egyesült Államok évek óta szennyes háborút folytat, hogy leigázza a vietnami népet. Egyike ez azoknak az imperialista háborúknak és fegyveres beavatkozásoknak, amelyek kitöltik a háború utáni 20 évet, kezdve a Kína ellen viselt háborútól és Tajvan elfoglalásától, s folytatva az indokínai, az indonéziai, az algériai nép, Egyiptom és a közel-keleti arab államok elleni háborúval, a Kongóban és más közép-afrikai államokban, Guatemalában és Panamában elkövetett intervencióval, a kubai agressziós kísérlettel, s más latin-amerikai államok belügyeibe történt számtalan brutális beavatkozással, valamint a Dominikai Köztársaság ellen jelenleg folyó agresszióval. Az amerikai intervenciósok három hónapja kiszélesítették a háborús tevékenységet a Vietnami Demokratikus Köztársasággal szemben is. Az amerikai repülőgépek három hónapja csaknem nap nap után bombázzák, napalmmal égetik a vietnami lakótelepeket, házakat, iskolákat, kórházakat, utakat és hidakat. Az amerikai betolakodók a nemzetközi jog minden normáját lábbal taposva odáig merészkedtek, hogy gázt használnak Vietnam lakossága ellen. Sőt, az utóbbi napokban nukleáris fegyver alkalmazásával fenyegetőznek. Egyre újabb amerikai csapatok érkeznek az indokínai félszigetre.

Az amerikai imperializmus vietnami támadása az erőszak és a brutalitás semmivel sem leplezhető megnyilvánulása. Ez az agresszió nemcsak Vietnam ellen irányul. Provokáció a szocialista országok ellen, kihívás a nemzeti felszabadító mozgalommal szemben világszerte.

A szocialista országoknak a tőkésállamok irányában követett politikáját mindig az a törekvés vezérelte, hogy a kölcsönös viszonyt a békés egymás mellett élés alapjára helyezzék.

Nyilvánvaló azonban, hogy ennek az elvnek egyformán kell kötelezni minden államot. Nem szentesítheti és tartósíthatja azt, hogy egyik állam elnyomja a másikat. Nem lehet kötelező a világ egyes részein, miközben más térségekben az ököljog és a brutális fegyveres erőszak uralkodik. A békés egymás mellett élés feltétele, hogy tiszteletben tartsák minden nép jogát a szabadságra, a szuverenitásra, a békére. Súlyos hibát követ el, aki azt képzeli, hogy a szocialista országok számára a békés egymás mellett élés egyértelmű a földkerekség bármely pontján elkövetett agresszió tétlen szemléletével.

Ha az Egyesült Államok folytatja a Vietnami Demokratikus Köztársaság elleni agresszióját, akkor a háború lángja széles körben fellobbanhat. S akkor a világbéke közvetlen veszélybe kerülne.

Ma, a második világháború befejezésének 20. évfordulóján, a világ népeivel együtt kiáltjuk:

Le az újabb háború gyújtogatóival!

Szüntessék be a bűnös agressziót Vietnamban!

Hagyják abba a Vietnami Demokratikus Köztársaság bombázását!

Vonják ki az amerikai csapatokat Dél-Vietnamból!

Hajtsák végre a genfi megállapodásokat!

Engedjék meg, hogy a vietnami nép döntsön saját sorsáról!

Semmilyen imperialista erőszak sem töri meg a szabadságáért és függetlenségéért harcoló népeket. A legutóbbi háború története arra tanít, hogy az agresszorokat még a legbrutálisabb erőszak sem óvja meg a vereségtől, amelyet a békét és szabadságot szerető népek mérnek rájuk.

Elvtársak, polgártársak! A Győzelem Napja óta eltelt 20 év folyamán népünk minden tekintetben megerősítette hazáját, a népi Lengyelországot, biztosította határait, értékes tapasztalatokat szerzett, megismerte igazi barátait és igazi ellenségeit.

Szilárd akaratunk, hogy tovább gyarapítjuk ezt a nagy, történelmi vívmányt.

Ezt a következő képviselő- és tanácstagválasztásokon ki fogjuk fejezni.

A Nemzeti Egységfront listájának egyöntetű megszavazásával bizonyítjuk, hogy támogatjuk a népi Lengyelország további sokoldalú fejlesztésének programját és békés külpolitikáját, hűek vagyunk a Szovjetunióval és a testvéri szocialista országokkal fenntartott szövetségünkhöz. A választásokon az egész lengyel nép megmutatja, hogy kész fáradhatatlanul dolgozni nyugati és északi területeink felvirágoztatásáért.

A Nemzeti Egységfront újabb győzelmével ismét megerősítjük, hogy fel akarjuk építeni a szocializmust a szabad és független Lengyelországban.

Éljen a lengyel nép egysége a békéért, a szocializmusért és a Lengyel Népköztársaság sikereiért folytatott harcban és munkában!

FELSZÓLALÁS AZ SZKP XXIII. KONGRESSZUSÁN

(1966. MÁRCIUS 30.)

Kedves elvtársak!

A Lengyel Egyesült Munkáspárt Központi Bizottsága nevében szívből üdvözlöm az SZKP XXIII. kongresszusát, s pártunk, a lengyel munkásosztály és a lengyel nép szívélyes testvéri üdvözletét tolmácsolom a küldött elvtársaknak, az SZKP-nak és az egész szovjet népnek.

A szovjet népeket a kommunizmus történelmi útján vezető SZKP XXIII. kongresszusa nemcsak az önök nagy országának politikai életében kimagasló esemény. Világtörténelmi jelentőségű esemény ez, amely magára vonja az egész nemzetközi munkásmozgalom, a nemzeti felszabadító erők és a világközvélemény figyelmét.

Történelmi viharokkal és forradalmi átalakulásokkal teli korunkban, amikor sok ország dolgozói már az új, szocialista rendszert építik, amikor összeomlott a régi gyarmati rendszer, Ázsia, Latin-Amerika és Afrika népei pedig a független élet útjára léptek, amikor a béke és a háború ügye egész népek számára élet vagy halál kérdése lett, a Szovjetunió az egész emberiség szabadságvágyának, szocialista és béketörekvéseinek védőbástyája és élharcosa.

Az SZKP XXIII. kongresszusa olyan időszakban ült össze, amikor erősen fokozódott a nemzetközi feszültség. Önökkel és a béke minden hívével együtt valamennyiünket nyugtalanít az Egyesült Államok agresszív politikája. Aggasztó, hogy az Egyesült Államok magára vállalta a kapitalizmus világzsandárának szerepét, fokozza a vietnami nép elleni szennyes háborút, bombázza a Vietnami Demokratikus Köztársaságot, s a világ más részeiben is fegyveres intervencióhoz folyamodik a függetlenségért és a haladásért küzdő mozgalom ellen.

Az erőpolitikát, a más államok belügyeibe való fegyveres beavatko-

zás politikáját ki kell rekeszteni a nemzetközi kapcsolatokban használatos módszerek közül. Ma már az egész világ közvéleménye világosan látja, hogy a vietnami kérdést nem lehet bombákkal, napalmmal és terrorral megoldani.

Pártunk és a lengyel nép szolidáris a testvéri vietnami néppel. Lengyelország a többi szocialista országgal együtt erkölcsi és anyagi támogatást nyújtott és nyújt továbbra is a harcoló Vietnamnak.

A nemzetközi helyzet még sohasem követelte meg ennyire valamennyi szocialista erő, az egész szocialista tábor, minden kommunista és munkáspárt egységét és összefogását az imperializmus ellen a nemzetközi porondon folyó harcban, mint éppen ma.

Ez az egység volt és marad akcióink, béketörekvéseink sikerének fő feltétele, a szocialista rendszer országai által a nemzetközi események alakulására gyakorolt befolyás fő rugója.

Ma mindenekelőtt arra kell alapoznunk ezt az egységet, hogy közösen, egymással együttműködve nyújtsunk segítséget és védelmet a Vietnami Demokratikus Köztársaságnak, hogy valamennyi szocialista erő, kommunista és munkáspárt egymással együttműködve támogassa a vietnami népet az amerikai agresszió visszaverésében.

Pártunk üdvözli és helyesli azt a Brezsnyev elvtárs beszámolójában kifejtett szilárd elhatározást, hogy az SZKP minden erejéből előmozdítja az összes imperialistaellenes erők egységét, az újabb háború elhárításáért, a békéért és a népek szuverenitásának tiszteletben tartásáért folyó harc nagy nemzetközi frontjának kialakulását.

A békeharc európai frontján a legnagyobb akadály a Német Szövetségi Köztársaság agresszív, hidegháborús politikája, amelyet a bonni kormány nemrégiben újfent megerősített több állam kormányához, köztük a szocialista országok kormányaihoz intézett jegyzékében. A bonni kormány azzal, hogy ragaszkodik Lengyelország mai nyugati határának revíziójához, továbbá azzal, hogy Németország egyesítésének képmutató jelszavával takarózva a békeszerető állam, a Német Demokratikus Köztársaság likvidálására törekszik, a béke ügye szempontjából igen veszélyes politikát folytat, amelyet nem leplezhet el semmiféle békeszólamokkal.

Pártunk tökéletesen egyetért a német kérdésre és az európai békés

kapcsolatok erősítésére vonatkozólag Brezsnyev elvtárs beszámolójában kifejtett álláspontal.

Az európai béke védelme érdekében szembe kell szállnunk minden olyan kísérlettel, hogy akár közvetlenül, akár közvetve, nukleáris fegyvert bocsássanak a nyugatnémet militaristák rendelkezésére, és határozottan védelmeznünk kell a Német Demokratikus Köztársaság szuverén jogait.

A szocializmus, a nemzeti felszabadító mozgalom és a nemzetközi békemozgalom erői útját állhatják az imperializmus agresszív mesterkedéseinek, bárhol jelentkezzenek is. Ehhez azonban biztosítanunk kell az akcióegységet, félre kell tennünk mindazt, ami megoszt bennünket, s azt kell előtérbe helyeznünk, ami egyesíti korunk nagy imperialistaellenes frontját.

A szocialista országoknak és az egész nemzetközi kommunista mozgalomnak megvan az ideológiai platformja az ilyen együttműködéshez: az 1957. évi nyilatkozat és a 81 párt 1960. évi nyilatkozata.

Pártunk, az SZKP-hoz és más testvérpártokhoz hasonlóan, rendíthetetlenül követi mozgalmunk e történelmi dokumentumainak elveit.

A világ dolgozói nagy érdeklődéssel figyelik a Szovjetuniónak a kommunista építésben elért óriási eredményeit. A kommunizmus építéséhez új fejezetet nyitnak a mostani ötéves tervnek a XXIII. kongresszus napirendjén szereplő irányelvei, amelyek szerint gyors ütemben tovább nő a szovjet nép jóléte és fokozódik a Szovjetunió gazdasági ereje, az egész szocialista közösség hatalmának alapja.

A legnagyobb elismeréssel üdvözöljük a Szovjetuniónak a világűrkutatásban elért nagyszerű sikereit. Jelképesnek tekinthető az a tény, hogy éppen az első győztes szocialista forradalom államának fiai repültek elsőkként a világűrbe. Elsőkként juttatták el a Holdra a szovjet zászlót és rakétáikkal elsőkként értek el egy másik bolygót.

Népeink, a dolgozó tömegek és a haladó emberek szerte a világon büszkék a szovjetország sokoldalú sikereire.

A Szovjetunió ötéves népgazdasági fejlesztési tervének a kongresszuson megvitatásra kerülő irányelvei közvetlenül is rendkívül nagy jelentőségűek országunk szempontjából. Minthogy Lengyelország igen sokrétű gazdasági kapcsolatokat tart fenn a Szovjetunióval, a Szovjetunió sikeres gazdasági fejlődése országunk gazdasági haladásának

egyik fontos tényezője. Pártunk nagy jelentőséget tulajdonít a lengyel–szovjet gazdasági együttműködésnek, amely része a szocialista országok közötti, a KGST keretében folyó általános gazdasági együttműködésnek.

A szocialista világrendszer országainak élénk kereskedelmi forgalma, a termelési kooperáció és az ipar szakosítása, a közös erővel megvalósított beruházások és a közös műszaki és tudományos intézkedések az egyes szocialista országok fejlődésének fontos tényezői. Nem kétséges, hogy a szocialista országok további dinamikus fejlődése érdekében el kell mélyítenünk az együttműködést, meg kell oldanunk az ésszerű munkamegosztást, ki kell szélesítenünk országaink gazdasági kapcsolatait, biztosítanunk kell a szoros együttműködést és a kölcsönös segítségnyújtást a tudományos és technikai haladás területén.

Pártunkat és az SZKP-t a testvéri összefogás és együttműködés szoros kötelékei fűzik össze az élet minden területén. Népeink mély barátsága és szövetsége a két ország munkásosztályának forradalmi harci hagyományaiból sarjadt, majd tovább erősödött a fasiszta hódítók ellen vívott győztes csatákban és még jobban megszilárdult a háború utáni több mint két évtizedes testvéri együttműködés és kölcsönös segítségnyújtás során. Újból megerősítettük ezt azzal is, hogy a múlt esztendőben meghosszabbítottuk a barátsági, kölcsönös segélynyújtási és együttműködési szerződést, amely garantálja a lengyel Odera–Neisse-határ sérthetetlenségét, rögzíti országaink és népeink megbonthatatlan testvéri barátságát és szövetségét, s egyúttal az európai békének és biztonságnak is döntő tényezője.

Ma egyesít bennünket, hogy azonos álláspontot foglalunk el a nemzetközi politika valamennyi sarkalatos kérdésében, hogy a legmesszebbmenően és rendíthetetlenül egységesek céljaink és törekvéseink, melyeknek alapja közös ideológiánk, az egész tevékenységünk vezérfonalául szolgáló marxista–leninista tanítás.

A Lengyel Népköztársaság ebben az évben ünnepli a lengyel állam millenniumát. Ezt a nagy évfordulót olyan szocialista ország ünnepli meg, amelynek a világban elfoglalt helye és jövője a Szovjetunióval való barátságon és szövetségen, a szocialista országok közösségéhez való tartozáson alapul. Senki és semmi nem gyengítheti meg a pártjainkat és népeinket összefűző kötelékeket.

A lengyel nép önökkel van, kedves elvtársak! Önökkel együtt harcol a nemzetközi feszültség enyhítéséért, az általános leszerelésért, a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett éléséért, a háborús veszély elhárításáért, a tartós és egyetemes békéért.

Pártunk és a népi Lengyelország eltökélten meg akar tenni mindent, hogy tovább erősítse a barátságot és a testvériséget államaink és népeink között, növelje a szocialista országok táborának, a mi biztonságunk, valamint az európai és a világbéke támaszának erejét.

Tiszta szívből kívánunk az SZKP XXIII. kongresszusának, az önök nagy pártjának és a Szovjetunió népeinek gyümölcsöző munkát és sok sikert feladataik megoldásához.

Éljen Lenin nagy pártja, a Szovjetunió Kommunista Pártja!

Éljen a lengyel és a szovjet nép testvéri barátsága!

Győzedelmeskedjék a szocializmus, a szabadság és a béke halhatatlan ügye!

BESZÉD A LENGYEL ÁLLAM MILLENNIUMA ALKALMÁBÓL TARTOTT POZNAŃI NAGYGYŰLÉSEN

(1966. ÁPRILIS 17.)

Poznań város és Nagy-Lengyelország terület polgárai!*

A lengyel államiság millenniuma alkalmából azért jöttünk össze itt, Nagy-Lengyelország szívében, hogy tisztelettel adózzunk azoknak az elévülhetetlen történelmi érdemeknek, amelyeket a terület lakossága nemzedékek hosszú során át a független lengyel állam felépítése, megvédése, fejlesztése és felvirágoztatása terén szerzett.

Ezen az ünnepélyes napon a Lengyel Egyesült Munkáspárt Központi Bizottsága, az Egyesült Parasztpárt és a Demokrata Párt legfelső szervei, valamint a Lengyel Népköztársaság Államtanácsa és kormánya nevében szívből üdvözlöm önöket és Nagy-Lengyelország terület minden lakosát.

Tisztelettel övezzük a mai napon őseink emlékét, s lerójuk hálánkat a terület lakosai előtt, akik a Piast-kor óta, tíz évszázadon át, a történelem számtalan viszontagsága és vihara közepette, állhatatosságukkal, szorgalmas munkájukkal, hősies hazafiságukkal és lankadatlan küzdelmükkel erősítették a lengyelséget, hatalmas civilizációs és kulturális munkát végeztek.

A párt és az állam legfelső szervei az egész néppel együtt teljes elismeréssel adóznak Nagy-Lengyelország dolgozó népének, amely napjainkban tovább folytatja őseinek megkezdett művét, döntő mértékben járult hozzá Lengyelország újjáépítéséhez, s az új politikai és társadalmi rend keretében szocialista állammá fejlesztéséhez. A len-

* Nagy-Lengyelország – az egykori Lengyel Királyság északnyugati része, amely az ország magva volt. – *Szerk.*

gyel államiság millenniuma alkalmából ezért hálás köszönetet mondunk.

Mai millenáris ünnepségünk egybeesik az 1945. évi történelmi jelentőségű áprilisi napok 21. évfordulójával, amikor az újjászületett lengyel haderő I. hadserege az Odera mellől a győzelmes berlini offenzívára indult, II. hadseregünk pedig átkelt a Neissén. Akkoriban a hős szovjet hadsereggel, az I. belorusz front és az I. ukrán front harcosaival vállvetve csaknem 200 000 főnyi lengyel haderő vett részt a nemzetgyilkos hitleri fasiszta agresszorok ellen vívott hősi küzdelmek utolsó szakaszában, s fegyvertényeivel az egyik legdicsőségesebb lapot írta a lengyel nép függetlenségi harcainak történetébe.

A lengyel állam millenniumán tisztelettel adózunk azon lengyel és szovjet katonák emlékének, akik életüket áldozták hazánk szabadságáért és függetlenségéért.

A Warta folyó és a Gopło-tó vidékén, Gniezno és Poznań vára körül ringott államunk bölcsője, innen származik a lengyel nép. Ezekre a területekre támaszkodva kezdték meg az első lengyel uralkodók – I. Mieszko és Bátor Bolesław – az Odera és a Visztula közötti fejedelemségek és törzsi területek egyesítésének és egybeolvasztásának művét. Nagy-Lengyelország volt azokban a kemény időkben az egyik leghatalmasabb bástya, amely a kialakulóban levő lengyel állam, s egyszersmind az egész szlávság területeit védelmezte a Brandenburgból kirajzó germán hódítók ellenében. Innen indultak a lengyel lovagi seregek és közfelkelők Głogów, Cedynia, Grunwald és Gdańsk győztes ütközeteibe.

Nagy-Lengyelország jelentős gondolkodókat és hazafiakat, a nemesi állam megreformálásáért síkraszálló embereket adott az országnak, olyanokat, mint Jan Ostroróg a reneszánsz korában, reformátorokat, mint Stanisław Staszic a felvilágosodás korában, a nemzeti kultúra megteremtőit, mint Wojciech Bogusławski, a lengyel színházi kultúra úttörője. Lengyelország megosztottsága és a porosz megszállás ellen kirobbant felkelések idején innen származtak a függetlenségi harcok kiváló hadvezérei és hősei – Jan Henryk Dąbrowski és Józef Wybicki, a lengyel légiók szervezői, Ludwik Mierosławski és a népek tavaszának más forradalmi harcosai, Marcin Kasprzak és a munkásmozgalom más jelentős vezérei.

Nagy-Lengyelország népe a nemzeti rabság egész időszaka alatt állhatatosan harcolt az idegen porosz uralom, az elnémetesítés és a soviniszta német szervezetek ellen, a lengyel nemzeti jelleg teljes felszámolására, megsemmisítésére irányuló bismarcki politika ellen. A nagylengyelországi paraszt apai jussát, a gyermek és ifjú pedig a lengyel iskolához való jogát védelmezte.

Poznań vidékének népe hazafiasságáról és a függetlenség visszaszerzésének rendíthetetlen akaratáról tett tanúbizonyságot az első világháború után, a nagy-lengyelországi felkelés napjaiban.

Rettenetes csapások érték Nagy-Lengyelországot a második világháború éveiben. A hitlerista népirtók tömeggyilkossággal, kitelepítéssel és kegyetlen terrorral igyekeztek a lengyelséget megsemmisíteni, s Nagy-Lengyelországot a náci harmadik birodalomba való bekebelezéssel mindörökre kezükbe kaparintani. Nagy-Lengyelország népét, amely bebizonyította, hogy nincs olyan hatalom, amely képes lenne megtörni hazafiasságát és szabadságharcos eltökéltségét, a náci gonosztevők részéről elsősorban fenyegette totális megsemmisítés. Ettől a szörnyű sorstól, akárcsak az egész lengyel népet, a náci Németország háborús veresége mentette meg.

Nagy-Lengyelország sok fia harcolt az ellenállási mozgalom soraiban, továbbá a lengyel katonai alakulatokban a hitleri harmadik birodalom és a náci agresszorok elleni világméretű küzdelem minden frontján. A Szovjetunió területén megalakult lengyel hadseregből sem hiányoztak a nagy-lengyelországi fiatalok. Nagy-Lengyelország lakossága aktívan együttműködött a szovjet hadsereggel az ország e részének felszabadításában.

Nagy-Lengyelország népe önfeláldozó munkájával a haza új életre születésének első napjától kezdve igen nagy mértékben hozzájárult az ország újjáépítésének és fejlesztésének általános nemzeti feladatához.

Felbecsülhetetlen hozzájárulás volt ez azokban az években, amikor kőhalmazok és üszkös romok között indultunk meg a felemelkedés útján, amikor Nagy-Lengyelország dolgos és takarékos népe újra megnyitotta a gyárakat és a közlekedést, a poznańi parasztok pedig az állam rendelkezésére álló élelmiszer egyharmadát szállították a kiéhezett országnak, amikor a poznańiak ezrével indultak a visszaszerzett nyugati területekre, hogy ott helyreállítsák a lengyel hatalmat,

felépítsék a lengyel szocialista gazdaságot, sok évszázados elnémetesítés után újraélesszék a lengyel kultúrát.

Igen jelentős Nagy-Lengyelország hozzájárulása országunk iparosításához és mezőgazdaságának fejlesztéséhez. A poznańi vajdaság gazdasági és kulturális tekintetben a népi Lengyelország egyik legfejlettebb vidéke lett. Nagy-Lengyelország ipara, amelynek évi termelése elérte az ötvenmilliárd złotyt, igen értékes gyártmányokat, ipari automata berendezéseket, szerszámgépeket, nehézipari gépeket és közlekedési eszközöket szállít az országnak. Becsületére válnak ennek az iparnak, munkásainak, technikusainak és mérnökeinek az egyre tökéletesebb hajómotorok, mezőgazdasági gépek, golyóscsapágyak, elektronikai és elektrotechnikai berendezések, személygépkocsik, bútorok, élelmiszeripari cikkek és egyéb korszerű termékek, amelyek révén a poznańi vajdaság az exporttermelés értékét tekintve Szilézia után a második helyet foglalja el. Még a korábban elhanyagolt területek – Koło, Konin és Turek környéke is – jelentős energetikai és feldolgozóipari központokká válnak.

Nagy-Lengyelország mezőgazdasága bebizonyította, milyen nagy lehetőségeket teremt a népi hatalom politikája a falu számára a mezőgazdasági termelés fejlesztéséhez. Nagy-Lengyelországban a legfontosabb gabonafélék hektáronkénti hozama a háború előtti nem egészen 14 mázsáról a legutóbbi években 21 mázsára nőtt. Nagy-Lengyelország területen a parasztok és a mezőgazdasági munkások magasabb színvonalú agrárkultúrájuk révén sokkal jobban ki tudják használni a talajt és az állam által rendelkezésre bocsátott termelési eszközöket, mint az ország más területein. A poznańi vajdaság mezőgazdasága a korszerű agrotechnika, a nemesített vetőmag és a műtrágya alkalmazása, a gépesítés, a villamosítás, a talajjavítás stb. tekintetében országos viszonylatban az elsők közé tartozik.

A nagy-lengyelországi értelmiség a lengyel tudomány és kultúra egyik központjává, nagy egyetemi várossá fejlesztette Poznańt, amely szakembereket nevel a népgazdaság és a nemzeti kultúra sok ága számára.

Nagy-Lengyelország egész népe, a városok és a falvak dolgozó lakossága, a Cegielski Művek dolgozóinak példáját követve, méltón ünnepli a lengyel állam ezeréves fennállásának nagy jubileumát. Termelé-

si és társadalmi felajánlásokkal köszönti május elsejét, a munka közeledő ünnepét, ami újabb hozzájárulás a nemzet eredményeinek gyarapításához, a szocializmus építéséhez Lengyelországban.

Nagy-Lengyelország népe a haza szolgálatában jelentős érdemeket szerzett, mind történelmi múltunk tíz évszázada folyamán, mind pedig abban az immár több mint két évtizedes időszakban, amelyben hazánk a szocializmus következtében dinamikusan fejlődő országgá változott. Ezeknek az érdemeknek legmagasabb elismeréséül a Lengyel Népköztársaság Államtanácsa ez év április 16-án úgy határozott, hogy Poznań városát és a poznańi vajdaságot a Népi Lengyelország Építői Érdemrenddel tünteti ki.

A központosított lengyel állam keletkezésének ezredik évfordulóján adott kitüntetéssel kifejezésre óhajtjuk juttatni, hogy megemlékezünk mindazokról a nagy-lengyelországi elődeinkről, akik munkájukkal, tudásukkal és harcukkal hűségesen szolgálták Lengyelországot és a lengyel népet. Bizonyítsa ez a kitüntetés elismerésünket Poznań város és a poznańi vajdaság lakosainak, akik áldozatos munkájukban nem lankadtak és nem lankadnak, amikor a szocializmus építésének történelmi feladatáról, hazánk erejének növeléséről és biztonságának megszilárdításáról van szó.

Elvtársak, polgártársak! A millenáris ünnepségek legbensőbb lényegük szerint összekapcsolják jelenünket a lengyel állam távoli eredetével. A népi Lengyelország alkotó munkájával betetőzi a lengyel állam ezeréves fennállását, s ugyanakkor lerakja nemzeti történelmünk új korszakának alapjait. Nemzedékünk minden lengyel nemzedék hagyományainak és eredményeinek örököse.

Ma új társadalmi eszmények lebegnek előttünk, más, új problémák megoldásán fáradozunk, más világban élünk mint apáink és ősapáink. A nemzeti múlt tapasztalataiból azonban szellemi és erkölcsi erőt merítünk. Ezek a tapasztalatok gazdagítják politikai ismereteinket, amire feltétlenül szükségünk van ahhoz, hogy megfeleljünk korunk követelményeinek, megbirkózzunk a korunk által reánk rótt feladatokkal.

Mert új társadalmi rend, a szocializmus születésének korában, olyan korban élünk, amelyben két társadalmi rend harcol egymással a világban, a szocialista és a kapitalista rend. Nemzedékünk a lengyel nép

történelmében a legnagyobb fordulatot hajtotta végre, elvetette és megdöntötte azt a régi társadalmi rendszert, amely a munkásosztálynak, a dolgozó tömegeknek a birtokos osztályok általi kizsákmányolásán alapult. A társadalmi igazságtalanság rendszerének romjain hozzáfogtunk az új, igazságos társadalmi rend, a szocializmus felépítéséhez.

Az a nemzedék vagyunk, amely a lengyel nép történelmének fájdalmas és tragikus tapasztalatai nyomán új vágányra vezette Lengyelország külpolitikáját, mindenekelőtt a világ legelső szocialista államával, a Szovjetunióval fenntartott szövetség és testvéri barátság vágányára. Egyedül és kizárólag ennek köszönhetjük a lengyel nép legnagyobb történelmi győzelmét, az Odera–Neisse és a Balti-tenger menti ősi Piast-területek visszacsatolását Lengyelországhoz.

Ez a két roppant jelentőségű esemény – Lengyelországnak a szocializmus útjára lépése és az ősi nyugati területeknek visszatérése – szabja meg millenniumi ünnepségünk jellegét, s egyszersmind a lengyel nép mai és holnapi feladatait.

Nincs olyan ellenséges erő, amely képes lenne szocialista strukturális átalakulásunknak és Lengyelország jelenlegi nyugati határainak megváltoztatására. A soha vissza nem térő múltba tűntek azok az idők, amikor Lengyelország gyenge, gazdaságilag elmaradott ország volt, s kényre-kegyre ki volt szolgáltatva az imperialista nagyhatalmaknak, amelyek nemegyszer üzérkedtek hazánkkal. Az új társadalmi rend, a több mint 20 esztendeje folyó szocialista építés, a népi hatalom helyes politikája gyökeresen megváltoztatta Lengyelország arculatát és a nemzet politikai magatartását. A népi Lengyelország saját erejét a szocialista államok nagy közösségének erejével, a Varsói Szerződés tagállamainak védelmi szövetségével gyarapítottuk.

Csaknem pontosan egy esztendővel ezelőtt további évekre meghosszabbítottuk a lengyel–szovjet szövetségi szerződést, amely Lengyelország nyugati határának sérthetetlenségét garantálja.

Népi államunk bel- és külpolitikája egész társadalmunk általános támogatását élvezi, mert az egész nemzet létfontosságú érdekeit szolgálja.

A történelem arra tanít, hogy minden ú jtársadalmi alakulat hosszú, sokszor véres küzdelemben született meg és jutott diadalra a régi

alakulattal szemben, amely elaggott és kénytelen volt lelépni a történelem színpadáról. Így történt a múltban, amikor a kapitalizmus kiszorította a feudalizmust, s így történik ma, amikor a kapitalizmus világviszonylatban a hanyatlás szakaszába lépett, s helyét az emberiség történelmi fejlődése révén kialakult új, szocialista társadalmi rend foglalja el. Ez a harc országunkban is végbement. S bár a szocializmus győzelmesen került ki belőle, nem mondhatjuk, hogy valamennyi szocializmusellenes erő megbékült az új valósággal, és beszüntette a harcot szocialista rendszerünk ellen, népi államunk ellen, bel- és külpolitikánk általános irányvonala ellen.

Ezzel kapcsolatban mindenekelőtt a katolikus klérusnak arra a rétegére gondolok, amely Lengyelországot ismét a kereszténység úgynevezett védőbástyájává szeretné változtatni, s ezt a napjainkban Lengyelország számára különösen káros jelszót hirdeti ismét szószékről, pásztorlevelekben és egyéb dokumentumokban.

A kereszténység „védőbástyájának" szerepét a nemesi állam töltötte be. Éppen ez volt egyik fő oka gyengeségének. Ennek lett a következménye, hogy a protestáns és katolikus Poroszország, a pravoszláv Oroszország és a katolikus Ausztria felosztotta egymás között Lengyelországot. Csak az oroszországi Októberi Szocialista Forradalom nyitotta meg a lengyel nép számára a függetlenséghez vezető utat. De az uralkodó kizsákmányoló osztályok, a klérussal szövetkezve, a két világháború közötti időben is rákényszerítették Lengyelországra a „védőbástya", ezúttal a szovjetellenes „védőbástya" szerepét. Ennek azután az lett a vége, hogy a hitleri bérgyilkosok hordái, a német katolikus püspökök áldásával, derékszíjuk csatján „Isten velünk van" jelszóval Lengyelországra támadtak és a lengyel nép tengernyi vérét ontották ki. És csak a Szovjetunió szabadította meg Lengyelországot „a nyugati civilizáció védelmezőitől".

Mennyire korlátoltnak és minden nemzeti érzés híján levőnek kell lennie a lengyel püspöki kar elnökének, aki a Lengyelországot sújtó tragédiákból csak azt az egyetlen következtetést vonja le, hogy „a lengyel nép igen gyakran megvolt király, vezér, hatóságok, miniszterelnökök és miniszterek nélkül, de sohasem élt lelkipásztor nélkül".

Ez a népi államunk ellen hadakozó, felelőtlen főpásztor, aki nyíltan hirdeti, hogy nem hajlik meg a lengyel államérdek előtt, a lengyel nép

fölötti lelki felsőbbségére vonatkozó képzeletbeli igényét többre tartja Lengyelország függetlenségénél. Mekkora elvakultság kell ahhoz, hogy elfelejtesse vele a történelem tanulságait, elfelejtesse vele, hogy ki taszította Lengyelországot a pusztulásba és ki szabadította fel, kinek köszönhető, hogy Lengyelország visszatérhetett a Piastok ősi területére, kinek és minek köszönhető, hogy ezeket a területeket mindörökre meg fogja tartani, ki nyújtja ki kezét ismét e területek után, és ebben kinek a támogatására számít. Mennyire elvakultnak kell lennie a lengyel püspöki kar vezetőjének és a mögötte állóknak, akik hangoztatják a „védőbástya" zavaros, nemzetellenes gondolatát, amelynek politikai tartalma napjainkban a lengyel és a szovjet nép szembeállítása, a lengyel–szovjet szövetség felszámolása, az, hogy falat emeljenek Lengyelország és a Szovjetunió közé, újabb katasztrófába sodorják Lengyelországot.

A klérus egy része, reakciós politikai célok szolgálatába szegődve, a „védőbástya" gondolatát összekapcsolta az annak alkalmából rendezett egyházi ünnepségekkel, hogy lengyel földön ezer évvel ezelőtt vették fel a kereszténységet.

Mi teljes mértékben értékeljük a történelmi jelentőségét annak, hogy I. Mieszko felvette a kereszténységet. Ez ugyanis azokban az időkben nagy fontosságú, komoly politikai következményekkel járó tett volt. Az egységes és egyetemes vallás, amely szentesítette az uralkodó hatalmát, megszilárdította a Piastok egykori államát. A kereszténység – mint államvallás – annak idején elősegítette a kis államoknak, valamint a viszlánok, poljánok, szlezánok és pomeránok törzsi alakulatainak összekovácsolását egységes államszervezetbe, megkönnyítette az egész ország központosítását és alárendelését a királyi hatalomnak. Megakadályozta a „Kelet felé törés" német politikájának érvényesítését, vagyis azt, hogy az itt élő törzsek tűzzel-vassal történő „megtérítésének" ürügyével szláv területeket leigázzanak. Tehát a lengyel állam millenniuma szorosan összefügg azzal, hogy ezer évvel ezelőtt I. Mieszko felvette a kereszténységet, vagyis Lengyelország úgynevezett megkeresztelkedésével. Ilyenformán a központosított lengyel állam eredetére vonatkozó hagyományokat nem lehet szembeállítani a lengyelországi kereszténység eredetére vonatkozó hagyományokkal.

A klérus egy része azonban gyakorlati tevékenységében megkísérli

szembeállítani az egyházat az állammal, s a lengyel nép és a lengyel állam történelmi jubileumát a katolikus egyház lengyelországi tevékenységének jubileumával próbálja helyettesíteni. Bizonyos egyházi méltóságok a lengyel nép politikai képviseletére vonatkozó igény érvényesítése és a „védőbástya" szerepének Lengyelországra kényszerítése érdekében Lengyelország hiteles, tudományosan megalapozott történetét olyan verzióval szeretnék helyettesíteni, amely szerint az egyház történelme nem része többé a lengyel nép történelmének, és fordítva, a nép történelme csupán függvénye a katolicizmus történelmének.

Különösen világosan jutott ez kifejezésre a lengyel püspököknek a német püspökökhöz intézett hírhedt üzenetében, valamint számos más ország püspöki karához címzett egyéb írásokban. A Lengyelország számára végzetes „védőbástya" gondolatán alapuló üzenet már egészen leplezetlenül igyekszik aláásni államunk külpolitikáját. Szerzői reakciós politikai céljaik érdekében bűnbocsánatot adtak a náci gonosztevőknek, megbocsátották nekik Auschwitzot, Majdaneket, Treblinkát, a lengyel nép és más népek ellen elkövetett minden népirtó gaztettüket. Kijelentették, hogy „párbeszédre" és „megbékélésre" van szükség Lengyelország és a Német Szövetségi Köztársaság között, s még csak meg sem említették a párbeszéd alapvető feltételeit. A „védőbástya"-gondolat alapján német prelátusokat hívtak meg Częstochowába, az egyházi millenáris ünnepségekre, ugyanazokat a személyeket, akik 1939 szeptemberében örömmel kongatták meg a harangot annak tiszteletére, hogy a hitleri fasiszták legyőzték Lengyelországot, örömmel harangoztak Lengyelország temetésére.

A népi hatalom természetesnek tartja, hogy a katolicizmus lengyelországi millenniuma alkalmából nyilvános egyházi ünnepélyeket rendeznek. Nem fogjuk azonban tűrni a Lengyelország érdekeivel ellenkező „védőbástya"-politikát, amelyet a klérus bizonyos része folytat, élén a püspöki kar vezetőjével. S minthogy a püspöki kar vezetősége a lengyel államérdekkel ellentétes nagyszabású politikai tevékenységbe kezdett, s ezt összekapcsolta a kereszténység lengyelországi felvételének millenáris ünnepségeire való előkészületekkel, rájöttünk, hogy e káros politika elfogadását jelentené, ha a lengyel kormány engedélyezné a római pápának és más országok püspökeinek beutazását. Őket ugyanis a lengyel püspöki kar saját politikai céljaitól vezérelve,

az állami szervek tudta és beleegyezése nélkül hívta meg az egyházi millenáris ünnepségekre. Ezért a lengyel kormány negatív álláspontra helyezkedett a püspöki kar önhatalmú lépésével szemben, s a meghívott személyeknek nem adott beutazási engedélyt.

Véleményünk szerint azoknak a külföldi katolikus egyházi méltóságoknak, akik a társadalmi és politikai rendszerek különbözőségére való tekintet nélkül normális és egészséges kapcsolatokat akarnak teremteni az egyház és minden állam között, nem lett volna szabad megengedniük, hogy bevonják őket a szocialista államok közössége, különösen pedig Lengyelország érdekei ellen irányuló politikai akciókba.

Polgártársak! A népi Lengyelország ereje a helyes bel- és külpolitikában, valamint abban gyökerezik, hogy ezt a politikát aktívan támogatják a lakosság legszélesebb rétegei. Népi államunk politikájának legbensőbb lényege Lengyelország további sokoldalú fejlesztése, a lengyel határok és Európa biztonságának garantálása, továbbá valamennyi állam békés egymás mellett élése, társadalmi rendszerükre való tekintet nélkül.

A jelenlegi nemzetközi helyzetben az európai béke és a világbéke, biztonságunk és szövetségeseink biztonsága a legszorosabban összefügg az európai területi status quo fenntartásával. Az európai status quo ellen törő politika az európai béke felborítását, világméretű háborús konfliktus kirobbantását célozza. Tisztában van ezzel minden józan gondolkodású politikus és minden kormány, a Német Szövetségi Köztársaság kormányát sem kivéve, amely makacsul az európai status quo felborítására, mindenekelőtt a Német Demokratikus Köztársaság bekebelezésére törekszik.

A bonni kormány nemrég jegyzéket juttatott el sok ország kormányához, így a lengyel kormányhoz is, amelyben változatlanul azt állítja, hogy ma is Németországhoz tartoznak mindazok a területek, amelyek 1937-ben a hitleri harmadik birodalom részét alkották. Erhard kancellár nevetségessé tette a lengyel püspököket, a „megbékélésről" szóló üzenetüket. A bonni jegyzék értelmében, amelyet a nyugatnémet revizionisták és revansisták mintegy ironikusan „békejegyzéknek" neveznek, Németország 1937-es határainak korrigálásához nagy kegyesen csak az a német kormány járulhat majd hozzá, amely

megalakul, miután az NSZK bekebelezte az NDK-t. Más szóval a békekonferencián – amelynek megtartására a bonni kormány véleménye szerint csak a Német Demokratikus Köztársaság felszámolása után kerülhet sor – Lengyelország kérelmezőként járulhat Németország elé és kérheti saját területeit.

Ennyire elburjánzott már a nyugatnémet militaristák imperialista gőgje. Már elfelejtették, hogy 21 évvel ezelőtt, a támadó háború elvesztése után, aláírták Németország feltétel nélküli kapitulációját.

Még egyszer kijelentjük a bonni kormánynak: az Odera–Neisse-határ, amelyet a potsdami értekezlet állapított meg és a görlitzi egyezmény jóváhagyott, végérvényes, és nem képezheti semmiféle vita és alkudozás tárgyát. Ez a határ az európai béke és biztonság alapvető tényezője.

Sokszor hangsúlyoztuk és utólag nyomatékosan hangsúlyozzuk, hogy amíg a két német állam, a Német Szövetségi Köztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság nem jut egymással megegyezésre az egyesült, békeszerető Németország létrehozását illetően – márpedig erre egyre távolabbi a kilátás, mert a szövetségi köztársaság fegyverkezik, revánspolitikát folytat és a szocialista országok ellen irányuló agresszív paktumokhoz tartozik –, addig az NDK szuverenitása és határainak sérthetetlensége elválaszthatatlan Lengyelország és a Varsói Szerződés valamennyi tagállamának biztonságától.

Amikor szembehelyezkedünk a nyugatnémet militarizmus agresszív terveivel és a hidegháborús szellemtől áthatott Bonn–Washington-tengellyel, akkor nemcsak saját biztonságunkért, hanem minden nép közös ügyéért, Európa és a világ békéjéért is harcolunk.

A népi Lengyelország erejét mindenekelőtt az ország gazdasági potenciálja határozza meg. A szocializmusnak köszönhetjük, hogy kiszabadultunk a gazdasági elmaradottság önmagába visszatérő köréből és az idegen tőkétől való függőségből, s a korszerű termelőerőkre és a tervgazdálkodásra alapoztuk az ország iparát és fejlődésének távlatait.

Most fejlődésünk újabb szakaszába lépünk. Új ötéves terv kezdődik, Lengyelország további iparosításának, a mezőgazdaság belterjesítésének, az életkörülmények javításának és a kultúra fejlesztésének terve. A tervben kitűzött feladatok a nemzet feladatai. Teljesítésük alapvető

feltétele minden egyes dolgozó szorgalma és lelkiismeretessége, fegyelmezettsége és társadalmi kötelességtudata, a legfelső beosztástól a legalsóig és a népgazdaság minden ágában.

Az új ötéves tervvel megkezdjük a lengyel állam fennállásának új évezredét. Gazdag történelmi tapasztalatainkat és saját munkánk során szerzett gyakorlati tapasztalatainkat visszük magunkkal. Jövőnket, hazánk jövőjét a szocialista társadalmi rend rendíthetetlen alapjára, azokra a nagy eszmei és erkölcsi értékekre építjük, amelyek pártunk, a Lengyel Egyesült Munkáspárt érdeméből a Nemzeti Egységfrontban tömörítik a nép minden alkotóerejét – a szocializmus, a szabadság és a béke egyetemes emberi eszményeinek megvalósítása érdekében.

BESZÉD A SZEJMNEK A LENGYEL ÁLLAM MILLENNIUMA ALKALMÁBÓL TARTOTT ÜNNEPI ÜLÉSÉN

(1966. JÚLIUS 21.)

Tisztelt Ház!

A Lengyel Népköztársaság szejmje nyolc évvel ezelőtt külön határozattal megnyitotta a lengyel államiság történelmi eseményeinek millenáris ünnepségeit. Ezekben a jubileumi években igyekszünk meghatározni helyünket mindazon nemzedékek hosszú sorának történelmi menetében, amelyek szülőföldünkön letelepedtek, az ősi pusztaságot megművelt földdé változtatták, megalakították a lengyel államot, lengyel városokat emeltek, létrehozták a lengyel nyelvet és a lengyel kultúrát, s annyiszor szívük vérével védelmezték hazánk függetlenségét.

A Lengyel Nemzeti Felszabadítási Bizottság manifesztumának 22. évfordulóját megelőző napra, július 21-re hívtuk össze a szejm jelenlegi ülésszakát, hogy hangsúlyozzuk azt a megbonthatatlan kapcsolatot, amely Lengyelország szocialista jelenét összefűzi mindazzal, ami múltjában a legjobb, legfennköltebb, leginkább alkotó és hazafias volt. Az elmúlt 22 esztendő ugyanis nemcsak Lengyelország történetének legújabb időszaka, hanem ugyanakkor megkoronázása annak a történelmi útnak, amelyet a lengyel nép a szabadság és a haladás felé tett, s amelynek kezdete sokkal messzebb nyúlik vissza a múltba, mint az általánosan elfogadott 961. vagy 966 év.

Hozzánk, a szocialista Lengyelországot építő nemzedékhez állnak legközelebb a hagyományai és a történelmi eredményei a lengyel dolgozó népnek. E nép évszázadokon keresztül kitartott ezen a földön, a hazai és gyakran idegen kizsákmányolók elnyomása alatt szenvedve művelte a lengyel földet, fejlesztette iparát, hozta létre a nép anyagi

létének alapjait és kultúrájának táptalaját, amely mindig, minden történelmi korszakban saját vállain viselte a szülőföld védelmének fő terhét.

Minthogy azonban a dolgozó nép politikai képviselői, eszményeinek és törekvéseinek szószólói vagyunk, egyszersmind az egész néppel együtt örököltük mindazt, amit a múltban Lengyelországért, fejlődéséért és javáért más osztályok, rendek és társadalmi rétegek tettek – uralkodók és nemesek, városi polgárok és papok, a tudomány és a kultúra emberei.

Nemzeti múltunkat nem osztjuk két egymástól eltérő részre: mienkre és idegenre. A történelem számunkra nem lomtár, amelyből kiszedjük és leporoljuk azt, ami az adott pillanatban szükséges. Az egész gazdag és bonyolult történelmi néphagyaték örököseinek érezzük magunkat. Tudjuk, hogy ebben az örökségben vannak jó és vannak rossz dolgok. Vannak szép oldalak, amelyekre büszkék vagyunk, amelyekhez kapcsolódni akarunk és kapcsolódunk is. És vannak sötét oldalak, amikor a magánérdek, az egoizmus, a politikai rövidlátás a szakadék szélére vezette a népet. Ezek a hagyományok egész tevékenységünkhöz intő példával szolgálnak.

Az új időkkel találkozás felé haladva, s az ezeknek megfelelő feladatokat és problémákat vállalva és megoldva, eszmei fegyverzetünkből nem hiányozhatnak a népünk által megtett útra és az út tapasztalataira vonatkozó alapos ismeretek. A nép ilyen önismeret nélkül nem láthatná világosan a jövőt, nem tudná helyesen meghatározni helyét, szerepét és útját a világban, amelynek egyik formálója. Ilyen önismeret nélkül a nép öntudata szegényes és fogyatékos lenne, meggyengülnének azok a kapcsolatok, amelyek meghatározzák a nemzeti kötelékek erejét és a hazafias érzés mélységét.

Bonyolult jellegű a lengyelek történelmi sorsa, telve ellentmondásokkal és kontrasztokkal, történelmünk menete a múlt politikai tapasztalatainak és tanulságainak nagy gazdagságát halmozta fel, amelyek a lengyel politikai gondolat elválaszthatatlan részét alkotják. Lengyelország történetének marxista elemzése, s különösen a millenniummal kapcsolatban végzett kutatások lehetővé teszik, hogy ma jobban, megalapozottabban és nagyobb pontossággal tárjuk fel Lengyelország múltbeli tapasztalataiból azokat a legalapvetőbb értékeket és tanul-

ságokat, amelyek továbbra is az erkölcsi erő, a hazafiság és az eszmeiség forrását alkotják.

Képviselő polgártársak! Az idei év a millenáris ünnepségek utolsó esztendeje. Valamennyien jól tudjuk azonban, hogy a Piastok államának, amely ezer évvel ezelőtt Európa politikai és gazdasági arculatának egyik legfontosabb összetevőjeként jött létre, sokkal régebbi és gazdagabb hagyományai vannak. A Piastok államát törzsi államok előzték meg, például Polan és Wiślan, s ezek később részei lettek egy nagyobb szervezetnek, amelyről ezer évvel ezelőtt Ibrahim ibn Jakub, korabeli kereskedő és utazó azt írta: „Mieszko országa a legkiterjedtebb a szláv országok közül." Erre az államra rendkívül jellemző, hogy Pomeránia kivételével nincs semmiféle olyan történelmi utalás, amely a törzsi államok egyesítése folyamán erő alkalmazására vallana. Az önkéntes egyesülés ezért következett be, mert növekvő veszély fenyegetett a német rabló feudális urak részéről. Nem tudtak szembeszállni velük a liuticsok és az obodritok szétszórt törzsei, valamint más nyugatszláv törzsek. A német hűbérurakkal szemben sikeresen csak a Piastok állama tudott fellépni. Ezzel tette a legnagyobb szolgálatot Európa ügyének. S ez egyben bizonyítja ennek az államnak erejét és igen fejlett gazdasági és katonai szervezetét, mégpedig nem kevésbé meggyőző módon, mint a krónikák számos bizonyítéka a támaszul szolgáló tényekkel egyetemben.

A Piast-állam egész területét akkor nevezték el „Lengyelországnak", s ez az elnevezés fennmaradt örökre.

Az akkori Európában a nemzetközi politika teljes jogú részvevője csak keresztény állam lehetett. Ez volt az első oka annak, hogy a piasti Lengyelország, akárcsak a többi szomszédos állam, felvette az új vallást. Volt egy másik ok is, amely egyébként közvetve összefüggött az előzővel. A kelet felé irányuló német expanzió azt a jelszót hangsúlyozta, hogy harcol a pogánysággal az új hit, az igazi hit terjesztéséért. Ezt a célt szolgálták azok a püspökségek, amelyeket a németek keleten missziós küldetéssel létesítettek. A piasti Lengyelország a kereszténység felvételével kiragadta ezt a „missziós" kardot a német feudális urak kezéből. Ez azonban nem szüntette meg teljesen annak veszélyét, hogy a németek az egyház segítségével leigázzák a lengyel földet. Jóllehet ugyanis a lengyelek a kereszténységet cseh közvetítéssel vették

fel, a lengyelországi egyház fölötti uralomra hosszú éveken keresztül a magdeburgi érsekség tartott igényt, s ezt IX. Benedek, IX. Leó és II. Ince pápák is jóváhagyták. Az uralmat azonban nem sikerült megvalósítani, mert a lengyel urak és a velük kapcsolatban levő egyházi méltóságok határozottan ellene szegültek. A pápaság magatartásáról, arról, hogy szembeszállt a Németországtól való függetlenségért harcoló Lengyelországgal, már akkoriban írtak a történészek. 1926-ban Roman Grodecki, a Jagelló Egyetem professzora felhívta a figyelmet, hogy II. Ince Lothar német császár római koronázásának napján baljóslatú lengyelellenes bullát adott ki, amely szerint „ebben a kérdésben kifejezi a kereszténység két legnagyobb hatalmának egyetértését".

A kereszténység felvételének külső okai mellett voltak belső okai is. A korabeli egyház mindenütt összefonódott a feudális társadalomban uralkodó osztályokkal. A feudális átalakulás idején Lengyelországban az új vallás az államhatalom apparátusának egyik karja, s egyben az új társadalmi viszonyok ideológiai és kulturális támasza lett.

Végeredményben a kereszténység felvétele az állam műve volt, a lengyel egyház az első Piastok idején az állam szerveként tevékenykedett, az ország védelmi erejének erősítését szolgálta. Ez teljes egészében összhangban van az akkori, természetesen osztályjellegű lengyel állam fő jellemző vonásaival.

Mindamellett a dolog leegyszerűsítése volna, ha az államban egyes-egyedül meghatározott társadalmi osztály uralmát biztosító szervezetet látnánk. Amikor a piasti monarchia egyesítette Polan, Wiślan és Ślęzan területeit, amikor hivatalnokai és bíróságai oltalmazták a biztonságot a bűncselekményekkel, a rablásokkal szemben, a katonák és a várak pedig az országot a külső támadással szemben, akkor a fiatal lengyel állam, jóllehet mint Európában mindenütt, a feudális társadalom uralkodó osztályai hozták létre és az ő érdekeiket védelmezte – teljesítette az egész nemzet előtt álló legfontosabb feladatokat, s az ország minden akkori lakosának létfontosságú szükséglete volt. Bármennyire ellentétesek voltak az akkori társadalom különböző osztályainak és rétegeinek, valamint az akkori állam különféle körzeteinek érdekei, ez az egységes monarchia nemcsak a törvényes hatalom szimbóluma lett a köztudatban, hanem az egység érzésének jelentős katalizátora, a nemzeti tudat első termése is.

Az első Piastok állama később fejlődésen ment keresztül, akárcsak az akkori Európa minden országa. A társadalmi erőviszonyokban bekövetkezett változások elvezettek az akkor általános feudális bomláshoz, az állami szervezet széttagolódásához. De a közösség fogalma akkor sem szűnt meg, sem a lengyel területek lakosainak körében, sem pedig a szélesen szerteágazó Piast-dinasztia táborában, amely úgy őrizte a „haza" eszményét, mint elődeinek megmásíthatatlan örökségét.

Lengyelországban a területi széttagoltság, amelynek keretében bizonyos gazdasági és társadalmi haladás is bekövetkezett, az állam és a nép léte szempontjából nagy kockázattal járt. Ebben az időszakban ugyanis gyengült a részekre tagolódott területek egymással marakodó urainak az a képessége, hogy szembeszálljanak a német feudális urak rablótámadásaival.

Akkoriban a német lovagok és főleg szerzetesrendi papok terjeszkedése gyengítette nyugati Pomeránia és Szilézia kapcsolatait Lengyelország más részeivel. Ennek folytán ezek a területek nem tartoztak a XIV. század elején létrehozott Lengyel Királysághoz. Nagy Kázmér biztosítani akarta magát a keresztesek további támadásaival szemben, s ezért a csehek javára lemondott Sziléziáról, hogy ennek fejében a cseh dinasztiák lemondjanak a lengyel koronára támasztott igényükről. Később azonban az ősi lengyel területek a német császárok kezére kerültek. A területi széttagoltság, valamint bizonyos mazóviai hercegek politikai rövidlátásának végzetes következményeként az ország északi területein letelepedhettek a keresztesrendek, amelyek hivatalosan teuton rendeknek nevezték magukat, és élvezték a pápaság és a császárság állandó védelmét. Ezek a rendek megkaparintották Chelmnó vidékét, Poroszországot és Gdańskot, lerohanták és kifosztották Lengyelországot és Litvániát, s mindenfelé gyilkoltak és gyújtogattak. Az a veszély, hogy terjeszkedésük lengyel földön folytatódik, fontos tényezője volt a lengyel állami egység gyors megteremtésének.

A Lengyelország egyesítésére irányuló ismételt próbálkozásokat Władysław Łokietek uralkodása idején koronázta siker. Łokietek egyesítési műve során az egyetlen vereség 1308-ban következett be, amikor a keresztesek alattomosan elfoglalták a Łokietekhez hű Gdańskot és legyilkolták lengyel lakosságát. Az egyesítésért Łokietek által

megkezdett és Kázmér által folytatott harc forrása az általános akaratban és minden társadalmi réteg kívánságában rejlett. A két utolsó Piast rendi állama mindenekelőtt belső okok eredménye volt, de ez előtt is lényegbevágóan fontos feladatként állt a védekezés ugyanazzal az ellenséggel szemben, mint a lengyel államiság első évszázadaiban. Érdemes hangsúlyozni, hogy a Piastok Lengyelországa évszázadokon keresztül sok háborút viselt a németekkel, de sohasem hódított német területeket, hanem mindig védekezett az agresszióval szemben. Ugyanakkor a Czerwienski várakért folyó harc kivételével sohasem viselt háborút akár déli, akár keleti szláv szomszédai ellen. Nem lehet ugyanis annak tartani egyes uralkodók bekapcsolódását az akkori időkben normális dinasztikus viszályokba.

Ebben az időben még a Nagy Kázmér által dinasztikus örökség útján szerzett délorosz földek egy része sem nyert általános lengyel állami jelleget. Ugyanis a király fő figyelmét arra fordította, hogy folytassa a lengyel lakosságú területek egyesítését, amit apja megkezdett. Lengyelországhoz csatolta Kujawyt, Dobrzyn területét, Łęczyckát, Sieradzkát, Wielunskát, felügyelete alá vette a Mazowszét, Santokot és a Drezdenkót. Hatalmának körén kívül esett azonban még Szilézia és Pomeránia. Az utolsó Piast-házi király halála félbeszakította a nyugati területekért indítani szándékozott újabb harc előkészületeit, s a lengyel állam az általa hagyott területi formában maradt hosszú éveken keresztül. Csak a Jagelló-dinasztia idején került sor újabb átalakulásra.

A XIV. és a XV. század fordulóján Lengyelország és Litvánia súlyos veszélybe került, mert a mohó és egyre újabb rablásra vágyó Keresztesrend, amelyet az egész akkori Németország támogatott, támadásra készült. Ez vetette meg a Lengyel–Litván Unió alapját. Ennek a politikai és katonai szövetségnek eredménye volt a lengyel, litván és orosz fegyverek felejthetetlen győzelme Grunwald alatt, majd pedig a Keresztesrend végleges veresége. Lengyelország megszerezte Gdańskot, egész Kelet-Pomerániát és Warmiát, hatalma kiterjedt a Keresztesrend egész területére, amelyen később megalakult a Porosz Hercegség. A régi piasti területekből Lengyelország határain kívül maradt Nyugat-Pomeránia, valamint csaknem egész Szilézia, amelynek csupán bizonyos részei tértek vissza Lengyelországhoz.

A Lengyel–Litván Unió különböző szakaszokon ment keresztül, s lehetővé tette a Jagellók kiterjedt birodalmának megteremtését. Lengyelország, a birodalom fő támasza, nagy európai erő lett. A Lublini Unió idejéig, 1569-ig, vagyis több mint másfél évszázadon át azonban Lengyelország és Litvánia két, szembetűnően különböző állam volt. Más elvekre támaszkodott a vezető állami hatalom, mások voltak az intézmények, más jogok érvényesültek és nemegyszer más volt a politika is.

Ez az idő a híres lengyel reneszánsz-kor, a kultúra nagy virágzásának kora, amely Lengyelország korábban nem ismert gazdasági fellendülésén alapult. A tudomány központja a Jagelló Egyetem volt, amely fejlődésének csúcsára ért, s tanítványai – akik az iskolák hálózatában tanítóskodva terjesztették országszerte a kultúrát – leggyakrabban a polgárok, ritkábban a parasztok köréből kerültek ki. A könyvkereskedők és a nyomdászok rendszerint a polgárok voltak, a tudósok és az írók többségükben a polgárok és a középnemesek fiai közül származtak. Kopernikus, Dantyszek, Rej, Kochanowski és Frycz-Modrzewski neve ezt meggyőzően példázza. A lengyel reneszánsz nemcsak a lengyel államhoz tartozó területeket ölelte fel, hanem az egész lengyel lakosságú területet. Ekkor írta Hieronim Wietor, a jelena-górai sziléziai polgár a megrázó szavakat, amelyek azt a vágyát fejezik ki, hogy „sokasodjék a lengyel írás nyelve a dicső lengyel korona tiszteletére és dicséretére".

A lengyel kultúra akkoriban szabadult fel az erős latin befolyás alól. A tudósok még latinul írtak, hogy műveiket az ország határain kívül is megértsék, de rohamosan terjedt a lengyel nyelv kulturális hatósugara. Ezen a nyelven csodálatos szépirodalom keletkezett, a lengyel nyelv uralkodó helyzetbe került az állami és a politikai életben.

A teljesen világi jellegű reneszánsz kultúra, s a vele párhuzamosan fejlődő és az uralkodó katolicizmussal szembeszálló nagy reformációs áramlat bevitte a kultúrát a széles társadalmi tömegekbe, nemcsak a kisnemesek és a polgárság, hanem bizonyos mértékben a parasztság soraiba is.

A reneszánsszal és a reformációval szemben úgyszólván kezdettől fogva élesen felléptek a reakciós elemek, akiknek kedveztek a változó

társadalmi erőviszonyok, hiszen már az állam akkori erejének alapjában benne rejlettek a jövendő nagy veszélyeinek csírái.

Már az utolsó Jagelló-királyok idején erősödtek a mély belső ellentétek. A Visztula torkolatának megszerzése, a lengyel mezőgazdasági és erdei termékek exportútjának megnyitása arra ösztönözte a nemességet, hogy bővítse a majorsági gazdálkodást, ami rendkívüli mértékben megkeserítette a parasztok sorsát, hiszen terjesztette a jobbágyságot és szorosabbra fűzte a jobbágyi kötelékeket. A nemesség gazdagságának növekedése fokozta politikai fölényét a többi renddel, különösen a polgársággal szemben, s a rendi monarchiának fokozatosan nemesi köztársasággá változására vezetett. A Jagelló-kor második felében a középnemesség haladó szárnya a nemesi köztársaság (Rzeczpospolita) egységének és a királyi hatalomnak erősítési jogáért küzdő mozgalom keretében éles harcot folytatott az oligarchia túlereje és befolyása ellen. E korszak legfelvilágosultabb képviselői a nemzeti kötelezettségek teljesítésére és az elvesztett nyugati területeknek a Lengyel Koronához való visszatérésére szólítottak fel. S míg Jagelló Kázmér fiainak nevelője, Jan Długosz még Szczecín visszaszerzéséről álmodott, mert a lengyel egységtörekvések megkoronázását látta benne, addig a későbbi évszázadokban hiába keresnénk hasonló politikai terveket.

Az erősítési jog érvényesítéséért küzdő tábor és a főúri rend közötti harc Lengyelország fejlődésének további irányáért folyt. Kimenetelét véglegesen eldöntötte a Lublini Unió, amely a Jagelló-dinasztia kihalása előtt három évvel Lengyelország és Litvánia addigi laza szövetségét a két állam föderációjával helyettesítette, s ezzel együtt a kiterjedt és termékeny ukrán vidéket közvetlenül a Koronához csatolta.

A Lublini Unió eredményeképpen jött létre az az állam, amelynek neve „mindkét nemzet Rzeczpospolitája" lett. Konstanty Grzybowski, korabeli történész azonban helyesen állapította meg, hogy Lublinban csak a két állam uralkodó osztályai kötöttek uniót, nem pedig népei, amelyekből nem is kettő volt, hanem négy: a lengyel, a litván, az ukrán és a belorusz. Tehát már az alapelvekben mély ellentmondás volt a föderációs államok etnikai jellege és az Unió jellege között. Igaz, hogy a Rzeczpospolitában egyesülő két szervezet megőrizte autonómiáját, formálisan egészen az állami nyelvig. Ugyanakkor azonban – s ez volt

a döntő – egyetlen társadalmi szervezetben egyesültek a két ország uralkodó osztályai. A Rzeczpospolita mindkét részének nemessége korlátozások nélkül szerezhetett birtokokat és tölthetett be hivatalokat, ami a litván főurak előtt megnyitotta a gazdasági és politikai befolyáshoz vezető utat a Korona (Lengyelország) területén, a lengyel nemesség számára pedig a kelet felé terjeszkedés nagy lehetőségeit tárta fel. A Korona és az úgynevezett Nagyhercegség (Litvánia) társadalmának összekapcsolása Lengyelországban szükségszerűen regresszióhoz vezetett olyan körülmények között, amikor a Korona területén túlsúlyban voltak a középnemesek, a fejlett városok és a viszonylag szabad parasztok, a Nagyhercegségben viszont a többséget a főurak és a gyenge városok alkották, s a paraszti tömegek mind teljesebb elnyomására irányuló tendenciák voltak tapasztalhatók.

Lengyelország a Lublini Unióval és Zygmunt August halálával történelmének új korszakába lépett, amely több mint két évszázadig tartott, s Lengyelország független állami létének elvesztésével, az ország felosztásával ért véget. A nép történelmében ez volt az a nagyon szomorú időszak, amelyben a lengyel állam stagnálása egyenesen hanyatláshoz vezetett. A hanyatlás okozója a főúri oligarchia, a vagyonosok önzése, a diadalmaskodó ellenreformáció reakciós beállítottsága és fanatizmusa volt, s mindez rövid idő alatt számos előző nemzedék erejének és vívmányainak eltékozlására vezetett. A „mindkét nemzet" Uniója által teremtett helyzetben ténylegesen megkezdődött a lengyel, valamint a Litván Nagyhercegségben uralkodó litván és orosz urak terjeszkedése kelet felé. Ez a terjeszkedés az oka, hogy a lengyel állam néhány évszázadra szólóan elvesztette érdeklődését a lengyel lakosság által benépesített nyugati területek iránt, a lengyel és ellengyelesedett mágnások és nemesek pedig keleten az ukrán és a belorusz parasztok elnyomói lettek. A Rzeczpospolita keleti végvidékein – ezeknek a vidékeknek kárára – óriási latifundiumok keletkeztek, amelyek erősen megbontották az ország politikai egyensúlyát, az állam sajátos jogait bitorolták, saját hadsereget és közigazgatást hoztak létre és szembeszálltak a központi hatalom erősítését célzó minden törekvéssel.

A „kiskirályok" – a Radziwiłłek, a Wiśniowiecek, az Ostrogskik, a Koniecpolskik, a Lubomirskik és mások – hatalmának növekedését a középnemesség számszerű csökkenése és jelentőségének hanyatlása

kísérte. A nemesi demokrácia csupán a főúri oligarchia kormányainak spanyolfala volt. Ennek az oligarchiának uralkodását segítette a királyválasztási rendszer, amely megfosztotta az országot az államukért felelősséget érző uralkodók tekintélyétől. A választott királyok többsége kulisszák mögötti alkudozások útján jutott a trónhoz, s uralkodásának egész ideje alatt főúri csoportok vagy idegen hatalmak bábja maradt.

Az állam politikai erejének gyengülését a társadalmi és gazdasági regresszió is előidézte. A majorsági gazdálkodás és a nyersanyagexport fejlődése Lengyelországot a Nyugat gyarmati hátországává változtatta, aláásta a hazai városok létének alapjait, a nemesi diktatúra pedig kiforgatta jogaiból a polgárságot és a parasztságot. Mielőtt a Rzeczpospolitát megrázkódtatta volna az ukrán kozákság felszabadító háborúja, s mielőtt elárasztotta volna a svéd „áradat", az ország gazdasági és társadalmi struktúrája terén a reneszánsz „arany évszázadához" képest – nagy változások következtek be. A társadalmi ranglétra csúcsán a mágnások, a „kiskirályok" álltak, akik félig szuverén módon uralkodtak kiterjedt birtokaikon, a ranglétra alján pedig az elnyomott, csaknem teljesen rabságban tartott parasztok. Ezt támasztja alá Teodor Ostrowski, a XVII. századbeli nemes jogász, aki hangsúlyozta, hogy „a majorságokban és a jobbágybirtokokon letelepített alattvalók utódaikkal egyetemben az örökös tulajdonát alkotják, elajándékozhatók, eladhatók, más majorságba vagy faluba telepíthetők".

A paraszt nemcsak a jobbágyi elnyomás alatt szenvedett. Rendkívüli súllyal nehezedett rá a nagy egyházi adó, amit „tizednek" neveztek, az egyházi szolgáltatások díja és az adósság után fizetett kamat. Tegyük hozzá, hogy a XVI. század második felében az egyházi birtokokon a robot rendkívül megnövekedett, a parasztok számára már rosszabb helyzetet teremtett, mint amilyenben a nemesi birtokok jobbágyai voltak, s éppen ezért a parasztok az egyházi birtokokról a világi birtokokra szöktek. Növekedett a püspökök, a káptalanok és a szerzetesrendek birtoka is. Például a gnieźnói káptalan birtoka a XVI. és XVIII. század között száz százalékkal lett nagyobb. Ilyen körülmények között a főpapság a főúri rend sajátos csoportját alkotta.

A társadalmi ranglétra közepén helyezkedett el a kiterjedt nemesi rend: a középnemesség, amely mindinkább függött a főúri rendtől, s

gazdasági pozícióját a parasztok kizsákmányolására építette, valamint a kisnemesség és a föld nélküli nemesség, amely az urak kegyét kereste, az úri közigazgatásban szolgált, s országgyűlési szavazatát eladta a főuraknak, mert politikai jogai képezték egzisztenciájának alapját. És végül kiegészíthetjük ezt a képet a gyengülő városokkal, amelyek nagymértékben szintén a főúri tulajdont képezték.

Míg 1569-ben, a Lublini Unió évében, Mazóvia területén a parasztok 36 százaléka átlag több mint fél tábla földdel rendelkezett, addig 1616-ban ilyen parasztbirtok csupán 10 százalék volt, az Unió megkötése után nem egészen 100 évvel pedig egyet sem találhattunk. A paraszti árugazdálkodást fokozatosan kiszorította a nemesi majorság, a jobbágyi terheket pedig egyre könyörtelenebbül növelték.

A XVI. század közepén a Korona lakosságának 25 százaléka a polgársághoz, 65 százaléka a parasztsághoz, 10 százaléka a nemességhez tartozott. Két évszázaddal később – a regresszió és az agrárosodás csúcspontján – a parasztok aránya mintegy 73 százalék, a polgároké csupán 17 százalék, a nemeseké 8 százalék volt. Ugyanakkor nőtt az úgynevezett szabad, állandó szakma és munkahely nélküli emberek száma.

Nem kevésbé veszedelmes változások következtek be a lengyel állam lakosságának nemzetiségi összetételében. Bátor Bolesław Lengyelországában – történészek becslése szerint – mintegy 250 000 km² területen, körülbelül 1,2 milliós lélekszámú, etnikailag egyöntetű lakosság élt. Nagy Kázmér monarchiájának, amely a hűbéri földekkel együtt 240 000 km²-en terült el, közel 2 millió lakosa volt, túlnyomórészt – Belorusszián kívül – lengyel nemzetiségű. Már akkor a lengyel állam határain kívül maradt azonban néhány százezer lengyel a sűrűn lakott Sziléziában, Chełmnó vidékén és Nyugat-Pomerániában. A perszonálunió révén egyesített Lengyelország és Litvánia területe Jagelló Kázmér uralkodásának vége felé, a hűbéri földek nélkül, kereken 1 115 000 km² volt, s ebből Lengyelországé csak 260 000 km². A XVII. század első felében, a nemesi Rzeczpospolita területi növekedésének csúcspontján, a közel 1 millió km² területen, amely keleten csaknem az egész Dnyeper-medencét magában foglalta, körülbelül 10 millió lakos élt, de csupán egyötödén éltek sűrű tömegben lengyelek, s arányuk az állam lakosságán belül legfeljebb 40 százalékra rúgott.

Ennek a soknemzetiségű államnak belpolitikai helyzetét a lakosság vallási összetétele is rontotta. A Litván Nagyhercegségben és Ukrajnában a lakosság túlnyomó többsége a pravoszláv egyházhoz tartozott, ami különös jelentőségre tett szert a XVI. század végén, amikor Lengyelországban felülkerekedett az ellenreformációs, harcos katolicizmus. Ekkor a vallási türelemnek, a különböző hitű emberek harmonikus együttélésének politikáját felváltotta a szakadárok és más hitűek kitelepítése, üldözése. Az ellenreformáció szellemét tükrözte a breszti unió, amely a pravoszláv papságot megfosztotta rendi jogaitól, meggyorsította az orosz és a litván nemesség ellengyelesedésének folyamatát, s a paraszttömegeket szembeállította a Rzeczpospolitával. A katolikus nemesség saját módján és saját érdekében, botozással és pénzbüntetésekkel valósította meg a parasztsággal szemben a „cuius regio eius religio", vagyis akié a hatalom, azé a vallás elvet. A parasztságra rákényszerítették a katolicizmust, mégpedig, annak úgynevezett egyesült válfaját, ugyanis a római katolicizmust az uraknak tartották fent. A végvári „kiskirályok", akiknek kiterjedt birtokain mindig kevés volt a munkaerő, az állam létérdekei ellenére igyekeztek a parasztokat saját jobbágyaikká változtatni és a szabad kozák lakosságot a jobbágyi birtokokra kényszeríteni.

A XVII. század katonai katasztrófái megpecsételték a regresszió folyamatát. A kelet felé terjeszkedés politikája ugyanis nemcsak Lengyelország belső erőit gyengítette, hanem egyszersmind külsőleg elkötelezett állami létét is veszélyeztette. Az ilyen politika következményeként Lengyelország és Oroszország érdekei között mély ellentétek keletkeztek, amelyek az országot pusztító fegyveres konfliktusokba vezették. E háborúk kezdeti időszakának győzelmei nyomán a Lengyel–Litván Állam területe növekedett a Moszkvai Oroszország rovására, amely éppen hogy felemelkedett a tatár rabság által előidézett hanyatlásból. Később azonban másképpen forgott a sors kereke. A XVII. század közepén a kozákháborúk, a svéd invázió, majd az Ukrajnáért folyó hosszú lengyel–orosz és lengyel–török háborúk tönkretették Lengyelország gazdasági és katonai erejének alapjait. A nép történelmének ebben az időszakában dicstelen szerepet játszott a klérus és a jezsuita rend, ugyanis a „kereszténység védőfala" jelszóval Lengyelországra hárították az országtól idegen érdekek védelmének súlyát.

A XVII. század háborúi következtében a Rzeczpospolita elvesztette nem lengyel keleti területeinek bizonyos részét, mindenekelőtt a Dnyeperen túli Ukrajnát. Elvették tőle a Porosz Hercegséget is. Ennek ellenére területileg az egyik legnagyobb európai állam maradt, ereje azonban egyáltalán nem volt arányban földrajzi méreteivel. A svéd háborúk idején romba dőltek a városok. A mazóviai vidéken a városok házainak csupán 14 százaléka maradt ép, s ugyanez volt a helyzet más lengyel vajdaságokban. Pusztult a falu is. Leggyorsabban a főúri birtokok álltak talpra, s ezzel még inkább erősödtek uralkodó pozícióik az államban. Az elszegényedett középnemesség még nagyobb függőségbe került a főurakkal szemben, ugyanakkor pedig növelte a parasztok elnyomását, hogy minél gyorsabban behozza a veszteségeket. A városok, a fejlődés természetes feltételeinek hiányában, nem tudtak felemelkedni, s csaknem a Rzeczpospolita fennállásának végéig nem épültek újjá. A kultúra területén sötétség és maradiság uralkodott. Megszűnt a híres Krakkói Akadémia, a rendek kezébe került közoktatás nagyon alacsony színvonalra süllyedt. Az egész lengyel állam annak ellenére, hogy régi ereje – például a Sobieski-időkben – egy-egy pillanatra felcsillant, óhatatlanul a vigasztalan szász idők anarchiájába csúszott.

Amikor a szomszédos államok korszerűsödtek, belsőleg megszilárdultak, amikor a központi államhatalom a városok növekvő jelentőségére, a parasztság és a kisnemesség befolyására támaszkodva a legtöbb európai országban megerősödött és az abszolút monarchiák hatalma növekedett – a lengyel nemesség tébolyultan azt kiáltotta, hogy „Lengyelországban anarchia van", s a néptömegek kíméletlen kizsákmányolása folytán úgy élhetett, ahogy az akkori mondásból – „igyál és ereszd ki a nadrágszíjat" – következett. Az állítólag saját gyengesége révén erős Szász Lengyelország hadsereg nélküli, határok nélküli, az erősödő szomszédos hatalmakkal szemben védtelen ország lett, amely pusztító támadások áldozata volt és közeledő katasztrófa előtt állt.

A XVIII. század második felében teljes egészében bebizonyosodott, hogy az állam társadalmi alapjai a feudális kor szociális problémáinak kulcspontjain meginogtak. A nemesi elnyomással szembeszegülő parasztok támadása olyan erővel kezdett növekedni, amelyre Hmel-

nyickij ukrajnai felkelése, Kostka Napierski podhalei lázadása és a nagy-lengyelországi parasztok felkelése óta nem volt példa. Több mint 100 év elteltével hasonló helyzet jött létre. Újabb felkelések törtek ki Ukrajnában, ezúttal a Dnyeper jobb partján, és fellázadtak a parasztok az etnikailag lengyel területeken. Mindez azt mutatta, hogy a legkegyetlenebb kizsákmányolók már elviselhetetlenségig fokozták az elnyomást. Ilyen körülmények között kezdeményezte Nagy Frigyes porosz király Lengyelország első felosztását, amit a Lengyelországgal szomszédos három hatalom meg is tett, abban a biztos tudatban, hogy az anarchiába süllyedt Rzeczpospolita nem képes megvédeni magát az expanzióval szemben.

Az úgynevezett nemesi demokrácia, amely élén a főurakkal az „ügyfelek" sajátos rendszerét alkotta, ily módon szomorú következményekkel járt. Az állam elvesztésének veszélye megrázkódtatta a lengyel társadalom legtudatosabb részét. Helyesen mondta Engels: „Lengyelország első felosztásának következményeképpen jött létre a nemesség, a polgárság és részben a parasztság természetes szövetsége mind Lengyelország leigázóival, mind pedig szülőföldjük nagy mágnásaival szemben."

Ennek a szövetségnek állandóan erősödő gazdasági alapjául a Rzeczpospolita gazdasági struktúrájában akkoriban végbement változások szolgáltak: a kereskedelem és az ipar lassú, de állandó élénkülése, a manufaktúra fejlődése, a városi lakosság növekedése, a belső piac állandó bővülése, vagyis egészében véve a kapitalista rend elemeinek kialakulása. Lengyelországban más országokhoz képest gyengén és elkésve kezdtek kialakulni az akkori európai változások feltételei. Az a „természetes szövetség", amelyről Engels beszélt, az akkori körülmények között csak idővel érlelődhetett meg és vezethetett eredményekre. Csaknem húsz évre és arra a példára volt szükség hozzá, amelyet a forradalmi Franciaország mutatott a világnak.

Ilyen összefüggésben kell értékelni a négyéves szejmet és legnagyobb művét, az 1791. május 3-i alkotmányt, továbbá a városokról szóló törvényét és más törvényhozási aktusait. Nem voltak ezek forradalmi tettek, világosan magukon viselték a főúri rendek elleni koalíció bonyolultságából fakadó kompromisszum bélyegét. A lengyel polgárság felső rétege és a középbirtokosság alkotta a főurak feudális konzerva-

tivizmusa ellen fellépő, de a városi köznép és a parasztság emancipációs törekvéseitől egyaránt félő középtulajdonosok közös frontját. A lengyel városok csak egészen nemrégiben kezdtek kilábalni a hanyatlásból, túlságosan rövid volt a polgárság politikai jogokért vívott harcának időszaka, ugyanakkor pedig a polgárságnál a saját erejébe vetett hit hasonlíthatatlanul gyengébb volt, mint például Franciaországban a „harmadik rendnél", s így a polgárság nem lehetett vezetője a burzsoá forradalomnak, amely Franciaországban meghozta a parasztok felszabadulását.

Mindamellett a májusi alkotmánynak és a négyéves szejm reformjának nagy jelentősége volt, mert a Rzeczpospolitában megtörte a mágnások uralmát és megnyitotta a további társadalmi és politikai átalakulások útját.

A négyéves szejmnek a honvédelem erősítése végett 1789-ben el kellett szánnia magát az adók emelésére. Ennek ellenére nem sikerült annyi pénzt előteremtenie, amennyit a helyzet követelt. A legnagyobb erőfeszítések mellett, s annak ellenére, hogy a tényleges adóbevétel 75 százalékát a hadseregre költötték, 1788–1790-ben csupán 30 millió złotyt fordítottak arra a célra, vagyis tizenheted részét annak, amit a három, már évek óta erős és jól felfegyverzett hadsereggel rendelkező leigázó állam.

A négyéves szejm munkáját irányító hazafias erők megpróbálták azáltal is menteni az államot, hogy átvették a püspökök birtokait, s ennek fejében állandó fizetést állapítottak meg számukra. Nem holmi kisbirtokokról volt szó, amit Jan Rutkowski, a neves történész számításai is bizonyítanak. Szerinte a XVIII. század végén a parasztok 17 százaléka egyházi birtokokon dolgozott. A krakkói püspök már az első felosztás után évente 575 000 złozy tiszta jövedelemhez jutott. Hogy mit jelentett ez az összeg, azt érzékelteti egy összehasonlítás az állami bevételekkel. A koronakincstár teljes évi bevétele 1776 és 1789 között 11,6 millió złotyról 14,8 millió złotyra, a litván kincstáré pedig évente mintegy 5 millió złotyval nőtt.

A négyéves szejm határozatai nagyon rövid ideig voltak érvényben, s többségük egyáltalán meg sem valósult. A főúri rend, a klérus és sok szövetségesük ezeket a határozatokat a legnagyobb csapásnak tartotta, elhárítására mozgósította a reakció minden erejét, véres leszámolásra,

saját országának elárulására vetemedett, hogy a négyéves szejm művét megsemmisítse. A segítségre nem kellett nagyon kérnie Lengyelország szomszédait. Ezeket is nyugtalanította ugyanis az, ami a Visztula partján történt, mert a Szajna-partihoz hasonló kirobbanás tűzfészkét látták benne.

Így került sor a targowicai eseményekre, az alkotmányt védő csapatok vereségére, Lengyelország második felosztására és végül a grodzienski szejmre, amely a Rzeczpospolita megmaradt területein visszaállította a kormányzás régi rendszerét és megszüntette a négyéves szejm társadalmi reformjait. A leigázók csapatai a lengyel állam névleg még független részein ellenőrzésük alá vették az egész társadalmi életet.

A hazafias erők ismét harcba szálltak a haza védelmében. Ugyanakkor azonban, amikor tisztelettel adózunk a Kościuszko-felkelés szervezőinek és harcosainak, nem téveszthetjük szem elől, hogy jóllehet győzelmük esélyei csekélyek voltak, nem sikerült mozgósítaniuk a szabadságharcra a népben rejlő minden erőt. Ugyanis a kor minden társadalmi problémájának kulcsa a falu, a jobbágyi sorba kényszerített paraszt helyzete volt. Csakhogy azt a nagy lehetőséget, amely a parasztság szabadságtörekvéseiben rejlett, nem értékelték kellően, és csak kis részben éltek vele. Márpedig csak a falusi nép általános forradalmi harcának lehettek győzelmi kilátásai.

Így történt, hogy a felkelés Kościuszko csapatainak hősies harca és Varsó népének hihetetlen áldozatkészsége és bátor helytállása ellenére szükségszerűen elbukott, s nyomában bekövetkezett az ország harmadik felosztása, a Rzeczpospolita felszámolása.

Lengyelországot, a nagy államot, amely három évszázaddal ezelőtt még Közép- és Kelet-Európa vezető hatalmának számított, 800 éves független lét után három területrabló monarchia felosztotta egymás között és 130 évre letörölte a politikai térképről. Olyan esemény volt ez, amely példa nélkül áll az újkori Európában. Népünk fejlődésének a modern kor szemszögéből nézve döntő szakaszát saját államiság nélkül élte át. Ebben a rendkívül nehéz időszakban nagy lelkierőt és törhetetlen hazafiságot tanúsított, s megmutatta, hogy szembe tud szállni a sors szeszélyeivel. Jóllehet a területrabló hatalmak felosztották egymás közt az országot és a lengyel föld egyes részeit különböző

gazdasági szervezetekbe kapcsolták be, s jóllehet nem volt közös nemzeti piac és ebből fakadóan nem voltak gazdasági kapcsolatok – népünk nemcsak fenntartotta, hanem erősítette is egységét, nemcsak megőrizte, hanem fejlesztette is a kultúra és a szokások közösségét, s ilyenformán bebizonyította, hogy ezek a tényezők vezető szerepet játszhatnak a korszerű nemzeti tudat kialakításában.

A Piastok és a Jagellók Lengyelországának története, valamint a nemesi Rzeczpospolita bukásának története azzal az alapvető jelentőségű politikai tanulsággal szolgál, hogy Lengyelország nemzeti és állami szuverenitását csak akkor erősíthetjük, ha társadalmi és politikai rendszere mindenkor összhangban van a haladással.

A főúri rendek és a klérus társadalmilag legreakciósabb körei kiegyeztek a területrablókkal. Ezeknek az időknek krónikái feljegyzik a katolikus egyház lengyel hercegségeinek a Lengyelországot felosztó államok uralkodói előtt tett lojális nyilatkozatait. Feljegyzik azt is, hogy a Vatikán elítélte a felkelőket. Ugyanakkor a lengyel társadalom túlnyomó többsége arra törekedett, hogy lerázza az idegen igát, de különböző rétegei az osztálynézőponttól függően különbözőképpen látták a szabadsághoz vezető utat. Éppen ezért minden lengyel felkelésben és az ezeket megelőző összeesküvő mozgalmakban szemmel látható két ellentétes vonal. Az egyiknek – a konzervatív vonalnak – képviselői a forradalomtól félve vonakodtak a lengyel és a más nemzetiségű néptömegekhez fordulni, s az európai kormányoknál kerestek támogatást. A másiknak – a haladó vonalnak – képviselői a nemzeti felszabadulás eszméjét összekapcsolták a társadalmi felszabadulásért küzdő néptömegek harcával, így nemcsak a leigázókkal fordultak szembe, hanem az ellenséggel megalkuvó reakciós társadalmi osztályokkal is, támogatást pedig az európai haladó mozgalmakban és különösen a leigázó államok néptömegeiben kerestek.

Hűek maradtak ezekhez az alapelvekhez a népek tavaszának lengyel harcosai, élükön legnagyobb költőnkkel, Adam Mickiewiczcsel, hűek voltak hozzájuk a januári felkelés baloldalát képező „vörösök", s ezt a hagyományt örökölték a lengyel proletariátus harcosai.

A lengyel felszabadító mozgalmakat világszerte erős kötelékek fűzték a szabadság és a forradalom ügyéhez. Lengyel hazafiak és demokraták csapatai dicső fejezeteket írtak más népek felszabadító harcosai-

nak történetébe. A népszabadság gondolatától vezérelve harcolt az óceánon túl, az Egyesült Államok függetlenségéért Kościuszko és Pułaski. A „Minden szabad ember testvérünk" jelszó vezette harcba Dąbrowski légióját. „A ti szabadságotokért és a mienkért" nemes jelige vitte Bem tábornokot a magyar forradalom seregeibe, Jarosław Dąbrowskit és Walery Wróblewskit a párizsi kommün barikádjaira. Erős szálak fűzték a lengyel hazafiakat a dekabristákhoz, s később az 1863-as felkelés tervei a „vörösök", valamint a „Föld és szabadság" szervezet orosz forradalmárainak szövetségére épültek.

Az elvesztett függetlenség visszanyeréséért vívott százéves harc bebizonyította, hogy a lengyelek ügye „nem a kormányok, hanem Európa népei között" talált hűséges szövetségesre. A novemberi felkelés utáni nagy emigráció egy évtizeden át hiába apellált a nyugati kormányok „lelkiismeretére", semmit sem tudott tőlük elérni, ami hozzásegítette volna Lengyelországot függetlenségének visszanyeréséhez.

A rabság időszakában, a súlyos felszabadító harcok idején végleg kialakult a modern lengyel nemzet. Amíg azonban a proletariátus nem vált fő forradalmi erővé, egyetlen társadalmi osztály sem volt képes elvezetni a felszabaduláshoz. Nyugat-Európában a XIX. század közepén véglegesen befejeződött a burzsoá forradalmak időszaka, s a lengyel nép a vagyonosok osztályán kívül kereshetett szövetségeseket szabadságharcához. Egyetlen igazi támogatója már attól fogva csak a nemzetközi munkásmozgalom lehetett. Amikor pedig a XIX. század utolsó negyedében a forradalmi mozgalom központja áttevődött Oroszországba, ott alakult ki a lengyel felszabadító erők fő természetes szövetségese.

A lengyel proletariátus osztálynevelése és nemzeti nevelése rendkívül bonyolult körülmények között folyt. Fejlődési útját a következő szakaszok jelezték: Ludwik Waryński Nagy Proletariátus nevű szervezete, a XIX. század kilencvenes éveiben a Lengyel Szocialista Párt és a Lengyel Királyság Szociáldemokráciája, később a Lengyel Királyság és Litvánia Szociáldemokráciája, a hatalmas sztrájkok, tüntetések és más munkásmegmozdulások, majd az 1905–1907-es forradalom barikádharcai. Az idegen megszállók rendőrségével és csendőrségével, valamint a hazai burzsoáziával vívott súlyos harcok közepette erősödött és érlelődött politikailag a lengyel munkásosztály forradalmi moz-

galma. Nehéz és hosszú utat kellett megtennie addig, amíg le tudta győzni a helytelen politikai elgondolásokat, s helyesen tudta kijelölni a nemzeti és társadalmi felszabadulásért folyó harc stratégiáját és taktikáját. De a lengyel munkásmozgalom kezdettől fogva az a fő erő lett, amely magasra emelte a megszállók ellen, Lengyelország függetlenségéért folyó harc zászlaját, felébresztette a nemzet lelkiismeretét és méltóságérzetét, erősítette harci elszántságát. Történelmi igazság, hogy éppen a lengyel munkásmozgalom marxista baloldala értette meg leghamarabb a lengyel nép történelmi tapasztalatainak lényegét és az új történelmi korszak sajátosságait, amikor Lengyelország szabadságának ügyét összekötötte az oroszországi és az európai nagy szocialista forradalommal.

A lengyel burzsoá politikai gondolat egyetlen iskolája sem tudta levonni a megfelelő következtetéseket a lengyel nép történelmi tapasztalataiból. Egész politikai bölcsességük arra az alternatívára korlátozódott, hogy vagy az orosz birodalom vagyonos osztályaival kell szövetkezni a németek ellen, vagy a német imperializmussal és Ausztria–Magyarországgal Oroszország ellen. E látszólag megoldhatatlan dilemmát megoldani csakis úgy lehetett, hogy a lengyel nemzet függetlenségi törekvéseit összekapcsolják a megszálló államok munkásosztályának, valamennyi elnyomottjának és kizsákmányoltjának harcával, főleg pedig megteremtik a lengyel és az orosz proletariátus felszabadító harcának egységét. Ezt az események menete teljes mértékben igazolta.

Az oroszországi Nagy Októberi Szocialista Forradalom, a központi hatalmaknak az első világháborúban elszenvedett katonai veresége, valamint a Németországban és az Osztrák–Magyar Monarchiában kitört forradalmak következtében olyan körülmények álltak elő, amelyek mellett újjászülethetett a független lengyel állam.

Sok oka volt annak, hogy az 1918 novemberében Lengyelországban létrejött hatalom a burzsoázia és a földesurak kezébe került, hogy a második köztársaság burzsoá állam lett. Azok a politikai erők, amelyek ebben az államban kezükbe vették a hatalmat, nem tudták levonni a tanulságokat a történelemből, a nemesi Rzeczpospolita bukásából, a felosztás nyomán bekövetkezett rabságból. Lengyelországot újra a keleti expanzió zsákutcájába vitték, a forradalmi Oroszország

elleni intervenció útjára vezették, idegen nemzetiségek elnyomására épülő soknemzetiségű államot hoztak létre, nem törődtek az ország létérdekeinek védelmével nyugaton.

Sem a reakciós nemzeti demokrata kormányzat, sem az ugyancsak reakciós szanációs kormányzat nem oldotta meg a két háború közötti Lengyelországban a nemzeti lét felhalmozódott problémáit. Nem hozták be, sőt, számos területen még növelték is az elmaradást az ország gazdasági fejlődésében. Az országot az idegen tőkétől függő helyzetbe hozták. A városokban a tömeges munkanélküliség strukturális jelenség lett, a falvakban évről évre növekedett a fölösleges emberek milliós serege, a fiatalokat megfosztották a művelődés minden lehetőségétől, s nem volt kilátásuk az elhelyezkedésre saját országukban. A reakciós kormányzat egész bel- és külpolitikája 1939 szeptemberében tragikusan összeomlott.

Egyedül Lengyelország proletariátusának forradalmi pártja, a kommunista párt volt az, amely a második köztársaság létrejöttének első napjaitól kezdve határozottan küzdött a kapitalisták és a földesurak kül- és belpolitikája ellen, a nép jogaiért és a nemzet alapvető érdekeiért. Ebbe a harcba bekapcsolódott a Lengyel Szocialista Párt baloldali irányzata, a parasztmozgalom radikális szárnya, valamint az értelmiség demokratikus csoportosulása. De a szanációs kormányzat a népnek éppen ezeket a haladó erőit fosztotta meg a szabad politikai cselekvés jogától, üldözte és nyomta el az önkény és a terror eszközeivel. A Lengyel Kommunista Pártot a föld alá kényszerítette, politikai szövetségeseit pedig sorra érték a rendőri megtorlások. A Lengyel Szocialista Pártnak és a Parasztszövetségnek, az uralkodó szanációs kormányzattal szemben fellépő legális ellenzék fő pártjának jobboldali vezetősége valójában ugyanannak a végzetes szovjetellenes külpolitikai koncepciónak hódolt, mint a szanációs kormányzat, s messze volt attól, hogy a belpolitikában radikális változásokat követeljen.

Ma szigorúan ítélkezünk a második köztársaság urai fölött politikai rövidlátásukért, kül- és belpolitikájukért, osztályönzésükért. A szigorú ítélkezés azonban nem jelenti azt, hogy nem értékeljük a lengyel államnak 1918 és 1939 közötti puszta fennállásából adódott pozitív elemeket. Ugyanis fennállásának köszönhető, hogy a lengyel nép visszanyerte hitét saját erejében, eltűntek a népet megosztó mester-

séges akadályok, megszűnt a régi területi széttagoltság, minden szinten bevezették a lényegében a felső réteget szolgáló és nem kellően kiépített, de lengyel közoktatást, növekedett a lengyel kultúra hatása a társadalomra. Mindenekelőtt pedig jelentősen kiszélesedett a nemzeti és az állami tudat kölcsönös egymásra hatásának köre. Míg az első világháború előestéjén még arról folyt a vita, hogy létezhet-e egyáltalán független lengyel állam, addig a második világháború éveiben a lengyelek erről a kérdésről már egyáltalán nem vitatkoztak, hanem azért harcoltak, hogy milyen társadalmi tartalma legyen majd a független Lengyelországnak. A második köztársaság társadalmi és politikai harcainak 20 esztendeje fontos szerepet játszott abban, hogy a lengyel munkásosztály és dolgozó nép megérett a nemzeti és a lengyel állam sorsa iránti felelősség vállalására.

A hitleri megszállás a lengyel népet történelmének legnagyobb próbatétele elé állította. A megszálló hatalom előre megfontoltan arra törekedett, hogy megsemmisítse a lengyel nép létének anyagi, társadalmi és kulturális alapjait, kiirtsa a lengyel népet. Az öt évig tartó hitleri megszállás Lengyelországnak pótolhatatlan emberveszteséget és mérhetetlenül nagy anyagi károkat okozott. Népünk legújabb kori történetének e tragikus korszaka rendkívül világosan bizonyította azoknak a történelmi tanulságoknak helyességét, amelyeket a második köztársaság urai semmibe vettek. A lengyel nép azonban ezúttal nem vette és nem is vehette semmibe.

Népünk a hitlerista betolakodók elleni igazságos harcában nemcsak a hazafias áldozatvállalás és hősiesség csúcsaira emelkedett, hanem egyidejűleg mélyreható elvi jelentőségű politikai átalakulás ment végbe tudatában. A második világháború éveiben két ellentétes alapvető politikai koncepció ütközött egymással Lengyelországban. Az egyiket, a második köztársaságban követett nemzetpusztító politika folytatásának koncepcióját a londoni emigrációs kormány képviselte, a másikat, a szocialista Lengyelország koncepcióját a Lengyel Munkáspárt. A döntő órában, amikor a hitlerista megszállókkal folytatott harcban a lengyel nép számára a „lenni vagy nem lenni" kérdése dőlt el, a Lengyel Munkáspárt – a megszállók elleni fegyveres harc szervezője – szembefordult az évszázados előítéletekkel és nagyhatalmi ábrándokkal, a lengyel nép figyelmét ráirányította az ősrégi piasti

földekre, felhívta a lengyel népet, hogy mondjon le az etnikailag nem lengyel keleti területekről, s a hitlerista betolakodók elleni harcban kössön szövetséget a Szovjetunió testvéri népeivel.

Ez az új politikai koncepció győzött, elnyerte a Lengyel Szocialista Munkáspárt baloldalának, a parasztmozgalom radikális szárnyának, a demokratikus értelmiségnek, a nemzet minden haladó erejének támogatását, s kijelölte a modern Lengyelország fejlődésének útját.

Képviselő polgártársak! A népi Lengyelország létrejötte döntő fordulat volt nemzetünk és a lengyel állam egész eddigi történetében. Ez a fordulat megfelelt a modern kor szellemének, a XX. század társadalmi és politikai feltételeinek, s egyszersmind népünk történelmi tapasztalataiból, az évszázadokon át felhalmozódott szükségletekből és Lengyelország nemzeti létének égető problémáiból fakadt.

Lengyelország történelmünk első ezerévének végefelé újjászületett, s új helyzetben, új európai erőviszonyok között szerezte vissza függetlenségét. A fasiszta birodalom az antihitlerista koalíció, mindenekelőtt pedig a hős szovjet hadsereg csapásai alatt romokban hevert. A népek döntése és a potsdami egyezmény elítélte a német fasizmust és militarizmust, Lengyelország visszatérése az Odera, a Neisse és a Balti-tenger vidékére – népünknek történelme során aratott legnagyobb győzelme volt. A népi Lengyelország új határai között egynemzetiségű állam lett.

Lengyelország ezeréves története folyamán először talált végleges és igazságos megoldást állami határainak problémáira.

Az államunk és népünk helyzetében bekövetkezett történelmi fordulatot a szocializmusnak köszönhetjük. Ugyanis a szocializmus tette lehetővé annak a szakadéknak betömését, amelyet a vagyonos osztályok ástak a lengyel nép és keleti szláv szövetségeseink között. A szocializmus tette lehetővé, hogy ezer év óta először országunk minden határa mentén barátaink élnek, s Lengyelország ősidők óta parázsló nyugati határa a béke és a barátság határa lett a Német Demokratikus Köztársasággal, a német dolgozó nép szocialista államával.

Lengyelország a szocializmus révén a modern kor leghaladóbb áramlatába, az egész emberiség jövő útját mutató népek sorába, azoknak az államoknak nagy közösségébe került, amelyeknek politikája, anyagi ereje és erkölcsi tekintélye támasz mindenki számára, aki ezen

a földtekén igazságos harcot vív az imperializmus ellen, a szabadságért, a függetlenségért és a haladásért. Azoknak az államoknak sorába tartozunk, amelyeknek hatalma nem nyugtalanságot kelt, hanem táplálja a reményt, hogy a háború baljós erőinek nem sikerül az emberiséget termonukleáris katasztrófa szakadékába taszítani, s a béke ügye végső diadalt arat.

Történelmi küldetése a népi Lengyelországot létrehozó és építő, s ugyanúgy az életbe most belépő nemzedéknek, hogy erősítse függetlenségünk és biztonságunk alapjait: Lengyelország szövetségét a Szovjetunióval és valamennyi szocialista állammal, a szolidaritást a forradalmi munkásmozgalommal és a világ minden nemzeti felszabadító és demokratikus mozgalmával. Ma is, holnap is csak akkor tudunk sikeresen szembeszállni azzal a veszéllyel, amellyel Lengyelországot és Európát a Nyugat-Németországban újjászülető német militarizmus és revansizmus fenyegeti, ha országunk egyesíti erejét a szocialista tábor erejével.

A politika eredményei rendszerint csak évek, sőt évtizedek múltán mutatkoznak meg. Különösen behatóan és körültekintően kell kialakítanunk politikánkat a német kérdésben. Lengyelország ezeréves története és a háború utáni időszak minden tapasztalata arra tanít bennünket, hogy a népi Lengyelország politikájában – a mi nemzedékünk idején és akkor is, amikor a politika kormányrúdját a lengyel nép ma még fiatal nemzedéke veszi majd át – uralkodnia kell hazánk biztonságának a német militarizmus részéről fenyegető agresszió veszélyével szemben. Hogy ez a veszély sokáig fennmarad, azt könnyen észreveheti mindenki, aki éberen követi az események menetét Nyugat-Németországban, aki figyeli a bonni kormány politikáját.

A Német Szövetségi Köztársaság nem határos Lengyelországgal. Ennek ellenére a bonni kormány az ország fennállásának első pillanatától kezdve az NSZK hivatalos állami politikájának rangjára emelte a Lengyelországgal szembeni területi követeléseket. A jelenlegi helyzetet ugyanis csak ideiglenesnek ismeri el. A nyugatnémet militaristák és revansisták a Német Demokratikus Köztársaság bekebelezése – a bonni kormány jelenlegi fő politikai célja – révén szeretnék megnyitni az utat ahhoz, hogy Lengyelországot ismét megfosszák a piasti földektől.

Békében és barátságban akarunk élni minden néppel, az egész német néppel is. Nem vonjuk kétségbe jogát ahhoz, hogy egyesítse Németországot olyan békeszerető német államban, amely megszünteti a militarizmust és sohasem veszélyezteti szemszédait, Európa békéjét. Ilyen állam csak az NSZK és az NDK közötti baráti együttműködés hosszú folyamatában és Németország valamennyi szomszédjának, valamint a többi érdekelt államnak egyetértésével jöhet létre.

A lengyel népnek mindig teljes tudatában kell lennie annak, hogy ha a mai NSZK által képviselt militarista Németország katonai csizmája taposná az Odera és Neisse vonalát, akkor ez – függetlenül Bonn hivatalos álláspontjától Lengyelország nyugati határainak kérdésében – nemcsak a szocialista államok táborának és minden európai békeerőnek gyengülését, hanem egyszersmind azt is jelentené, hogy ledől a német militarizmus keleti agresszív terjeszkedésének útjában álló akadály. Németországnak a bonni kormány koncepciója szerinti egyesítése nyílegyenesen újabb európai háborúhoz, nukleáris világkatasztrófához vezetne.

Nekünk és fiatal nemzedékünknek sohasem szabad megfeledkeznünk arról, hogy amíg az NSZK folytatni fogja sokéves politikáját, addig Lengyelországnak, a többi szocialista országnak, az európai és a világbékének biztonsága a legszorosabban egybekapcsolódik az NDK határainak biztonságával és sérthetetlenségével. A szocialista világ nyugati határa ugyanis az Elbánál húzódik. Lengyelország saját létérdekeinek védelmében, a többi szocialista állammal együtt, mindig védeni fogja ezt a határt a nyugatnémet militarizmus agresszív próbálkozásaival szemben.

Képviselő polgártársak! Tíz évszázadon át a lengyel nép létének egyik legfőbb problémája olyan dinamikus gazdaság létrehozása volt, amely megalapozza az állam gazdasági erejét és a társadalom jólétét. Ezt a problémát csak a népi Lengyelország oldotta meg, amely leküzdötte országunk gazdaságának örökös elmaradottságát.

Egyetlen nemzedék 22 évi munkájával megtízszereztük és korszerűsítettük Lengyelország ipari potenciálját. Az egész nép óriási erőfeszítésével új technikára támaszkodó hatalmas ipari termelőerőket hoztunk létre. Teljes egészében kiaknázzuk régebben és újonnan feltárt természeti kincseinket: a szenet, a ként, a rezet és a földgázt. Egész

sor új termelési ág keletkezett. Évszázadok óta először széles területen kijutottunk a tengerekre és az óceánokra.

Országunk minden állampolgárának biztosítottuk a munkát, s nagy lehetőségeket teremtettünk a lengyel mérnökök és technikusok alkotó gondolatainak fejlesztésére és alkalmazására. Társadalmunk kétharmada még az előző nemzedék életében is a mezőgazdaságban dolgozott. Ma népünk kétharmada főleg abból a munkából él, amelyet az iparban, az építőiparban, a közlekedésben és a szolgáltatási ágakban végez, s csak egyharmada tartja fenn magát a mezőgazdaságból. Népünk munkája a korszerű termelőerőkre támaszkodva ma 3,7-szer annyi nemzeti jövedelmet hoz létre, mint a háború előtt. Ma a lakosságnak több mint 25 százaléka ipari munkából él, s iparcikkekből a háború előttinek csaknem 11-szeresét termeli. Lakosságunknak a mezőgazdaságból élő része a korszerű eszközök következtében a háború előttinél 42 százalékkal több élelmiszert és más mezőgazdasági terméket ad az országnak. Az előző nemzedék életében Lengyelország lakosságának egynegyede nem tudott olvasni és írni, az iskoláskorúak kétharmad része nem végzett többet négy osztálynál. Ma Lengyelország azok közé az országok közé tartozik, amelyek világviszonylatban élen járnak a kultúra terjesztésének minden szintjén. A népi Lengyelország 10-szeresére növelte a felsőfokú műszaki képzettséggel rendelkező értelmiségiek számát, s olyan iskolarendszert fejlesztett ki, amely biztosítja az ifjú nemzedék felkészülését a szakmai munkára és az életre.

A gazdasági fejlődés, valamint a nemzeti jövedelem igazságos elosztása megszüntette a nyomort és a társadalmi bajokat, biztosította a nép életszínvonalának állandó emelkedését. Az állam döntő mértékben magára vállalta a minden család számára rendkívül fontos közoktatás, egészség- és anyavédelem, betegbiztosítás, nyugdíj és rokkantsági járadék terén a kiadásokat, s jelentős mértékben kiszélesítette a dolgozók jogait és szociális vívmányait.

Az előttünk álló években a további gazdasági fejlődés újabb bonyolult problémáit kell megoldanunk, szükségleteinknek és az emberi erőben rejlő nagy potenciálnak megfelelően. A következő tíz év folyamán évről évre 700 000 fiatal kezdi meg munkáját a népgazdaságban. Népünk nagy feladata – s egyben nagy esélye –, hogy nevelje, korszerű

technikával lássa el és hatékonyan hasznosítsa az ország javára a tetterőnek, a tudásnak és az alkotóképességeknek azt a kimeríthetetlen tartalékát, amelyet a dolgozóknak ez a fiatal serege képvisel.

A népgazdaság fejlődésében új szakasz elé nézünk. Ennek lényege az, hogy a gazdálkodás egyre hatékonyabb módszereire térünk át, ami feltételezi egész termelési ágak műszaki rekonstrukcióját, a termelés szervezetének tökéletesítését, továbbá a Lengyelország szempontjából döntő termelési ágakban a termelékenység, a minőség és a korszerűség világszínvonalának elérését. A mezőgazdaság fejlődésére, valamint a nagy állami ráfordításokra támaszkodva néhány év alatt meg kell oldanunk a gabona- és a takarmányellátás kulcsproblémáit.

Gazdaságpolitikánk most és a jövőben is azt szolgálja, hogy megvalósuljon a szocializmus alapvető célja, biztosítva legyen a nép életkörülményeinek állandó javulása.

Képviselő polgártársak! Nemzetünk történelmében először jött létre a dolgozó nép állama, az egész nemzetnek, nem pedig kiváltságos kisebbségének állama. Ez a demokratikus állam tiszteletben tartja az állampolgári jogokat, gondoskodik a köz ügyéről, mentes az önkénytől és az anarchiától, a társadalom tudatos fegyelmén alapul. Ez az állam, amelyet 22 esztendeje sikeresen építünk, a lengyel nép minden vívmányának alapja és jövendő fejlődésének biztosítéka.

Ezt az államot erősítenünk, a szocialista demokrácia intézményeit tökéletesítenünk kell, minden állami szerv tevékenységét még hatékonyabbá kell tennünk.

Népi államunk erejének fő forrása a Lengyel Egyesült Munkáspártnak, az Egyesült Parasztpártnak és a Demokrata Pártnak, azoknak a pártoknak politikai egysége, amelyek népi államunkat létrehozták, és erősítéséért súlyos harcokat vívtak a reakció táborával. Ezek a pártok alkotják magvát a Nemzeti Egységfrontnak, amely tömöríti a népi Lengyelországért munkálkodni kívánó minden embert, s amely egyre mélyebben és teljesebben fejezi ki egész társadalmunk, a munkásosztály, a parasztság és az értelmiség érdekeinek, törekvéseinek és nézeteinek közösségét. Az egység a múlt nehéz tapasztalataiból fakad, erősíti és állandósítja a jelen igazsága, s támaszra talál az új társadalmi struktúrában, amelyben nincs helye kizsákmányolásnak.

Népünk egységét mint a szemünk fényét óvjuk és védjük azokkal

szemben, akik nem emlékeznek a múlt szerencsétlenségeire és vereségeire, akik Lengyelországot visszafelé szeretnék húzni, szembe szeretnék állítani leghűségesebb szövetségesével, a Szovjetunióval, s az imperialista Nyugat befolyási övezetéhez szeretnék csatolni.

A lengyel társadalomban vannak még olyan emberek, akik „az okos lengyel tanul a kárból" ismert közmondás ellenére semmit sem tanultak Lengyelország történetéből, akik nem tudták levonni a következtetéseket a szeptemberi katasztrófából, akiknek tudatáig nem jutnak el a német militaristáknak a lengyel vidékekre vonatkozó területi követelései, s az sem jut el, hogy a nyugati hatalmak, Franciaország kivételével, mind a mai napig nem jelentették ki, hogy Lengyelország állami határa, az Odera–Neisse-határ sérthetetlen. Mindaz a kár és vereség, amelyeket Lengyelország kormányainak hibás és a nép érdekeivel ellentétes politikája következtében a múltban elszenvedett, nem változtatta meg az ilyen emberek antiszocialista kategóriákban való gondolkodását. Politikai értelmük megállt az időben, megmaradt olyannak, amilyen a két háború közötti Lengyelország idején volt. De nem szerzik meg Hérosztratosz dicsőségét. A szocialista Lengyelországot nem lehet felgyújtani és elpusztítani. A munkásosztály és a néptömegek véréből és munkájából keletkezett, s a munkásságra, a dolgozó tömegekre támaszkodik. Huszonkét esztendős nagyszerű vívmánya a lengyel nép műve, a hivők és a nem hivők közös műve.

Korunkban a valláshoz való viszony a lengyelek millióinak tudatában nem függ össze politikai magatartásukkal. A világi élet felszabadulása az egyház befolyása alól már régen megfosztotta a vallást egyetemes világnézet jellegétől. A hit és az ateizmus nem ellenkezik a tömegek egyöntetű gondolkozásának kialakulásával olyan létfontosságú kérdésekben, mint Lengyelország biztonsága, gazdasági és kulturális fejlődésének biztosítása. Márpedig lényegében erről van szó az egyház és az állam közötti konfliktusban, amelyet a püspöki kar idézett elő, majd élezett ki a német püspökökhöz intézett római üzenetével. Nagy nyomatékkal kell hangsúlyozni, hogy a püspöki kar vezetőivel folyó vitában mindig politikai kérdésekről van szó, nem pedig a vallásról, ahogy bizonyos egyházi méltóságok beállítani igyekeznek.

A népi Lengyelország kormánya még csak nem is gondol arra, hogy harcoljon az egyház, a vallás ellen. A római katolikus egyház lengyel-

országi papsága a háború előtti időszakhoz viszonyítva, 66 százalékkal, a püspökök száma pedig 70 százalékkal nőtt. Már ezek a számok is mutatják, mennyire hamis az a megállapítás, amely szerint Lengyelországban üldözik az egyházat. Csak azellen harcolunk és fogunk is harcolni, hogy a vallási érzéseket Lengyelország érdekei szempontjából ártalmas politikai célokra használják ki. Az állam egyházpolitikája megfelel azoknak a kereteknek, amelyeket a legutóbbi vatikáni zsinat az egyház és az állam közötti viszony tekintetében meghatározott, ezzel szemben a lengyel püspöki kar vezetőségének szocialista államunkkal kapcsolatos politikáját és magatartását még csak be kell illeszteni ezekbe a keretekbe, mert régóta nem e keretek között mozog.

Bizonyos egyházi méltóságok hevesen harcolnak az állami szervek iránt lojális magatartást tanúsító papok ellen, márpedig ez a magatartás jellemzi a papság túlnyomó részét. E harc paradox jelensége a wrocławi érsek fellépése azokkal szemben, akik kezdeményezték XXIII. János pápa emlékművének felállítását, mert ez a pápa jóindulatúan nyilatkozott nyugati területeinkről, azt mondta róluk, hogy „évszázadok után visszatértek". Az emlékmű építésének kezdeményezése katolikus papoktól és személyiségektől indult ki, s Wrocławban, ezekben a napokban helyezték el ünnepélyesen az emlékmű alapkövét, több mint ezer pap és több száz katolikus világi személyiség részvételével, akik a lengyel állam fennállásának és a kereszténység felvételének 1000. évfordulója alkalmából rendezett gyűlésre jöttek össze az ország minden részéből. A püspöki kar bizonyos vezetői már XXIII. János emlékművének felállításában is az állam egyházellenes harcának megnyilvánulását, az egyház egységének bomlasztását látják, csupán azért, mert az emlékműre vonatkozó határozatot a püspöki kar nem hagyta jóvá.

Az egyház és az állam közötti normális viszony visszatérhet, ha az egyház vezetősége tiszteletben tartja a Lengyel Népköztársaság alkotmányát, betartja az állami törvényeket és előírásokat, politikai céljai érdekében nem él vissza a vallási érzésekkel, lojális magatartást tanúsít a népi Lengyelország iránt, tiszteletben tartja államérdekét, annak a népnek érdekét, amelynek nyelvén beszél.

Képviselő polgártársak! Nemcsak nemzetünk, hanem az egész emberiség történelmének döntő korszakában élünk. Ezt a korszakot a

világ mélyreható átalakulása, a társadalmi és a nemzetközi viszonyokat átalakító szocialista forradalom, olyan forradalom jellemzi, amely az egész emberiség előtt megnyitja annak kilátását, hogy véget ér a kizsákmányolás és az elnyomás, lehetővé válik a háború száműzése a népek életéből. Ugyanakkor ez a korszak színtere a reakciós erők ádáz ellenállásának és barbárságának, miközben védelmezik a régi, letűnőben levő világot, amelyben a dzsungel törvénye uralkodik: az imperializmus és a kolonializmus világát.

Korszakunkat a tudománynak és a technikának az alkotás emberi hatalmát és a pusztítás emberi képességét sokszorosára növelő forradalma, viharos előrehaladása jellemzi. Tehát korszakunk a legnagyobb remények és a legsúlyosabb veszélyek kora. Próbára teszi minden nép egész szellemi és anyagi erejét. Eszmei szilárdságot és politikai bölcsességet követel.

Reménnyel és hittel tekintünk a jövőbe. A lengyel nép sorsa – szuverenitása és független léte – mindörökre összekapcsolódott a szocializmus sorsával. A szocialista világrendszer már legyőzhetetlen erővé vált. Az emberiség történelmi fejlődését nem lehet megállítani. „Minden nép eljut a szocializmushoz, ez elkerülhetetlen, de nem mindegyik teljesen egyformán" – írta Lenin. S az azóta eltelt csaknem öt évtized gyakorlata teljes egészében igazolta Lenin előrelátó szavait.

Korunkban még bonyolultabb lett a népeknek a szocializmushoz mint általános társadalmi világrendszerhez vezető útja. Legfőbb jellemző vonása az, hogy harc folyik a békéért, a nukleáris világkatasztrófa elhárításáért. Minden népnek el kell jutnia a szocializmushoz, ha nem akar elégni a háború kataklizmájában, amely fenyegeti az emberiséget mindaddig, amíg nem pusztul a történelem színpadáról a kapitalista rendszer, s amíg nem tűnik el legmételyezőbb terméke, az imperializmus. Az emberiségnek csak a szocializmus hozhatja meg a tartós békét.

Abban az időben, amelyben élünk, a világtörténelem legnagyobb változásainak idején, amikor egy újabb világháború veszélyét csak a nemzeti felszabadító mozgalmakkal és minden nemzetközi békeerővel szövetséges világszocializmus növekvő hatalma háríthatja el, a lengyel nép legfontosabb feladata az, hogy messzemenően gyarapítsa a népi Lengyelország erejét a testvéri kapcsolatoknak a Szovjetunióval és

valamennyi szocialista országgal való szorosabbra fűzése révén, a Nemzeti Egységfront soraiban pedig az országunkban folyó szocialista építés célkitűzései, a párt- és az államvezetés politikája körül tömörüljön.

Nem tudjuk, milyen formába öntik, hogyan fejlesztik és gazdagítják majd a szocializmust az utánunk következő nemzedékek. De tudjuk, milyen a formája és igazi tartalma azon szocializmus eszméjének, amely nekünk ragyog és amelyet örökségként utódainknak átadunk. Ez olyan szocializmus eszméje, amely nyitva áll az életben keletkező minden új előtt. Ez az élet eszméje a halállal, az emberek és az emberiség létét fenyegető háborúval, vereségekkel, tragédiákkal szemben. Ez az állandó, dinamikus haladásnak, az ember, valamint gazdasági és társadalmi életfeltételei átalakulásának, a társadalom átalakulásának, arra irányuló átalakulásoknak eszméje, hogy sokszorosára növekedjen az egyén és a társadalom boldogsága, hogy közös erőfeszítéssel megjavuljanak azok a körülmények, amelyek között az emberek néhány évtizedre terjedő életüket leélik. Hogy ezeket az éveket örömet szerző munkával, büszkeséget keltő alkotással töltsék ki.

Ezek a kívánságaink, ezek nemzetünk eszméi a Lengyel Állam második évezredének küszöbén.

BESZÉD A KREML KONGRESSZUSI PALOTÁJÁBAN TARTOTT SZOVJET–LENGYEL BARÁTSÁGI NAGYGYŰLÉSEN

(1966. OKTÓBER 15.)

Kedves elvtársak!

Küldöttségünk nevében mindenekelőtt tolmácsolni kívánom önöknek és az egész szovjet népnek a lengyel munkásosztály és valamennyi lengyel dolgozó forró üdvözletét és legjobb kívánságait. Ezzel együtt őszinte köszönetet mondok az SZKP Központi Bizottsága főtitkárának, Leonyid Brezsnyev elvtársnak mindazért, amit beszédében a Lengyel Népköztársaságról, a lengyel népről és pártunkról mondott.

A lengyel párt- és kormányküldöttség már öt napja vendégeskedik a Szovjetunióban. Ez idő alatt megbeszéléseket folytattunk az SZKP és a szovjet kormány vezetőivel. A megbeszélések valamennyi megtárgyalt kérdésben álláspontjaink teljes azonosságát mutatták. Utazást tettünk az önök hatalmas országában, láttuk azokat a kiváló eredményeket, amelyeket a szovjet dolgozók az egyre jobb élet építésének és hazájuk erősítésének történelmi útján elértek. Utazásunk során bőven volt alkalmunk találkozni a szovjet emberekkel, akik lépten-nyomon kifejezésre juttatták küldöttségünk előtt a lengyel nép iránti testvéri érzéseiket. Látogatásunk egész lefolyása még egyszer alátámasztja, hogy a lengyel–szovjet kapcsolatok barátiak, hogy az együttműködés és a testvériség állandóan erősödik és bővül, s tartósan és visszavonhatatlanul bevonult országaink és népeik életébe.

Az országaink között jelenleg fennálló kapcsolatok jogi alapja a lengyel–szovjet barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés, amelynek aláírása óta 20 év telt el. Tavaly, a szovjet párt- és kormányküldöttség lengyelországi látogatása idején a szerződés érvényét további 20 évvel meghosszabbítottuk.

De államközi szerződéseinktől függetlenül Lengyelország és a Szov-

jetunió, a lengyel és a szovjet nép létfontosságú érdekei kétségtelenül azt kívánják, hogy közöttünk minden történelmi időszakban a legszorosabb szövetségi, baráti kapcsolatok legyenek. S amikor örök lengyel–szovjet barátságról beszélünk, amelyet az országaink közötti időszakos szerződések szentesítenek, nem puszta szónoki fordulattal élünk. Ezeknek a szavaknak mély politikai értelmük van, országaink és népeink számára közös konkrét történelmi valóságot fejeznek ki.

Az államközi szövetségek különböző jellegűek. Vannak szövetségek, amelyek megkötését pillanatnyi szükségletek, átmeneti elképzelések diktálták. Ezeket sokszor olyan államok kötik, amelyeknek érdekei bizonyos kérdésekben ellentétesek. Az ilyen szövetségek az ellentéteket nem szüntetik meg, csupán háttérbe szorítják. Az ilyen szövetségek a dolog természeténél fogva nem szilárdak, új körülmények kialakulásával ténylegesen és formálisan felbomlanak. Ekkor új szövetségi konstelláció jön létre, amelynél a régebbi ellenségek barátokká, a régebbi barátok ellenségekké válhatnak. Ezt igazolja az imperialista országok közt létrejött szövetségi szerződések története, ezt igazolja a második világháború utáni években kialakult nemzetközi helyzet.

A lengyel–szovjet barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződésnek semmi köze az ilyenfajta szövetségekhez. A 21 éve érvényben levő lengyel–szovjet szövetségi szerződés rendíthetetlen alapokon nyugszik. Tartóssága a szocializmus és a kommunizmus számunkra közös elveiből fakad, marxista–leninista tartalmában a proletár internacionalizmus és a népek testvérisége testesül meg, továbbá népeink közvetlen szomszédsága, Lengyelország és a Szovjetunió európai földrajzi helyzete és az a tény jut kifejezésre, hogy országainkat és népeinket egyaránt fenyegeti a potenciális nyugati agresszor.

A Szovjetunióval fenntartott szövetség Lengyelország számára függetlenségének és határai sérthetetlenségének záloga. A Lengyelországgal fenntartott szövetség a Szovjetunió számára saját védelmi erejének és nyugati határa biztonságának lényeges növekedését, a potenciális agresszornak nyugati határától való távol tartását jelenti. Minden nyugati agresszió lengyel földön keresztül, Lengyelország testén át érte az önök országát. Ez a történelmi tapasztalat nem veszítette érvényét az atomkorszakban sem, amelyben jelenleg élünk. A régebbi és

a legújabb történelem egyaránt azt mutatja, hogy a Szovjetunió hatalma és felvirágzása megfelel Lengyelország életbevágó érdekeinek, az erős, független lengyel állam pedig a Szovjetunió életbevágó érdekeinek.

A lengyel–szovjet szövetség tehát az országainkat egybefűző eszmei közösség kifejezése, s egyszersmind a lengyel és a szovjet nép változatlan létérdekeiből fakad. Ugyanakkor szövetségünk növeli az egész szocialista államközösség erejét, és az európai béke igen fontos tényezője.

Ilyen körülmények között a lengyel–szovjet együttműködés, amelynek köre állandóan bővül, a további fejlődés korlátlan lehetőségével rendelkezik. Fejlődését segítik elő a két állam és nép képviselőinek kölcsönös látogatásai, ezt a célt szolgálja küldöttségünk mostani látogatása is.

Kapcsolatainkban nagy súlyt helyezünk a gazdasági együttműködésre. A Szovjetunió legelső és legfontosabb gazdasági partnere Lengyelországnak, amely külkereskedelmi forgalmának egyharmadát a Szovjetunióval bonyolítja le. A Szovjetunió külkereskedelmében Lengyelország a harmadik helyen áll. Az új ötéves tervben előirányzott kölcsönös szállítások szilárd alapot teremtenek Lengyelország hosszú lejáratú fejlődési tervéhez, s nem kétséges, hogy az önök gazdaságának is hasznára válnak. A szállítások nagymértékben kapcsolódnak gazdasági együttműködésünk további szélesítésének távlataihoz, amelyek az országaink közötti termelési kooperáció és szakosítás fejlesztésére is vonatkoznak.

Az 1966–1970. évi ötéves tervünk fő feladata a lengyel gazdasági struktúra korszerűsítése – az eddigi eredmények, az ipar korszerűsítése és a legújabb technológiai eljárások széles körű bevezetése alapján. Erőnket a vegyipar, a gépgyártás, az elektrotechnikai és a fémmegmunkáló ipar gyors fejlesztésére, a bonyolult precíziós készülékek gyártásának kidolgozására és megjavítására összpontosítjuk, hogy a világszínvonal követelményeinek megfelelő legjobb minőséget érjük el. Az ötéves terv folyamán a nemzeti jövedelmet egyharmadával, az ipari termelést több mint 43 százalékkal kívánjuk növelni. Bővítjük a nyersanyagok és a fűtőanyagok hazai bázisát, a földgáz-, szén-, kén- és a réztermelést, továbbá az alumíniumgyártást. A mezőgazdaság 1970-

ben majdnem 2,5-szer annyi műtrágyát kap, mint 1965-ben, ami nagymértékben elő fogja segíteni a mezőgazdaság intenzívebbé tételét és termelékenységének növelését. Növekedni fog a lengyel állam védelmi képessége is.

Az új ötéves terv a népi Lengyelország gazdasági felvirágoztatásának fontos szakasza lesz, lehetővé teszi népünk életszínvonalának további emelését, növeli a szocialista országok egész közösségének erejét.

Nyilvánvaló, hogy a Szovjetunió gazdasági erejének állandó növekedése, akárcsak országunk potenciáljának gyors és rugalmas fejlődése megsokszorozza a mindkét fél számára előnyös lengyel–szovjet együttműködés lehetőségeit.

A gazdasági, műszaki és tudományos együttműködés és kölcsönös segítség Lengyelország számára különösen értékes, népgazdaságunk fejlesztésének elválaszthatatlan eleme.

Számos kulcsüzemünket szovjet műszaki elgondolás alapján, szovjet berendezéssel hoztuk létre. A beruházási jellegű szovjet szállítások: gépek, berendezések, új készülékek és komplett ipari objektumok nagymértékben elősegítették és elősegítik gazdaságunk termelőképességének növelését. A Szovjetunióban vásárolt nyersanyaggal működik a lengyel ipar jelentős része.

Az új ötéves tervben az export és az import számottevő növelését irányoztuk elő. Arra törekszünk, hogy a lengyel külkereskedelmi forgalomban nagyobb legyen a Szovjetunió részesedése. Az aláírt kereskedelmi szerződés értelmében a lengyel–szovjet áruforgalom 1970-ben majdnem 50 százalékkal lesz nagyobb, mint 1965-ben volt. Véleményünk szerint ez a mutató jelentősen túlteljesíthető, különösen akkor, ha fejlesztjük a szakosítást és a termelési kooperációt, aminek nagy jelentőséget tulajdonítunk. Ezen a téren nagyok a lehetőségek, s szeretnénk velük egyre jobban élni.

Az egyes szocialista országokban elért gazdasági fejlődés színvonala időszerűvé teszi a kooperáció és a szakosítás problémájának előtérbe kerülését mind kétoldalú, mind pedig szélesebb körű, a KGST keretében megvalósuló gazdasági együttműködésük viszonylatában.

A szocialista országok gazdasági együttműködésének harmonikus és gyors fejlődése igen fontos tényező, valamennyiükben meggyorsítja a szocialista építést, megteremti a feltételeket a dolgozók anyagi és

szellemi szükségleteinek teljesebb kielégítéséhez, ami a szocialista termelés alapvető célja. A szocialista közösség gazdasági potenciáljának növekedése egyszersmind jelentős nemzetközi tényező, növeli a béke erőit, lehetővé teszi az imperializmus katonai terveinek és lépéseinek megbénítását.

A szocializmus és a kommunizmus építésének frontján tett erőfeszítéseinket a legszorosabban összekapcsoljuk a nemzetközi enyhülésre, a tartós békére irányuló harcunkkal és erőfeszítéseinkkel. Az a tény, hogy külpolitikánk a békés egymás mellett élés lenini elvén alapul, oda vezetett, hogy üres frázissá vált az imperialista propaganda, amely szerint a Szovjetunió és a Varsói Szerződés többi állama katonailag fenyegeti a Nyugatot, s ez a propaganda már nem tudja meggyőzni a világ közvéleményét. Békepolitikánk világszerte egyre több barátot és szimpatizánst szerez nekünk. Jól tudjuk azonban, hogy a békés egymás mellett élés megvalósítása nem függ és nem is függhet csak az egyik féltől.

Eltökélt szándékunk, hogy változatlanul törekedni fogunk a nemzetközi feszültség enyhítésére és a kapcsolatok megjavítására a társadalmi rendszerre való tekintet nélkül minden olyan állammal, amely a maga részéről szintén arra törekszik. Ugyancsak eltökélt szándékunk, hogy szilárd gátat emelünk a világ biztonságának alapjait megsértő agresszív erők útjába.

A reálisabb politika, tehát a békepolitika tendenciája ma sokkal erősebb úgyszólván valamennyi országban, a kapitalista világ sok államának uralkodó köreiben is. Ez a mi sikerünk, a mi érdemünk, de ugyanakkor nem téveszthetjük és nem is tévesztjük szem elől, hogy a világhelyzet az utóbbi időben jelentősen rosszabbodott. Ennek oka az Egyesült Államok, amely fegyveres agressziót indított és folytat Délkelet-Ázsiában, a vietnami nép ellen.

Ma az egész világ Vietnamra figyel. Ez a kis ország bűnös agresszió áldozata lett, megtámadta a vezető imperialista hatalom, amely magára vállalta a világreakció csendőrének szerepét, s azt hiszi magáról, hogy a népek bírája lehet.

Mert ugyan mi az Egyesült Államok vietnami agressziójának forrása?

Az amerikai imperializmusnak az az agyréme, hogy megállíthatja

a történelem óráját, sőt visszafelé forgathatja a mutatóit. Ez az agyrém adja meg az Egyesült Államok politikájának tónusát. Ennek a politikának alapvető elképzelései – a vietnami agresszió és más országokban végrehajtott fegyveres beavatkozások tanúskodása szerint – arra lyukadnak ki, hogy egyetlen népnek sincs joga saját országában megváltoztatni a reakciós társadalmi és politikai viszonyokat, megdönteni a hűbéruraknak és a társadalom más reakciós rétegeinek uralmát, egyetlen nép sem emelhet kezet az amerikai imperializmus által rákényszerített bábkormányokra, és nem hajthat végre olyan társadalmi változást, amely nem felel meg az Egyesült Államok érdekeinek.

A vietnami problémát a genfi egyezmények alapján már régen meg lehetett volna oldani. Az 1954-ben kötött nemzetközi egyezmény értelmében az ország sorsáról, egyesítéséről és társadalmi rendszeréről a vietnami népnek kell döntenie, mégpedig választások útján, amelyeket 1956-ban kellett volna megtartani. Az Egyesült Államok a bábkormány révén megakadályozta a választásokat, mert nem volt kétséges, hogy a kommunisták, a vietnami hazafiak győzelmével végződtek volna. Az amerikai imperializmus minden teketória nélkül félredobta a demokráciának és a szabadságnak mint az amerikai politika alapelveinek dajkameséjét. Dél-Vietnamban az erőszak és a terror véres rendszerét vezette be, ezreket gyilkoltak meg, százezreket hurcoltak börtönökbe és koncentrációs táborokba. Ilyen körülmények között alakult meg a Nemzeti Felszabadítási Front, amely partizánosztagai révén fegyveres harcot indított az Egyesült Államoknak az egész nép által gyűlölt saigoni rendszere ellen. Mindenki tudja, s egyébként az amerikai politikusok is elismerik, hogy a saigoni rendszernek már nyoma sem lenne, ha az Egyesült Államok nem indít fegyveres intervenciót Dél-Vietnamban.

Az amerikai vezetők eleinte gyors győzelemre számítottak. Azt hitték, hogy a vietnami beavatkozás rövid ideig tartó rendőri leszámolás lesz, hogy fegyverzetük fölényével gyorsan el tudják nyomni a nemzeti felszabadító harcot. Amikor ezek a remények nem váltak be, az „eszkalációs doktrínát" alkalmazták. Dél-Vietnamba nagy expedíciós haderőt küldtek, amely ma már több mint 320 000 főt számlál, az indokínai partok közelében nagy hajóhadat vontak össze, katonai támaszpontokat építettek ki a Vietnammal határos országokban, a

dél-vietnami falvak és őserdők fölé a Csendes-óceán távoli területeiről nehézbombázókat irányítottak. Amikor Dél-Vietnam belső ügyeiben az ilyen mérvű fegyveres beavatkozás sem hozta meg a kívánt eredményt, akkor az Egyesült Államok kiterjesztette a vietnami nép ellen viselt rablóháborúját Észak-Vietnamra, megkezdte a Vietnami Demokratikus Köztársaság bombázását. A dél-vietnami beavatkozás az egész vietnami nép elleni amerikai háborúvá fejlődött. Ily módon akarva-akaratlan azt bizonyították, hogy csak egy Vietnam van, ahogy csak egy vietnami nép létezik.

Az Egyesült Államok a világ közvéleménye előtt olyan országnak szeretne látszani, amely tiszteletben tartja a nemzetközi jogot, a humanizmus és az erkölcs fennkölt elveiből indul ki, és a világ legdemokratikusabb köztársaságát testesíti meg. De az amerikai propaganda e dajkameséit is eltemették Vietnamban.

Az amerikai imperializmus lábbal tiporta a nemzetközi jogot, amikor megszegte a genfi egyezményeket, megtámadta a Vietnami Demokratikus Köztársaságot, a vietnami háborúban a genfi konvenció által eltiltott fegyvereket és eszközöket használt: napalmot, mérges gázokat, növényeket és állatokat pusztító vegyszereket, s nagy méretekben követett el háborús bűnöket. Brutális erőszak, azoknak a szellemi értékeknek megvetése, amelyek az embert emberré teszik, az erő dzsungeltörvénye – ezt ajánlja a népeknek a világ „legdemokratikusabb" köztársasága.

Mindezt látja az egész világ, s még többet hall róla. Az Egyesült Államokban akadnak olyan emberek, akik korábban vezető beosztásban voltak a Pentagonban, vagy más magas állami tisztségeket töltöttek be, s mivel látják, hogy a vietnami amerikai agresszió eddigi eszkalációja semmilyen eredményt sem hozott az Egyesült Államoknak, a vietnami népet és az egész világot azzal fenyegetik, hogy atomfegyvert alkalmaznak a vietnamiak ellen. Ez nemcsak zsarolás – ez őrültség.

A vietnami agresszió csapdába szorította az amerikai imperializmust. Nem képes megnyerni ezt a háborút. Nemcsak a szabadságáért és függetlenségéért elszántan harcoló hős vietnami nép áll szemben vele, hanem a világ minden népe. Az Egyesült Államok egyre inkább elszigetelődik. Néhány bábkormányon kívül a kapitalista világ egyet-

len kormánya sem ért egyet – kimondva vagy kimondatlanul – az Egyesült Államok vietnami fegyveres beavatkozásának politikájával.

Nehéz előre látni, hogyan alakul majd a vietnami háború. Csak az az egy bizonyos, hogy az Egyesült Államok – tekintet nélkül a háború eszkalációjának fokára – nem tudja rákényszeríteni a vietnami népre akaratát. Annál kevésbé, mert a vietnami nép eddig kiontott és tovább ömlő vére mély szakadékot vájt a nép és az agresszor közé.

Senkit sem vezetnek félre a tárgyalási készségről szóló csalárd nyilatkozatok, amelyekkel az Egyesült Államok képviselői különböző alkalmakkor előhozakodnak. Ha valaki egyik kezében pisztolyt, a másik kezében olajágat tart, akkor békés tárgyalási készségét a partner mellének szegezett pisztoly alapján ítélik meg. A dél-vietnami amerikai csapatok létszámának állandó növelése, a háború szüntelen eszkalációja – ezek a tények mutatják, hogy az Egyesült Államok békés tárgyalási készségről beszél ugyan, de nem mondott le a diktátumpolitika alkalmazásáról Vietnammal szemben.

Az első alapvető és előzetes feltétele annak, hogy a vietnami probléma politikai megoldása a békés út keresésének szakaszába lépjen, csak a Vietnami Demokratikus Köztársaság elleni amerikai bombázások tartós beszüntetése lehet. Az Egyesült Államok csak ily módon bizonyíthatja, hogy szavai hitelt érdemelnek. A vietnami probléma megoldása érdekében tiszteletben kell tartani a genfi egyezményeket, amelyekkel összhangban a VDK kormánya és a Dél-vietnami Nemzeti Felszabadítási Front vezetősége álláspontját az ismert négy, illetőleg öt pontban megfogalmazta.

A szocialista országok teljes mértékben szolidárisak a vietnami nép felszabadító harcával, s ehhez minden szükséges támogatást megadnak. Az Egyesült Államok vietnami agressziójával kapcsolatos álláspontunkat kifejeztük abban a nyilatkozatban, amelyet a Varsói Szerződés tagállamainak Politikai Tanácskozó Testülete idén júliusban Bukarestben elfogadott.

Vietnamnak nyújtott segítségünk sokkal hatékonyabb lenne, ha a szocialista tábor egységesen lépne fel. Sajnos, mint tudjuk, a Kínai Kommunista Párt hibájából más a helyzet.

A KKP határozottan elutasította és akadályozza a szocialista országok összehangolt együttműködését a harcoló Vietnam megsegítésében.

Amikor a szocialista tábor antiimperialista egysége különösen fontos, a KKP vezetősége bomlasztja az egységet. A kínai vezetők egyre hevesebb rágalomkampányt folytatnak a Szovjetunió, az SZKP és más kommunista pártok ellen. Ez olyan lényeges tényező, amely az Egyesült Államokat a vietnami agresszió folytatására, sőt kiszélesítésére ösztönzi.

A harcot a szocialista tábor egységéért a győzelemig fogjuk és kell folytatni, mert az egész szocialista közösség egysége nélkülözhetetlen az imperialista háborús erők leküzdéséhez, ahhoz, hogy a világhelyzet alakulását békés útra tereljük. Hűek vagyunk és maradunk azokhoz a nyilatkozatokhoz, amelyeket a kommunista és munkáspártok 1957-es és 1960-as moszkvai értekezlete elfogadott, mégpedig a Kínai Kommunista Párt részvételével, amely e dokumentumok társszerzője volt, de később eltávolodott tőlük.

Elvtársak! A mai világban az imperializmusnak a nemzeti felszabadító mozgalom ellen irányuló minden fegyveres intervenciója, s még inkább a vietnami típusú háború, a Kelet és a Nyugat, az imperializmus és a szocializmus közötti összecsapással fenyeget. Háborús világkatasztrófa a Föld bármely részén kirobbanhat. E tekintetben azonban a legveszélyesebb kontinens Európa.

Európában kezdődött mindkét világháború, amelyeknek kezdeményezője a német imperializmus volt. Európában húzódik a két társadalmi világrendszer, a szocializmus és a kapitalizmus jelenlegi nyugati határa. Európában állnak szemben egymással az imperialista és a szocialista államok fegyveres erői. Európa mind a mai napig nem zárta le a második világháború lapjait – nincs még német békeszerződés. Európában található az az állam – a Német Szövetségi Köztársaság –, amely politikáját revánstörekvésre, az egykori hitleri Németországot ért háborús vereség következményeinek felszámolására alapozza.

Éppen ezért Európa a világbéke biztonsága szempontjából a legérzékenyebb pont. A Varsói Szerződés tagállamai a bukaresti nyilatkozatban megjelölték az európai béke és biztonság erősítésének útját.

Az európai békét fenyegető veszély fő forrása az NSZK politikája. Ez az ország – az Egyesült Államok aktív közreműködésével – a támadó kommunistaellenes stratégia előretolt bástyája lett. Amikor Adenauer bevitte az NSZK-t az atlanti tömbbe, az agresszív NATO-

tömbbe, akkor ezt a Németország érdekei szempontjából káros következményekkel járó lépést nemcsak az Egyesült Államoktól vagy a NATO más tagállamaitól kapott meghívás hatására tette meg. A kapott meghívás nagyon megfelelt militarista és antikommunista szívének. Lépése már előre meghatározta az NSZK külpolitikájának amerikai lényegét, s a bonni kormányok az akkor vállalt politikát folytatják mind a mai napig. Ez a lépés negatív értelemben előre befolyásolta a két német állam – az NSZK és az NDK – egyesítésének kérdését is, de hiszen éppen ez volt egyik fő célja annak, hogy a bonni kormány bevitte az NSZK-t a NATO-ba. A bonni kormány ugyanis kikiáltotta magát egész Németország egyedüli képviselőjének, semmibe véve azt a tényt, hogy létezik egy másik német állam is. Úgy gondolta, hogy a NATO-hoz tartozás megnyitja az utat az NDK felszámolásához, amiben részt vesz és segít majd az atlanti tömb valamennyi országa. A nyugati hatalmak kommunistaellenes politikájával megfért a bonni kormány egész Németország egyedüli képviseletére támasztott igényének elismerése, s ezt a nyugati hatalmak, az atlanti tömb más államaival együtt, meg is tették. Megtették annál is inkább, mert valójában nekik semmibe sem került.

Ily módon az NSZK a hidegháború európai előőrse, s egyben az Egyesült Államoknak az antikommunista stratégia politikáját szolgáló eszköze lett.

A tényekkel nem számoló politika sohasem lehet alkotó, hanem mindig destruktív. Ilyen az NSZK politikája. Ez az állam évek óta változatlanul mind a mai napig folytatott politikájának egyetlen fő célját sem érte el, és sohasem fogja elérni, mert céljai egyszerűen nem reálisak. Kitűzésüknél nem vették figyelembe a valóságot, illetőleg téves volt a számítás, ami ugyanazt jelenti.

Németországot sohasem lehet egyesíteni az NDK felszámolása útján, ahogyan a bonni kormány feltételezi. Az egyesítés csak a két német állam kölcsönös megértésén és együttműködésén alapuló történelmi folyamat útján, a többi európai állam létérdekeinek figyelembevételével következhet be. Ez Németország békés egyesítésének egyetlen alternatívája, s feltételezi az NDK-nak mint szuverén német államnak az elismerését. A bonni kormány ezt az alternatívát elutasítja. Politikája második céljának – a Potsdamban megállapított határok, elsősor-

ban a lengyel nyugati határ, az Odera–Neisse-határ revíziójának – már semmi köze a téves számításhoz, az egyértelmű lenne egy harmadik világháború kirobbantásával.

Felvetődik a kérdés: talán a nyugatnémet állam irányítói korlátolt emberek, akik nem képesek felismerni, hogy politikájuk nem reális? Ezt nem mondhatjuk. Bonn sohasem számított, soha nem is számíthatott a Német Demokratikus Köztársaság békés bekebelezésére, s még kevésbé a lengyel nyugati határ békés revíziójára. Az NSZK a szocialista országok ellen irányuló politikáját, a NATO-ba való belépését olyan számításra alapozta, amely szerint az imperialista hatalmak, élükön az Egyesült Államokkal, nem törődnek bele abba, hogy a második világháború után Európában új szocialista országok keletkeztek, s ezzel kapcsolatban fegyveres konfliktusnak kell kitörni Kelet és Nyugat között. Ennek megfelelően alakult a bonni kormány egész politikája: Németország kizárólagos képviseletére támasztott igénye, a szocialista országokkal szemben támasztott területi követelése, nukleáris fegyverkezésre törekvése, a szocialista országok részéről a német békeszerződés megkötése érdekében kifejtett erőfeszítések és minden békés kezdeményezés megtorpedózása.

A helyzet azonban nem úgy alakult, ahogy a bonni kormány elképzelte. Az imperialista hatalmak nem tudták megváltoztatni a második világháború következményeként Európában kialakult status quót. A szocialista országok népeinek „felszabadításáról" szóló hidegháborús propaganda hosszú időszaka után még az Egyesült Államoknak is el kell ismernie, hogy az új szocialista országok megalakulása visszavonhatatlan realitás. Ebben a helyzetben az NSZK politikája válságba került.

Bár eddig az NSZK egyetlen szövetségese sem jelentette ki nyilvánosan, hogy a bonni kormányt nem tekinti a két államra oszló Németország egyedüli képviselőjének, ma már mindenki előtt világos, hogy még az Egyesült Államok sem szándékozik kikaparni a gesztenyét bonni szövetségese számára. Az NSZK-val kötött antikommunista szövetség csak annyiban felel meg az Egyesült Államoknak, amennyiben beilleszthető politikai stratégiájába. Az imperialista államok közötti kapcsolatokban ez rendjén való dolog.

A bonni kormány tisztában van eddigi politikájának válságával, s ez

különböző manőverekre kényszeríti. Ugyanakkor éppen olyan jól tudja, mint mi, hogy a Kelet és Nyugat közötti összecsapás veszélye továbbra is fennáll. Nemcsak azért szolidáris az Egyesült Államok vietnami agressziójával, mert az NSZK és az Egyesült Államok szövetségi viszonyban áll egymással. Bonn így fejezi ki a nemzetközi helyzet kiélezésére irányuló törekvését. Az NSZK politikájának fő iránya nem változott. Bizonyítja ezt az a harc, amelyet a bonni kormány a NATO-ban azért folytat, hogy nukleáris fegyverekhez jusson. Bonn álláspontját az atomsorompó-szerződés kérdésében a kormány egyik tagja nemrégiben a „Die Welt" hasábjain így határozta meg:

„A szerződés még problematikusabb és eredménytelenebb lenne politikai következményei miatt, amelyek biztosan a status quo stabilizálására irányulnának és eltorlaszolnák a jobb megoldások útját."

Semmi sem mutat tehát arra, hogy Bonn-nak szándékában állna a jelenlegi irányvonal megváltoztatása. Éppen ellenkezőleg, az NSZK politikájának lényege továbbra is az, hogy makacsul figyelmen kívül hagyja az Európában kialakult kapcsolatok rendszerét, gátat emel minden békekezdeményezés elé. Az európai béke és biztonság szempontjából pozitív jelenség, hogy a nyugati hatalmak egyre inkább húzódoznak a beavatkozástól Németország úgynevezett egyesítésének az NSZK számára alapvető jelentőségű problémájába. Ebben a kérdésben a bonni koncepció ma még az NSZK szövetségeseinek szóbeli támogatását sem élvezi. Talán így kell értelmezni Johnson amerikai elnök nyilatkozatát, amelyben az amerikai publicisták nemrégiben tartott kongresszusán kijelentette: „Meg kell javítani a légkört Kelet és Nyugat között, hogy egy nagyobb, békés és gazdag Európa összefüggésében elérjük Németország egyesítését." Amikor „az európai összetűzések forrását jelentő területi és határvitákról" szólt, állítólag a következőket mondta: „Az Egyesült Államok erősen szorgalmazza az európai nemzeti határok integritásának tiszteletben tartását."

A Kelet és Nyugat közötti légkör megjavítása, az európai béke és biztonság szavatolása a Varsói Szerződés valamennyi tagállamának gondja, állandó erőfeszítéseik célja. Az amerikai elnök New York-i nyilatkozata a fenti témáról akkor lesz értékes, ha szavait tettek követik.

Napjaink sajátossága, hogy Kelet és Nyugat között csak akkor lehet

jó a légkör, ha átfogja az egész világot. Semmi sem teremthet jó politikai légkört Európában, ha Indokínában dúl a háború, tovább tart az Egyesült Államok vietnami agressziója. Ha valaki az európai légkör megjavítását célzó törekvésről beszél, nem gondolhat a meteorológiai légkörre, hiszen ez tudvalevőleg időben és térben különböző.

Sohasem térünk le az imperializmus elleni harc útjáról, mint ahogy sohasem térünk le az európai népeknek és az egész világ népeinek békéjét és biztonságát szolgáló harc útjáról.

Országaink évek óta konkrét kezdeményezéseket tesznek az európai biztonság érdekében. A bukaresti nyilatkozat számos javaslatot tartalmaz, amelyek célja megteremteni a kontinens biztonságának reális feltételeit. Emlékeztetek itt a közép-európai atomfegyvermentes övezet létrehozásának és e térségben az atomfegyverek befagyasztásának tervére, a nukleáris fegyverek európai elterjedésének megakadályozásáról szóló tervezetre, továbbá a biztonság és az együttműködés európai konferenciájának összehívásával kapcsolatos elgondolásra. Ezek a kezdeményezések nagy és kedvező visszhangra találtak mindenütt, ahol keresik az európai helyzet megjavításának módjait és eszközeit.

Az enyhülést célzó lépéseinket természetesen nem korlátozzuk Európára. A Szovjetunió, Lengyelország és más szocialista országok évek óta harcolnak a leszerelésért, a baljós fegyverkezési, különösen a nukleáris fegyverkezési verseny megfékezéséért. Ezen a téren nagy jelentőségű lenne az atomsorompó-szerződés megkötése. Ez a szerződés természetesen csak akkor lesz reális, ha egyértelműen és határozottan elzár az atomfegyverek megszerzéséhez vezető minden utat. Csak akkor lesz az európai és a nemzetközi biztonság lényeges eleme.

Elvtársak! A bonyolult és sok tekintetben nyugtalanító nemzetközi helyzet valamennyiünktől egységes cselekvést követel a béke érdekében, és azért, hogy még hatékonyabbá tegyük a feszültség enyhítésére, az európai biztonság és együttműködés biztosítására irányuló erőfeszítéseinket. Ez a szocialista országok történelmi kötelessége.

E kötelesség dicséretre méltó teljesítésében külön helyet foglal el a Szovjetunió. A lengyel nép, szocialista közösségünk népei, az egész világ népei bizalommal tekintenek az önök nagy országára, bölcs és tapasztalt vezetőségére. Látják, hogy a Szovjetunió politikáját a világ békés fejlődéséért érzett nagy felelősség jellemzi. A Szovjetunió hatal-

mas gazdasági és katonai potenciálját a béke szolgálatába állította. Ez mindenütt nagy elismerést arat, s egyre újabb barátokat szerez a Szovjetuniónak.

A szovjet békepolitika eredményeinek alapja, minden imperialista mesterkedést megfékező erejének záloga a kommunizmus további sikeres építése az önök országában.

Igazán imponáló az az út, amelyet a Szovjetunió népei a fejlődés csaknem 50 éve alatt, a Téli Palota ostromától a világűr most is tartó és a Szovjetunió által kezdett ostromáig megtettek. Ez a haladás, s vele szoros kapcsolatban a szovjet tudomány és technika nagyszerű fejlődése egyik fontos forrása annak, hogy napjainkban világszerte állandóan növekszik a Szovjetunió erkölcsi és politikai tekintélye. A fejlődésnek ezt az erejét és dinamikáját a szocializmus hozta létre, amely mozgásba hozta a nép minden alkotóerejét. A szovjet állam előrehaladása szembetűnően bizonyítja a szocializmus fölényét a kapitalizmussal szemben.

A lenini pártjuk – a Szovjetunió Kommunista Pártja – körül tömörülő szovjet emberek ma örömmel és büszkeséggel vehetik számba eddigi munkájuk eredményeit, s bizalommal tekinthetnek a jövőbe. Biztosak lehetnek benne, hogy a kommunizmus felépítésére irányuló törekvéseik egyre gyorsabb ütemben válnak valósággá.

Tiszta szívből örülünk a testvéri szovjet népek által a kommunizmus építésében elért sikereknek. E nagy történelmi jelentőségű sikerek ösztönzést adtak az egész világ munkásosztályának, megkönnyítették a munkásság számára a hatalom átvételét számos európai és ázsiai országban, erősítették a gyarmati és a függő országok népeit az imperialista rablókkal vívott nemzeti felszabadító harcukban. A kommunizmus építésében elért szovjet sikerek megsokszorozzák a szocializmus erejét, erősítik a hitet annak az útnak helyességében, amelyen mi is járunk.

Elvtársak! Abból az alkalomból, hogy küldöttségünk találkozik önökkel, az első szocialista állam fővárosának képviselőivel, hadd mondjak forró köszönetet Moszkva lakosainak, akik érkezésünk napján tömegével álltak az utcán, hogy kifejezzék a lengyel nép iránti baráti, testvéri érzéseiket. Biztosíthatjuk önöket, kedves elvtársak, hogy a lengyel nép ugyanilyen érzéseket táplál a szovjet nép iránt.

Teljes szívvel kívánunk a Szovjetunió népeinek további nagy sikereket abban a történelmi jelentőségű úttörő munkában, amelyet harcokban edzett, dicső lenini kommunista pártjuk vezetésével a kommunizmus építésében végeznek. Kívánjuk, hogy hazájuk békében virágozzék.

Éljen a megbonthatatlan lengyel–szovjet barátság!

Éljen a Szovjetunió Kommunista Pártja!

Éljen és győzedelmeskedjék a béke és a szocializmus!

BESZÉD AZ EURÓPAI KOMMUNISTA ÉS MUNKÁSPÁRTOK KARLOVY VARY-I ÉRTEKEZLETÉN

(1967. ÁPRILIS 24.)

Elvtársak!

Konferenciánk, amely mozgalmunk háború utáni történetében a szocialista és a kapitalista Európa kommunista és munkáspártjainak első találkozója, nagy nemzetközi jelentőségű. Mi, európai kommunisták, részét alkotjuk a világ forradalmi munkásmozgalmának, amelynek történelmi hivatása, hogy megdöntse a kapitalista rendszert és felépítse a társadalmi igazságosságnak kizsákmányolástól, nemzeti elnyomástól és háborúktól mindörökre mentes rendszerét. A szocializmus diadalmenete, amelyet ötven évvel ezelőtt a Nagy Októberi Forradalom győzelme indított el, korunkban minden kontinensen elvezetett a szocialista világrendszer megalakulásához, valamint a forradalmi, a demokratikus és a nemzeti felszabadító erők hatalmas arányú kibontakozásához. Az elmúlt fél évszázadban, s különösen a fasizmusnak a második világháborúban bekövetkezett bukása után az európai kommunista és munkáspártok – azok, amelyek kezükbe vették a hatalmat és ma a szocialista államokat irányítják, és azok is, amelyek a kapitalista országokban vezetik a munkásosztályt és a néptömegeket a tőke és a reakció ellen vívott harcban – nagy erővé fejlődtek és döntő befolyást gyakorolnak kontinensünk sorsára.

A szocializmus gyökeresen átalakította azoknak a társadalmaknak életét, amelyekben uralkodó rendszer lett, s ugyanakkor megváltoztatta az osztály-erőviszonyokat Európában, növelte a munkásmozgalom befolyását a tőkésországok társadalmi és politikai életére.

Európa egyetlen problémáját sem lehet megoldani a szocializmus erői, a kommunista és munkáspártok ellenére, vagy részvételük nélkül.

Napjaink központi problémája Európában és az egész világon egyaránt a háború és béke kérdése.

Mi, kommunisták, küldetésünket – mint az 1960-as világtalálkozó nyilatkozatában helyesen megállapítottuk – nemcsak abban látjuk, hogy világméretekben megszüntessük a kizsákmányolást és a nyomort, a kolonializmust és a neokolonializmust, s örökre kizárjuk a társadalom életéből bármilyen háború lehetőségét, hanem abban is, hogy már a mi korunkban megszabadítsuk az emberiséget egy újabb világháború rémétől.

Az atompusztulás veszélye fenyegetni fogja az emberiséget mindaddig, amíg meg nem semmisülnek a nukleáris fegyverek. De a szocializmus révén – az általa teremtett új erőviszonyok közepette, a szocialista világrendszer, a nemzetközi munkásosztály, a nemzeti felszabadító mozgalom és minden békeerő közös erőfeszítéseivel – már ma megzabolázhatjuk az imperializmus erőit és elháríthatunk egy újabb világégést.

Minden háborús kaland, amelyet az imperializmus a világ bármely részén kirobbant, azt a veszélyt rejti magában, hogy világméretű konfliktussá fajul.

E tekintetben Európa a legérzékenyebb földrész. Ha Európában fegyveres összecsapás törne ki a szocializmus és az imperializmus között, akkor a világ bármely részéhez képest százszorta nagyobb lenne a veszélye annak, hogy egy ilyen lokális konfliktus korlátlan méretű nukleáris háborúba csap át.

Éppen ezért Európában a biztonsági rendszer kiépítése és a tartós béke biztosítása a fő probléma, amelynek megoldásában minden európai nép a legnagyobb mértékben érdekelt, s amelynek megoldása az egész világnak is érdeke.

Éppen ezért konferenciánk, amely az európai biztonság kérdéseivel foglalkozik, nemcsak országaink népei számára, hanem a világ minden antiimperialista és békeereje számára is nagy jelentőségű.

Tavaly a Varsói Szerződéshez tartozó szocialista államok bukaresti tanácskozásukon egyhangúlag olyan nyilatkozatot fogadtak el, amelyben körvonalazták konstruktív békejavaslataikat.

A nyugat-európai kommunista pártok legutóbbi tanácskozásaikon szintén határozottan síkraszálltak olyan kollektív biztonsági rendszer

létesítése mellett, amely megfelel minden nép érdekeinek és a világbékét szolgálja.

A kommunisták törekvései és céljai tehát Európa mindkét részében egyformák és közösek. Ez a proletár internacionalizmus szelleméből és abból a sziklaszilárd meggyőződésből következik, hogy minden egyes pártunknak, az egész nemzetközi munkásmozgalomnak és népeink mindegyikének érdekei akcióegységet követelnek az imperializmussal szemben. Ezt fejezi ki a jelenlegi konferencia is. Feladata, hogy kidolgozza pártjaink közös platformját az imperializmus ellen vívott harcra, minden haladó, demokratikus és békeerő minél szélesebb körű mozgósítására, az európai biztonságot szolgáló közös akciókra és a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésének megvalósítására.

A jelenlegi helyzet leglényegesebb vonása a nemzetközi erőviszonyok további eltolódása az imperializmus hátrányára. Ez az értékelés nem mond ellent annak, hogy kétségtelenül növekszik az imperializmus agresszivitása, hogy Vietnamban háború dúl, s hogy az imperializmus különböző formákban beavatkozik más államok belügyeibe. Mindez nem az imperializmus erejéről, hanem pozícióinak gyengeségéről tanúskodik.

A második világháború után, amikor a hitleri Németország és Japán veresége, valamint az európai és ázsiai népi demokratikus államok létrejötte radikálisan meggyengítette az imperialista rendszert, az Egyesült Államok a szocializmus megsemmisítésére, vagy legalábbis a Szovjetunió határai közé való visszaszorítására törekedett. Ez volt a „felszabadítás" hírhedt politikájának lényege. Az Egyesült Államok e háborús irányvonal alapján indította meg a hidegháborút, s a szocialista államokat az agresszív tömbök és katonai támaszpontok hálózatával vette körül.

Ez az amerikai globális stratégia azonban csődöt mondott, még mielőtt a céljait szolgáló katonai tömbök összetákolása befejeződhetett volna. Csődöt mondott a Szovjetunió tudományos és technikai eredményei következtében, amelyek az Egyesült Államokat a modern fegyverkezés terén megfosztották előbb a monopóliumtól, majd a fölénytől. Csődöt mondott az elnyomott népek hatalmas, az egész világot átfogó felszabadító mozgalmával való összecsapásban is, hi-

szen ez a mozgalom megdöntötte a gyarmati rendszert, s az imperializmust erejének szétforgácsolására kényszerítette azáltal, hogy Ázsia, Afrika és Latin-Amerika óriási térségein szembeállította az országok hosszú sorának egyidejű kihívásával.

Ilyen körülmények között az Egyesült Államok jelenlegi politikájában a lokális háborúkat tette a forradalmi és nemzeti felszabadító mozgalmak előrehaladása ellen folytatott harcának eszközévé. Az utóbbi évek gyakorlata azonban bebizonyította, hogy az amerikai globális stratégiának már ez a formája sem tud megállni a lábán. Legjobban tanúsítja ezt az Egyesült Államoknak a vietnami nép elleni barbár agressziója.

Az Egyesült Államok azért robbantotta ki a vietnami intervenciós háborút, hogy megfojtsa a vietnami nép szabadságmozgalmát. Arra számított, hogy a két ország – a vezető imperialista hatalom és a gyarmati rendszer által gazdaságilag tönkretett szegény ország – közötti erőviszony könnyű és gyors győzelmet biztosít számára, különösen akkor, amikor a szocialista tábor a kínai vezetők előttünk ismert politikája következtében gyengül. Ma, öt év után, egyre inkább nyilvánvalóvá válik, hogy az Egyesült Államok, jóllehet Vietnamban félmilliós hadsereget vetett be, nem képes elfojtani a hős vietnami nép harcát, amelyet támogat a Szovjetunió, a többi szocialista ország és a világ minden haladó antiimperialista ereje.

Az amerikai imperializmus a vietnami nép elleni rablóhadjáratában ténylegesen mély politikai elszigeteltségbe került. Ez jellemző és sokatmondó tény. Tíz-egynéhány évvel ezelőtt, a koreai háború idején, az amerikai imperializmus még bevonta az agresszióba csaknem valamennyi szövetségesét, sőt, az ENSZ zászlaja alatt vezette őket. A vietnami agresszióba még az ázsiai térségben létrehozott SEATO-tömbből sem tudta valamennyi partnerét bevonni. A SEATO két európai tagállama közül Franciaország határozottan elítéli a vietnami kalandot, Anglia pedig, bár támogatja az Egyesült Államokat, közvetlenül nem vállal szerepet az agresszióban. Pakisztán, a SEATO legnagyobb ázsiai részvevője, nem akar bekapcsolódni az agresszióba. Az Egyesült Államokat csak Thaiföld, Dél-Korea és a Fülöp-szigetek amerikai szuronyok jóvoltából hatalmon levő bábkormányai támogatják, vala-

mint Ausztrália és Új-Zéland, amelyeknek kormányát hatalmába kerítette az „ázsiai veszedelem" agyréme.

Az amerikai imperializmus vietnami agressziója nyugtalanságot kelt valamennyi nyugati országban, az atlanti tömb számos tagállamában is, kivéve a Német Szövetségi Köztársaságot, amely érdekelt a nemzetközi feszültség minden növekedésében, mert úgy látja, hogy saját politikájának malmára hajtja a vizet. Humphrey alelnök minapi nyugat-európai utazása ismételten bebizonyította, hogy az Egyesült Államok csaknem valamennyi NATO-szövetségese húzódozik és fél a vietnami agressziótól.

„A római és a párizsi tüntetések – írta a »Combat« című francia polgári lap 1967. április 12-én – talán a kisebbség akciói. Rettegjetek azonban attól a naptól, amikor az élcsapat mögé felsorakoznak a fő erők. Ha a vietnami háború eszkalációja még egy kicsit tovább folyik, akkor nem leszünk messze ettől a naptól."

A vietnami agressziónak a világbékét fenyegető eszkalációja potenciális veszélynek teszi ki az Egyesült Államok valamennyi partnerét. Ez az egyik oka az amerikai nemzetközi pozíciók válságának, amelyet az agresszív tömbök, köztük a NATO bomlása fejez ki.

Ennek a jelentős folyamatnak kiindulópontja az az egyre szélesebb körben terjedő felismerés volt, hogy a békés egymás mellett élés a szocialista országok politikájának rendíthetetlen elve, nem pedig taktikai fogás, mint hosszú éveken át állították. Amilyen mértékben sokasodtak a megdönthetetlen bizonyítékai annak, hogy a szocialista tábor e fő irányvonala tartós és következetes, olyan mértékben vált a hidegháború és a kommunistaellenes keresztes háború szószólói számára egyre nehezebbé fenntartani azt a dajkamesét, hogy Nyugat-Európát „kommunista agresszió" fenyegeti.

Az első ország, amely elszánta magát az ebből adódó politikai következtetések levonására, Franciaország volt. Ma hasonló tendenciák jutnak kifejezésre a NATO más tagállamaiban is, nem is szólva az európai semleges országokról.

Az utóbbi évek tapasztalatai a nyugati uralkodó körökben is megingatták a hitet az Egyesült Államokkal való katonai szövetség célszerűségében, mert ez a szövetség a nyugat-európai államokat az amerikai globális stratégia kényének-kedvének teszi ki. Az Egyesült

Államok európai szövetségeseinek már nem tetszik a nemzeti érdekeikkel és méltóságukkal ellentétes csatlós szerep az imperializmusnak minden kontinensen a történelmi haladás feltartóztatására és a népek szabadságmozgalmának elfojtására törekvő amerikai csendőre mellett. Az Egyesült Államok szövetségesei egyre világosabban látják, hogy az amerikai politika egyáltalán nem számol nemzeti érdekeikkel, s hogy Washington az agressziókra és intervenciókra vonatkozó veszélyes döntéseivel kész tények elé állítja őket. Ez az Egyesült Államok partnereit azzal fenyegeti, hogy érdekeikkel ellentétes háborús kalandokba keverednek.

A NATO-államok politikai és osztálykonfliktusainak élességét szembetűnően bizonyították a Görögországban, tehát egy olyan országban végbement események, amelynek 1947 óta az amerikai kommunistaellenes keresztes hadjárat sikerét kellett példáznia. Az egymást követő görög kormányok amerikabarát politikája, amely ezt az országot évek óta a gazdasági stagnálás és a politikai válság állapotában tartotta, a néptömegeknek, a nép többségének egyre növekvő ellenállásába ütközött. Az ellenállás már annyira megerősödött, hogy a görög reakció az utóbbi napokban leplezetlen erőszakra szánta el magát. Államcsínyt hajtott végre, eltiporta a még meglevő politikai szabadságjogokat és katonai diktatúrát vezetett be.

Pártunk forró szolidaritását nyilvánítja Görögország kommunistáival és demokratáival, az összes görög hazafiakkal a hazájuk függetlenségéért, a demokráciáért és népük békés életéért vívott harcukban. Övék lesz a végső győzelem. A katonai diktatúra és az elnyomás nem háríthatja el az agresszív katonai tömbök válságát és nem mentheti meg a rájuk támaszkodó rendszereket, hanem ellenkezőleg, végeredményben elmélyíti a válságot és meggyorsítja a reakció és az imperializmus erőinek vereségét.

A nyugat-európai országok és az Egyesült Államok között a politikai érdekellentétekkel párhuzamosan gazdasági ellentétek is keletkeznek. Az amerikai tőke fokozza gazdasági offenzíváját Európában, behatol a legkorszerűbb iparágakba, s ily módon veszélyezteti a nyugat-európai gazdaság létérdekeit. A legutóbbi hat év folyamán az Egyesült Államok nyugat-európai beruházásai kétszeresükre növekedtek. Tudósok és mérnökök átcsábítása Nyugat-Európából az Egyesült Államok-

ba olyan méreteket öltött, hogy a nyugat-európai kormányok nagy nyugtalanságát váltotta ki. Mindennek következtében az európai tőkésországokban erősödik az a törekvés, hogy megszabaduljanak az Egyesült Államok politikai és katonai gyámkodásától, valamint gazdasági hegemóniájától. Erősödik az a törekvés is, hogy csökkentsék a feszültséget, és kapcsolatokat létesítsenek a szocialista országokkal az érdemi gazdasági együttműködés és a békés egymás mellett élés elvei alapján.

Pártunk véleménye szerint az amerikai imperializmus politikájának világszerte megnyilvánuló válsága és az európai helyzet alakulása minden kommunista és munkáspárt, minden haladó erő előtt új lehetőséget nyit abban a harcban, amely Európában az enyhülésért, a kapcsolatok normalizálásáért, a kollektív biztonsági rendszer kiépítéséért folyik.

Mi a fő akadály ezen az úton?

A fő akadály továbbra is változatlanul a Német Szövetségi Köztársaság politikája.

Ez az állam az Egyesült Államok kommunizmusellenességének és a német imperializmus nyomába lépők revansista törekvéseinek hírhedt házasságából született. A házassági szerződés kimondta, hogy Nyugat-Németországban újjáélesztik a militarizmust és semmibe veszik a potsdami egyezményt, amelyre az antihitlerista koalíciónak a háború utáni európai rendet építenie kellett. Ez a szerződés lett az alapja az Egyesült Államok és a Német Szövetségi Köztársaság közös politikájának. Az NSZK-t bevonták az atlanti tömbbe és a hidegháború előőrsévé, a kommunistaellenes keresztes hadjárat fő bástyájává változtatták. Ennek fejében a bonni kormány zöld fényt kapott egész Németország kizárólagos képviseleti jogának bitorlására, a Potsdamban megállapított határok kétségbe vonására, s egyben jelentős segítséget kapott a Bundeswehr megszervezéséhez és felfegyverzéséhez.

A bonni revansisták arra törekedtek, hogy keresztülhúzzák a hitleri birodalom vereségének következményeit, s politikájuk céljául – „Németország egyesítésének" cégére alatt – a Német Demokratikus Köztársaság bekebelezését jelölték meg.

Az NSZK politikájának sem ezt a célját, sem az egymást követő bonni kormányok más hidegháborús céljait nem érte és nem is érhette

el, mert ellenkeztek nemcsak Európa békéjének és minden népének érdekeivel, hanem mindenekelőtt az imperializmus és a szocialista tábor közötti reális erőviszonyokkal.

Nem váltak be a bonni kormányoknak az erőpolitika sikerére alapozott számításai. Az atlanti tömb válsága kérdésessé tette az NSZK egész eddigi politikáját. Adenauernek és Erhardnak az NDK és a szocialista államok irányában követett politikája zsákutcába jutott, ami arra kényszerítette Nyugat-Németországot, hogy elszigetelődésének megakadályozása érdekében a válság megoldásának új formáit keresse.

Az úgynevezett nagykoalíció új kormánya, amely ezt a feladatot magára vállalta, elődeinek egyetlen stratégiai céljáról sem mondott le. Csak a taktikát és diplomáciájának nyelvét változtatta meg. Ezt a bonni kormány főnöke maga is elismeri, amikor kijelenti: „A kormánynyilatkozatban megpróbáltam új nyelven beszélni. Ez egyáltalán nem azért történt, mert alapvető módon változtatni szándékoztam eddigi politikánkon." Igazolja ezt a nyugatnémet kereszténydemokrata–szociáldemokrata koalíció politikusainak minden nyilatkozata és a bonni kormány minden gyakorlati lépése.

A bonni kormány meghirdette az úgynevezett új keleti politikát, de ugyanakkor nyíltan törekszik az európai területi status quo megváltoztatására, változatlanul fenntartja abszurd igényét Németország kizárólagos képviseletére, valamint Lengyelországgal és Csehszlovákiával szemben támasztott területi követeléseit, nem akarja elismerni a müncheni egyezmény törvénytelenségét, nem akar lemondani arról, hogy atomfegyverhez jusson, igyekszik megtorpedózni az atomsorompó-szerződés megkötésének esélyeit.

Bonn új taktikájával hosszú távon kívánja elérni ezeket a célokat, különféle módokon próbálja elszigetelni az NDK-t a szocialista országoktól, különféle módokon igyekszik behatolni az NDK-ba, hogy belülről aláássa. Ugyanezt szolgálja a többi szocialista ország irányában követett új taktika, amely azon a javaslaton alapul, hogy létesítsenek diplomáciai kapcsolatot és jelentsék ki kölcsönösen, hogy a „vitás kérdések" rendezése során nem alkalmaznak erőszakot.

A jelenlegi helyzetben, amikor az NSZK fenntartja igényét egész Németország képviseletére, fenntartja revansista és atomfegyverkezési

követeléseit, javaslatainak elfogadása nem vezetne az európai viszonyok normalizálására. Éppen ellenkezőleg, ezzel a lépéssel a szocialista országok ártanának a béke ügyének.

A történelmi tapasztalatok arra tanítanak bennünket, hogy Európa népei mindig millió meg millió emberélettel fizettek, ha elvesztették éberségüket a német militarizmussal szemben, hittek üres „békenyilatkozatainak" és fedezet nélküli ajánlatainak.

Itt, elvtársak, nemcsak a szocialista országok biztonságának létérdekeiről van szó. Az európai szocializmus pozícióiról is szó van. Ugyanis az NDK a fő akadály az imperialista expanzió terveinek útján, s egyszersmind a legnyugatibb szocialista ország, amelynek minden eddigi vívmánya és további fejlődése nagy jelentőségű a szocializmus és az imperializmus közötti erőviszonyok szempontjából. Ugyanakkor a német nép számára az NDK a tőkés monopóliumok uralmának, a reakciós nyugatnémet rendszernek alternatívája. Éppen ezért mi, európai kommunisták, sohasem engedjük meg, hogy a fasizmus fölött a szocializmus és a demokrácia erői által oly nagy áldozatok árán kivívott győzelem történelmi jelentőségű eredményeit megsemmisítsék.

A két német állam két eltérő rendszer, Németország fejlődésének és európai szerepének két ellentétes programja.

Pártunk teljes egészében szolidáris azzal az álláspontlal, amelyet a német kérdésben a Német Szocialista Egységpárt VII. kongresszusa elfoglalt.

Elvtársak! Európa története szakadatlan láncolata a pusztító véres háborúknak, amelyek századunkban emberéletek tízmillióit követelték áldozatul és egész nemzedékek vívmányait semmisítették meg.

Csak a mi korunkban, több évtizedes súlyos harcok és a szocializmus döntő győzelmei nyomán jött létre először olyan helyzet, amelyben megszakíthatjuk a háborúk láncolatát és megvalósíthatjuk Európa népei számára a tartós békét és a biztonságot.

Az európai politika imperialista atlanti koncepciójával – amely feltételezi a szüntelen fegyverkezési hajszát, Európa ellentétes katonai tömbökre oszlását és a kommunizmusellenesség zászlaja alatt az erőpolitika folytatását – szocialista koncepciónkat állítjuk szembe, amely szerint Európát a két társadalmi rendszer államainak békés egymás

mellett élése alapján egyesíteni kell, és a katonai tömböket kollektív biztonsági rendszerrel kell felváltani.

Európa egységének jelszavával már régóta visszaélnek az amerikai és a nyugatnémet imperialisták, akik ezen az úton politikai, gazdasági és katonai uralmuk alá szeretnék rendelni földrészünket. Európa ilyen „egyesítése", amely a szocialista országok és a nyugati munkásosztály ellen irányul, ma már nem valósítható meg. Nem egyeznek bele sem a szocialista országok, sem a nyugat-európai munkások és demokratikus erők. De nem felel meg a burzsoázia jelentős részének sem, amely nem akarja tovább játszani az amerikai óriás csatlósának szerepét, s a szocialista államokhoz fűződő kapcsolatok normalizálásában, a szocialista államokkal való gazdasági együttműködésben látja önállósága erősítésének útját.

Ilyenformán Európa egységének a béke erősítését szolgáló és tanácskozásunk határozattervezetében szereplő programja széles politikai és társadalmi bázisra támaszkodik.

Pártunk teljes egészében támogatja ezt a programot és a benne foglalt konkrét és reális javaslatokat, amelyek a Kelet és Nyugat közötti enyhüléshez vezetnek és egyengetik a tartós és békés megoldások útját. Különösen nagy figyelmet fordít pártunk azokra a javaslatokra, amelyeknek célja a német kulcsprobléma rendezése a jelenlegi államhatárok sérthetetlenségének és a két szuverén, egyenjogú német állam létének elismerése, valamint a Német Szövetségi Köztársaság atomfegyverek birtoklásához vezető útjának elzárása alapján.

Fontos lépés volna az európai helyzet radikális megjavítása felé, ha a Német Demokratikus Köztársaságot is beleértve valamennyi ország olyan szerződést kötne egymással, amelyben lemond az erőszakról, az erőszakkal való fenyegetésről és a más országok belügyeibe való beavatkozásról. Az ilyen szerződés – a Német Szövetségi Köztársaság álláspontjától eltérően, amely szerint egyoldalú nyilatkozatokkal vagy kétoldalú megállapodásokkal kell elérni az erőszakról való lemondást – konkrét kötelezettségeket tartalmazna a biztonság és minden európai állam határainak sérthetetlensége tekintetében.

Nagy fontosságot tulajdonítunk a szocialista és a kapitalista országok közötti gazdasági együttműködés kiszélesítésére vonatkozó javaslatoknak. Az együttműködés kiszélesítése azonban megköveteli a mes-

terséges akadályok és a nyugati zárt gazdasági csoportosulások által alkalmazott diszkrimináció megszüntetését.

Az európai biztonságra és békés kapcsolatokra vonatkozó konkrét javaslatokat valamennyi európai állam értekezletének kell megvitatnia. Az ilyen értekezlet gondolatát széles körben támogatja a közvélemény és számos nyugat-európai állam uralkodó köreiben is egyre nagyobb megértéssel fogadják.

A béke ügye nemcsak a kommunisták ügye és gondja, habár a mi pártjainktól indul ki az egyetlen olyan nagy politikai és társadalmi mozgalom, amely békés célú erőfeszítéseiben Európa mindkét részét egyesíti. Ez a közös ügy összefoghat, s kell is, hogy összefogjon bennünket együttműködésre a baloldali pártokkal, a szociáldemokratákkal, a szakszervezetekkel, a keresztény világ haladó áramlataival, az értelmiséggel és a burzsoázia békeszerető csoportosulásaival. Pártjaink szándéka a legszélesebb békevédelmi front kiépítése. Arra törekszünk, hogy ezen a fronton mellettünk álljon mindenki, aki politikai, ideológiai és világnézeti felfogásra való tekintet nélkül a háborús katasztrófa elhárításában látja az elsődleges feladatot.

Egyetlen mozgalom vagy társadalmi szervezet sem maradhat ma közömbös a béke és a háború problémáit illetően, ha valamilyen formában is részt kíván venni a népek jelenlegi életében. Bizonyítják ezt a katolikus egyházban végbement változások, amelyeket a Vatikánban XXIII. János pápasága alatt kezdett új, békés megoldásokat szolgáló tendenciák fejeznek ki. Habár a legutóbbi pápai enciklika, a Populorum Progressio számos olyan megállapítást tartalmaz, amelyekkel mi, kommunisták, nem érthetünk egyet, mégis haladást mutat a katolikus egyház társadalmi doktrínájának fejlődésében, s megfelelő alapot teremt a kommunistáknak és a katolikusoknak az emberiség számára a kenyeret, a biztonságot és a békét garantáló együttműködéséhez.

Elvtársak! Tanácskozásunk megjelöli a kollektív biztonsági rendszerért és a béketörekvésekben egységes Európáért vívott harc platformját. Számításba vesszük, hogy Európa továbbra is két társadalmi rendszerre oszlik, s területén tovább folyik a két rendszer versenye és harca. A békés egymás mellett élés elveinek megvalósítása azonban ezt a versenyt és harcot olyan keretek közé helyezné, amelyek kizárnák az államok közötti háborút mint a szocializmus és a kapitalizmus

közötti politikai összecsapás formáját. Akkor a szocializmus győzelmét és a hozzá vezető utat végső soron minden országban saját belső fejlődése és a társadalmán belüli politikai osztály-erőviszonyok határozzák meg. A kapitalizmus és a szocializmus között korunkban fennálló alapvető ellentétek megoldásának ez az útja egyaránt érdeke a munkásosztálynak, az egyes népeknek és az egész emberiségnek.

Nekünk, kommunistáknak, meggyőződésünk, hogy a kollektív biztonsági rendszerben élő és béketörekvésekkel áthatott Európában is tovább folyik majd az osztályharc és a társadalmi fejlődés, s végeredményben a szocialista rendszer teljes győzelmére vezet kontinensünkön.

Ezt a meggyőződésünket a szocialista államok eddigi tapasztalataiból, gazdasági életük és kultúrájuk eddigi dinamikájából, társadalmi és politikai fejlődésükből merítjük.

A szocializmus immár két nemzedék óta jótékony hatást gyakorol egész Európa sorsára. A Nagy Októberi Forradalom félbeszakította és megrövidítette az első imperialista háború okozta szenvedést, megmentette az európaiak millióinak életét. Húsz évvel később mérhetetlen áldozatok árán, mindenekelőtt a Szovjetunió jóvoltából egész Európa megmenekült a hitleri „új rend" szörnyűségeitől.

A szocialista rendszer fennállása a háborút követő két évtizeden át biztosította Európa számára a békét, s óriási mértékben járult hozzá a munkásosztály gazdasági, társadalmi és politikai helyzetében Európa kapitalista részén a politikai és szakszervezeti munkásmozgalom harca nyomán megvalósult pozitív változásokhoz. Mindezt egész Európa olyan országok munkásosztályának, dolgozó népének köszönheti, amelyek a szocializmus építése közben nagy erőfeszítésekre és sok lemondásra kényszerültek, s ellenséges támadásokkal és nagy nehézségekkel kényszerültek megküzdeni.

Európában a békéért és a biztonságért folyó harc a nemzetközi munkásmozgalom erejének és támadókészségének újabb hatalmas arányú növekedésére vezethet, és kell is hogy vezessen. Ebben a harcban Európa mind szocialista, mind kapitalista részén nő a kommunista pártok tekintélye és befolyása.

Számunkra, a szocialista országok pártjai számára, ez a harc azért

folyik, hogy népeink minden erejét a gazdaság erősítésére, az életszínvonal emelésére és a kultúra fejlesztésére fordíthassuk.

Az önök számára, elvtársak, akik az Európa kapitalista részében működő testvérpártokat képviselik, ez a harc azért folyik, hogy egyesíthessék a munkásosztály és minden demokratikus erő törekvéseit a monopolkapitalizmus uralma ellen, hogy egyetlen áradattá olvasszák össze egyrészt a társadalmi haladásért és a demokráciáért, másrészt a népek biztonságáért, szuverenitásáért és méltóságáért vívott harcot.

Az újabb világháború veszélye elleni harcban erősödik a kelet-európai szocialista országok közös internacionalista frontja a nyugati munkásosztállyal és a békeerőkkel. Ez a front a világméretű anti-imperialista front szerves része és segíti más kontinensek munkásosztályának és népeinek felszabadító harcát.

Harcunk eredményességének feltétele az akcióegység a közös ellenséggel szemben, olyan egység, amelynek mai és holnapi platformját konferenciánkon kidolgozzuk.

Elvtársak! A Lengyel Egyesült Munkáspárt Központi Bizottsága nevében szeretném megköszönni a Csehszlovák Kommunista Párt Központi Bizottságának a konferencia megszervezése érdekében kifejtett nagy munkáját, s egyben átadom legszívélyesebb üdvözletünket Csehszlovákia munkásosztálya és testvéri népei számára.

BESZÉD A LENGYEL EGYESÜLT MUNKÁSPÁRT KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK VIII. PLÉNUMÁN

(1967. MÁJUS 17.)

Elvtársak!

Hazánk politikai életében és a nemzetközi munkásmozgalomban az utóbbi időkben fontos eseményekre került sor. Ezeket akarjuk megvilágítani mai plénumunkon, azon túlmenően, amit róluk a sajtó, a rádió és a televízió már nyilvánosságra hozott. Lengyelországnak Csehszlovákiával, a Német Demokratikus Köztársasággal és Bulgáriával kötött kétoldalú barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződéseire, valamint az európai kommunista és munkáspártok Karlovy Varyban megtartott értekezletére gondolok. Ezeket az eseményeket szeretném megvilágítani annak a helyzetnek alapján, amelyben lejátszódtak, egyben pedig szeretnék rámutatni nemzetközi jelentőségükre és arra a szerepre, amelyet pártunk ezekben az eseményekben játszott.

A Lengyelország által kötött államközi szerződések ügye és a Karlovy Vary-i értekezlet természetesen külön kérdés, amely minden szempontból különálló, önmagában zárt gondolatkört képez. Mindamellett szoros kapcsolat van köztük, ami elsősorban abban jut kifejezésre, hogy az általunk kötött három államközi szerződés és a Karlovy Vary-i értekezleten elfogadott nyilatkozat egyaránt az európai béke és a biztonság szavatolásának elvéből indul ki, s egybehangzóan megállapítja, hogy a béke alapvető feltétele a fennálló európai államhatároknak, köztük a Német Demokratikus Köztársaság határának sérthetetlensége. Ez azt jelenti, hogy a Karlovy Vary-i értekezlet Németország kérdésében, akárcsak az európai békével és biztonsággal kapcsolatos valamennyi alapvető kérdésben ugyanolyan álláspontra helyezkedett, mint a Varsói Szerződés tagállamai.

A Karlovy Vary-i értekezletre később visszatérünk. Most azokról az államközi szerződésekről kívánok beszélni, amelyeket Lengyelország Csehszlovákiával és Bulgáriával kötött, továbbá különösen az NDK-val kötött szerződésről, mivel Lengyelországnak eddig nem volt kétoldalú barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződése ezzel az állammal.

A Csehszlovákiával és Bulgáriával újólag kötött szövetségi szerződések valójában meghosszabbításai régi szerződéseinknek, amelyeknek lejárata közeledett. A végrehajtott lényeges változások az új szerződéseknek a mai európai politikai valósághoz, elsősorban ahhoz a tényhez való alkalmazásából következnek, hogy két német állam létezik, amelyek közül az első, az NDK, következetes békepolitikát folytat és az európai biztonság lényeges tényezője, míg a nyugatnémet militarista és revansista erők veszélyeztetik a békét. Ez a megállapítás, amelyet mindkét szerződés szövege tartalmaz, alapvető jelentőségű. A régi szerződésekben, amelyeket közvetlenül a második világháború után kötöttünk, s amelyeknek fő célja szintén a német militarizmus újabb agressziójának elhárítása volt, ilyen megkülönböztetésről még nem volt szó, mert akkor még nem létezett két német állam.

Közismertek azok az okok és célok, amelyek meghatározták a barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés megújítását Csehszlovákiával és Bulgáriával. Megjelöli az okokat és célokat maga a szerződések szövege, és sok szó esett róluk a szerződések aláírásakor is. Ezekben a további húsz évre szóló szerződésekben a felek, a Varsói Szerződéssel összhangban, újólag arra kötelezték magukat, hogy minden szükséges segítséget megadnak egymásnak, a katonai segítséget is beleértve, ha erre szükség lenne annak következtében, hogy a felek valamelyike ellen fegyveres agressziót követnek el. Ez a kétoldalú szerződések legfőbb jelentősége.

Az egyes szocialista államok kétoldalú szövetségi szerződésein alapuló védelmi rendszer és a többoldalú Varsói Szerződés között az alapvető különbség az, hogy az utóbbi keretében egységes katonai parancsnokság működik, s ez alá olyan katonai alakulatokból álló közös fegyveres erő tartozik, amelyeket a Varsói Szerződés egyes tagállamai bocsátanak az egységes parancsnokság rendelkezésére. A kétoldalú szövetségi szerződések viszont nem irányozzák elő közös fegy-

veres erők és egységes, közös parancsnokságok létesítését, csupán a kölcsönös segítségnyújtást arra az esetre, ha a felek valamelyikét támadás érné.

Az általunk megkötött államközi szerződések a katonai védelmi szempontokon túlmenően a gazdasági, tudományos, műszaki és kulturális együttműködés fejlesztése szempontjából is nagy jelentőségűek. Ezeket a kérdéseket részletesen megtárgyaltuk Csehszlovákia, a Német Demokratikus Köztársaság és Bulgária képviselőivel. Erre nem térek ki bővebben, mert sok kérdés még nincs teljesen tisztázva. Csak arra utalok, hogy az együttműködés és a termelés szakosítása terén a legnagyobb lehetőségek az NDK tekintetében mutatkoznak. Csehszlovákiával megegyezésre jutottunk egy új traktortípus közös gyártását és közös exportját illetően. Sorozatgyártása 1969-ben kezdődik. Az erre vonatkozó szerződést a közeljövőben kötjük meg. A bolgár elvtársak számos javaslatot tettek az együttműködésre az iparban és olyan új objektumok építésében, amelyek mindkét fél szükségleteire, vagy csak Bulgária szükségleteire dolgoznának. Mi felvetettük, hogy szorosabban kell összehangolni az egyes szocialista országok 1970 után megvalósításra kerülő beruházási terveit, mert az ipar terén ez a széles körű szocialista munkamegosztás egyetlen útja. A bolgár és a német elvtársak, akikkel erről tárgyaltunk, teljes mértékben támogatták elgondolásunkat. A kérdés részletes kidolgozása most folyik.

A barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződések megkötése jelentősen előmozdította még jobb légkör kialakulását Lengyelország, Csehszlovákia, a Német Demokratikus Köztársaság és Bulgária politikai kapcsolataiban és gazdasági együttműködésében. Különösen szorosra fűződtek a kapcsolatok Lengyelország és a Német Demokratikus Köztársaság, pártunk és a Német Szocialista Egységpárt között.

Lengyelország és a Német Demokratikus Köztársaság barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződése különösen nagy jelentőségű. Ez az első ilyen jellegű szerződés. Megkötése előtt Lengyelországot és a Német Demokratikus Köztársaságot csupán a Varsói Szerződéshez való tartozásuk kötelezte arra, hogy segítséget nyújtsanak egymásnak, ha az egyik vagy a másik országot támadás érné. Jelenleg a segítségnyújtási kötelezettség a kétoldalú szerződésből

is következik. A szerződésben a két fél leszögezi, hogy „a Lengyel Népköztársaság Odera–Neisse-határának, valamint a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság közötti határnak a sérthetetlensége döntő jelentőségű az európai biztonság szempontjából".

Ily módon a Német Demokratikus Köztársaság a szerződésben, nemzetközi jogi aktus formájában, újólag elismerte és megerősítette Lengyelország nyugati határának sérthetetlenségét, Lengyelország pedig a szerződés aláírásával vállalta azt a kötelezettséget, hogy garantálja a Német Demokratikus Köztársaság nyugati határának sérthetetlenségét. Ez azt jelenti, hogy Lengyelország az NDK-val kötött szerződésben megerősítette a két német állam – az NDK és az NSZK – létezésének tényét.

Mint ismeretes, közvetlenül Lengyelország és az NDK szerződésének megkötése után ugyanilyen szerződést kötött az NDK és Csehszlovákia is. Ez nem véletlen volt, hanem tudatos és összehangolt politikai lépés, amely keresztezte az NSZK új kormányának arra irányuló terveit, hogy elszigetelje az NDK-t és aláássa a Varsói Szerződés tagállamainak egységét.

Az NDK megalakulása a második világháborúban a hitleri Németország fölött aratott győzelem egyik legfontosabb eredménye. Az NDK a szocializmus nyugati előőrse. Ennek a békeszerető, szocialista német államnak minden esélye megvan arra, hogy egyre nagyobb befolyást gyakoroljon Nyugat-Németország munkásosztályára, történelmi utat törjön számára a szocializmus felé. Az NDK megalakulásában és történelmi perspektíváiban tükröződik legjobban az a vereség, amelyet a német militarizmus és imperializmus a második világháborúban elszenvedett, s amely egyben a nemzetközi imperializmus veresége is.

Előbb-utóbb minden tőkésállam leküzdi az olyan katonai vereség következményeit, amely nem vezet szocialista társadalmi átalakuláshoz. Ezzel szemben minden tőkésállam számára halálos az olyan vereség, amely rendszerének megdöntésével jár. Ma, 22 évvel a hitleri Németország kapitulációja után látjuk, hogy a német militarizmus a második világháborúban nem szenvedett halálos vereséget, hiszen Nyugat-Németországban újjászületett. De súlyos csapás érte azáltal, hogy létrejött a szocialista német állam.

A nyugatnémet militaristáknak és revansistáknak az NDK felszámolására irányuló törekvése kezdettől fogva politikájuk fő irányvonala volt és ma is az. Ilyen politikát folytatott Adenauer és Erhard kormánya, ilyent folytat most a Kiesinger-kormány, s ilyen politikát fog folytatni a monopoltőke érdekeit képviselő minden bonni kormány. És nem kételkedhetünk abban, hogy ez a politika, különböző formákban kifejezve és különböző szempontokból támogatásra talál a nyugati államoknál. A bonni kormányok csak az NDK felszámolását célzó módszereken és eszközökön változtattak és fognak változtatni, azokat mindig a konkrét helyzetnek megfelelően módosították és fogják módosítani. Példa erre a Kiesinger-kormány úgynevezett új keleti politikája.

A nagykoalíció kormánya, amikor jóakaratát nyilvánította az európai szocialista országokkal való kapcsolatok normalizálását és a diplomáciai kapcsolatoknak azon alapuló felvételét illetően, hogy a német határok és a két német állam kérdésében, valamint a többi úgynevezett vitás kérdésben mindkét fél megmarad a maga álláspontján, két célt akart elérni. Először is el akarta szigetelni az NDK-t. Másodszor, el akarta nyerni a szocialista államok hallgatólagos hozzájárulását ahhoz, hogy az NSZK határrevíziós kampányt folytasson, területi igényeket támasszon szocialista államokkal szemben, igényt tartson egész Németország képviseletére stb.

Hosszabb időnek kellett eltelnie, míg Bonn rájött, hogy új keleti politikája kudarcot vallott, s hogy ehhez hozzájárult a Varsói Szerződés keretébe tartozó államok külügyminisztereinek varsói találkozása.

Ha a Kiesinger-kormány csakugyan változtatni akarna elődeinek keleti politikáján, először is Jugoszláviával kellene diplomáciai kapcsolatot létesítenie. Az NSZK-nak ugyanis már volt ilyen kapcsolata, amit az Adenauer-kormány bosszúból szakított meg, mert Jugoszlávia diplomáciai kapcsolatot létesített az NDK-val. Bonn azonban attól tart, hogy ha újra felvenné a diplomáciai kapcsolatot Jugoszláviával – amely erre nyilvánosan kijelentette a készségét –, ezzel arra buzdítaná a tőkésországokat, hogy ugyancsak létesítsenek diplomáciai kapcsolatot az NDK-val. Ezenkívül Jugoszlávia nem tartozik a Varsói Szerződés szervezetéhez, tehát Bonn a vele való kapcsolatot nem használhatná fel a Varsói Szerződés keretébe tartozó államok egységének alá-

ásására. Kitűnik ebből a bonni kormány álnoksága és képmutatása, amikor azt igyekszik bebeszélni nekünk, hogy a Romániával létesített diplomáciai kapcsolat esetében a legjobb szándék vezérelte, így nyilvánította ki azt a jó szándékát, hogy a többi szocialista állammal is megegyezésre jusson. Valójában politikai diverzió volt a célja.

Ilyen körülmények között került sor a barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés megkötésére Lengyelország és az NDK, valamint Csehszlovákia és az NDK között.

Bonn politikáját céljai szerint ítéljük meg és fogjuk mindig is megítélni. Bonn stratégiai céljai változatlanok. Továbbra is az NDK felszámolására, az egységes kapitalista, militarista német állam létrehozására, majd utána az európai határok megváltoztatására irányulnak. Ebből a szempontból a Kiesinger-kormány folytatója az előző nyugatnémet kormányok politikájának. Csak azokat az eszközöket és módszereket vizsgálta felül, amelyeket elődei a szocialista országokkal kapcsolatos politikájukban alkalmaztak, s lehetséges, hogy a felülvizsgálat folytatódik, ezt nem tekinthetjük kizárt dolognak. Csakhogy ez nem változtat a lényegen. Míg Bonn nem helyezkedik arra az álláspontra, hogy két német állam létezik, míg nem ismeri el az európai területi status quót, míg nem mond le a szocialista államokkal szemben támasztott területi igényeiről, addig politikája – függetlenül a vele járó taktikától – tovább veszélyezteti az európai békét és biztonságot.

Elvtársak! Az európai béke és biztonság kérdésével foglalkozott az európai kommunista és munkáspártok Karlovy Varyban megrendezett értekezlete. Ez tájékoztatóm második témája.

Az értekezlet megszervezésében jelentős szerepet játszott pártunk és a Francia Kommunista Párt. A konferencia összehívását megelőzően mindkét párt vezető szervei hosszan tartó, fáradságos szervező munkát folytattak.

A konferencia lefolyását és az elfogadott határozatokat az elvtársak a sajtóközleményekből ismerik.

A Karlovy Vary-i értekezleten 73 küldött vett részt, 24 európai kommunista és munkáspárt – a szocialista országok 6 pártja és az európai tőkésországokban tevékenykedő 18 párt – képviseletében. Kívülük egy párt, nevezetesen a Svéd Kommunista Párt, megfigyelőként küldte el képviselőjét. Huszonkét párt küldöttségének élén az

illető párt központi bizottságának főtitkára, első titkára, illetőleg elnöke állt.

Az értekezlet egyhangúlag fogadta el a következő három dokumentumot: a Vietnam megsegítésére vonatkozó határozatot, a görögországi államcsíny ellen tiltakozó határozatot, továbbá az alapvető dokumentumot, vagyis az európai béke és biztonság kérdésével kapcsolatos nyilatkozatot. Ez a kérdés volt az értekezlet fő napirendi pontja.

A Karlovy Vary-i értekezlet nagy esemény a nemzetközi munkásmozgalomban és Európa politikai életében. Jelentősége mindenekelőtt abban rejlik, hogy a részt vevő pártok az elfogadott nyilatkozatban egységes értékelést adtak az európai helyzetről, egységesen rámutattak, milyen erők veszélyeztetik a biztonságot és a békét földrészünkön, előterjesztették az európai kollektív biztonsági rendszeren alapuló tartós béke megteremtésének programját, felhívták az európai országok összes békeszerető erőit, hogy munkálkodjanak és harcoljanak közösen a békéért.

Az európai kommunista pártok összessége, az európai munkásmozgalom hatalmas szervezett erő. A Karlovy Vary-i értekezlet fontos tényező, amely közös harci program alapján egyesíti ennek az erőnek Európa szocialista és kapitalista részében működő részét. A harc célja a minden európai nép számára legfontosabb közös ügy: a béke biztosítása Európában. Az európai munkásmozgalom történetében ez volt az európai kommunista és munkáspártok első ilyen jellegű regionális értekezlete.

Az európai földrészen kétféle társadalmi rendszer van: szocialista és kapitalista. A Német Szövetségi Köztársaság kivételével valamennyi európai állam, a társadalmi rendszerek különbözőségére való tekintet nélkül, a békés egymás mellett élésre alapozza kapcsolatait. Nincsenek közöttük olyan ellentétek, amelyek a béke megbontásával fenyegetnének. Az egyetlen európai állam, amelynek politikája a béke érdekeit sérti, a nyugatnémet állam. Ezt a tényt a Karlovy Vary-i értekezlet is megállapította, ami nagy jelentőségű a nyugatnémet militarizmus elleni harc és az európai közvéleménynek ilyen szellemű formálása szempontjából.

Az európai kollektív biztonsági rendszer megteremtésének fő feltétele a konferencia nyilatkozatának megállapítása szerint az, hogy

valamennyi állam elismerje a háború után Európában kialakult tényleges helyzetet. Ez azt jelenti, hogy „el kell ismerni az Európában fennálló határok, különösen az Odera–Neisse-határ és a két német állam közötti határ sérthetetlenségét", s hogy „el kell ismerni a két szuverén és egyenjogú német állam, a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság létezését".

A Karlovy Vary-i értekezletnek ez az állásfoglalása a bonni politika alapelveire mért csapást, hiszen a bonni politika a fő akadálya annak, hogy Európa békés fejlődését kollektív biztonsági rendszerre alapozhassuk.

Bonn szóvivői nyíltan kijelentik, hogy „Németország egyesítése nélkül nem lehet biztosítani az európai békét". Németországnak a bonni elképzelés szerinti egyesítése azonban feltételezi a német szocialista állam, a Német Demokratikus Köztársaság felszámolását, ami teljesen képtelen ábránd. Ennélfogva Bonn álláspontja, amely az európai béke fenntartását Németország egyesítésétől teszi függővé, azzal fenyeget, hogy a nyugatnémet militaristák és revansisták az általuk megfelelőnek tartott helyzetben háborút robbantanak ki. Persze az újjászületett nyugatnémet militarizmus és imperializmus ma túlságosan gyenge ahhoz, hogy szövetségeseinek részvétele nélkül háborút merjen indítani a szocialista államok ellen. Csak az amerikai imperializmussal szövetkezve vállalkozhat fegyveres agresszióra.

Az európai békét Bonn revánspolitikája és az amerikai imperializmus agresszív politikája egyaránt veszélyezteti. Az amerikai imperializmus vietnami agresszív háborúja, ennek fokozódó eszkalációja nagyobb mértékben fenyegeti a világbékét, mint a második világháború óta bármely más konfliktus. A harc az amerikai imperializmus mint a háború fő hordozója ellen, a Vietnam védelmére irányuló harc küzdelmünk fő frontja, amely közvetlenül kapcsolódik Európa és az egész világ biztonságának ügyéhez. Erről a kérdésről az értekezleten képviselt valamennyi párt képviselője részletesen beszélt.

Az európai kollektív biztonsági rendszer létrehozásának a konferencia által felvázolt programja valamennyi európai állam viszonylatában előirányozza olyan szerződés kötését, amelyben kötelezik magukat, hogy nem alkalmaznak erőszakot és nem is fenyegetnek erőszak alkalmazásával, s a vitás kérdéseket békés eszközökkel oldják meg.

Az ilyen szerződés a kollektív biztonsági rendszer fő láncszemeként feltételezné, hogy aláírói között mindkét német állam is ott legyen. Ha a bonni kormány aláírna ilyen szerződést, ezzel bebizonyítaná, hogy szóbeli nyilatkozatait, amelyek szerint a szocialista államokkal való viszonyában enyhülésre törekszik, gyakorlati tettei igazolják. De Bonn még mindig a fikciók önmaga által és önmaga számára teremtett világában él. Nem ismeri el a másik német állam, az NDK létezésének tényét. Olyan szerződés aláírása, amelyen az NDK kormányának aláírása is szerepel, az NDK de facto elismerését jelentené. Bonn azonban ezt nem akarja megtenni. Általában, az európai kollektív biztonsági rendszer létrehozása ellenkezik Bonn politikájával.

A bonni kormány ugyanakkor, amikor elveti a kollektív biztonság eszméjét, egyes szocialista államoknak azt javasolja, hogy tegyenek kétoldalú nyilatkozatot, amelyben lemondanak erőszak alkalmazásáról, s kijelentik, hogy minden vitás kérdést békés eszközökkel oldanak meg. A bonni kormány a javaslatával lényegében azt szeretné elérni, hogy a szocialista államok ilyen nyilatkozat aláírásával elismerjék a bonni kormány jogát olyan kérdéseknek – az Odera–Neisse-határ kérdésének, az NDK létezése kérdésének és más kérdéseknek – vitás kérdésekként való kezelésére, amelyeket az élet már végérvényesen megoldott. Minden olyan szándék, amely a második világháború következményeinek felülvizsgálatára irányul – márpedig ez a Bonn által javasolt kétoldalú nyilatkozatcsere alapja –, a szándék képviseletének formájára való tekintet nélkül a szocialista államok létérdekeit, az európai béke és biztonság érdekeit veszélyezteti.

Az európai béke és biztonság garantálásának a Karlovy Vary-i értekezleten felvázolt programja minden állam békés egymás mellett élésének elvén alapul, előirányozza az idegen csapatok kivonását az európai államok területéről, az idegen katonai támaszpontok felszámolását, atomfegyvermentes övezetek létesítését Európa különböző térségeiben, s támogatja a Varsói Szerződés tagállamainak a NATO és a Varsói Szerződés egyidejű megszüntetésére vonatkozó javaslatát. Ez a program a katonai tömböktől, a kelet- és nyugat-európai államok közti gazdasági kapcsolatok fejlődését nehezítő mesterséges akadályoktól mentes Európa kialakításának programja.

Mint már említettem, az európai szocialista és kapitalista országok között nincsenek olyan vitás problémák, amelyek Európát fegyveres konfliktus útjára taszítanák. Európa békés légkörét egyedül az NSZK politikája mérgezi. Bonn-nak más az elképzelése a jövő Európájáról. Európa, ahogy Bonn látja, továbbra is katonai tömbökre oszlana. A nyugatnémet militaristák programja Nyugat-Európának olyan egységes politikai szervezetté egyesítését irányozza elő, amely szoros kapcsolatban állna az amerikai imperializmussal. Egy ilyen Nyugat-Európa megteremtése Kiesinger bonni kormányfő szerint „a jelenlegi nemzedék nagy feladata". Bonn egy másik képviselője, von Guttenberg báró azt mondja, hogy Nyugat-Európa egyesítésének feltétele az Egyesült Államok további jelenléte Európában. A Bonn és Washington vezényletével egyesült Nyugat-Európának – Strauss „Program Európának" című könyvében található megállapítása szerint – atomfegyverrel kell rendelkeznie, amely fölött „egy európai kormány gyakorolná az ellenőrzés és a rendelkezés jogát". Az ily módon egyesített Nyugat-Európa egyik fő feladata az lenne, hogy elvezessen Németország egyesítéséhez. Hogy milyen eszközökkel, arról sem Strauss, sem Kiesinger, sem Bonn más képviselői nem beszélnek.

Majonica, a kereszténydemokrata–keresztényszociális bundestag-frakció külügyi bizottságának elnöke nemrégiben azt írta, hogy Németország egyesítése lényegesen megváltoztatná az európai erőviszonyokat. Hozzátette, hogy a történelmi tapasztalatok tanúskodása szerint a háborúk következményeit csak rendkívül ritka esetekben revideálták békés eszközökkel. Tehát a nyugatnémet militaristák, jóllehet nem mondják ki nyíltan, hogy céljaikat háborús úton akarják elérni, gyakorlatilag elfogadják ezt az alapelvet. Ezért van szükségük atomfegyverre, amelyért olyan csökönyösen harcolnak. Az atomfegyvert az „egyesített Európa" közös kormánya útján akarják elérni, amelyben Bonn képviselői, tekintettel az NSZK pozíciójára, természetesen tekintélyes részvételre vágynak. Ezt a koncepciót vázolja fel Bonn Európa számára.

Nyilvánvaló, hogy az Európának szánt bonni–washingtoni program az európai szocialista országokkal, a szocialista világrendszerrel és az úgynevezett harmadik világ országaival szembeni erőpolitika prog-

ramja. Az ilyen program elzárja Európa előtt a békés fejlődés útját és megnyitja az újabb háborús katasztrófa felé vezető utat.

Az elmondottak alapján láthatjuk legjobban, milyen nagy jelentőségű a Karlovy Vary-i értekezlet, milyen nagy jelentőségű az ott kidolgozott program, amely Európa minden népének megmutatja az európai béke és biztonság garantálásának útját.

BESZÉD A VARSÓI PÁRTAKTÍVA ÜLÉSÉN

(1968. MÁRCIUS 19.)

Elvtársak!

A legutóbbi 10 nap folyamán fontos eseményekre került sor hazánkban. A szocializmus ellenségei a Varsóban és az ország más egyetemi központjaiban tanuló fiatalok nem kis részét tévútra vezették, elvetették körükben a botrányos anarchia és törvénysértés magvát. A provokáció módszerével megzavarták az ifjúság egy részének gondolkodását, utcai összecsapásokra, vérontásra ösztökéltek.

A titkos gyűlések és a diákok utcai tüntetései felvetették a kérdést: miről van szó, miért fordulnak szembe a diákok az államhatalmi szervekkel?

A huligán elemek kihasználták a diákok tüntetéseivel és tevékenységük más illegális formáival előidézett zavart, s a többiekkel csaknem egyidejűleg ugyancsak kimentek az utcára. Tetteikről, amelyek mélyen felháborították a társadalmat, a sajtó beszámolt. A munkásosztály különösen élesen lépett fel a társadalmi rend megbontói, a diákok illegális tevékenységének szervezői és kezdeményezői ellen. A munkások, a városok és falvak lakói országszerte tömeggyűléseket és ezerszámra kisebb összejöveteleket tartottak, amelyeken határozottan követelték az állami szervektől, hogy mutassák meg a társadalomnak, kik felelősek valójában a bekövetkezett helyzetért, és szigorúan büntessék meg a bűnösöket. De bírálták is államhatalmi és pártszerveinket azért, mert türelmet tanúsítottak és elnézőek voltak társadalmi rendünk ellenségeinek antiszociális és reakciós tevékenységével szemben.

Egyes egyetemek diákjai határozatokat hoznak, amelyek tükrözik gondolkodásukat, politikai érettségük színvonalát. Ha a diákhatározatok nagy részének tartalmát összehasonlítjuk az üzemi munkások

gyűlésein és a lakosság tömeggyűlésein hozott határozatokkal, olyan következtetést vonhatunk le, hogy a munkások mint osztály és a diákság egésze között politikai választóvonal húzódik. Az ilyen következtetés azonban alapvetően hibás és mélységesen félrevezető volna. A választóvonal nem itt húzódik, hanem a szocializmus és mindennemű reakció között, a lengyel–szovjet barátság és szövetség politikája, valamint a csődbe jutott politikusok és reakciós maradványok szovjetellenes politikája között, a Lengyelország határait és sokoldalú fejlődését biztosító politika, valamint a Lengyelországot erővel a pusztulás útjára taszító politika között. A munkások és a diákok határozatai között az az alapvető különbség, hogy a munkások egyből észrevették az igazi válaszvonalat, míg a diákság egy része engedte, hogy maroknyi reakciós, szovjetellenes elem félrevezesse.

A fejlemények olyan messzire jutottak, hogy teljességükben a nyilvánosság elé kell kerülniük. Elhallgatni semmit sem szabad. És nincs is okunk rá, hogy a politikai eseményeket ne tárjuk a társadalom elé. Ellenkezőleg, kötelességünk és okvetlenül szükséges, hogy az eseményeket a társadalom fóruma elé vigyük és széles körű vitának, kritikának vessük alá. Csak ilyen operációval lehet a reakciós fekélyt kimetszeni.

A pártvezetőség, amelynek nevében beszélek, ma még nem képes felvetni, és nem is vetheti fel valamennyi problémát, a kérdés valamennyi összetevőjét. Ehhez idő, az események mélyebb elemzése szükséges. Az V. pártkongresszusra való felkészülés keretében bizonyosan sor kerül rá. De már ma hozzá kell kezdeni, ha szerény keretek között is, az emberek magatartásának megvilágításához.

Mindenekelőtt azt szeretnénk megmutatni, hogyan kezdődtek az események. Tényekkel és dokumentumokkal fogok bizonyítani. Az időrendi sorrendet megtartva, idézem a Lengyel Írószövetség varsói tagozatának ülésén hozott határozat alapvető megállapítását.

„Az 1968. február 29-i rendkívüli közgyűlésen összegyűlt lengyel írókat megrendítette, hogy Mickiewicz »Ősök« című darabjának további bemutatását a Nemzeti Színház színpadán betiltották, s ezzel kapcsolatban megállapítják:

– Hosszabb idő óta egyre sokasodnak és erősödnek a kulturális tevékenység és a művészi alkotás felettes hatóságainak beavatkozásai.

A beavatkozások nemcsak az irodalmi alkotások tartalmára, hanem terjesztésükre és a közvélemény alakítására is kiterjednek.

– Ez a helyzet veszélyezteti a nemzeti kultúrát, fékezi fejlődését, elveszi igazi jellegét és tartós meddőségre ítéli. Az »Ősök« betiltása ennek különösen kirívó példája."

A határozat befejezésül követeli az „Ősök" további bemutatásának engedélyezését. Az ülésen megjelent 431 személy közül a szavazásban csak 356-an vettek részt. A határozatra 221-en, a pártszervezet határozatára 124-en szavaztak.

Tehát a határozat megállapítása szerint a kulturális tevékenység irányításáért felelős párt- és állami szervek lelkiismeretét sok éve terhelő halálos bűnök különösen kirívó példája a Kazimierz Dejmek rendezésében előadott „Ősök" betiltása lett. Így szükségesnek mutatkozik nyilvánosan meggyónni ezt a halálos bűnt, megmagyarázni ezt a „különösen kirívó példáját" annak a helyzetnek, amely veszélyezteti a nemzeti kultúrát, fékezi fejlődését.

Vizsgáljuk meg az igazságot, a tényeket.

A háború utáni időszakban Mickiewicz művei összesen mintegy 9 millió példányban kerültek kiadásra. A múlt évben az „Ősök" 150 000-es példányszámban jelent meg, s az idén tervbe vették Mickiewicz műveinek újabb kiadását 4 kötetben, 400 000 példányban. 1955-től kezdve Mickiewicz „Ősök" című darabját a lengyel közönség 17 rendezésben látta, köztük kitűnő rendezésben a rádió és a televízió is előadta. A legjobb rendezések rekordszámú előadást értek el. 1965-ben, a Nemzeti Színház fennállásának 200. évfordulója alkalmából hat színház készült fel az „Ősök" bemutatójára. 1966 elején Varsóban vidéki színházak adták elő néhány előadásban az „Ősök"-et.

Így fest a valóságban a párt- és az állami szervek politikája, amely „veszélyezteti a nemzeti kultúrát", s amelynek az „Ősök" betiltása „különösen kirívó példája". Vajon azok az írók, akik az idézett határozatra szavaztak, nem lettek volna tisztában azzal, mire adták szavazatukat? Bizonyára voltak ilyenek is, de a határozat nem is egy szövegezőjének már nem tenném fel ezt a szemrehányó kérdést.

Most pedig válaszoljunk arra a kérdésre, hogy miért vették le a Dejmek rendezte „Ősök"-et a Nemzeti Színház műsoráról. Miért le-

hetett akadály nélkül bemutatni a darabot annyi más rendezésben, s miért csak Dejmek rendezése váltott ki ellenvetést?

Ez a terület távol esik tőlem. Egyszerűen nem tudom, mit szabad és mit nem szabad tenni a rendezőnek, aki kezébe kapja a szerző művét, hogy azt szemléltetően színre vigye. Nem tudom, jogában áll-e a rendezőnek, hogy az ajánlást, amivel a szerző művét ellátta, beépítse a színre vitt mű tartalmába. Nem tudom, szabad-e a rendezőnek utasítania a színészeket, hogy a szerző kifejezett utasítása ellenére a rivalda mögül egyenesen a közönséghez forduljanak. Ugyancsak nem tudom, jogában van-e bárkinek egy darab előadásába – különösen ha a darabnak súlyos drámai mondanivalója van – olyan hangsúlyelemeket belevinni, amelyek a szerző művéből egészében hiányoznak. Mert minderre sor került a Dejmek rendezésében előadott „Ősök"-ben. Ezekről a kérdésekről hadd vitatkozzanak a szakértők. De ha valamelyik szaktekintély úgy nyilatkozna is, hogy Dejmeknek szabad volt Mickiewicz „Ősök" című darabján ezeket a változtatásokat végrehajtania, a kulturális tevékenység felügyeleti szervei akkor sem hunyhatnak szemet afölött, ami az „Ősök" Dejmek rendezésében való előadásán történt. Ezek az előadások ugyanis szovjetellenes politikai tüntetések kiindulópontjaivá váltak.

Nem beszélünk itt arról a korról, amelyben Mickiewicz művét alkotta. De hogy az „Ősök" színházi bemutatóját, s különösen Dejmek rendezését világosan lássuk, bele kell helyezni magunkat abba a korba, s nemcsak tudni, hanem akarni is kell elválasztani a múltat a jelentől. Óriási szerepet játszik ebben a rendező, a színrevitel, s nagyon szuggesztív erő a színészi játék. Ettől függően értelmezik például helyesen vagy helytelenül az „Ősök"-nek a Nemzeti Színház előadásán elhangzott következő sorait: „Szabad legyek? Igen. Nem tudom, honnan jött ez a hír, de tudom, mit jelent moszkovita kezéből a szabadság. A gazemberek csak a kezekről és a lábakról vették le a bilincseket, de a bilincsek a lélekre nehezednek." Vagy az orosz tisztnek a dekabrista Besztuzsevhez intézett szavait: „Ne csodálkozz, hogy itt átkoznak bennünket, hiszen csaknem egy évszázada, hogy Moszkvából Lengyelországba gazemberek hadát küldik."

A közönség egy része ezeket a megfelelően kihangsúlyozott részeket tüntető tapssal fogadta. Az állandóan ismétlődő politikai tüntetések-

nek azzal kellett végződniük, hogy az „Ősök" lekerült a műsorról. Nem lehetett megengedni, hogy az „Ősök" cárellenes élét holmi elvont szabadság, rendezői szabadság jegyében szovjetellenes fegyverré alakítsák át.

Az a kísérlet, hogy a cári elnyomás elleni harcban született mickiewiczi költészetet a népi Lengyelország becsmérlésére használják fel – politikai csalás, a mickiewiczi alkotás legmélyebb – demokratikus és haladó – értelmének eltorzítása. Mickiewicz nem volt és nem lesz a reakció lobogója. A kortól, amelyben alkotott, nemcsak közel másfél évszázad választ el bennünket, hanem a Nagy Októberi Forradalom is, amely megdöntötte a cári elnyomást és visszaadta Lengyelország függetlenségét. Elválaszt bennünket a német fasizmus elleni nagy felszabadító háború, amelyben csupán a mi földünkön, a mi szabadságunkért és függetlenségünkért csaknem 600 000 szovjet katona vesztette életét. S ez Mickiewicz szellemét, ha ma újra testet ölthetne, bizonyára halhatatlan eposz megírására ihletné, amelyet azoknak szentelne, akik életük feláldozásával, lengyel földön kiontott vérükkel mentették meg a lengyel népet a hitleristák által előkészített végpusztulástól.

Ma a Szovjetunióval kötött szövetségünk, az újjászületett szocialista orosz néphez fűződő barátságunk alapja biztonságunknak, függetlenségünknek és fejlődésünknek, s az is marad. Az a kötelesség hárul ránk, hogy a régi és örökre elmúlt ellentétek maradványait – a történelem elferdítése nélkül, amire semmi okunk – kiirtsuk a fejekből, nem pedig az, hogy feleleventsük és erősítsük. Ez a parancsa a hazafiságnak és az internacionalizmusnak, amely a lengyel munkásosztály, a lengyel nép legszebb hagyományaihoz tartozik.

A maga korában Mickiewicz is hazafi és internacionalista volt.

Sohasem fogunk egyetérteni azzal, hogy Mickiewiczet szovjetellenes tüntetések céljaira használják fel.

Az okokról beszélve, hogy miért vették le a műsorról a Dejmek rendezésében előadott „Ősök"-et, érdemes még hozzátenni, hogy ezt a művet a Nagy Októberi Forradalom 50. évfordulójának tiszteletére tűzték műsorra és játszották a Nemzeti Színházban. Ha már ennyire kétes döntést hoztak, biztosítani kellett volna, hogy az előadás kidomborítsa a nagy nemzeti drámának azokat az elemeit, amelyek

aláhúzzák a lengyel és az orosz forradalmárok és demokraták barátságát, s együttműködésüket a cárizmus elleni harcban. De nem így történt. Az Októberi Forradalom 50. évfordulója alkalmából hazánkban végbement ünnepi események során a Dejmek rendezésében előadott „Ősök" kellemetlen disszonáns hangot jelentett, az előadást a lengyel–szovjet barátság aláaknázására használták ki.

Az „Ősök" utolsó, január 30-i előadása a Nemzeti Színházban nyílt ellenséges politikai tüntetéssel végződött, s ez a tüntetés az egyetemi ifjúság egy csoportjának részvételével később a főváros utcáin folytatódott.

Az általam elmondottakból azt lehetne hinni, hogy a Lengyel Írószövetség varsói tagozatának rendkívüli ülését, amely a későbbi események folyamatát megnyitotta, a Dejmek rendezésében előadott „Ősök" betiltásával kapcsolatban hívták össze. Valójában egészen másról van szó. Az „Ősök" levétele a műsorról csak ürügyül szolgált különféle reakciós és lengyelellenes erők szennyes akcióihoz.

Az ülés szervezőinek szándékáról nem csupán és nem is annyira az elfogadott határozat tanúskodik, hanem mindenekelőtt az ülés lefolyása és számos felszólalás. Azokat, akik a fővárosi írók rendkívüli ülésének összehívását kezdeményezték, egyáltalán nem az vezette, hogy megmagyarázzák az íróknak, miért került le az „Ősök" a műsorról. Az írók demonstrációját akarták megszervezni, arra törekedtek, hogy felszítsák az ingerültség légkörét és túlvigyék az írók körén. Az volt a szándékuk, hogy harcot indítanak pártunk vezetősége, a kormány és a népi hatalom ellen, s reakciós szándékukat a nemzeti kultúra védelmének megtévesztő jelszavával leplezték.

A varsói írók ülésének lefolyását nyilvánosságra kell hozni. Atmoszféráját, politikai kicsendülését legjobban Kisielewski felszólalása tükrözi. Idézek beszédéből:

„Természetesen nevetséges dolog volna, ha ma itt csak az »Ősök« kérdéséről beszélnénk. Drasztikus formában ezt úgy mondhatnám, hogy fura dolog, ha valaki huszonkét éven keresztül kapja a pofonokat és a huszonharmadik évben hirtelen megsértődik... Miféle történelmet tanulnak a gyerekek az iskolában? Hiszen abban ostobaságok vannak... Hiányzik az olyan történész, mint Pobóg-Malinowski... eltűnt Wierzyński és Lechoń... Kitagadtuk Czesław Miłoszt... Egyetlen szót

sem ejtünk Stanisław Kotról... Nálunk nem létezik Marian Kukiel... Nem létezik olyan író, mint Nowaczyński, mert ő nemzeti demokrata volt... Az egész ügy a műveletlenek kezébe került, akik abszolút, monopolista hatalommal rendelkeznek."

Kisielewski az ülésen védelmébe vett egy bizonyos Szpotańskit. Ezt az egyént háromévi börtönre ítélték a pártunk és az állami szervek elleni gyűlölködés mérgét lihegő, reakciós gúnyverséért, amely egyben pornográf ocsmányságokat is tartalmaz, olyanokat, amelyekre csak a rothadás csatornájában fetrengő, kitartott „szépfiúi" erkölcsű ember képes. De Kisielewski másként vélekedik. „Janusz Szpotański perében felesketett tanú voltam – mondotta az ülésen. – Ez a fiatalember szatirikus komédiát írt, amit poharazgatás közben szavalgatott a társaságnak... S ha Szpotański három évet kapott, akkor nekünk itt négyszázunknak 1200 év börtön jár..." Felszólalása végén kijelentette: „Kiállok Kijowski kollégám határozati javaslata mellett, amely az egész ügyet úgy veti fel, mint műveletlenek botrányos diktatúráját a lengyel kulturális életben."

Mindenki számára, aki ismeri a Kisielewski beszédében felsorolt emberek nevét, tevékenységét és politikai magatartását, világos, hogy az ő eszménye a burzsoá, a szovjetellenes Lengyelország restaurációja. És Kisielewski felszólalását a varsói írók nyugodtan fogadták. Egyszerűen nehéz elhinni, hogy Kisielewski az ő jelenlétükben a lengyel kultúra eredményei közé sorolta Adolf Nowaczyński alkotásait, hiszen ez a nemzeti demokrata író a két világháború közti időszak élenjáró antiszemitája, legdühösebb zsidófalója, ádáz zsidógyűlölője volt. A két világháború közötti években a zsidók elleni harc jegyében tíz-egynéhány könyvet adott ki. Antiszemita könyvei többek között a következők: „Névtelen nagyhatalom", „Utazásom Palesztinában", „Homokhegyek", „Pelyva és gyöngy", „Csak nők számára", „Ismerd meg Poznańt", „Őrség a Warta folyó partján" és „Zsidók a karikatúrában". Talán a varsói írók nem tudtak erről?

Az idő nem engedi, hogy idézzek más írók felszólalásaiból. Az ülés részvevőinek többsége elfogadta a már említett határozatot, amelyet Kijowski, Jasienica és néhány más társszerző szerkesztett. Egymást túllicitálva gyalázták, demagóg rágalmakkal igyekeztek befeketíteni mindazt, amit a népi Lengyelországban a kultúra felvirágoztatásáért

tettünk. Acsarkodva támadták államunk szerepét és közreműködését a kultúra fejlesztésében. Elhallgatták, hogy államunk milliárdos összegeket fordít kulturális célokra. Csak a színházak dotálására 700 millió złotyt költött a múlt évben, s ebből a Nemzeti Színház 14 milliót kapott. A Nemzeti Színházban az állam minden jegyhez 70 złotyval járul hozzá. Elhallgatták, hogy az állam közvetlen támogatást nyújt az íróknak a szövetség útján, jelentős összegek átutalása formájában. Bizonyára nem egy részesült az írószövetségnek juttatott állami szubvencióból azok közül, akik Jasienicának, Kijowskinak és társaiknak a kulturális politikát befeketítő és rágalmazó határozata mellett szavaztak. Az állami támogatást, az állami szubvenciót az egész nép munkája, azoknak a munkája teszi lehetővé, akiket Kisielewski, a népi Lengyelország esküdt ellensége becsmérlően műveletleneknek nevezett.

A varsói írók ülésének előkészítésében és egész lefolyásában, valamint az „Ősök" és más Mickiewicz-alkotások „védelmére" szervezett egyetemista megmozdulásokban vezető szerepet játszott Pawel Jasienica, akinek igazi neve Leon Lech Beynar. Ki ez az alak?

Pawel Jasienicát 1948 júliusban Krakkóban letartóztatták. A nyomozás során bebizonyították, hogy Łupaszko bandájához tartozott, amelyhez a lengyel hadseregből való szökése után csatlakozott. 1945 augusztusáig működött a bandában, előbb adjutánsi, majd parancsnokhelyettesi minőségben. Ez a banda a białystoki vajdaság területén garázdálkodott, fegyveres támadásokat hajtott végre a népi rendőrség őrsei, a hadsereg helyőrségei és a Lengyel Munkáspárttal szimpatizáló polgári lakosok ellen.

A részletes nyomozás során bizonyítékok gyűltek össze arra vonatkozóan, hogy 1945 áprilisában Jasienica vezetésével egy banda megtámadta Narewka községet, lefegyverezte a rendőröket és elrabolta fegyvereiket, meggyilkolta a Lengyel Munkáspárt négy tagját és kifosztotta a szövetkezetet. Ugyanebben a hónapban a Jasienica vezette banda meggyilkolta egy Białowierze környéki falu egyik lakosát, megtámadta az ifjúsági harci szövetség húsztagú csoportját, s a fiatalokat mezítelenre vetkőztetve kegyetlenül megverte. Ugyancsak 1945 áprilisában Jasienica és bandája a bielsk podlaski járáshoz tartozó Boćkyban megtámadta a népi rendőrség őrsét, s ennek során több funkcionáriust meggyilkolt. Mindezeken kívül Jasienica Białowierze környé-

kén részt vett belorusz falvak felperzselésében, valamivel később pedig a siemiatyczi szövetkezetek kirablásában, valamint a lengyel és a szovjet hadsereg egységei ellen végrehajtott két támadásban. A támadások során több mint tíz katonát meggyilkoltak.

Jasienica a nyomozás folyamán beismerte Łupaszko bandájában folytatott tevékenységét és a terhére rótt bűncselekményeket, de 1949. május 3-án ismert okokból beszüntették ellene a nyomozást és kiengedték a börtönből. Tegyük hozzá, hogy Łupaszkót és bandájának legtöbb tagját letartóztatták és halálra ítélték.

Pártunk vezetőségének véleménye szerint nem kell felhánytorgatni azoknak az embereknek tevékenységét és magatartását, akik az első időkben kezet emeltek a népi Lengyelországra. Ezeknek az embereknek óriási többsége már régen belátta egykori hibáit, s ma békésen él és dolgozik a népi Lengyelország javára. Ha ma Jasienica esetében mégis eltértünk ettől az elvtől, azért tettük, mert ez az ember valójában nem szakított múltjával, továbbra is régi politikai kategóriákban gondolkozik.

A varsói írók ülésén Jasienica nagyon aktív tevékenységet fejtett ki. Mindjárt az elején indítványozta, hogy az előterjesztett határozati javaslatokról titkosan szavazzanak. Ezt az indítványát el is fogadták. Jasienicát és az ülés többi szervezőjét ugyanis nem Mickiewicz érdekelte, akiről nem kell titkosan szavazni, különösen az íróknak. Céljuk a pártunk és az állami szervek elleni harc volt, s ezért választották a titkos szavazást.

Jasienica gazdag tapasztalatokkal rendelkezik a konspirációs tevékenységet illetően. Tudja, hogyan kell szervezni a harcot, milyen módszereket és taktikát kell alkalmazni e harc egyes szakaszaiban. Jól ismeri a hazafias lelkesedést, s egyben az egyetemi ifjúság hiszékenységét. Kapcsolatot teremtett hát különféle egyetemistákkal, többek között Michnikkel. A varsói írók ülésén elhangzott felszólalásában kijelentette: „Nemrégiben a szejm megkapta a varsói diákok rövid, alig két-három mondatos tiltakozását. Ezt a tiltakozást 3140-en írták alá... Az az ifjúság, amelyik január 30-án tüntetett az »Ősök« betiltása ellen, jó ifjúság, tanújelét adta annak, hogy saját karrierjén túlmenően más is érdekli..." Jasienica jól volt informálva. Csakugyan, azon a petíción, amelyet február 16-án Irena Lasota-Hirszowicz egyetemi

hallgatónő juttatott el a szejmhez, 3145 aláírás szerepel, de ezek közül csak 1469 az olvasható aláírás.

Az antiszocialista megmozdulások inspirálói és szervezői az íróknak titkos szavazást ajánlottak, az egyetemistákat viszont arra biztatták, hogy olvashatóan írják alá a petíciót. Miért? Egyszerűen azért, mert az aláírásgyűjtés a kollektív szolidaritás kifejezése. Hogy bekövetkezhessenek a későbbi események, a szervezők szükségesnek tartották ilyenfajta szolidaritás kialakítását. Úgy gondolták, hogy minél inkább összeugranak a diákok az állami hatóságokkal, annál inkább félnek majd, különösen azok, akik aláírták a petíciót. Az aláírók többsége azonban vagy nem is látta, mit ír alá, vagy a legjobb hiszemben, azért írta oda a nevét, mert nem ismerte az akció kezdeményezőinek, szervezőinek szándékait és céljait.

Jasienica március 6-i dátummal levelet intézett a Varsói Egyetem rektorához azoknak a hallgatóknak védelmében, akik ellen a rendzavarásban való részvételük miatt fegyelmi eljárást indítottak. Egész terjedelmében idézem a levelet:

„Méltóságos doktor Stanisław Turski professzor úrnak, a Varsói Egyetem rektorának.

Magnificencia!

Mickiewicz »Ősök« c. műve Kazimierz Dejmek rendezésében való előadásának betiltása mélyen érintette és elkeserítette a társadalomnak azt a részét, amelynek számára nem közömbös a nemzeti kultúra sorsa.

A Lengyel Írók Szövetsége varsói tagozatának február 29-i rendkívüli ülésén elfogadott nyilatkozat jogosnak tartotta ezt az elkeseredést.

Az egyetemi ifjúság tanújelét adta állampolgári magatartásának, s elsőként tiltakozott a betiltás ellen. Meggyőződésünk, hogy ez a cselekedete méltó módon gazdagítja a varsói felső iskolák történetét.

Tudomásunkra jutott, hogy e diákok közül néhány ellen fegyelmi eljárást indítottak. Őmagnificenciájához fellebbezünk, hogy rektori hatalmával szíveskedjék beszüntetni az eljárást a fiatalok ellen, akik esetleg megsértették az előírásokat, de hűségesek maradtak a nemzeti és az egyetemes kultúrához. Kérjük, fogadja nagyrabecsülésünk kifejezését."

Ezt a levelet Jasienica közösen szerkesztette Jan Józef Lipskivel, s

Jasienicán kívül Antoni Słonimski, M. Jastrun, M. Wańkowicz, T. Konwicki, J. Andrzejewski, A. Ważyk és J. Bocheński is aláírta.

Március 3-án Jacek Kuron lakásán tíz-egynéhány, főként zsidó származású, s revizionista nézeteiről és fellépéseiről ismert egyetemista gyűlt össze. A találkozón a március 8-i varsói egyetemi tüntetés szervezésének kérdéseit beszélték meg. Azért választották ezt a napot, mert március 8-a nemzetközi nőnap, ami megkönnyíthette a tüntetést és zűrzavar előidézését. A tüntetésre határozati javaslatot készítettek elő, amely követelte Michnik és Szlajfer hallgatók egyetemi kizárásának érvénytelenítését. Az a levél, amelyet Jasienica az egyetem rektorának küldött, ugyancsak ezt a kérdést érintette. Az akciót szorosan összehangolták. Egyébként Michnik és Szlajfer kizárását végeredményben az a tény döntötte el, hogy január 31-én, a késő esti órákban, konspiratív találkozójuk volt az egyik nyugati lap tudósítójával, akinek később a Lengyelország elleni rágalmazó propagandakampányban felhasznált hamis információkat adtak.

Március 8-án a Varsói Egyetem udvarán mintegy 1500 hallgató gyűlt össze – az egyetemi hatóságok engedélye nélkül. A gyűlés lefolyását a sajtó már ismertette. Én itt csak arra emlékeztetek, hogy a legaktívabb elemek agresszívan léptek fel, rendzavarásra bujtogattak, demagóg ellenséges jelszavakat hangoztattak. A már említett Irena Lasota felolvasta a Michnik és Szlajfert kizárása elleni tiltakozásról, valamint az írószövetség varsói tagozatának ülésén elfogadott határozat támogatásáról szóló javaslatot. Ezt követően a gyűlés részvevői a rektori hivatal elé vonultak. Rybicki professzor rektorhelyettes oszlásra, az illegális gyűlés beszüntetésére szólította fel őket, de nem hallgattak a felszólításra és továbbra is ellenséges jelszavakat kiabáltak.

Ez volt a helyzet, amikor bevonult az egyetem udvarára a varsói pártbizottság által már előzőleg azért mozgósított munkásaktivisták csoportja, mert ismerte a gyűlés szervezőinek törekvéseit, s érthetően nyugtalankodott amiatt, hogy esetleg zavargásokra kerül sor. A munkásaktivistákat, akik azért jöttek, hogy meggyőzzék a diákokat, szitkokkal és provokációs kiáltásokkal fogadták, majd a főkolomposok agresszív csoportjának uszítására megtámadták. Ilyen helyzetben vezényelték a társadalmi rendőrök egy csoportját az egyetem területére, ami még inkább feltüzelte a botrányok főkolomposait. Incidensek

következtek, megvertek diákokat is, társadalmi rendőröket is. A helyzet egyre feszültebbé és veszélyesebbé vált. Ekkor határozta el a közrend fölött őrködő testület vezetősége a népi rendőrség felhasználását, amely azután helyreállította a rendet.

A botrányos események további menetét ismerik az elvtársak Kępa elvtársnak, a varsói pártbizottság titkárának beszámolójából és a sajtóból.

Az utcai botrányok kezdeményezői és szervezői mindent megtettek, hogy az események vérontásra vezessenek, a provokációk legszennyesebb módszereit alkalmazták. Március 9-én röplapok, utcai feliratok és telefonhívások révén olyan provokációs híreket terjesztettek, hogy az incidensek során Varsóban halálesetek fordultak elő. A provokátorok módszereinek szemléltetésére hadd idézzek röplapjaik, utcai feliratuk, felhívásaik stb. tartalmából.

„Le a Gestapóval – diáklány az ártatlan áldozatuk. Maria Baraniecka, a Varsói Egyetem hallgatója nem él! Temetése hétfőn 12 órakor lesz. Bosszuljátok meg a meggyilkolt lányt! Bosszuljátok meg a lengyel egyetemisták vérét! Dicsőség Janiny Brzoz emlékének, akit a varsói diákoknak és fiataloknak a szólásszabadságért rendezett pénteki tüntetésén bestiálisan meggyilkoltak a golędzinowi (Golędzinow a rendőriskola helye – *A ford.*) pribékek!" A varsói műegyetem diákjaihoz intézett felhívásban ezt olvashatjuk: „Egyetemi kolléganőnk nem él. Mindannyiunk harcostársa volt és az is marad emlékezetünkben. A fegyvertelen lányt botokkal meggyilkoló golędzinowi bűnözők az évekkel ezelőtti sztálini terrorra mint élő valóságra emlékeztetnek bennünket."

Félórába tellene, amíg idézhetném az ilyenfajta kijelentéseket: „Az egyik lány, aki teherben volt, ma reggel belehalt a verésbe. A fiú, aki védte őt, reménytelen állapotban van." – „Népi gestapósaink az egyik lányt agyonverték az utcán. Temetése hétfőn lesz. Egy professzor súlyos sebekkel fekszik." – „A Képzőművészeti Akadémia falain megjelent a gyászjelentés arról a lányról, akit megöltek. Egy másik lány, Kozicki újságíró unokája, kórházban fekszik. Egy fiú a halállal küzd, egy másiknak bordája tört, egy harmadik szeme világát vesztette el." – „A halott lány a pedagógiai kar negyedéves hallgatója volt, negyedik hónapja járt teherben. Éjnek idején temették el."

A bujtogatók mindenképpen vérontást akartak kiprovokálni.

Újból vég nélkül idézhetném röplapjaik, falragaszaik stb. jelszavait: „Üsd a LEMP-et! – Ragadjunk fegyvert! – Le a kommunizmussal! – Rázzuk le a moszkvai igát! – Túléltük a svéd inváziót, túléljük a szovjetet is! – Ne sajnáljuk se a követ, se a téglát a rendőröktől és más kurafiaktól! – Le a Szovjetunióval! – Le Gomułka uralmával!"

Jellemző, hogy ezek az illegális röplapok rendre említés nélkül hagyták Mickiewicz „Ősök" című drámáját. Az utcai botrányok kezdeményezőinek és szervezőinek ekkor már egyszerűen nem volt szükségük Mickiewicz „védelmére".

Itt szeretném megjegyezni, hogy március 2-án, tehát a botrányos események előestéjén, a varsói pártbizottság fővárosi pártaktíva-értekezletet tartott a lengyel írószövetség varsói tagozatának – mint már említettem – február 29-én lezajlott rendkívüli ülésével kapcsolatban. A varsói pártaktíva-értekezlet terjedelmes határozatot fogadott el, amelynek befejező része a következőképpen hangzik:

„Varsó társadalmi és politikai aktívája kéri a LEMP Központi Bizottságát, tegye lehetővé, hogy a varsói üzemek dolgozóinak képviselői megtekintsék Adam Mickiewicz »Ősök« című, színről levett darabját, Dejmek rendezésében."

Egyetértünk a kéréssel, sőt, szerintünk a nézők körét ki lehetne terjeszteni más rétegekre is.

A március 8-tól 15-ig lezajlott illegális utcai tüntetésekben és botrányokban való részvételért az egész ország területén összesen 1208 személyt vettek őrizetbe, köztük különböző felső iskolák 367 hallgatóját. Az őrizetesek közül bizonyított bűncselekmény híján 687 személyt engedtek ki, köztük 194 diákot. A bíróság ez idő alatt 50 személyt – köztük 20 felsőiskolai hallgatót – büntetett meg. A többi ügyet a bíróságok vagy a szabálysértési bizottságok hatáskörébe utalták, amelyek március 15-ig még nem hoztak döntést.

Az ország területén lejátszódott botrányos események idején, a közrend helyreállítása során, március 15-ig megsebesült 43 munkásaktivista, 35 társadalmi rendőr és 72 rendőr.

Elvtársak! Az alapvető probléma, amely a pártaktívát foglalkoztatja, s amelyet az egész társadalom számára meg kell világítanunk, a szóban forgó események politikai lényege. Pártunk fő feladata meg-

magyarázni az egész népnek, minden lengyel munkásnak, parasztnak és értelmiséginek, valamennyi fiatalnak – azoknak is, akik fegyelmezetten, felelősségteljesen tanulnak és azoknak is, akik hamis prófétákra hallgattak –, hogy miért folyik a harc, milyen politikai célok érdekében dezorganizáltak számos felső iskolát, zavarták meg a békés munkát és városaink normális életét.

Erre a kérdésre válaszként nem elég azoknak a jelszavaknak elemzése, amelyekkel a gyűlésekre hívták a diákokat. Most már világos mindenki számára, aki érti a politikai harc törvényeit, hogy az „Ősök" legutóbbi színrevitelének problémája, a kulturális és tudományos szabadság úgynevezett kiterjesztésének követelése, sőt, a rendőri akciók elleni tiltakozások is nem egyebek olyan ködfüggönynél, amellyel a felső iskolákon végbement legutóbbi botrányos események kezdeményezői leplezni próbálják valóságos céljaikat. Arra számítanak, hogy a látszólag ártatlan jelszavak mocsárbűze elkábítja az ifjúságot, dezorientálja a tudományos káderekét és megzavarja a társadalom egy részének tudatát.

A mi kötelességünk az, hogy eloszlassuk ezt a ködfüggönyt, felszínre hozzuk és egész népünknek megmutassuk azokat a valóságos politikai célokat, amelyek a botrány kezdeményezői és szervezői előtt lebegtek. Ezek az emberek a legutóbbi tíz-egynéhány nap alatt olyan károkat okoztak Lengyelországnak és a lengyel népnek, amelyeket sokára lehet majd helyrehozni. Politikájuk – amennyiben erejük és lehetőségük lett volna a megvalósítására – Lengyelország eltemetésének politikája lett volna.

Európa azon kevés nemzete közé tartozunk, amely újkori történetének nagyobb részében meg volt fosztva az önálló állami léttől.

A reneszánsz idején még hatalmas lengyel állam a XVIII. században függő helyzetbe süllyedt, majd 130 évre eltűnt a politikai térképről. A függetlenséget csak 1918-ban nyerte vissza, de húsz évvel később ismét idegen járom alá került, s a lengyel nemzetnek a biológiai megsemmisülés veszélyével kellett szembenéznie.

Annak a nemzetnek, amelyet a történelem ilyen próbatételek elé állított, ha létezni és fejlődni akar, ha meg akarja szilárdítani állami függetlenségét, megfelelő következtetéseket kell levonnia a történelmi

tapasztalatokból. Nemcsak rendíthetetlen lelki szilárdságra és érzelmi erőre kell szert tennie, hanem politikai bölcsességgel és azzal a képességgel is rendelkeznie kell, hogy felismeri saját alapvető érdekeit.

Két évszázaddal ezelőtt a mágnások egoizmusa és viszálykodása pusztulásba vitte a nemesi köztársaságot, a Rzeczpospolitát. A felelősség alól azonban nem bújhatnak ki más rétegek sem, amelyek formálhatták volna az állam politikáját, de nem szánták el vagy túl későn szánták el magukat az ország megmentését szolgáló program kimunkálására.

Az 1939 szeptemberi összeomlás forrása az akkori vezető rétegeknek, azaz a földesuraknak, a burzsoáziának és az őket képviselő politikai erőknek a lengyel érdekek szempontjából esztelen és szinte bűnös bel- és külpolitikája volt.

A burzsoá Lengyelország szeptemberi sorsa számunkra, kommunisták számára, nem volt meglepetés. Függetlenségének temetése úgyszólván születése pillanatában elkezdődött. A Kijev ellen indított hadjárat, a forradalmi munkások és parasztok mozgalmai ellen folytatott véres, brutális harc, az uralkodó osztályok dühödt ellenségeskedése a Szovjetunióval szemben, mindez következményében szükségszerűen vezetett országunk szeptemberi összeomlásához. A tragikus összeomlásért azonban a felelősség a népnek a burzsoá kormányokat támogató részét is terheli, különösen pedig a korabeli értelmiség jelentős részét, amely a burzsoá kormányok politikájának szellemében alakította a nép lelkületét, politikai gondolkodásmódját.

Csak a munkásosztály öntudatos része – a parasztmozgalom radikális szárnyával és az értelmiség haladó csoportjaival együttműködve – harcolt következetesen Lengyelország sírásói ellen. A munkásosztály pártja – a Lengyel Kommunista Párt – hibái ellenére az egyetlen olyan politikai párt volt, amely a szeptemberi katasztrófa előtt hazánk megmentésének reális programját terjesztette elő.

A hitleri megszállás sötét időszakában valamennyi illegális lengyel csoportosulás – az úgynevezett nemzeti fegyveres erők kivételével – harcolt a németek ellen. Népünk büszke rá, hogy nem voltak quislingjei. Mégis, a megszállók ellen küzdő valamennyi politikai csoportosulás közül egyedül a Lengyel Munkáspárt vont le megfelelő követ-

keztetéseket a történelem tapasztalataiból, és sajnos, egyedül rendelkezett helyes programmal, egyedül mutatott a népnek az állami függetlenséghez és az újjászületéshez vezető biztos utat.

Sajnálattal kell megállapítani, hogy a történészek, a tudósok, a professzorok, az értelmiség nagy része akkor a gyakorlatban bizonyította be, hogy semmit sem tanult a történelem tapasztalataiból, politikailag vak volt, nem ismerte fel, hol van a lengyel államérdek. Ezt a lengyel államérdeket csak a lengyel munkásosztály politikai szellemét képviselő – Kisielewski szerint – „műveletlenek" tudták felismerni.

A Lengyel Munkáspárt politikai eszméinek alapköve Lengyelország és a Szovjetunió szövetsége volt, mert ez a függetlenség visszanyerésének és állandósításának, a társadalmi rendszer szocialista átalakításának döntő feltétele és a hazánk elmaradottságának felszámolásához vezető egyetlen út. Amikor a párt még az illegalitásban a baloldali szocialistákkal és a radikális demokratákkal együtt létrehozta az Országos Nemzeti Tanácsot, majd amikor a felszabadult lengyel földön 1944-ben átvette a hatalmat, még nem élvezte a nép többségének tudatos támogatását. A történelmi igazság azonban a párt oldalán volt, s ebben rejlett politikai ereje. Helyes álláspontja, tagságának elszántsága és áldozatkészsége folytán a Lengyel Munkáspárt megnyerte eszméi számára a lengyel munkásosztály, azután pedig a nép többségének támogatását.

A Lengyel Munkáspárt, az egész lengyel demokratikus tábor politikai eszméjével és programjával az emigrációs kormány által képviselt reakciós erők a két ellenség elméletét állították szembe: a Szovjetunió ádáz gyűlöletét, a Hitler-ellenes koalíció bomlasztására való törekvést és egy harmadik világháborúra vonatkozó számításukat.

A lengyel nép politikai bölcsességét fényesen tanúsítja, hogy történelmének legsorsdöntőbb szakaszában nem hitt a reakciónak, hanem a munkásosztály szavára hallgatott, sorsát a „műveletlenekre" bízta. A „műveletlenek" voltak azok, akik Lengyelország külpolitikájában a Szovjetunióval létesített szövetségre támaszkodtak, s ezzel megteremtették államunk függetlenségének rendíthetetlen alapját. Lengyelország pártunk e politikájának köszönheti visszatérését az Oderához, a Neisséhez és a Balti-tengerhez. A „műveletlenek" vezették Lengyelországot a gazdasági fejlődés útjára és oldották meg a nemzeti

lét alapvető problémáit, amelyekkel a birtokos osztályok annyi nemzedéken át nem tudtak megbirkózni.

A népi hatalomért, a földreformért, az ipar államosításáért és a visszatért nyugati területek benépesítéséért vívott harcban annak idején több mint 15 000 munkás, paraszt, katona és értelmiségi esett el Pawel Jasienica politikai barátainak fegyverétől.

A népi Lengyelország a munkásosztály pártjának vezetésével huszonhárom év alatt felemelkedett az elmaradottságból, kiépítette az ipart, fejlesztette a mezőgazdaságot. Éppen annak a politikának köszönhető, amelyet a lengyel írószövetség varsói tagozatának rendkívüli ülésén megbélyegeztek és amely ellen az ifjúságot bujtogatták, hogy ma minden lengyel gyerek legalább nyolc iskolai osztályt végez és minden korosztály fele megszerzi a teljes középfokú végzettséget.

Könnyű elképzelni, milyen lett volna a lengyel nemzet sorsa, ha 1944-ben a „műveletlenek" helyett a „felvilágosultak" jutnak hatalomra. Ebben az esetben Lengyelország a nyugati területek nélkül, a Szovjetunióval szemben álló, szegény, elmaradott és túlnépesedett, Németországtól és az imperialista hatalmaktól függő, terveiket bábként szolgáló ország, vagyis nulla volna, mert ilyen Lengyelország számára egyáltalán nincs hely a jelenkori Európában.

A második világháború óta a lengyel politikai gondolkodásban két alapvető koncepció küzd egymással. Az egyik a népi Lengyelország politikájának általános irányát meghatározó szocialista koncepció, a másik a reakció érdekeit és nézeteit kifejező koncepció.

A reakciós koncepciót képviselő embereknek itt, az országon belül, korlátozott a lehetőségük arra, hogy programjukkal felléphessenek. Külföldön, az emigrációban azonban nemcsak teljes szabadsággal, hanem bőséges anyagi támogatással és az imperialista hírszerző szervek segítségével is rendelkeznek. Egész sor lapot adnak ki és széleskörűen propagálják nézeteiket. Ezeknek az egymással vetélkedő, az idegen politikai érdekcsoportok erszényeiből való részesedésért marakodó embereknek lapjaikban és más kiadványaikban kifejtett nézeteit elemezve rájövünk, hogy mindaz, amit a lengyel nemzetnek ajánlanak, fanatikus, egyenesen őrült szovjetellenességhez, a szocialista államok elleni nukleáris keresztes hadjáratok eszméjéhez vezet. Ilyen értelemben a reakciós lengyel emigráció sajtójával senki sem konkurrálhat:

sem az NSZK sajtója, sem a kommunista- és szovjetellenes propaganda bármely más központja.

A Mikołajczyk-féle parasztpárt maradványának „Lengyelország holnapja" címmel megjelenő lapja egyik legutóbbi számában a Szovjetunió szétzúzására, eltemetésére, a történelem lomtárába vetésére szólít fel. Az anderszisták „Fehér sas" című lapjának 1967 májusi száma azt írja, hogy „az Egyesült Államok nem eléggé kommunistaellenes, mert nem Európában, Lengyelországban folytat kommunistaellenes keresztes hadjáratot, hanem Ázsiában, Vietnamban".

Az ilyen őrült politika reakciós képviselői természetesen csak a fehér emigránsokat elégítik ki. Hazánkban ez a politikai koncepció senkire sem hat. A szocializmus és a lengyel–szovjet szövetség frontális, nyílt támadása csak leleplezné a reakciós erőket társadalmunk azon részének szemében is, amelyet a reakció szeretne félrevezetni és megnyerni. Számot vetnek ezzel az amerikai hírszerző és diverziós központok antikommunista kórusának dirigensei is. Ezért pénzelik nemcsak a „Fehér sas"-t, hanem a párizsi „Kultúrá"-t is, amely a reakciós politikának más, a reális erőviszonyokhoz inkább igazodó irányzatát képviseli.

Ennek az irányzatnak legreprezentatívabb képviselője, a lap vezető publicistája, Juliusz Mieroszewski. Írásaiban kerüli a primitív szovjetellenességet, sőt, indokolni igyekszik „az Oroszország iránti hagyományos lengyel politika revíziójának" szükségességét, mert maga is elismeri, hogy „ez a politika nekünk (mármint a reakciónak) csupán vereségeket és csalódásokat hozott", majd kijelenti: „Logikusan véve számunkra csak kétféle megoldás lehetséges, mégpedig vagy leverni Oroszországot, vagy megegyezni vele. Minthogy leverni nem tudjuk, meg kell vele egyezni."

Azt gondolná az ember, hogy Mieroszewski úr a lengyel–szovjet szövetség mellett nyilatkozik. Ez azonban csalóka látszat. Ő szeretne „megegyezni" a Szovjetunióval, de csak meghatározott feltételek alapján. „Szovjet-Oroszországot – írja – vagy leverni kell, vagy európaizálni." Persze „európaizáláson" a szocializmus megdöntését érti, s a Szovjetunió „európaizálásának" eszközei a revizionisták segítségével előzőleg „európaizált népi demokratikus országok lennének, különös tekintettel Lengyelországra", ugyanis „amennyiben a lengyeleknek,

cseheknek és magyaroknak lehetőségük nyílna rá, idővel olyan kompromisszumos rendszer modelljét dolgoznák ki, amely nem volna sem kommunizmus, sem kapitalizmus". Szóval mint nálunk mondják, se hús, se hal.

Miért foglalkozom ennyit az amerikai hírszerzés által finanszírozott párizsi „Kultúra" szerkesztőjének, Mieroszewskinek politikai kalandorságával? Mindenekelőtt azért, mert politikai és ideológiai rokonság áll fenn Mieroszewski koncepciója és a legutóbbi események kezdeményezőinek jelszavai és koncepciója között.

Jasienica, Kisielewski és Słonimski Mieroszewskihez hasonlóan azt akarták elhitetni a naiv emberekkel, hogy ők szintén hívei Lengyelország és a Szovjetunió szövetségének, hiszen az a Lengyelország, ahol a szocializmust megdöntenék és „valami közbülső formációval" helyettesítenék, továbbra is fenntarthatná szövetségét a Szovjetunióval. Ily módon népünk előtt azokat a tényleges veszélyeket akarták leplezni, amelyekkel politikájuk fenyeget.

A politikában a szövetség mindig kölcsönös érdekeken alapul. Ahol a kölcsönös érdekek végződnek, ott végződik a szövetség is. Lengyelország a Szovjetunióval fenntartott szövetség nélkül nem tudná megvédeni és megtartani nyugati területeit, nem tudna ellenállni a német imperializmusnak, nem létezhetne független államként. Csak a munkásosztály pártja által irányított szocialista Lengyelország lehet biztos szövetségese a Szovjetuniónak, olyan szövetséges, amelyre építeni lehet, amely növeli a szocialista világrendszer erejét az imperializmus elleni harcban.

Lengyelországban a szocializmusnak és a Szovjetunióval fenntartott szövetségnek mindenekelőtt a mi pártunk a biztosítéka. Mindenki, aki harcra kel pártunk és a szocialista rendszer ellen, objektíve – akár számot ad magának erről, akár nem – a népi Lengyelország létének alapjait ássa alá. Azok, akik ma harcra hívnak fel pártunk ellen, nemcsak a népi Lengyelország, hanem általában Lengyelország ellenségei. Ha sikerülne elérni céljukat, a nemzeti függetlenség sírásójává válnának, s ugyanolyan sorsot készítenének elő Lengyelország számára, mint a főnemesség 1794-ben és a burzsoázia 1939-ben.

Elvtársak! Hazánk jelenlegi politikai helyzetének mélyebb megvilágítása érdekében nem elég leleplezni azokat, akik az írók és a

diákok körében bujtogattak. Nem elég az sem, ha leleplezzük az egyetemi ifjúságnak kiadott jelszavaik megtévesztő jellegét, és igazi politikai céljait. Válaszolnunk kell arra a kérdésre is, hogy miért talált termőtalajra és indult csírázásnak a demagógia magva, miért találtak utat a bujtogatók érvei és jelszavai az ifjúság egy részének tudatába, és miért ösztönözték őket felelőtlen fellépésre, az egyetemi hatósággal szemben fegyelmezetlen magatartásra.

Természetesen hiba volna szem elől téveszteni, hogy a tanulóifjúságnak csak egy része dőlt be a demagóg agitációnak és hagyta magát rábeszélni az egyetemi hatóságok által betiltott tömeges fellépésekre, amelyek azonban így is az egyetemi munka felborulásához vezettek.

Véleményünk szerint a Központi Bizottságnak a legközelebbi időben el kell végeznie általában az ifjúság körében, s különösen az iskolai és egyetemi ifjúság körében folytatott politikai és nevelő munkánk mulasztásainak részletes elemzését. Tisztáznia kell, hogy miért hajlamos az ifjúság jelentős része anarchista reagálásra és miért hajlandó elhinni akár a leghihetetlenebb politikai pletykákat.

Különös figyelmet kell szentelni elsősorban a felsőiskolák tudományos oktató kádereinek hozzáállására és tevékenységére. Az egyetemi tanárok vállain nyugszik ugyanis a fő felelősség nemcsak az ifjúság oktatásáért, hanem állampolgári kötelességtudásra neveléséért és társadalmi fegyelemre szoktatásáért is.

Pártszerveink és legfelsőbb államhatalmi szerveink a legutóbbi években nemegyszer felhívták a tudomány művelőinek figyelmét az egyetemek nevelőmunkájában mutatkozó jelentős hiányosságokra, az azzal járó veszélyre, hogy a tudományos oktató káderek nem eléggé érdeklődnek e munka iránt.

A legutóbbi egyetemi események felszínre hozták azt a nyugtalanító jelenséget, hogy az ifjúság fegyelmezetlen magatartást tanúsít az egyetemi hatóságok határozatait illetően. Ezek az események nagy próba elé állították az egyetemi hatóságokat, akárcsak az egyetemek életét és munkáját szervező és az ifjúságot nevelő tudományos káderek összességét. Nem egészen tíz évvel ezelőtt a szejm a felsőiskoláknak pártunk jóváhagyásával széles körű önkormányzatot adott. A professzorokra és a docensekre bízta, hogy megválasszák a felsőoktatási

intézetek igazgatási szerveit. Az ő véleményüktől tette függővé a kinevezéseket és az előléptetéseket. Messzemenő hatáskört biztosított a tudományos köröknek az egyetemi tantervek és munkamódszerek kialakításában. De akinek sok adatott, attól sokat is követelnek. A széles hatáskör egyben súlyos felelősséget jelent az egyetem rendjéért, a nevelőmunka ritmusának zavartalanságáért, a fiatalok sorsáért.

Az államhatalmi szervek, a munkásosztály, az egész társadalom részéről ma jogosan hangzik el a kérdés: hogyan teljesítették kötelességüket a főiskolák tudományos káderei.

Tudjuk, hogy a Varsói Egyetem több humán tanszékén működő tudományos munkatársak bizonyos, valójában nem nagy létszámú csoportját különösen felelősség terheli a legutóbbi eseményekért. Ezek a tudományos munkatársak – Brus, Baczko, Morawski, Kołakowski és Bauman professzorok – hosszú évek óta revizionista álláspontról harcolnak pártunk politikája ellen. Tudatosan és eltökélten adagolták az ellenséges politikai nézeteket a rájuk bízott fiatalok tudatába. Szellemi kezdeményezői voltak a botrányoknak is. Nyomásukra a Varsói Egyetem filozófiai tanszékének tanácsa 1968. március 12-én hozott határozatában azt állította, hogy „az egyetemi ifjúság mozgalma, amely a hivatalos szervek keretein kívül bontakozik ki, négy nap óta hitelt érdemlően olyan tömegmozgalom, amely egyesíti a Varsói Egyetem hallgatóinak döntő többségét".

Számunkra világos, hogy a tudományos titulusokkal rendelkező politizálgatóknak ez a csoportja kísérletet tett a legális szocializmusellenes tevékenység jogának kiharcolására, s érdekeit a lengyel tudomány és a lengyel egyetemi ifjúság érdekei fölé helyezte. Ez a csoport a felsőoktatási intézetek tudományos oktatói gárdájának valójában egészen kis csoportja, s távol áll tőlünk az a gondolat, hogy ennek magatartása alapján ítéljük meg a lengyel felsőiskolák egész tudományos oktatói karát.

Az egyetemek tudományos oktatói gárdájának zöme, amelynek semmi oka arra, hogy szolidaritást vállaljon a politikai kezdeményezők jelszavaival, a konspiráló csoport által meglehetősen pontosan kidolgozott, megszervezett és gyorsan terjedő események folyamán elvesztette tájékozódását és nem mutatott kellő aktivitást. A tudományos oktatói személyzet jelentős részénél tapasztalható tájékozatlanság

és passzivitás nem kis károkat okozott, s az egyetemi munka felborulásához vezetett.

Ha a tudományos oktatói gárda az első pillanattól kezdve határozottan fellép a bajkeverők ellen, az egyetemi rend nem borult volna fel, illetve a megzavart rendet gyorsan helyre lehetett volna állítani. Lengyelország felsőoktatási intézeteiben egy tudományos oktatóra jelenleg kereken 8 hallgató jut. A legnagyobb egyetemeken és műegyetemeken még kedvezőbb az arány.

Nagyra értékeljük a tudósok, mérnökök, technikusok, közgazdászok, tanárok, írók, művészek és a legkülönfélébb szakemberek alkotó munkásságát és hozzájárulását a népi Lengyelország fejlődéséhez. Nagy jelentőséget tulajdonítunk az értelmiségiek társadalmi szerepének. Alkotó tevékenységük döntő szerepet játszik a technikai haladásban, valamennyi dolgozó képzettségi színvonalának emelkedésében és a nemzeti kultúra fejlődésében. Hozzáállásuk nagy hatással van a nemzet arculatára, tudatára és nézeteire.

Lengyelország mai értelmisége jobb, teljesebb és korszerűbb oktatásban részesült, mint bármely megelőző generáció. Az értelmiség politikai állásfoglalása, a szocializmushoz való viszonya ugyancsak mélyreható átalakuláson ment keresztül.

Jelenleg a lengyel értelmiségiek jelentős része már egész tudatával és lényével összeforrott rendszerünkkel, s teljes erejével, minden tehetségével elkötelezte magát a szocializmus építésére. Tekintélyes részük tevékenykedik pártunk soraiban.

A lengyel értelmiség jelentős csoportját alkotják az olyan értelmiségi dolgozók is, akik elsősorban hazafiúi érdekből a szocializmus, a Szovjetunióval való szövetség mellett állnak.

A lengyel értelmiségnek, mind a régi értelmiségieknek, mind a népi Lengyelországban nevelkedett értelmiségieknek nem kis része azonban ugyanakkor, amikor lelkiismeretesen teljesíti szakmai kötelezettségeit, nem mutat társadalmi és politikai aktivitást. Tisztelettel viseltetünk munkájuk iránt, s arra törekszünk, hogy növeljük társadalmi elkötelezettségüket.

A műszaki értelmiség forrott össze legerősebben a szocializmussal. Az új rendszerhez kapcsolódó szakmai feladat jellege, a társadalmi termelési folyamatokban betöltött nagy szerepe és a munkásosztállyal

való mindennapi közvetlen kapcsolata egyaránt hozzájárult ahhoz, hogy a lengyel értelmiségnek ez a része érti meg a legjobban hazánk valóságos gondjait és szükségleteit. A legjobban tudja, mily sokat haladtunk előre Lengyelország fejlődésének útján, de jól tudja azt is, mennyi sok még a tennivaló.

A jelentős számú humán értelmiségiek: a pedagógusok, újságírók, közgazdászok, gyakorlati jogászok, tudósok óriási többségükben ugyancsak őszintén és mély odaadással szolgálják mindennapi munkájukkal a szocializmus ügyét, támogatják a párt politikáját.

Éppen ezért egyetemi tanárok, írók és művészek jelentéktelen csoportjának tagadó állásfoglalása nem leplezheti el az igazságot a lengyel értelmiség egészének magatartását illetően, és nem állíthatja szembe az értelmiséget a munkásosztállyal és pártjával.

Az említett jelentéktelen csoport tagjai azt állítják, hogy a „veszélybe került" tudomány és kultúra nevében támadják pártunk politikáját. Így szólítják szolidaritásra az értelmiséget, amelyet képzettsége és gondolkodásmódja folytán a tudomány és a kultúra eszméinek szabad fejlődéséről való természetes gondoskodás jellemez.

A lengyel tudomány valóságos helyzetének gondos elemzése meghazudtolja azt az állítást, hogy nálunk nincs meg a tudomány szabadsága.

Lengyelországban hosszú évek óta a tudományok – a műszaki tudományok, a természettudományok, s ugyanúgy a humán tudományok – valamennyi ága teljes kutatási szabadságot élvez. A népi Lengyelországban a tudományos dolgozók közül eddig senki sem vesztette el tanszékét tudományos nézetei miatt. A viták tudományos életünk szabályozói. Minden komolyabb tudományos iskola megfelelő képviselettel rendelkezik a felsőiskolákon, illetőleg a Lengyel Tudományos Akadémián, s annak megfelelően közlési lehetőségeik is biztosítva vannak.

Pártunk és a felsőiskolák felügyeletével megbízott állami szerveink magatartását a tudományos központok életébe politikai okokból való beavatkozást illetően nagy türelem és óvatosság, sajnos, a tapasztalatok tanúskodása szerint túlságosan is nagy türelem és óvatosság jellemezte.

Ha ma a tudományos kutatások és viták szabadságát bármi is ve-

szélyezteti, az nem pártunk politikájának, hanem a tudományos titulusokkal rendelkező politizálgatók fellépésének, annak a következménye, hogy ellenséges revizionista nézeteik terjesztése, és a fiatalok gondolkodásának megmételyezése céljából visszaéltek a tudomány szabadságával.

Pártunk meggyőződése, hogy Lengyelországban a tudományos alkotás valóban nehéz és megoldást igénylő problémáit nem a tudományos kutatás szabadságának területén, hanem máshol kell keresni. Mindenekelőtt a műszaki, a matematikai és a természettudományok fejlődéséhez szükséges olyan szervezeti és anyagi feltételek megteremtéséről van szó, amelyek megfelelnek a jelenlegi műszaki-tudományos forradalom követelményeinek. Ennek problémái pártunkat és kormányunkat hosszú hónapok óta erősen foglalkoztatják. A legközelebbi pártkongresszus előtt a kérdést tudományos körökkel behatóan megvitatjuk, s hazánk lehetőségeihez képest mindent megteszünk annak érdekében, hogy megteremtsük a lengyel tudomány további alkotó fejlődésének feltételeit.

Elvtársak! Az eseményekben tevékeny részt vett a zsidó származású, illetőleg nemzetiségű egyetemi fiatalok egy része. Számos hallgató szülei államunkban többé-kevésbé felelős vagy egyenesen magas állást töltenek be. Mindenekelőtt ez a körülmény idézte elő, hogy az események hullámain felvetődött a cionizmus elleni harc nemegyszer fonákul értelmezett jelszava.

Nos, vannak-e Lengyelországban zsidó nacionalisták, vannak-e hívei a cionista ideológiának? Bizonyára vannak. Félreértés lenne azonban, ha valaki a cionizmusban a lengyelországi szocialista rendszer veszélyét vélné felfedezni. Ha rendszerünk veszélye bármikor is felvetődne, ami kevéssé valószínű, akkor veszély a különféle antikommunista szervezetek által kívülről támogatott hazai reakciósok részéről fenyegetné. Persze ez nem jelenti azt, hogy Lengyelországban egyáltalán nincs olyan probléma, amit a lengyel állampolgárságú zsidók egy részének viszonylatában önmeghatározásnak neveznék. Hogy miről van szó, példákkal illusztrálhatom.

Az arab államok ellen tavaly júniusban elkövetett izraeli agresszió idején bizonyos számú zsidó állampolgárunk különféle módon kedvet mutatott arra, hogy Izraelbe utazzék, és részt vegyen az arabok elleni

háborúban. Kétségtelen, hogy a lengyel állampolgárságú zsidók bizonyos kategóriájához tartozó emberek érzelmileg és értelmileg nem Lengyelországhoz, hanem inkább Izrael Államhoz kapcsolódnak. Az ilyen emberek nyilvánvalóan zsidó nacionalisták. Tehetünk-e nekik ezért szemrehányást? Csak olyat, amilyet a kommunisták általában a nacionalistáknak tesznek, nemzetiségükre való tekintet nélkül. Feltételezem, hogy a zsidók ezen kategóriájához tartozó emberek előbb vagy utóbb elhagyják országunkat.

Annak idején kitártuk a kaput mindazok előtt, akik nem akartak hazánk állampolgárai maradni, s elhatározták, hogy kivándorolnak Izraelbe. Ma szintén készek vagyunk kivándorló útlevelet adni mindazoknak, akik Izraelt tekintik hazájuknak.

A lengyel állampolgárságú zsidók egy másik kategóriájához tartozó embereket mutat be nekünk Słonimski úr az „Irodalmi hírek" című folyóirat 1924. évi 35. számában, „A zsidók ingerlékenységéről" címmel megjelent cikkében.

Tekintettel arra, hogy a cikk kifejezetten antiszemita tartalmú, csak befejező részét idézem:

„Ó, ha zsidónak érezhetném magam. Szívvel mégis azoknak a kiemelkedő embereknek kis közösségéhez tartozom, akik tévelygenek a világban, akik megtalálhatók valamennyi földrészen, s akiket nem kapcsolnak szülőföldjükhöz sem emlékek kötelékei, sem érzelmi gyökerek. Szívre tett kézzel bevallhatom, hogy egyáltalán nincsenek nemzeti érzéseim: nem érzem magam sem lengyelnek, sem zsidónak. Nem minden féltékenység nélkül néztem a Száron-völgyében sátrakat verő zsidó úttörőket és hallottam az esti tábortüzeknél felcsendülő énekeiket, mint ahogy valamikor nem minden féltékenység nélkül hallgattam az Oroszország elleni távoli háborúba induló lengyel katonák dalát..."

Ezeket a sorokat Słonimski 44 évvel ezelőtt írta. Milyen érzéseket táplál ő ma Lengyelország iránt? Nehéz megmondani. Erről érdemlegesen csak ő maga nyilatkozhat.

Kétségtelen, hogy jelenleg is él hazánkban egy bizonyos létszámú kategória, s az ehhez tartozó emberek nem érzik magukat sem lengyeleknek, sem zsidóknak. Emiatt nem tehetünk nekik szemrehányást. Nemzeti érzést senkire sem lehet rákényszeríteni, ha hiányzik belőle. Az ilyen embereknek kozmopolita beállítottságuknál fogva el

kell kerülniük azokat a munkaterületeket, amelyeken a nemzeti hovatartozás érzése elengedhetetlenül szükséges.

Végül, van a lengyel állampolgárságú zsidóknak egy harmadik kategóriája, amely a legnagyobb létszámú, s az ehhez tartozó emberek gyökeret eresztettek abba a földbe, ahol születtek, és számukra Lengyelország az egyetlen haza. Sokan közülük felelős állami és pártfunkciót töltenek be, életünk különböző területein vezető állásban dolgoznak. Sokan közülük munkájukkal és harcukkal tisztességgel szolgálják a népi Lengyelországot, hazánk szocialista építését. Ezért pártunk nagyra értékeli őket.

Ámde függetlenül attól, hogy milyen érzéseket táplálnak országunk zsidó származású állampolgárai, pártunk teljes határozottsággal fellép minden olyan jelenség ellen, amely az antiszemitizmus jegyét viseli. A cionizmus ellen, mint politikai program, mint zsidó nacionalizmus ellen harcolunk. Ez helyes és semmi köze az antiszemitizmushoz. Antiszemitizmus ott jelentkezik, ahol valaki azért támadja a zsidókat, mert zsidók. A cionizmus és az antiszemitizmus a nacionalista érem két oldala.

Állampolgáraink értékelésének egyetlen mércéje az, hogy milyen álláspontot foglalnak el a szocializmus, államunk és nemzetünk létérdeke tekintetében. Nemzetiségét minden állampolgár saját öntudata szerint határozza meg, s egyenlő jogokat élvez, függetlenül attól, hogy lengyelnek, belorusznak vagy zsidónak tekinti-e magát. De ugyancsak egyformán kötelező az állampolgárokra az ország, a haza, a népi Lengyelország iránti lojalitás.

Elvtársak! Az általam itt felvetett valamennyi kérdés alaposabb kifejtést és indokolást igényel. Bizonyára visszatér ezekre a sajtó, s visszatérünk mi is a pártkongresszust előkészítő vita során és magán a pártkongresszuson. Ma meglehetősen tömören, de hitelesen azért vetettük fel a kérdéseket, hogy tájékoztassuk társadalmunkat és egész pártunkat azoknak a sajnálatos eseményeknek forrásairól és okairól, amelyek ártottak az országnak, s ugyanakkor riasztó jelzésekké váltak társadalmunk, a tudományos oktatói gárda, pártunk számára.

Lehetetlen dolog pártunk vezetősége nevében itt állást foglalni mindazokban a részletkérdésekben, amelyekről különböző gyűléseken és összejöveteleken országszerte határozatok születtek. A határozatok

fölött azonban nem térhetünk és nem is térünk napirendre. Megfelelő formában és módon, nyugodt körülmények között állást foglalunk majd mindenekelőtt az egyetemisták olyan határozataival kapcsolatban, amelyeket legális, tehát a rektorok egyetértésével tartott gyűléseken hoztak.

A diákok képviselőivel, az illető egyetemek valamennyi hallgatójával, az egyetemi karokkal vagy akár a sajtóban megvitatjuk a határozatokba foglalt követeléseket, amelyek között vannak jogosak és vannak alaptalanok.

Nem kétséges, hogy az egyetemisták döntő többsége a szocializmus híve, támogatja a lengyel és a szovjet nép szövetségén, barátságán és testvériségén alapuló politikánkat. A különböző üzemek munkásai és értelmiségi dolgozói nem az egyetemisták ellen, hanem a reakciós felbujtók ellen hozták határozataikat. Értelmetlenség, sőt, ostobaság azt állítani, hogy pártunk igyekszik szembeállítani a munkásokat az egyetemistákkal, illetőleg az egyetemistákat a munkásokkal. A mai egyetemisták holnap értelmiségi dolgozók lesznek, akik a munkásokkal és a parasztokkal vállvetve folytatják apáik művét: a népi Lengyelország építését, szocialista államunk erejének növelését, biztonságának fokozását.

Hisszük, hogy az egyetemistáknak a megkezdett mű folytatását ígérő határozatai mély meggyőződésükből fakadnak és tükrözik politikai magatartásukat.

Magyarázatot és vitát igényelnek az egyetemisták határozataiban szereplő olyan kérdések, mint a demokrácia, a szólásszabadság, a gyülekezési és tüntetési jog, az alkotmány jelentősége és hasonlók. A demokrácia és a szabadság fogalma nem lehet elvont fogalom és nem is az. A szabadság és a demokrácia mindig konkrét fogalom volt, az ma, és az lesz a jövőben is. Szerintünk, marxisták szerint a demokrácia és a szabadság fogalma a marxizmus–leninizmus tanításának, a történelmi tapasztalatoknak és mai életünk gyakorlatának megfelelően osztályfogalom. Meg kell ezt magyarázni az egyetemistáknak, és nemcsak az egyetemistáknak. Meg kell magyarázni a Lengyel Népköztársaság alkotmányának lényegét. Alkotmányunk alaptörvény, amelyből egész jogalkotásunk ered. Ugyanezt mondhatjuk a törvényességről is. Ennek az a lényege, hogy aki nem vétett a jogszabályok ellen, nem büntethe-

tő, de aki vétkezett, nem mentesülhet a felelősségrevonás alól. A törvényesség ellentéte a törvénytelenség.

Az egyetemistákban, politikai és társadalmi állásfoglalásukban, beállítottságukban, szakmai felkészültségükben és mindabban, amit különösen a műszaki és az alkalmazott tudományok terén elsajátítottak, pártunk, a munkásosztály és az egész társadalom a lengyel nép jövőjének egyik alapvető, döntő elemét látja. Az egyetemi fiatalságnak igyekszünk a lehetőség szerinti legjobb feltételeket teremteni a tanuláshoz. Erre a célra bőségesen áldozunk. Egy-egy felsőiskolai végzettségű szakember képzése az államnak 100–200 000 złotyjába kerül. A felsőoktatási intézetek diákjainak tanrendjében előirányzott minden napot, minden órát teljes egészében ki kell használni.

Az egész nép azt várja tőletek, egyetemi fiatalok, hogy azonnal hozzákezdtek feladataitok teljesítéséhez, hogy minden diák bekapcsolódik a normális tanulásba és munkába.

Pártunk vezetősége megfelelő formában és időben állást foglal majd az egyes üzemek határozataiban előterjesztett javaslatok és a nyilvános gyűléseken elfogadott határozatok ügyében.

Pártunk vezetősége nevében és a magam nevében szeretnék erről a helyről forró köszönetet mondani mindazoknak a munkásoknak, mindazoknak a dolgozó embereknek, akik az említett határozatokban teljes támogatásukról biztosították a párt és a népi hatalom politikáját és álláspontját.

Legnagyobb elismerésünket fejezzük ki a lengyel munkásosztálynak, városaink sokmilliós dolgozó népének azért, hogy kiállt a párt mellett, és gyűlések ezrein támogatta a pártot. Az üzemi kollektívák állásfoglalása volt a fő erő, amely megfékezte a rendbontókat, gátat vetett a felelőtlen fellépéseknek.

Ott, az üzemekben, a munkástömegek, a dolgozó emberek között van pártunk fő támasza. Ott buzog politikai erőnk éltető forrása. Pártszervezeteink tevékenységének és figyelmének középpontjában legyen a kapcsolat erősítése, elmélyítése a munkásosztállyal. Az a magatartás, amelyet a munkásosztály és vele együtt a dolgozó értelmiség a márciusi napokban tanúsított, mindennél jobban bizonyítja, hogy a reakció semmilyen erőfeszítése sem ingathatja meg rendszerünk, szocialista hazánk alapjait.

Az utcai botrányok reakciós kezdeményezői és szervezői ellen jogosan felháborodott munkások, dolgozó emberek utasítsák vissza a kósza híreket, amelyeknek forrása a fantázia és a pletyka, esetleg az ellenség diverziós tevékenysége. Jusson eszükbe, hogy ártatlan emberek befeketítése a pártunk és rendszerünk ellen folytatott reakciós aknamunka eszközei közé tartozik. Mielőtt bárki ellen nyilvánosan bármilyen vádat felhoznak, előzőleg megfelelő pártfórumon ellenőrizni kell a tényállást. A felelősöket nem kíméljük, az ártatlanokat megvédjük.

Pártunk szervei, a munkásaktívák, a társadalmi aktívák és az államhatalmi szervek tevékenykedjenek határozottan és nyugodtan, s tanúsítsanak fokozott éberséget. Az ellenség nem alszik. Sem az, amelyik közvetlenül tevékenykedik hazánkban, sem pedig az, amelyik kívülről, a külföldi diverziós és kémközpontokból igyekszik ártani Lengyelországnak.

Valamennyien tudjuk, hogy a nemzetközi helyzet feszült. A vietnami háborúnak az Egyesült Államok részéről szüntelenül fokozódó eszkalációja kiszámíthatatlan következményekkel járhat. A tavalyi agresszió nyomán Izrael által elrabolt arab területek megszállásának fenntartása fokozza a helyzet feszültségét a Közel-Keleten. A szocializmusnak az imperialista reakciót szolgáló ellenségei különböző zászlók alatt lépnek fel. Működnek a mi országunkban is. Igyekeznek lazítani a Varsói Szerződés tagállamait egybefűző szálakat. Legyünk hát éberek, mindenki a maga őrhelyén. Teljesítsük megfelelően a termelési feladatokat és a szolgálati kötelezettségeket.

Pártunk vezetősége nevében, a pártaktíva részvevői útján, forró üdvözletet küldök a munkásosztálynak, az értelmiségnek, a dolgozó ifjúságnak és az egyetemi ifjúságnak, a népi rendőrségnek, a lengyel hadseregnek, a szocialista hazánkat hűen szolgáló valamennyi dolgozónak.

BESZÉD AZ ÚJ LENGYEL–MAGYAR BARÁTSÁGI, EGYÜTTMŰKÖDÉSI ÉS KÖLCSÖNÖS SEGÍTSÉGNYÚJTÁSI SZERZŐDÉS ALÁÍRÁSA ALKALMÁBÓL

(1968. MÁJUS 16.)

Kedves Kádár elvtárs!
Kedves Losonczi elvtárs!
Kedves Fock elvtárs!
Kedves elvtársak! Barátaink!

A Lengyel Népköztársaság és a Magyar Népköztársaság között most aláírt barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés a két nép és a szocialista országok közösségének megszilárdítása szempontjából egyaránt nagy jelentőségű.

Ez a húsz évvel ezelőtt aláírt szerződésnek közvetlen folytatását jelentő szerződés az országaink közötti sokoldalú baráti kapcsolat, politikai, gazdasági és kulturális együttműködés továbbfejlesztésének új, szilárd alapja. Egyben lényeges láncszeme a testvéri szocialista országok egész szerződéses szövetségi rendszerének, amelyet az eszmei és politikai célok azonossága, a kölcsönös bizalom és az egység megszilárdítására törekvés jellemez. Új szerződésünk figyelembe veszi Lengyelországnak és Magyarországnak a Varsói Szerződés szervezetében való részvételét és az ebből mindkét félre háruló kötelezettségeket.

Lengyelország és Magyarország az elmúlt húsz év folyamán a marxizmus–leninizmus és a proletár internacionalizmus elveinek megfelelően mindig együtt harcolt a közös célokért. Minden nehézség nélkül megtaláltuk a közös nyelvet, megértettük és testvérien támogattuk egymást. Teljes mértékben bebizonyosodott az az igazság, hogy országaink sikeres fejlődése nemcsak a két ország erőfeszítéseitől, hanem a testvéri szocialista országok szolidaritásától, együttműködésétől és kölcsönös segítségétől is függ.

Sikereink szilárd alapja a szocialista országok összefogása a Varsói Szerződés, valamint a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa keretében. Ennek az összefogásnak köszönhető, hogy eredményesen építhetjük a szocializmust, gyarapíthatjuk nemzeti kincseinket és országaink jólétét, sikerrel erősíthetjük biztonságunkat és meghiúsíthatjuk az imperialisták agresszív törekvéseit.

Az elmúlt húsz év folyamán országainkban – a többi szocialista országhoz hasonlóan – a szocializmus különböző akadályok és nehézségek ellenére mélyen meggyökeresedett, s a munkásosztály, a dolgozó tömegek tudatában olyan társadalmi rendszerré vált, amelyet népeink általánosan elfogadnak és támogatnak. Ugyanebben az időszakban a világ erőviszonyai határozottan a szocializmus javára tolódtak el. A Szovjetuniónak, a szocializmus legfőbb védelmezőjének ereje növekedett, s így az amerikai atomzsarolás bumeránggá vált. Mindez az imperializmus stratégáit rákényszerítette, hogy megváltoztassák taktikájukat és felülvizsgálják az európai szocialista államok elleni harcuk régi módszereit és formáit – amilyenek a szocializmus teljes elutasítása, a klasszikus fegyveres ellenforradalomra való építés, a szocialista országok „felszabadításának" jósolgatása és ehhez hasonlók.

Az imperializmus a szocializmus elleni harcban jelenleg mindenekelőtt az ideológiai diverzió és a pszichológiai háború fegyverét alkalmazza. Belülről próbálja aláásni a szocialista rendszert, s kihasznál a szocialista építés során előforduló minden botlást. Diverziós tevékenységét gyakran a szocializmus „megjavításának" leple mögé rejti. Az imperializmus stratégái az ellenforradalom előkészítésének kezdeti lépéseként a szocializmus építésének alaptételei elleni támadásra ösztönöznek, a párt vezető szerepének, a demokratikus centralizmusnak aláásását és kérdésessé tételét, a szocialista demokráciának burzsoá demokráciává változtatását ajánlják, s az antiszocialista, revizionista és nacionalista széthúzó erőkre támaszkodnak.

Az imperialista stratégák eléképzelése szerint mindennek – a bel- és külpolitika terén a szocialista országok pártjainak és kormányainak álláspontja közötti meghasonlással, az imperializmus elleni egységes fellépésük megbontásával társulva – egyes országokban a szocialista rendszer gyengüléséhez és megrendüléséhez, s ennek következtében szocialistaellenes rendszerváltozásokhoz kell vezetnie.

Ez a legagresszívabb imperialista körök által irányított és az utóbbi időben szemmel láthatóan felfokozott kampány a megváltozott körülményekre alkalmazott új formája a hidegháborúnak, amelyet az imperializmus több mint húsz éve folytat a szocialista országok ellen.

Az imperialista aknamunka erősödése a belső fronton és a nemzetközi életben egyaránt fokozott éberséget követel tőlünk. Megköveteli a szocialista államok és az egész nemzetközi kommunista és munkásmozgalom egységének a marxizmus–leninizmuson és a proletár internacionalizmuson alapuló megszilárdítását.

A szocialista országok elleni harc frontján Európában a nyugatnémet militaristák és imperialisták vezető helyet foglalnak el. A Német Szövetségi Köztársaság uralkodó körei politikájuk stratégiai céljául azt tűzték ki, hogy az európai államok térképéről letörlik a Német Demokratikus Köztársaságot, s visszaállítják az 1937-es határok közötti imperialista nagy Németországot.

A nyugatnémet kormánykörök minden taktikai lépésüket ennek a stratégiai célnak rendelik alá. A nyugatnémet militaristák törekvéseinek megfelelő helyzet kialakulásához elengedhetetlen kezdeti feltétel a szocialista országok szolidaritásának felszámolása, szövetségük gyakorlati megbontása. Ilyen összefüggésben kell látnunk és értékelnünk az NSZK uralkodó köreinek a Varsói Szerződés szervezetéhez tartozó államok egysége ellen irányuló politikáját. A nyugatnémet uralkodó körök mindenáron az egység megbontására törekednek, s az „új keleti politika" hangoztatásával megpróbálják tévútra vezetni a szocialista országokat és megpróbálnak ellentéteket szítani közöttük. A nyugatnémet militaristák annak a régi helyzetnek a visszaállításáról ábrándoznak, amelyben megosztott és magukra hagyott keleti államokkal volt dolguk. Szeretnék semmissé tenni a hitlerizmus fölött aratott győzelem következményeit és szeretnének hídfőt teremteni egy újabb „kelet felé törés" számára.

Amíg az NSZK kormánya nem változtatja meg a szocialista országokkal szemben ellenséges és az európai béke szempontjából veszélyes politikáját, addig a szocialista országokkal való kapcsolat normalizálására irányuló javaslatait nem tekinthetjük egyébnek olyan taktikai lépésnél, amely a szocialista államok egységének megbontását

célozza. A szocialista államok saját érdekük veszélyeztetése nélkül semmilyen körülmények között sem távolodhatnak el attól a követeléstől, hogy el kell ismerni a jelenlegi európai viszonyok sérthetetlenségét. Az NSZK-tól mindenekelőtt azt követeljük, hogy ismerje el a jelenlegi határokat, köztük az Odera–Neisse-határt, valamint az NSZK és az NDK közötti határt, tekintse érvénytelennek a müncheni szerződést, ismerje el a két német állam létezését, mondjon le az egész német nép képviseletének igényéről, mondjon le Nyugat-Berlinnek a maga részére való jogtalan követeléséről, és mondjon le egyszer s mindenkorra nukleáris fegyverek bármilyen formájú birtoklására irányuló törekvéséről.

Álláspontunk nemcsak a szocialista államok létérdekéből, hanem abból is következik, hogy megfelel minden olyan európai ország érdekének, amelyet nemegyszer sebzett meg fájdalmasan a német militarizmus és imperializmus. Álláspontunk a nyugatnémet társadalom érdekeivel is összhangban van.

Figyelemmel és együttérzéssel kísérjük a nyugatnémet munkások, fiatalok, értelmiségiek és egyes felekezeti csoportok körében működő haladó emberek tevékenységét, ami új, haladó irányzatot visz Nyugat-Németország politikai életébe. Sajnos, még nincs nagyobb befolyásuk a bonni kormány irányvonalára.

A bonni politikára egyre nagyobb mértékben rányomja bélyegét az újnáci és a nacionalista erők rohamos növekedése. A legutóbbi időben elért választási győzelmük riasztójel egész Európa számára.

Nyíltan meg kell mondanunk a bonni kormánynak, hogy a nyugatnémetországi helyzet, a nacionalizmus új hulláma nem az NSZK belügye. Európa népei túl nagy árat fizettek a német fasizmus eltűréséért ahhoz, hogy közömbösen nézzék újjászületését.

Európa minden államának fokozott erőfeszítést kell tennie a béke megszilárdítása, összeurópai biztonsági rendszer létrehozása érdekében. A háború utáni Európában a hidegháború rossz tapasztalatai mellett a két rendszer – a szocialista és a kapitalista rendszer – egymás mellett élésére vonatkozó sok pozitív tapasztalatot is szereztünk. Az eddigi eredményeket el kell mélyíteni új békekezdeményezésekkel, s ezzel kifejezésre kell juttatni, hogy – idézem az aláírt szerződés szavait – „a felek következetesen megvalósítják... a békés egymás mellett élés

politikáját és ...folytatják erőfeszítéseiket a béke és biztonság megőrzése... végett".

A gyakorlat bebizonyította, hogy az NDK fennállása Európa békés fejlődésének alapvető tényezője. A kialakult helyzet felborítása kizárólag a militarista és revansista erők érdeke. Jól tudják ezt azok a nyugat-európai uralkodó körök, amelyek a tényleges európai enyhülés érdekében tevékenykednek, mert felismerték a szükségességét. Ezen az úton találkozniuk kell a kelet-európai és a nyugat-európai államoknak, hogy közös erőfeszítéssel megteremtsék kontinensünkön a tartós békét és a biztonságot.

A jelenlegi bonyolult világhelyzetet különösen az Egyesült Államoknak a vietnami nép ellen folytatott imperialista agressziója, valamint az izraeli agresszor által megszállt arab területekkel kapcsolatban háborús konfliktus kirobbanásának veszélye jellemzi. Ebben a helyzetben legfontosabb feladatunk a szocialista államok és a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom egységének biztosítása a békéért, Európa és az egész világ biztonságáért az imperializmus ellen vívott harcban, továbbá annak a veszélyes folyamatnak megállítása és visszafordítása, amelyet az amerikai imperializmus kalandorsága kényszerít a világra.

Kedves elvtársak, barátaink! Örömmel tölt el bennünket, hogy ezt a nagy jelentőségű szerződést Budapesten írtuk alá, s őszinte elismerésünket fejezhetjük ki magyar barátainknak a Magyar Népköztársaság szocialista fejlődése, építése érdekében végzett munkájukért, a Magyar Szocialista Munkáspártnak a szocialista tábor egységének erősítése érdekében kifejtett tevékenységéért, a kommunista és munkáspártok nemzetközi tanácskozásának előkészítésében való részvételéért. A nemzetközi tanácskozás kétségtelenül újabb fontos lépést jelent majd mozgalmunk konszolidációja, a népek függetlenségi harca, a béke és a szocializmus érdekében.

Szilárd meggyőződésünk, hogy a most megkötött szerződés jól szolgálja közös ügyünket, Lengyelország és Magyarország, s valamennyi többi szocialista állam együttműködésének és egységének ügyét.

Engedjék meg, kedves elvtársak, hogy pártunk, kormányunk, az

egész lengyel társadalom legforróbb üdvözletét és legjobb kívánságait tolmácsoljam a testvéri magyar népnek.

Éljen és erősödjék a magyar és a lengyel nép megbonthatatlan barátsága!

Éljen a szocialista államok és a nemzetközi kommunista mozgalom egysége!

Éljen a béke és a szocializmus!

BESZÉD A KATOWICEI KONGRESSZUS-ELŐKÉSZÍTŐ PÁRTKONFERENCIÁN

(1968. OKTÓBER 11.)

Tisztelt küldött elvtársak!

Mindenekelőtt szeretném önöknek és a vajdasági pártbizottságnak, egész szervezetüknek megköszönni, hogy nevem ott van az V. pártkongresszus küldötteinek listáján. Megtiszteltetésnek érzem, hogy az ország legnépesebb, vezető vajdasági pártszervezetének részéről jelöltek kongresszusi küldöttnek.

A kongresszust előkészítő munka már utolsó fázisába lépett. Az önök konferenciája megnyitja azoknak a vajdasági konferenciáknak sorát, amelyeken a legközelebbi napokban és hetekben megválasztják az V. kongresszusra a küldötteket. Mint tudják, a kongresszus valamennyi pártszervezet hatalmas előkészítő munkájának, összességükben tízezrekre menő taggyűlések, városi és járási értekezletek, vajdasági kongresszus-előkészítő konferenciák gondos megbeszéléseinek eredménye. A megbeszélések során a párttagok százezrei terjesztik elő javaslataikat, ötleteiket és igényeiket. Az előkészítő munka méreteiről tanúskodik, amiről egyébként a konferencia megnyitása alkalmával Gierek elvtárs már szólt, hogy a kongresszus előtti megbeszéléseken a katowicei vajdaság pártszervezeteiben több mint 15 000 javaslat hangzott el. Ebből 11 000-et helyi keretek között valósítanak meg, a többit továbbítják a vajdasági, illetve a központi szerveknek. Ez a tény marxista–leninista pártunk mélyen demokratikus jellegét illusztrálja. Ilyen demokratikus úton értékeljük a pártnak az elmúlt időszakban végzett munkáját, s készítjük elő a további munka programját, általános irányvonalát, amelyet majd a pártkongresszus a legközelebbi évekre kijelöl.

A párton belüli demokrácia az az alap, amelyre támaszkodhat a

párton belüli centralizmus, a párt egységes működésének nélkülözhetetlen feltétele. A centralizmus nélküli demokrácia a pártot vitaklubbá változtatná, megfosztaná attól a lehetőségtől, hogy vezető szerepet töltsön be a szocializmus építésében. A demokrácia nélküli centralizmus viszont a párt elidegenedéséhez vezetne, a kommunista élcsapat elszakadna a munkásosztálytól, a széles dolgozó tömegektől, s alkalmatlanná válna a cselekvés helyes irányának kijelölésére. A demokratikus centralizmus minden marxista–leninista párt tevékenységének egyedül helyes módszere. Különösen vonatkozik ez a szocialista országokban hatalmon levő pártokra.

A kongresszus előtti taggyűlések és konferenciák tízezrein a helyi ügyektől függetlenül javaslat formájában felvetettek különböző általános természetű problémákat, amelyeknek – a javaslatok előterjesztői szerint – a pártkongresszuson is szerepelniük kell. Minden párttagnak joga, hogy javaslatokat tegyen, hangoztassa nézeteit és igényeit a kongresszusi küldött révén, akit minden pártszervezet maga választ. Ezzel a joggal sokan éltek, s a kongresszusi téziseken messze túlmenő javaslatokat és kiegészítéseket tettek. A kongresszusi tézisek természetesen sohasem meríthetik ki a problémákat, s jó, ha a taggyűlések, városi, járási értekezletek, vajdasági konferenciák új kérdéseket vetnek fel, gazdagítják, módosítják vagy kiegészítik a tézisek problémakörét.

Minden más párttaghoz hasonlóan nekem is jogom van ahhoz, hogy a kongresszus előtti általános vitában kifejtsem nézeteimet a konferencián felvetett kérdésekről, amelyek ellentmondásos jellegűek lehetnek.

A konferencián mind a beszámoló, mind pedig a vita számos gazdasági, politikai, ideológiai, művelődési és kulturális kérdést érintett. Szóba kerültek szervezeti problémák és mindennapi ügyek. Beszéltek különböző nemzetközi problémákról és részletesen magáról a pártról is.

A vita alapjában véve nem volt ellentmondásos, bár néhány küldött számot vetett azzal, hogy követelései és javaslatai ellentmondásosak. Elsősorban arra a követelésre gondolok, hogy feljesszük ki a kisfogyasztású autók gyártási kapacitását.

Nem akarom itt kétségbe vonni az egyik vagy a másik társadalmi szükségletet. Világos, hogy a kisfogyasztású autók ugyancsak vevőre

találnak hazánkban. De gyártási kapacitásuk kifejlesztésének szükségessége vitatható. Mégsem vitatták, még azok az elvtársak sem, akik rámutattak az anyagellátás hiányosságaira és a kohászati félgyártmányok hatalmas importjára. Nem foglaltak állást a javaslattal kapcsolatban a kohászat, az elektrotechnika és más olyan iparágak képviselői, amelyeknek részt kellene venniük az új autótípus gyártásában.

A tervgazdálkodás célja a termelőerők gyors fejlesztése az állandóan növekvő társadalmi szükségletek kielégítése érdekében. A társadalmi szükségletek igen változatosak, s természetesen közéjük tartozik a kisfogyasztású autó is. Ha jól elemezzük mindazt, amit az elvtársak itt a gazdasági kérdésekről elmondtak, akkor arra a megállapításra juthatunk, hogy ez a szükséglet korántsem elsődleges. Iparunk nem kisfogyasztású, hanem közepes fogyasztású Fiatot gyárt. A teljesen belföldi gyártás megvalósítása igen drága és még hosszú évekig sokba fog kerülni. Jelenleg ezt a típust 40 százalékban saját alkatrészből, 60 százalékban importált elemekből állítjuk elő. Szabad-e ilyen körülmények között második feladatot vállalni addig, amíg a gépkocsigyártás terén az első feladatot sem hajtottuk végre?

Az elsődleges szükségletekről szólva mindenekelőtt a beruházási eszközök helyes elosztásáról kell beszélni. Ez azt jelenti, hogy egyrészt meg kell állapítani az ország gazdasági fejlődésének helyes arányait, másrészt megfelelő arányban kell elosztani az eszközöket a beruházásra, tehát a gazdaság fejlesztésére és a fogyasztásra, vagyis a dolgozók mindennapi szükségleteire.

Ezzel a kérdéssel kapcsolatban mindig különböző ellentétes nézetek jelentkeznek.

A vitából számos következtetést vonhatunk le a beruházási szükségletekre vonatkozólag. Alaposan megindokolták például a kommunális gazdálkodás, a lakásépítés, az ipar és egyes üzemek szükségleteit.

A korszerű gyártási folyamat a tudományos kutatóintézetekben, laboratóriumokban, tervező- és szerkesztőirodákban kezdődik. Nem véletlen tehát, hogy a tudományt, a műszaki fejlesztést szolgáló beruházások terén már hosszabb idő óta a beruházási eszközök aránylag gyors növekedése tapasztalható. De az arányokat be kell tartani. Különösen a technikusok és a mérnökök jól tudják, hogy az iparágak

többségében sok üzemünk műszaki színvonala még nem elég magas, elmarad a világszínvonaltól. Mindenki belátja, hogy ezt a problémát nem lehet csupán a műszaki fejlesztésre vagy a tudományos kutatásokra előirányzott eszközök végtelenségig növelésével megoldani, hiszen megoldásához nemcsak a műszaki és tudományos feltételek megteremtése és megfelelő szakembergárda képzése szükséges, hanem az is, hogy az ipart korszerű gépekkel és berendezésekkel lássuk el.

Nem kétséges, hogy ha ezek után további olyan ágazatokra kívánunk rámutatni, amelyeknek beruházási szükségletei nagy figyelmet igényelnek, akkor elsősorban a gépiparról, az elektrotechnikáról és az elektronikáról, tehát azokról az ágazatokról lehet szó, amelyektől a technikai haladás az egész ipar és gazdaság viszonylatában függ.

Milyen a politikánk ezen a területen? Nézzünk néhány számot. 1950-ben gépiparunk az egész ipari termelés értékének 8 százalékát állította elő, s a fejlettség alacsony fokán állt. Ma 27 százalékát állítja elő, 1970-ben pedig körülbelül 30 százalékát fogja előállítani. Így részesítjük előnyben a gépipart, s ha tehetnénk, még inkább előnyben részesítenénk.

A feldolgozó iparnak nagy anyagi bázissal kell rendelkeznie. Nem lehet meg kohászat nélkül. Nem véletlen, hogy a kohászat és a gépipar a legutóbbi időkig még egy minisztérium alá tartozott. Az arányok azonban megváltoztak, a gépipar nagyot fejlődött, és sajnos, nem kapja meg a kohászattól azt, amire szüksége van.

Mi a hasznunk belőle, ha nagy arányokban fejlesztjük a gépipart, de nem fejlesztjük ennek megfelelően a kohászatot és a gépipar számára dolgozó más ágazatokat? A feldolgozó iparnak saját anyagi bázissal kell rendelkeznie. A gépipar anyagellátásának problémáját nem lehet csupán import útján megoldani. Ügyelni kell az egész iparfejlesztés megfelelő arányaira. Erre hivatott a Tervbizottság. A beruházási eszközök elosztásának tervét ezután a minisztériumi tanácskozásokon, a Szakszervezetek Országos Tanácsával egyetértésben megvizsgálják, s szükség esetén módosítják. Ezt követően a terv a politikai bizottság elé kerül, s mi érdemlegesen foglalkozunk vele, majd a szejm megtárgyalja, s ha elfogadja, kezdődhet a végrehajtás.

Ha valaki azt hiszi, hogy a harmadik ötéves terv, amelyet négy évvel ezelőtt dolgoztak ki, s amelynek előirányzatait már öt éve fogadták el,

minden részében helyes volt, már semmit sem lehetett rajta változtatni, téved. Amennyiben így gondolkozunk, nem fejlődtünk volna.

A terv a tennivalóknak csak az általános irányát szabja meg, amelyet be kell tartani. Teljesítése közben azonban mindig szükség lehet a korábban elfogadott előirányzatok módosítására.

Hogyan állunk az exporttal és az importtal a szükségleteinket még ki nem elégítő gépipar fejlesztésének viszonylatában?

Ez év nyolc hónapjában, az elmúlt év nyolc hónapjához viszonyítva, az export 10,4 százalékkal nőtt, mégpedig a szocialista országokba irányuló 12,7 százalékkal, a kapitalista országokba irányuló 6,5 százalékkal. Az import növekedése 12 százalék, a szocialista országokból származóé 8,9 százalék, a kapitalista országokból származóé 18 százalék. Különösen jelentősen – nyolc hónap alatt körülbelül 36 százalékkal – növekedett a tőkésországokból származó gép- és berendezésimport. Az export és az import nem megfelelő arányai miatt a tervezett egyenleg a kapitalista övezet viszonylatában rosszabbodott, a szocialista országok viszonylatában javult.

Mint tudják, a fő hangsúlyt az ipar rekonstrukciójára helyezzük, az eszközöket mindenekelőtt erre akarjuk fordítani. Emellett azonban meghatározott iparágakra kell összpontosítani az eszközöket. A külkereskedelem kérdésével foglalkozó központi bizottsági plénumon rámutattunk, hogyan kell megoldani az export problémáját, gazdasági életünk egyik központi kérdését.

Jelentős összegeket kell előirányozni a mezőgazdaság fejlesztésére. Ha nem elégítjük ki a mezőgazdaság szükségleteit gépek és más termelési eszközök tekintetében, akkor nem elégíthetjük ki a lakosság szükségleteit.

Hogyan fejlődik gazdaságunk ebben az évben? Az eredmények nem a legrosszabbak, sőt, jobbak az előző évieknél. Az ipar termelése az év nyolc hónapjában a tervezett 7,1 százalékkal szemben 9,4 százalékkal nőtt, ezen belül a vegyiparé 17, a gépiparé 16,5, az építőanyag-iparé 9, a bányászaté és az energetikai iparé 6 százalékkal. De a számszerű növekedés nem ad teljes képet. Az eredményeket túlságosan is a foglalkoztatottság növelése révén értük el. Félő, hogy az iparban az év végéig a tervezett létszámot körülbelül 50 000 fővel túllépjük. A létszám 3,2 százalékos növelését terveztük, de a tényleges növekedés eléri a

3,5 százalékot. Az építőiparban, ahol számos területen egyáltalán nincs korlátozva a létszám, még nagyobb a növekedés. A termelés növekedésének körülbelül 40 százaléka a létszám növelésének tudható be, vagyis csak 60 százaléka írható a termelékenység emelésének javára. Bizony ezek nem a legjobb eredmények. Nem lehet szó nélkül elmenni mellettük.

A termelési tervek túllépésével a béralap az elmúlt év ugyanezen időszakához képest közel 10 százalékkal nőtt. A növekedés a nagyobb létszám mellett a nominális bérek emelkedése miatt következett be. Ez meghaladja az 5 százalékot, a reálbérek azonban nyolc hónap alatt csak 1,5 százalékkal nőttek, amiben fő szerepet játszik a hús árának emelkedése. Egyidejűleg növekedett a takarékbetét-állomány, mintegy 70 milliárd złotyra. Ez pozitív jelenség, amely előrelátásról, a złoty iránti bizalomról, pénzügyi stabilitásról, továbbá arról tanúskodik, hogy az emberek takarékoskodni akarnak. Ugyanakkor azonban azt is mutatja, hogy a piacon nincs elég vonzó áru, amelyet az emberek megvennének.

A takarékoskodás a keresetek növekedését is jelzi. Hogyan nyilvánul meg a növekedés a fogyasztás terén? Mint önök is tudják, felemeltük a húsárakat, s ez eleinte a húsfogyasztás bizonyos csökkenésére vezetett, de a hússzükséglet már júliusban tovább növekedett. Bizonyára nem sokan tudják önök közül, hogy a lakosság ellátására nagy mennyiségű állati terméket, főleg zsírt importálunk, ugyanis idén a vágósertés-felvásárlás körülbelül 8 százalékkal csökkent. Igaz ugyan, hogy egyidejűleg a vágómarha-felvásárlás nőtt, egészében véve azonban a vágóállat-felvásárlás az év végéig körülbelül 60 000 tonnával lesz kevesebb, bár több mint 900 000 tonna mennyiségűt fogunk felvásárolni. Az, hogy a felvásárlás csökkenése nem rontja a piaci ellátást, a húsimport növekedésével magyarázható. A lakosság jobban van ellátva élelmiszerekkel és más árukkal. Ez a normális. Így is kell lennie. Ezért dolgozunk.

A fő feladat, amelyet ma a kongresszussal kapcsolatban magunk elé tűzünk, mindenekelőtt a jelenlegi ötéves terv teljesítése. Az ötéves terv befejezéséig hátralevő két év feladataira kell összpontosítani erőnket. A tervben természetesen különböző módosításokat és változtatásokat hajtottunk végre. Eszközöket csoportosítottunk át, hogy azokat

különböző iparágakban az export növelésére összpontosítsuk, ami elengedhetetlen a további fejlődés szempontjából.

A pártkongresszus a következő ötéves tervnek csak általános irányvonalait jelölheti meg. Részletes kidolgozására csak 1970-ben kerülhet sor. Ma elsősorban a következő ötéves terv kiindulópontjait kell biztosítani azáltal, hogy túlszárnyaljuk a jelenlegi ötéves terv előirányzatait.

A termelési bázis, a nemzeti jövedelem és a termelékenység azok a tényezők, amelyek a beruházási eszközök növelését és az életszínvonal emelését lehetővé teszik.

Hazánk fűtőanyagbázisának alapja a szénbányászat. Ez a katowicei vajdaság fő iparága, amelyre különösen a kokszolható szén exportja szempontjából még hosszú ideig számíthatunk, annál is inkább, mert ezen a területen további távlatok nyílnak.

A gazdasági vezetésnek és a pártnak gondoskodnia kell arról, hogy biztosítsa a szénbányászat fejlesztésének anyagi bázisát és a kitermeléshez szükséges szakembergárdát. Az utóbbi időben a szénbányászatban jelentkező munkaerő-hiány szükségessé teszi olyan határozatok hozatalát, amelyek a probléma megoldását megkönnyítik.

Konferenciájukon sokoldalú vita bonatkozott ki. Mérhetetlenül fontos helyet foglaltak el benne a párt politikai és ideológiai munkájának kérdései. Rámutattak arra, hogy az ideológiai nevelőmunka főleg a közoktatás terén meglehetősen gyenge, s egész sereg javaslatot terjesztettek elő a megjavítására. Pártunk eddigi munkája ezen a területen sok kívánnivalót hagyott. Ez az egyik legfontosabb következtetés, amely a vita során elhangzott, s egyben a IV. és V. kongresszus közötti pártmunka egyik legfőbb hiányossága, aminek igen szembetűnő jelét mutatták a hazánkban lezajlott, s itt ugyancsak behatóan megvitatott márciusi események. Sokat foglalkoznak velük a kongresszusi tézisek is. Az általános következtetés az, hogy az ideológiai munkának, az ideológiai nevelésnek – mint pártunk elsőrendű feladatának – főleg a fiatalok körében állandónak, rendszeresnek, a középfokú és a felsőiskolákban az oktatási feladatokkal egyenrangúnak kell lennie. Összefügg ez a nemzetközi helyzettel, a két társadalmi rendszer – a szocialista és a kapitalista rendszer – harcával, amelyet sohasem szabad szem elől tévesztenünk. A két társadalmi rendszer

között a harc az alapvető kérdés, a ki kit győz le kérdése körül folyik. Ha a történelmi fejlődés kategóriáiban gondolkodunk, akkor világos, hogy győzelmi kilátása csak a szocializmusnak lehet, amely mint társadalmi rendszer előbb vagy utóbb a kapitalizmus helyébe lép. A szocializmus az az új társadalmi rendszer, amely valamennyi többivel ellentétben a munkásosztály, a dolgozó tömegek érdekeit képviseli, az osztályok megszüntetésére törekszik, s mindenekelőtt ebben különbözik az előző társadalmi rendszerektől. A szocializmus már első szakaszában társadalmasítja a termelési eszközöket, kisajátítja a kisajátítókat. Ez az új rendszer még fiatal, ötven évvel ezelőtt kezdődött, s a legtöbb országban még 25. évét sem érte el.

A kapitalista és a szocialista rendszer között a harc hosszú ideig tart majd és egyre erősödni fog. Ezért az ideológiai munkának folyamatosnak, állandónak és offenzív jellegűnek kell lennie. Az ideológia, a céltudat, a hit, a szocializmus helyességéről való meggyőződés a forrása a munkásosztály és az új társadalmat építő minden ember erejének, meggyorsítja a társadalmi fejlődést, megkönnyíti feladataink valóra váltását. Az ideológiai fronton a fő szerepet az értelmiségnek kell játszania. Több felszólaló bírálóan beszélt erről, de a bírálat nemcsak az értelmiség egyes köreit érinti, hanem egész ideológiai munkánkat.

A munkásosztály a szocializmusért folytatott harcában az értelmiséget segítőjének, szövetségesének és tanítójának akarja látni. A munkásosztályt társadalmi helyzete a szocializmus eszményének hordozójává tette, s ebből következik, hogy a munkásosztály és pártja vezető szerepet tölt be a szocializmus építésében. Egyetlen más társadalmi osztály sem töltheti be ezt a funkciót. A munkásosztály marxista–leninista pártjában az értelmiség csak akkor fejlődhet a szocialista eszmék terjesztőjévé, ha megváltoztatja régi kispolgári nézeteit és szokásait, elfogadja a szocializmus ideológiáját. Ez a legfontosabb. A marxista–leninista alapelveket azonban sokkal könnyebb elfogadni, mint a gyakorlatban megvalósítani.

Nagy aggodalommal beszéltek itt a középiskolák ideológiai nevelőmunkájáról. Számos konkrét javaslatot tettek, rámutattak az állampolgári nevelés terén mutatkozó pedagógushiányra. De hiszen párttagjaink sorában igen sok a tanár. Ha nehéz találni erre a tantárgyra oktatókat, az azt jelenti, hogy politikai munkánk, az illetékes szervek

és az oktatókat képező állami intézmények munkája nem megfelelő színvonalú.

Nem akarok sokat beszélni azokról a károkról, amelyeket a revizionizmus okoz a pártnak. Erre nincs szükség. A revizionizmus a fő veszély a nemzetközi munkásmozgalomban. Egyformán vonatkozik ez az egyes szocialista és kapitalista országokban működő kommunista pártokra. Hogy milyen károkat okozhat a revizionizmus, arra Csehszlovákia szolgáltat példát. Magukról az eseményekről már volt itt szó. Elhamarkodott kijelentés volna azt mondani, hogy az ellenforradalom veszélye megszűnt azzal, hogy Csehszlovákiába bevonultak a Varsói Szerződés tagállamainak szövetséges csapatai. Ezt a kérdést óvatosan kell megközelíteni, s nem szabad levonni olyan következtetéseket, amelyek még nem kellőképpen megalapozottak.

Kétségtelen, hogy a Varsói Szerződéshez tartozó államok szövetséges csapatainak bevonulása, ami a szocializmus csehszlovákiai erőinek támogatását célozta, útját állta az országban növekvő ellenforradalomnak. Persze, ez nem jelenti azt, hogy az ellenforradalmi, szocialistaellenes erők teljesen elvesztették működési lehetőségeiket, s a helyzet már csak szocialista irányban fejlődhet. Az ellenforradalmi erők Csehszlovákiában továbbra is kiterjedt tevékenységet folytatnak, bár a formáját meg kellett változtatniuk. Belülről folytatott ellenséges propagandájuknak és a különböző nemzetközi diverziós központok kívülről terjesztett propagandájának hatására előfordulhat, hogy a csehszlovákiai helyzet még sokáig nem normalizálódik.

A Csehszlovák Kommunista Párt vezetősége eddig még nem elemezte a januári plénumtól augusztusig, a Varsói Szerződéshez tartozó államok szövetséges csapatainak bevonulásáig folytatott politikáját, márpedig ennek a politikának marxista–leninista elemzése, hibás aspektusainak felderítése és leleplezése nélkül Csehszlovákiában a helyzet rosszul alakulhat.

A Csehszlovák Kommunista Párt, valamint a Varsói Szerződés öt tagállamának kommunista és munkáspártjai közötti kapcsolat eddig nem olyan, mint szeretnénk. Keresnünk kell e helyzet megváltoztatásának, a pártok közötti normális együttműködés megteremtésének és a csehszlovákiai belső helyzet minél gyorsabb normalizálásának formáit.

Véleményem szerint ezt a célt szolgálná annak a javaslatnak elfogadása, amelyet a CSKP központi lapjának, a „Rudé Právó"-nak főszerkesztője vetett fel múlt hó 22-i cikkében, s amelyben a következőket olvashatjuk: „Úgy gondolom, általános az a felismerés, amely szerint a normalizálás nem egyoldalú igények, hanem csak nyílt, baráti viták eredménye lehet. Csak vitában lehetséges az álláspontok közelebb kerülése. Másként nagyon nehéz normalizálásra való törekvésről beszélni. A normalizálás lehetetlen, ha a vitát bármelyik fél elveti vagy bizalmatlanságot keltő spekulatív magatartással megsérti."

Nekem tetszik a kérdés ilyen felvetése. Úgy látszik, hogy a CSKP vezetősége és a Varsói Szerződés többi öt államának pártjai közötti vita elengedhetetlen a csehszlovákiai politikai helyzet normalizálása érdekében. Pártunk vezetősége a központi sajtószervek révén kész vitát folytatni a CSKP vezetőségével.

Nehéz elérni a normalizálást, ha különböző fontos kérdésekben más álláspontot foglalunk el, mint a CSKP vezetősége. Az ilyen vitás ügyeket pártközi nyilvános vita napirendjére kell tűzni. Ez különösen akkor lesz hasznos, ha a CSKP vezetősége sajtóorgánumaiban helyet ad a mi nyilatkozatainknak. Mi készek vagyunk sajtónkban a CSKP sajtója alapján megjelentetni azt az álláspontot, amelyet a cseh és a szlovák elvtársak a mi közleményeinkben felvetett problémákkal kapcsolatban képviselnek. Ily módon a vita jó eredményekkel járhat mind Csehszlovákia kommunistái, mind a mi párttagjaink számára, s jó szolgálatot tehet a Varsói Szerződés tagállamainak pártjai közötti egység erősítése szempontjából.

Az ilyen vitákban fel kell vetni és elemző módon meg kell világítani az olyan alapvető kérdéseket, hogy miért vonultak be a Varsói Szerződés tagállamainak szövetséges csapatai a testvéri Csehszlovákiába, miért kezdték Csehszlovákiában az ellenforradalmi erők egyre inkább fenyegetni a szocializmust, és miért fejlődött a helyzet ilyen irányban. Elemeznünk kell mindazt, ami Csehszlovákiában a januári plénumtól augusztus 21-ig és azután a mai napig történt. Ebben a vitában felelnünk kell például olyan kérdésekre, hogy vannak-e a szocializmusnak különféle változatai, vagy csak egyféle szocializmus van, s hogy milyen tartalommal töltik meg a csehszlovák elvtársak a „demokratikus, emberi arculatú" szocializmus építésének jelszavait. Ezeket a fogalma-

kat mélyreható ideológiai viták keretében lehet és kell megvilágítani. Szocializmus csak egyféle van. Csak a szocializmushoz vezető utak lehetnek különbözőek. Azt is meg kell válaszolnunk, hogy miben vannak az eltérések pártunk és a CSKP között. Felelnünk kell arra a kérdésre, hogy mi az, ami a szocializmus építésére nézve minden országban közös, és mi az, ami az egyes országokban sajátos. Ha a nemzeti sajátosságnak, a történelmi fejlődés sajátosságának fogalmát olyan tartalommal töltjük meg, amely kétségbe vonja és keresztülhúzza a szocialista építés általános elveit, akkor nem szocialista társadalom épül. Akkor lényegében revizionista útra lehet csúszni, márpedig a revizionizmus a múltat, a régi burzsoá ideológiát képviseli. Persze nem szabad megfeledkezni arról, hogy a szocializmus építését egyetlen országban sem lehet elszakítani a nemzetközi helyzettől, a történelmi kortól, amelyben élünk. Ugyanis senki sem él elszigetelten, egymagában. Valamennyien egy bizonyos megosztott világban élünk.

Válaszolnunk kell arra a kérdésre is, hogy mi a szocialista és mi a burzsoá demokrácia, miben különbözik az egyik a másiktól. A szocializmus építésének jelenlegi szakaszában ahhoz az általánosan elfogadott elvhez tartjuk magunkat, hogy a szocialista demokrácia a legszélesebb körű demokrácia a dolgozó tömegek számára. Ez azt jelenti, hogy a szocializmus ellenségeinek, az ellenforradalmároknak nincs jogi lehetőségük politikai tevékenységre. A CSKP vezetőinek számos nyilatkozata, valamint a pártnak az áprilisi plénumon elfogadott akcióprogramja viszont azt hangoztatja, hogy Csehszlovákiában minden politikai nézet nyilvánosságot kaphat, minden társadalmi csoport megalakíthatja saját szervezetét, s a burzsoá ideológiával csakis az egész nép előtti ideológiai harc formájában lehet szembeszállni.

A pártjainkat foglalkoztató egyik központi kérdés a szocialista gazdaság tervezési és irányítási módszereinek megjavítása. Ez már régóta foglalkoztatja a CSKP-t is. Bizonyára érdemes lenne közösen megvitatnunk, véleményt és tapasztalatot cserélnünk erre vonatkozólag.

Az augusztusi eseményeket néhány kommunista párt az elvontan értelmezett szuverenitás álláspontjáról közelítette meg. A bratislavai „Pravda" 1968. szeptember 10-i cikkében a következőket írta: „A szuverenitás megsértése még akkor sem indokolt, amikor a nép valame-

lyik szocialista országban elhatározta, hogy a fejlődés kapitalista útjára lép." Mellékesen megjegyezhetjük, hogy a cikkíró az ellenforradalomra gondolt, nem pedig a dolgozó népre. Felelnünk kell azonban arra a kérdésre, hogy a kommunista és munkáspártok össze tudják-e egyeztetni az így értelmezett szuverenitást a proletár internacionalizmussal. Abban az esetben ugyanis, ha valamelyik össze tudná egyeztetni, még a párton kívüli dolgozók is megkérdezhetnék: vajon ti, kommunisták, miért nem tanultok osztályszolidaritást a burzsoáziától, amely mindig segítségére siet osztálytestvéreinek, ha uralmukat tömegmozgalmak fenyegetik.

A szocialista erkölcs és az internacionalizmus nem jelentheti azt, hogy összetett kezekkel nézzük a szocialista rendszer megsemmisítését valamelyik testvéri országban. Nem is olyan régen Indonéziában a reakció, az osztályellenség több százezer kommunistát mészárolt le, kiirtott egész családokat, a gyermekektől az öregekig. Különös dolog, hogy ez a népirtás a nyugati államokban nem váltott ki nagyobb ellenérzést az írók, a tudósok, általában az értelmiségiek körében, akik oly gyakran hivatkoznak humánus elvekre. De mennyi kiáltás hangzott el amiatt, hogy csapataink bevonultak Csehszlovákiába. Még kommunista pártokban is akadtak olyanok, akik nem átallottak egyenlőségi jelet tenni az imperialisták népirtó vietnami beavatkozása és csapataink csehszlovákiai bevonulása közé.

Ezek mind megvilágítást követelő kérdések. Ideológiai és politikai kulcskérdések, amelyeket nekünk, kommunistáknak meg kell vitatnunk.

Talán mi – öt testvéri ország pártjai – azt akarjuk, hogy Csehszlovákiába visszatérjenek a január előtti állapotok? Talán vissza akarjuk hozni az akkori politikát? Mindig mondtuk és szüntelenül ismételjük – az öt ország varsói értekezletén megfogalmazott levélben is hangsúlyoztuk –, hogy azt a politikát, amelyet az előbbi csehszlovák vezetőség folytatott, nem akarjuk védeni és nem akarjuk visszaállítani. Csak a szocialistaellenes erők fogják ránk, hogy akarjuk.

A mi pártunk fő irányvonalában is voltak hibák, nekünk is volt 1956-unk. A reakció nálunk is ki akarta használni a hibákat, de a párt erősen kezében tartotta az ország kormányrúdját. Maga javította ki a

hibákat, és senki sem kényszerítette rá politikáját. Ezt a meghatározó vezető szerepet sohasem szabad elveszteni. Ha valahol elvesztik, az ellenség veszi kézbe a kezdeményezést.

A vita tehát szükséges, vitatkoznunk kell. A vitát figyelembe kell venni a pártmunkában, az ifjúság nevelésében, annál is inkább, mert olyan konkrét kérdést érint, amely összefügg márciusi eseményeinkkel. A tendenciák ugyanazok, de a körülmények és a méretek mások, egészen más a párt reagálása, és más az eredmény is.

Szeretnék még néhány szót szólni a párt vezető szerepéről. Ez a kérdés nem mindig és nem mindenütt világos.

A párt vezető szerepét nem lehet azonosítani az igazgatással, olyan igazgatási funkciók átvállalásával, amelyek nem a pártra tartoznak. Ha valahol ilyen jelenség lép fel, harcolni kell ellene és meg kell szüntetni. Ne feledjük, hogy minél inkább érvényesül a párt vezető szerepe, annál jobb a párt, annál jobb az osztályösszetétele és annál rendíthetetlenebb az ideológiai szilárdsága. A párt vezető szerepe abból következik, hogy a munkásosztály a szocializmus eszményének hordozója. Nincs példa a történelemben arra, hogy más osztály lépett volna fel a szocializmus eszményével és a szocializmusért való harc jelszavával. Csak a társadalmi haladásért, a kapitalista rendszer megdöntéséért folyó harc során közelednek más dolgozó rétegek a szocializmushoz, s térnek a szocializmus útjára. A párt legyen a munkásosztály élcsapata, legtudatosabb része. Ebből igen jelentős következtetések adódnak.

Pártunknak kétmillió tagja van. Tagjai jelentős részben munkások, akik eszmei és osztályszempontok alapján kerültek a pártba. Sokan akkor léptek be, amikor felismerték, hogy mi vagyunk az egyetlen párt, amely helyesen foglalkozik a nép ügyével, gondoskodik a létéről, biztonságáról, az ország gazdasági fejlődéséről. Ezek értékes, a szocialista építés ügyének szilárdan elkötelezett párttagok.

De belépett pártunkba bizonyos számú olyan ember is, akinek nincs helye a pártban, mert karrierista meggondolások, egoista magánérdekek alapján került hozzánk. A pártot a lakosság gyakran bizonyos meghatározott emberekkel azonosítja, s a munkahelyen tanúsított mindennapi magatartásuk, sőt, magánéletük alapján alkot ítéletet. Ha rossz, nem becsületes, tőlünk idegen emberek kerülnek közénk, az egész párt tekintélye szenved csorbát.

Ebből önmagától következik, hogy nem mindig elég alaposan és megfontoltan választjuk ki a párttagokat. Túlságosan kevés gondot fordítunk a jövendő párttag megismerésére. Márpedig a pártba nem kommunistát veszünk fel, hanem pártonkívülit, akiből a pártban nevelünk kommunistát. Nevelni kell hát, alaposan fel kell világosítani pártunk céljairól, politikájáról.

Bizonyos értelemben minden párttag vezető szerepet játszik a munkahelyén – példájával, magatartásával, munkájával, a párthatározatokból következő feladatok megvalósításával.

BESZÁMOLÓ A LENGYEL EGYESÜLT MUNKÁSPÁRT V. KONGRESSZUSÁN

(1968. NOVEMBER 11.)

I. BEVEZETÉS

Küldött elvtársak!

Pártunk – a munkásosztály és az egész dolgozó nép marxista–leninista pártja – immár közel negyedszázada irányítja a népi Lengyelországot.

Mindaz, amit a dolgozó nép ezekben az években áldozatos munkájával és erőfeszítéseivel létrehozott, hazánk valamennyi tartós vívmánya, új, igazságos társadalmi rendje, új, sérthetetlen határa, dinamikus gazdasági és kulturális fejlődése, a testvéri szocialista országokkal létesített szövetsége a legszorosabban összefügg pártunkkal és a nép életében, a szocializmus építésében betöltött vezető szerepével.

A szocialista építés 24 esztendeje a gazdaság dinamikus fejlődését hozta magával és nagy jelentőségű társadalmi átalakulásokra vezetett a lengyel nép társadalmi életében. Ezt tükrözi, hogy 1968-ban a nemzeti jövedelem több mint 4-szerese, az ipari össztermelés – a kisipart nem számítva – 13-szorosa, a mezőgazdasági termelés pedig, bár a mezőgazdasági földterület több mint 23 százalékkal csökkent, 1,6-szerese volt az 1938. évinek. A háború előtti helyzethez viszonyított gazdasági fejlődésnek ezek a mutatószámai a legmagasabbak közé tartoznak Európában. Ékesszólóan bizonyítják szocialista gazdaságunknak a tervgazdálkodásból eredő fölényét a kapitalista gazdasággal szemben.

A szocialista építés során a lengyel nép kivezette az országot az elmaradottságból és a szegénységből, óriásit lépett előre a kultúra és civilizáció terén, nagymértékben növelte gazdasági potenciálját. Új,

igazságos társadalom, szocialista társadalom születik, az emberek tudatában a társadalmi rendszer változását és a dolgozók felemelkedését tükröző mélyreható átalakulások mennek végbe. Hazánk politikai erőviszonyaiban a szocializmus erői dominálnak.

II. A PÁRT FELADATAI GAZDASÁGI TÉREN

A NÉPGAZDASÁG FEJLŐDÉSE A IV. ÉS V. PÁRTKONGRESSZUS KÖZÖTT

A IV. pártkongresszus óta eltelt évek folyamán a dolgozó tömegek pártunk vezetésével nagy erőfeszítéseket tettek gazdaságunk további fejlesztése, működésének megjavítása érdekében.

A kongresszusok közötti időszakok közül még egyikben sem játszottak olyan nagy szerepet valamennyi pártszerv tevékenységében a gazdaság tökéletesítésének problémái, mint éppen a IV. és az V. pártkongresszus között. A gazdaság tökéletesítésének problémái képezték hat központi bizottsági plénum fő témáját, s a központi bizottsági határozatok megvalósítása adott tartalmat valamennyi pártszerv mindennapos munkájának. A párt részéről a gazdaság funkcionálásának tökéletesítése érdekében tett erőfeszítések a következő fő irányokra összpontosultak: a mezőgazdaság belterjesítése és korszerűsítése, a külkereskedelem fejlesztése és hatékonyságának javítása, a beruházási tevékenység tökéletesítése, a piaci helyzet javítása, a munkatermelékenység növekedésének meggyorsítása, az üzemi munkaerőgazdálkodás tökéletesítése, a tervezési és gazdaságirányítási rendszer javítása.

A IV. és az V. pártkongresszus között a népi Lengyelország gazdasági potenciálja nagymértékben növekedett. Gazdaságunk állóeszközeinek értéke körülbelül 25 százalékkal, ipari termelésünk mintegy 50 százalékkal nőtt.

Érdemes megjegyezni, hogy az ipari termelés 1968. évi növekedése nagyjából meghaladja a háború előtti lengyel ipar egész évi termelésének értékét (a kisipart nem számítva). Az ipari termelés növekedésének évi átlagos üteme ebben az időszakban 8,4 százalék volt. Ez gyors ütem.

A hagyományos iparvidékek fejlődése mellett új iparvidékek és ipari

központok keletkeztek a korábban gyengén iparosított területeken, például Tarnobrzeg, Płock, Puławy, Legnica-Głogów és Konin vidékén. Gazdaságunk fejlődése szempontjából igen nagy jelentőségű volt számos új iparvállalat üzembe helyezése. A két kongresszus között kezdte meg a munkát többek között az ötödik nagyolvasztó, az oxigénkonverteres acélolvasztó és a hatalmas slabing-hengerde a Lenin Kohómű keretében, a płocki olajfinomító, a patnówi és az adamówi erőmű, a solini vízi erőmű, a konini alumíniumkohó, a Miasteczko Śląskie-i cinkoxidkohó, a Lubin és Polkowice közötti számos rézbánya, a Puławyban épült nitrogéngyár, az olsztyni gépkocsiabroncsgyár, a toruni elanműszál-gyár és a łódzi anilanműszál-gyár, a świeci cellulóz- és papíripari kombinát, valamint a „Rudniki", a „Nowiny" és a „Działoszyn" cementgyár.

Ezzel egyidejűleg továbbfejlesztettünk és korszerűsítettünk számos üzemet, különösen a kohászat, a gépgyártás és a könnyűipar keretében.

Lengyelország gazdasági potenciáljának növekedése és az európai gazdasági életben elfoglalt helye szempontjából nagy jelentőségű volt nyersanyagbázisunk kiszélesítése. Különösen nagy eredményt jelentett az utóbbi években a kén hazai bányászatának és feldolgozásának kifejlesztése, ami Lengyelországot világviszonylatban a hatodik helyre hozta előre a kéntermelő és ötödik helyre a kénexportáló országok között. Nagy jelentőségű volt az új rézlelőhelyek kiaknázásának megkezdése 1968-ban. Ezáltal Lengyelország a következő öt év folyamán a legnagyobb európai réztermelők közé kerül. Nem kevesebb mint 15 millió tonnával növekedett a kőszéntermelés, ami a hazai szükségletek kielégítése mellett szénexportunk magas színvonalának fenntartását is lehetővé tette.

A gépgyártás részesedése az ország teljes ipari termelésében az utóbbi öt év alatt 24,4 százalékról 28,7 százalékra, a vegyiparé pedig 7,4 százalékról 9,4 százalékra emelkedett. Tehát ez a két iparág, amelynek részaránya a népgazdasági struktúra korszerűségének egyik legfontosabb mutatója, nálunk együttesen az egész ipari termelés 38,1 százalékát szolgáltatja, s világosan kirajzolódó tendencia, hogy részesedésük tovább növekszik.

A két kongresszus közötti években jelentősen emelkedett iparunk

műszaki ellátottságának színvonala. Az egy ipari munkásra eső gépek és gépi berendezések értéke 1963 végén 87 000 złoty volt, ez év végén pedig, becslés szerint, 111 000 złoty lesz. Az egy ipari munkásra eső villamosenergia-fogyasztás ugyanezen idő alatt 10 000 kilowattóráról 13 000 kilowattórára emelkedett. Számos korszerű, nagy ipari aggregátot helyeztünk üzembe, s ezek előnyös műszaki-gazdasági mutatói következtében jelentősen emelkedett iparunkban az alapvető termelőberendezések átlagos mérete, illetőleg kapacitása. Ez úgyszólván minden iparágra vonatkozik. Kivétel a könnyűipar, ahol ezen a téren nem értünk el lényegesebb haladást. Pártunk és az Egyesült Néppárt közös agrárpolitikája biztosította mezőgazdaságunk további fejlődését. A IV. pártkongresszuson kitűzött fő mezőgazdasági feladatokat sikeresen teljesítettük. 1965–1967-ben – az 1962–1964-es évekhez képest – a mezőgazdaság össztermelése 15 százalékkal, ezen belül a növényi termékek termelése 18,5 százalékkal, az állati termékek termelése 9,8 százalékkal növekedett.

Mezőgazdasági termelésünk növekedésének fő forrása az alapvető mezőgazdasági növények hektáronkénti hozamának és össztermésének növekedése volt. Ennek következtében mintegy 900 000 tonnával csökkenthettük, jövőre pedig még tovább csökkenthetjük a gazdaságunkat terhelő gabonaimportot. A gabonafélék és a takarmánynövények termelésének növekedése lehetővé tette az állati termékek termelésének további fokozását. 1964 óta a szarvasmarha-állomány körülbelül 1 millió darabbal növekedett, s ez idén 10 940 000 darab volt. A tehenek tejhozama 2033 literről 1967-ig 2289 literre nőtt. A sertésállomány szintén 1 millió darabbal növekedett, s ebben az évben 13,9 millió darab.

Az állami gazdaságok sikeresen teljesítik a IV. pártkongresszuson kitűzött feladatokat. 1967–1968-ban körülbelül 1,5 millió tonna gabonát adtak az országnak, 53 százalékkal többet, mint az 1964–1965-ös gazdasági évben. Vágómarhából 42 százalék, tejből 26 százalék volt a többlet. Nőtt az állami gazdaságok dolgozóinak munkatermelékenysége is. A végtermék nettó értéke az állami gazdaságokban 1 dolgozóra számítva 44 százalékkal emelkedett.

A mezőgazdaság termelési feladatainak végrehajtása szempontjából döntő jelentőségű volt a növekvő ellátás különféle termelési eszközök-

kel. A vetőmagtermesztési terv megvalósítása biztosítja a mezőgazdaság teljes ellátását nemesített vetőmaggal. Különösen gyorsan javult az utóbbi években a műtrágyaellátás, ami a terméshozamok növekedésének fő tényezője. 1968-ban hektáronként átlag 91,6 kilogramm műtrágyát használtak fel (tiszta hatóanyagban számítva), míg 1964-ben csupán 49 kilogrammot.

Az elmúlt időszak folyamán a kongresszus határozatainak megfelelően tökéletesítettük pártunk gazdaságpolitikáját a mezőgazdaság terén. Fokozódott a gabona- és a burgonyatermelés, valamint az állattenyésztés rentabilitása, általánossá vált a szerződéses gabonatermelés. Figyelemre méltó, hogy a szejm ez év elején törvényeket fogadott el a földek tagosításáról és cseréjéről, gazdaságoknak életjáradék fejében való átvételéről és az elhanyagolt gazdaságok kötelező eladásáról az államnak. Ezek a törvények nagy jelentőségűek az ésszerű földművelés és mezőgazdaságunkban a szociális átalakulások ösztönzése szempontjából.

Gazdasági életünk fejlődésének összefoglaló mutatószáma a nemzeti jövedelem 37 százalékos növekedése, s a növekedés üteme évi átlagban 6,5 százalék, tehát gyorsabb volt, mint a III. és IV. pártkongresszus között. Gazdaságunk eddigi fejlődése arról tanúskodik, hogy az ipari termelés, a külkereskedelem és a nemzeti jövedelem növelésére vonatkozó 1966–1970. évi általános mennyiségi tervfeladatokat teljesíteni fogjuk, sőt, egyes területeken, például a szén, az acél, a kén és más termékek termelése terén túl is teljesítjük. A IV. és V. pártkongresszus között a népgazdaság ipari potenciáljának jelentős mennyiségi növekedése mellett bizonyos mértékig a népgazdaság általános hatékonysága is javult. Ez abban jut kifejezésre, hogy emelkedett a munka társadalmi termelékenysége és csökkent az önköltség, bár az e téren elért haladást még nem tekinthetjük kielégítőnek. A termelékenység – összehasonlító árakban számítva, s az egy dolgozóra eső tiszta termelés mutatószámával mérve – 1967-ben az egész anyagi termelés területén mintegy 20 százalékkal volt magasabb, mint 1963-ban, tehát évente átlag 4,7 százalékkal emelkedett.

Részben siker koronázta a beruházási tevékenység tökéletesítésére irányuló erőfeszítéseinket is. Az ipari beruházások általános hatékonysága ugyancsak növekedett valamelyest. A III. és IV. pártkongresszus

között a tiszta ipari termelés növekedésének minden egyes złotyját 2,34 złotys beruházással értük el, a IV. és V. pártkongresszus között viszont 2,20 złoty beruházásával. Bizonyos mértékig javult a beruházások összpontosítása. Míg 1964 és 1967 között a beruházási építkezésekre fordított teljes összeg 23 százalékkal növekedett, ezúttal a folyamatban levő beruházások befejezéséhez szükséges összeg az év végi helyzet szerint csak 14 százalékkal nőtt. Az utóbbi években jobban valósult meg a beruházási objektumok átadási terve. Az építővállalatok az utóbbi két évben eredményesen teljesítik tervüket. Nem javult viszont észrevehetően a beruházások előkészítése. Erről tanúskodik a tervezett beruházási költségek gyakori túllépése.

A termelés szakosítása és a termelési kooperáció, valamint az ütemes termelés és a foglalkoztatás arányossága terén nem sikerült elérni észrevehető fejlődést. Nem értük el az ipari munka termelékenységének előirányzott növekedési ütemét sem. Ez arra mutat, hogy nincs kellő fejlődés a munkaszervezés terén és nem kielégítő a munkaidő kihasználása. Az iparban a munkatermelékenység lassabban növekedett, mint más szocialista országokban.

Nem értük el a fogyasztási cikkek és termelési eszközök termelésének növelése között az ötéves tervben előirányzott arányt. Számos vállalat és egyesülés lemaradt a keresett piaci termékek gyártásában. Mivel a lakosság pénzjövedelme a tervezettnél gyorsabban növekedett, a fogyasztási cikkek termelésének ki nem elégítő fejlődése bizonyos feszültségeket idézett elő a piacon. Ezért a termelési eszközök és a fogyasztási cikkek termelésének növekedése közötti aránytalanság leküzdése, a fizetési mérleg kiegyensúlyozásának feladatai mellett, gazdaságpolitikánk egyik legfontosabb feladata lett.

Az elmúlt öt évben rendszeresen emelkedett a lakosság életszínvonala. A lakosság jövedelme azonban elsősorban annak következtében nőtt, hogy általában növekedett a dolgozó családtagok száma. A mezőgazdaságon kívül foglalkoztatottak száma ugyanis jóval gyorsabban növekedett, mint a lakosság lélekszáma.

Az elmúlt öt év folyamán csaknem 1,4 millió új munkahely létesült, elsősorban az újonnan munkába álló, népes fiatal korosztályok számára. A IV. pártkongresszus határozataiban kitűzött feladatot, amely szerint öt év alatt 1,5 millió új munkahelyet kell létesíteni, túlteljesítjük.

Az állami szektorban foglalkoztatott dolgozók nominális jövedelme az egy főre eső szociális juttatásokkal együtt 31 százalékkal, a reálbér pedig – a létfenntartási költségeknek a szóban forgó időszakban bekövetkezett 9 százalékos emelkedését levonva – körülbelül 20 százalékkal nőtt.

Ugyanakkor a mezőgazdasági lakosság fogyasztásra és lakásépítésre fordított reáljövedelme összességében 18 százalékkal, egy főre számítva 19 százalékkal növekedett.

Az állami szektor dolgozói 1964–1968-ban jóval szélesebb körű béremelésben részesültek, mint a III. és IV. pártkongresszus között. A bérrendezés kereken 6,5 millió dolgozóra terjedt ki, s a béremelések együttes évi összege 13 milliárd złoty.

A béremelések következtében a nominális nettó átlagbér, amely 1963-ban havi 1711 złoty volt, ez idén mintegy 2059 złoty, tehát mintegy 348 złotyval, vagyis közel 20 százalékkal magasabb. Az átlagos reálbér becslések szerint körülbelül 10 százalékkal emelkedett. A béralapon kívüli jövedelmek, nevezetesen az üzemi alapból kifizetett összegek, az exportprémiumok, a családi pótlékok, a táppénzek és a béralapban nem szereplő egyéb kifizetések az elmúlt időszakban egy dolgozóra számítva havi 305 złotyról 348 złotyra, vagyis 14 százalékkal emelkedtek.

A nyugdíjasok egyre népesebb rétegének helyzete is javult, különösen az 1968–1970-re előirányzott általános nyugdíjemelési program első szakaszának megvalósítása révén. A nyugdíjakra kifizetett összeg az elmúlt öt évben 60 százalékkal nőtt. Az átlagnyugdíj több mint havi 200 złotyval, vagyis mintegy 30 százalékkal lett nagyobb.

A költségvetésből és az üzemi alapokból szociális és kulturális szolgáltatásokra folyósított összeg (a kórházi ellátás és a gyógyszerek költségét, az ösztöndíjakat stb. beleértve) 1968-ban egy főre számítva évi 3273 złoty, vagyis 40 százalékkal több az 1963. évinél.

A dolgozó családok nagyobb jövedelme folytán tovább növekedett az alapvető élelmiszerek és iparcikkek fogyasztása. A lakosság több tartós fogyasztási cikket is vásárolt, bár sok piaci cikk termelése nem tartott lépést a fogyasztás irányainak változásaival.

A városi lakásépítkezés több mint egyharmadával növekedett. Az utóbbi öt évben körülbelül 1,9 millió lakószobát adtak át, 34 száza-

lékkal többet, mint az előző ötéves időszakban, de még ez sem elégítette ki a sürgető lakásszükségletet.

Az előző kongresszus óta eltelt időszakot a népművelés erőteljes fejlődése jellemzi. Fejlődött a közép- és a felsőiskolai oktatás. A diákok száma jelenleg több mint 42 százalékkal nagyobb az 1963. évinél.

Jelentősen javult az egészségügyi ellátás.

A IV. és V. kongresszus közötti időszak megerősítette és elmélyítette az ország lakosságának társadalmi és foglalkozási struktúrájában bekövetkezett pozitív változásokat. A városokban élő lakosság most haladta meg először az összlakosság 50 százalékát. Hazánk ezzel az urbanizált országok sorába lépett.

Az állami szektorban 18 százalékkal növekedett a foglalkoztatottak száma. Az egész gazdaság, a mezőgazdaságon kívül, de a nem társadalmi szektort is beleértve, jelenleg mintegy 10 millió dolgozót foglalkoztat. Az előrehaladó iparosodás eredményeképpen a mezőgazdaságon kívül foglalkoztatottak százalékaránya közel 70 százalékra emelkedett.

A munkásosztály sorai 800 000 fővel gyarapodtak. A munkások általános és szakmai képzettsége állandóan és gyors ütemben emelkedik. Az alapfokú szakiskolákat és mezőgazdasági iskolákat 1 090 000 dolgozó végezte el.

Megnövekedett a szocialista értelmiség létszáma. A felsőoktatási intézetek 140 000, az általános középiskolák és technikumok több mint 1 millió új szakembert képeztek. Az iparban és az építőiparban dolgozó mérnökök és technikusok száma egyharmadával, a pedagógusoké mintegy 25 százalékkal növekedett.

Eszerint az ország gazdasági fejlődése a két kongresszus közötti időszakban általában pozitívnak mondható. Mindamellett gazdasági életünkben lényeges nehézségek is mutatkoznak. Ilyenek különösen a fogyasztási cikkek termelésének, jórészt az ipar termelési kapacitásának elégtelenségével kapcsolatos nem kielégítő növekedése, továbbá a külkereskedelmi mérleg állandó feszültsége, a termelékenységnek a kelleténél lassúbb emelkedése és a beruházási tevékenység alacsony hatásfoka.

Pártunk fő gazdasági feladata a következő időszakban az említett lényeges feszültségek és aránytalanságok leküzdése lesz. Ezeket a

problémákat egyetlen pillanatra sem téveszthetjük szem elől. Politikánk általános mérlegét azonban nem ezek határozzák meg, hanem elsősorban a valamennyi területen elért tartós és vitathatatlan eredmények, a munkásosztály és az egész nép alkotó erőfeszítései, amelyekre méltán büszke az új Lengyelországot építő minden hazafi.

AZ 1969–1970. ÉVI FŐ GAZDASÁGI FELADATOK

A jelenlegi ötéves terv utolsó éveit olyan időszaknak tekintjük, amikor át kell csoportosítanunk az erőket és eszközöket, hogy előkészítsük a népgazdaságnak a következő évekre tervezett széles körű fejlesztését és rekonstrukcióját. Minél jobban teljesítjük ezt a feladatot, annál előnyösebb feltételeket biztosíthatunk a következő, 1971–1975. évi ötéves terv megvalósításához.

1969–1970-ben mintegy 12 százalékkal kívánjuk emelni a nemzeti jövedelmet. A terv megvalósításának eddigi menete arról tanúskodik, hogy az egyéni jövedelmekből történő fogyasztás a következő ötéves időszakban 26–27 százalékkal, tehát a terv előirányzatánál valamivel gyorsabban fog növekedni.

Hazánk gazdasági fejlődése szempontjából a következő években igen nagy jelentőségű lesz a külkereskedelmi forgalom ütemének és struktúrájának helyes kialakítása.

Hangsúlyozni kell ugyanis, hogy elengedhetetlenül szükséges az export gyors növelése, mert különösen sürgős és egyre növekvő importszükségleteink vannak, s egyben meg kell őriznünk a fizetési mérleg egyensúlyát. Ezért 1969-ben és 1970-ben évente átlag körülbelül 8 százalékkal szeretnénk növelni a kivitelt. A növekvő exportszükségletek fedezése ebben az időszakban iparunk egyik fő feladata lesz.

Ezzel kapcsolatban folytatni kell a már megkezdett korszerűsítést és rekonstrukciót azokban az iparágakban, amelyeket arra jelöltünk ki, hogy exporttermelésre szakosodjanak. Ezeknek az iparágaknak fejlesztésére még a jelenlegi ötéves terv időszakában számottevő beruházási eszközöket fordítunk. Arra is szükség lesz, hogy erőfeszítéseinket a fogyasztási cikkek termelésének növelésével kapcsolatos lehetőségek kihasználására összpontosítsuk. Növelni kell a piac számára termelő

iparágak kapacitását, hogy leküzdhessük a fogyasztási cikkekben mutatkozó hiányt. Népgazdaságunk szükségletei egyszersmind megkövetelik a vas- és a színesfémkohászat, valamint az építőanyag-ipar fejlesztésének meggyorsítását.

Újabb jelentős beruházási eszközöket fordítunk arra, hogy 1969-ben és 1970-ben megvalósulhasson az ötéves terv előirányzatait túllépő lakásépítkezés, és előkészítsük a következő ötéves terv kibővített lakásépítési programjának műszaki és területi feltételeit.

A beruházási ráfordítások – figyelembe véve több halasztást nem tűrő feladatot, valamint néhány beruházás határidejének elkerülhetetlen megváltoztatását – általában kissé felülmúlják az 1969-re és 1970-re eredetileg előirányzott összeget.

Az ipar össztermelése 1969–1970-ben a tervek szerint évi átlagban mintegy 8 százalékkal növekszik, ezen belül a termelési eszközök termelése nem egészen 9 százalékkal, a fogyasztási cikkeké körülbelül 6,5 százalékkal. Továbbra is különösen nagy figyelmet kell fordítani a mezőgazdaság fejlesztésére, hogy állandósítsuk az e téren eddig elért eredményeket és megteremtsük az alapokat a piac élelmiszer-ellátásának további javításához.

Minden vállalat kollektívájának feladata, hogy fokozott erőfeszítéseket tegyen az ötéves terv teljesítéséért és túlteljesítéséért. Különösen nagy figyelmet kell fordítani azoknak a nehézségeknek és hiányosságoknak leküzdésére, amelyek fékezik az ötéves terv feladatainak teljesítését. Biztosítani kell az előirányzott termelési kapacitások határidőre történő elérését, el kell érni a tervezett önköltségcsökkentést, meg kell gyorsítani a fogyasztási cikkek termelésének növekedési ütemét, javítani kell az export összetételét, le kell küzdeni az extenzív munkaerő-gazdálkodás tendenciáját.

Mindezek a kérdések alapvető jelentőségűek hazánk további dinamikus fejlődése és jobb jövője, a dolgozók és az egész nép életszínvonalának emelkedéséhez szükséges tartós alapok megteremtése szempontjából.

Munkásosztályunk ezt nagyon jól megérti, amit kifejezésre is juttatott a sziléziai munkáskollektívák – a Dzierżyński Vasmű, a „Zabrze" bánya és a „Zgoda" műszaki berendezések gyára dolgozóinak – felhívására tett kongresszusi vállalásainak teljesítésével.

A kongresszusi felajánlások kezdeményezőinek felhívására sok ezer termelő- és szolgáltatóüzem dolgozói válaszoltak. A kongresszusi munkaverseny eddig nem ismert méreteket öltött és általános mozgalommá vált. Nincs ma az országban olyan üzem, amelynek dolgozói ne vettek volna részt ebben a nagyon széles körű és tartalmas munkaversenyben. A munkásosztály a munkaversennyel kifejezésre juttatta aktív elkötelezettségét a szocializmus építésében, és ismét bebizonyította vezető szerepét.

Engedjék meg, elvtársak, hogy a pártkongresszus nevében innen mondjak szívből jövő köszönetet a munkásoknak, mérnököknek, technikusoknak, a termelés szervezőinek és irányítóinak, mindazoknak a dolgozóknak, akik elkötelezettségükkel, kezdeményezésükkel és aktivitásukkal a kongresszusi munkaverseny során bebizonyították, hogy az alkotó fáradozásban szívük és elméjük együtt él a párttal és azzal az üggyel, amelyet pártunk irányít – az erős és bőségben élő szocialista Lengyelország építésével!

NÉPGAZDASÁGUNK 1971–1975. ÉVI FEJLŐDÉSÉNEK IRÁNYAI

Elvtársak! A következő öt évre szóló népgazdaság-fejlesztési terv elképzelései egyelőre csak irányelv jellegűek, a gazdaságfejlesztés keretfeladatait és fő tendenciáit határozzák meg. A következő ötéves terv kidolgozásával kapcsolatos munkák ugyanis még körülbelül két évet igényelnek. E két év alatt számos kérdést pontosabban meg kell vizsgálni, tárgyalásokat kell folytatni külföldi partnereinkkel, különösen a KGST tagállamaival. Új problémák is felmerülhetnek.

A következő ötéves terv fő feladata hazánk további általános gazdasági és kulturális fejlesztése, valamint a lakosság életszínvonalának emelése lesz. Ezt a termelés gyors és hatékony fejlesztésével, a gazdaság korszerűsítésével, a gyorsabb műszaki fejlesztéssel és a tudományos eredmények felhasználásával kell majd biztosítani.

A nemzeti jövedelem az előirányzat szerint 1971–1975-ben körülbelül 36 százalékkal, tehát hasonló ütemben fog növekedni, mint a jelenlegi ötéves terv folyamán. Ugyanakkor további változás megy majd végbe a nemzeti jövedelem létrehozásának struktúrájában. 1970-

ben mintegy 53 százaléka fog származni az iparból (a kisipart is beleértve), 1975-ben viszont már 58 százaléka.

Ezt az arányt arra alapozzuk, hogy 1971–1975-ben az ipari termelés növekedése a terv szerint eléri a 45–47 százalékot, ami évente átlag mintegy 8 százalékos növekedést jelent.

E feladat megvalósítása nyomán az ország további nagy lépéssel jut előre az iparosodás tekintetében, ami egyrészt a termelés növekedésében, másrészt struktúrájának lényeges korszerűsödésében jut majd kifejezésre. Az ipari termelést gyorsabban kell fejleszteni azokban az ágazatokban, amelyekben a legkedvezőbb gazdasági mutatókat érhetjük el és meggyorsíthatjuk a technikai haladást. Az iparágak műszaki és szervezeti rekonstrukciójának végrehajtására kell törekedni, a termelést az export növekvő szükségleteihez és lehetőségeihez, a lakosság szükségleteihez, továbbá az ország beruházási szükségleteihez kell alkalmazni. A gazdasági fejlődés egyik lényeges tényezője a nyersanyagbázis további növelése lesz, különösen a réz, a kén, a kokszolható szén és a földgáz termelése terén.

Az ipari termelés fejlesztésének előirányzata szerint változások következnek be az iparágak struktúrájában, valamint a termelési eszközök és a fogyasztási cikkek termelésének növekedési arányában. A népgazdaság korszerűsítése szempontjából döntő iparágak jóval gyorsabb ütemben fejlődnek majd, mint az egész ipari termelés. A gépipari és a vegyipari termelés növekedésének üteme gyorsabb lesz, mint az egész ipari termelésé. Gyorsabban fejlődik majd a színesfémkohászat is.

Iparunk egyik legfontosabb feladata az exporttermelés fejlesztése, többek között oly módon, hogy a beruházási eszközök összpontosításával előmozdítjuk az exporttermelésre szakosodott iparágak gyors fejlődését. A gépipart, amely gépeket és gépi berendezéseket szállít valamennyi iparág számára, szintén gyors ütemben kell fejleszteni, többek között azért is, mert vezető szerepe van az ország termelőerőinek fejlesztésében és műszaki rekonstrukciójában. A gépiparnak elő kell mozdítania a lakosság fogyasztási struktúrájának átalakítását is, mégpedig a piacon keresett új fogyasztási cikkek gyártása útján. Rendkívül fontos feladata a gépiparnak, hogy a kitűzött határidőre megkezdje a külföldön vásárolt licenceken alapuló termelést, s elérje a kívánatos műszaki mutatókat és a termelés előirányzott mennyiségét.

Gazdaságunk intenzív és hatékonyabb fejlesztésének feltételeit csak úgy biztosíthatjuk, ha különös figyelmet fordítunk az üzemi rekonstrukciók és korszerűsítések határidős elvégzésére, az új beruházási objektumok határidős átadására, ha gyorsan szervezzük meg új cikkek gyártását, ha jelentősen korszerűsítjük a termékeket és javítjuk a minőségüket, s az eddiginél jobban alkalmazkodunk a tényleges szükségletekhez. Az iparágak műszaki és szervezési rekonstrukciójára kidolgozott tervek megvalósításával, a termelés helyes területi elosztásával és az üzemek optimális méretének megválasztásával csökkentenünk kell a termelés növelésének túlságosan nagy beruházási költségeit, el kell érnünk a meglevő termelési kapacitások célszerűbb kihasználását, a termelés jobb elosztását és szakosítását, a nyersanyagok és az alapanyagok jobb hasznosítását, s nemkülönben a termelési költségek csökkentését.

A felosztásra kerülő nemzeti jövedelem az előirányzat szerint 35 százalékkal, tehát valamivel lassúbb ütemben fog növekedni, mint az egész nemzeti jövedelem. Ez elsősorban annak tulajdonítható, hogy csökkentenünk kell külföldi adósságainkat.

A felosztásra kerülő nemzeti jövedelem struktúrájában alapvető szerepet játszik az a rész, amelyet a lakosság életszínvonalának emelésére fordítunk. A fogyasztási alap a következő ötéves terv időszakában az előirányzat szerint 27–29 százalékkal, egy főre számítva pedig 20–22 százalékkal, tehát valamivel gyorsabban növekszik majd, mint a jelenlegi ötéves terv idején. Tovább fogjuk folytatni azt a politikát, amelynek célja a munkásosztály és a parasztság fogyasztásának alapjában véve egyenletes növekedése.

A dolgozók száma a következő ötéves terv időszakában az állami szektorban körülbelül 1,6 millió, a mezőgazdaságon kívüli magánszektorral együtt pedig körülbelül 1,8 millió fővel fog növekedni. Az előirányzat szerint a termelékenységnek az iparban évi 5–6 százalékkal, az építőiparban 5 százalékkal kell emelkednie.

A beruházási költségek összegének növekedése a következő ötéves terv idején a jelenlegi ötéves terv beruházásaihoz viszonyítva becslés szerint 38–40 százalék lesz. A növekedést az teszi szükségessé, hogy megfelelő alapokat kell teremtenünk a további gazdaságfejlesztéshez és a lakosság életkörülményeinek rendszeres javításához. A beruházá-

sok előirányzott méretei különösen azzal függenek össze, hogy folytatni kell és be kell fejezni a nyersanyagbázis fejlesztése terén az előző időszakban megkezdett nagy beruházásokat, végre kell hajtani az ipar rekonstrukcióját, korszerűsítését, el kell mélyíteni a szakosítást és fokozatosan ki kell cserélni a gépparkot. A mezőgazdasági termelés belterjesítése és korszerűsítése ugyancsak további beruházási erőfeszítéseket igényel.

Továbbra is valamelyest gyorsabban fognak növekedni a termelési beruházások, mint a nem közvetlen termelési célokat szolgáló beruházások. A mezőgazdasági beruházások összegének legalább olyan ütemben kell növekednie, mint az egész népgazdaságban eszközölt beruházások összegének. A termelési beruházások közül leggyorsabb ütemben az ipari beruházásokat kívánjuk növelni, a nem közvetlen termelési célokat szolgáló beruházások közül pedig a lakásépítési és községfejlesztési beruházásokat.

Lengyelország további gazdasági fejlődése szempontjából igen nagy jelentőségű lesz a szocialista tábor országai közötti árucserének a fokozott szakosításon és kooperáción alapuló fejlesztése. A tartalékok hasznosításának és a gazdasági növekedés meggyorsításának komoly lehetőségeit látjuk a KGST tevékenységének további fejlesztésében és tökéletesítésében, a KGST-államok gazdaságát összeforrasztó integrációs folyamatok fejlesztésében.

A TERVEZÉSI ÉS GAZDASÁGIRÁNYÍTÁSI RENDSZERBEN VÉGREHAJTOTT VÁLTOZTATÁSOK

A Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsának keretében együttműködő szocialista országok, miután elérték az iparosítás meghatározott színvonalát, évek óta tökéletesítik a népgazdaság irányításának és tervezésének rendszerét, s ebben a hatékonyabb gazdálkodás egyik fontos feltételét látják. Az ezzel kapcsolatos munkák alapvető iránya egybevág. Elvetjük egyes olyan közgazdászok revizionista koncepcióit, akik kétségbe vonják a központi tervezés szerepét a népgazdaságban, s a központi tervezés funkcióit a piaci mechanizmus szabad érvényesülésével akarják helyettesíteni. A központi tervezés szerepének növelé-

sére törekszünk, mégpedig mindenekelőtt azon az úton, hogy szorosabban helyezzük tudományos alapokra, ugyanakkor pedig nagyobb mértékben alkalmazzuk a közgazdasági szabályozókat és ösztönzőket, s csökkentsük az utasításszerű tervelőirányzatok számát. Ennek az a célja, hogy a gazdasági szervezetek – egyesülések és vállalatok, munkásönkormányzatok és kollektívák – a központi tervvel és a társadalom szükségleteivel megegyező irányban kezdeményezzék gazdaságunk belső tartalékainak hasznosítását. Arról van szó, hogy a közgazdasági szabályozók és ösztönzők révén a dolgozók egyéni és csoportérdekei összhangba kerüljenek a népi állam által képviselt egyetemes társadalmi érdekekkel.

Pártunk már 1956 óta különös figyelmet szentel a tervezés és a gazdaságirányítás tökéletesítésének. A IV. kongresszuson újra meghatároztuk a tervezési és gazdaságirányítási rendszer megváltoztatásának általános irányait, amelyeket azután a IV. központi bizottsági plénum határozatában részletesebben is kidolgoztunk. A tervezett változtatások megvalósultak, bár nem bizonyos késedelem nélkül. Megvalósulásukkal egyidejűleg számos kísérletet hajtottunk végre a vállalatoknál és egyesüléseknél, s ezekből sok olyan tapasztalatot szűrtünk le, amelyek többé-kevésbé általánosíthatók. Jelenleg, mint a kongresszusi tézisekben leszögeztük, az a célunk, hogy a legközelebbi években kialakítsuk az egyöntetű, harmonikus gazdasági rendszert.

Az egyöntetűség nem azt jelenti, hogy a népgazdaság minden szektorában és ágában, nagyságukra és rendeltetésükre való tekintet nélkül minden üzemben azonos megoldásokat kell alkalmazni. Ellenkezőleg, figyelembe kell venni az egyes népgazdasági szektorok és ágak, sőt, az egyes iparágak sajátosságait, s ezekhez kell alkalmazni a gazdaság és a pénzügyek rendszerének konkrét megoldásait és a tervezési módszereket. Különösen elengedhetetlen, hogy különbséget tegyünk például a kitermelő és a feldolgozó iparágak között. A kitermelő iparágakban a legfontosabb feladat a termelési kapacitások teljes kihasználása, a termelés minél gyorsabb és a lehető legkisebb költséggel járó mennyiségi növelése érdekében. A feldolgozó iparágakban viszont a legfontosabb feladat az, hogy a gyártmányok választékát, a minőséget és a termékek használati értékét rugalmasan a hazai és a külföldi piac változó szükségleteihez és egyre növekvő követelményeihez alkalmazzák. Ezért a fel-

dolgozó iparban sokkal nagyobb szükség van a rugalmasságra, a vásárlók szükségleteihez való gyors alkalmazkodásra, s így a tervezés és az irányítás módszerének problémája is sokkal bonyolultabb, mint a kitermelő iparban. Különbséget kell tenni a túlnyomórészt a lakosság szükségleteinek kielégítésére termelő iparágak és az olyan iparágak sajátosságai között is, amelyeknek termékei más termelési ágak ellátását szolgálják, illetőleg beruházási célokat szolgálnak.

Miközben az iparban és a népgazdaság valamennyi más ágában egyaránt tökéletesítjük a tervezés és az irányítás módszereit, szüntelenül szem előtt kell tartanunk, hogy ezek a módszerek elősegítsék a termelésnek objektíve indokolt fokozatos koncentrációját és a gyártási sorozatok növelését, ami a korszerűbb és olcsóbb termelés nélkülözhetetlen feltétele. A gazdasági tervezés minden szintjén – a vállalatoktól a népgazdasági terv központi elkészítéséig – helyesen kell megválasztani a termelés és a beruházások fő területeit, s a kiválasztott területekre kell összpontosítani az eszközöket és a munkaerőt.

A szóban forgó elvek alapján a következő években elsősorban arra törekszünk majd, hogy az egyesülések és vállalatok tevékenységét befolyásoló gazdasági eszközöket megjavítsuk. Fontos szerep vár ezen a téren az ellátási cikkek, gépek és gépi berendezések árának reformjára avégett, hogy árrendszerünk jobban alkalmazkodjék a tényleges társadalmi termelési költségekhez, s egyben a világpiaci árviszonyokhoz. Ezáltal a külkereskedelem eredményeit összhangba hozhatjuk a vállalatok és egyesülések általános financiális eredményeivel.

Az új ellátási árak alapján megváltozik a termelői árak rendszere is, úgy, hogy a termelői árak hatékonyabban mozdítsák elő a vállalatoknál a műszaki fejlesztést, a termelés korszerűsítését és a gyártmányok minőségének javítását.

FELADATAINK A TUDOMÁNYOS KUTATÓMUNKA TERÉN

Elvtársak! A IV. pártkongresszus óta Lengyelországban gyorsan növekedett a tudományos kutatómunkára, valamint a kutatóintézetek és a felsőoktatási intézetek anyagi és káderbázisának bővítésére fordított összeg. 1961–1967-ben a kutatómunkára fordított összeg kétszer

olyan gyorsan növekedett, mint a nemzeti jövedelem, s ezt a növekedési ütemet a tézisek irányelvei szerint a következő ötéves terv időszakában is fenntartjuk. A tudományos kutatásra előirányzott összeg kereken 80 százalékát az iparral és a népgazdaság más szektoraival közvetlenül összefüggő kutatásokra és fejlesztésre, mintegy 20 százalékát pedig a társadalomtudományok, az egzakt tudományok, az orvostudomány stb. terén folytatott kutatásokra fordítottuk.

Lényeges aránytalanságok tapasztalhatók a legmagasabb képzettségű kutató káderekne az egyes tudományos területek és intézmények közötti megoszlásában. Különösen nagy káderhiány mutatkozik az ipari kutatóintézetekben, továbbá a termelőüzemek műszaki és tudományos intézményeiben, ahol a tudományos fokozattal rendelkező kutatóknak csupán 10 százaléka dolgozik. Ennek az aránytalanságnak leküzdése lesz egyik fő feladata a szóban forgó intézetek vezetőségének és fölöttes szerveinek, valamint a Lengyel Tudományos Akadémia és a felsőiskolák kutatóintézeteinek, amelyeknek a körülményei különösen kedvezőek ahhoz, hogy nemcsak saját szükségleteikre, hanem a gazdasági ágazatok tudományos intézetei számára is képezzenek tudományos káderekt. A tudományos tevékenység struktúrájának megjavítása, a szükséges kádercsere, a kutatók képzettségének állandó növelése lényeges feltétele annak, hogy a tudományos kutatóintézetek tevékenységét minden szinten megjavítsuk. Ezeknek az elveknek kell teljes mértékben alárendelni az aspirantúrák, valamint a hazai státusok és a külföldi kiküldetések rendszerét.

A pártszervek határozatai sokszor hangsúlyozták, hogy a kutatómunkára fordított összegek növekedésének állandóan együtt kell járnia a tudományos intézmények munkájának nagyobb hatékonyságával, amit az elvégzett munkák tudományos színvonalával és gyakorlati felhasználhatóságuk fokával mérhetünk. Tökéletesíteni kell a kutatómunka gazdasági hatékonyságának kiszámítására szolgáló módszereket, azoknak a tényleges előnyöknek értékelése alapján, amelyek a kutatómunka eredményeinek a gazdasági gyakorlatban való felhasználásából adódnak. Bírálnunk kell az olyan követeléseket, hogy mondjunk le az efféle értékelésről, amely alapul szolgál majd a kutatómunkára fordított összeg jelentős részének elosztásával kapcsolatos döntésekhez. A tudományos tevékenység általános gazdasági hatékonysága

és társadalmi hasznossága elsősorban a kutatóintézmények által feldolgozott problémák helyes megválasztásától és a kutatómunka jó megszervezésétől függ. A témák megválasztása csak akkor lehet helyes, ha a kutatásokat az ország további fejlődése szempontjából döntő jelentőségű problémákra összpontosítják.

A gazdaságfejlesztés szempontjából sarkalatos jelentőségű, döntő irányok és problémák megválasztása az összehangolás, az ösztönzés, a felügyelet és az ellenőrzés mellett a Tudományos és Műszaki Bizottság alapvető feladata, amelyet a Minisztertanács Tervbizottságával, a tárcákkal és a Lengyel Tudományos Akadémiával szorosan együttműködve, kiváló tudósokból és gyakorlati szakemberekből alakult tanácsadó szervekre támaszkodva kell megoldania.

Saját tudományos kutatópotenciálunk továbbfejlesztése mellett folytatni és fokozni kell a tudományos együttműködést a testvéri szocialista országokkal. A tudományos-technikai forradalom feltételei között ez az együttműködés az ipari kooperáció egyik legfontosabb eleme, s hozzájárul táborunk gazdasági erejének növeléséhez.

A KÜLKERESKEDELEM

Elvtársak! A gazdasági fejlődéssel párhuzamosan növekszik a külkereskedelem jelentősége az egész népgazdaság számára.

1971–1975-ben az importot legalább olyan ütemben kell majd növelnünk, mint a jelenlegi ötéves terv időszakában.

A külkereskedelmi forgalomban egyre nagyobb szerepet fog játszani az ipari késztermékek cseréje.

Az exporttermelés szakosításának fejlesztését illetően elsősorban a KGST-országok piacát kell figyelembe venni. Ugyancsak ezekből az országokból kell elsősorban biztosítanunk szükségleteink fedezését az olyan áruk tekintetében, amelyeknek termelése továbbra sem fejlődik majd gyors ütemben. Lengyelország a KGST keretében végbemenő integráció révén egyre nagyobb mértékben vesz majd részt a nemzetközi munkamegosztásban. Csakis így szolgálhatjuk gazdasági fejlődésünk alapvető, létfontosságú érdekeit, hiszen a KGST-országokban egymást kiegészítő természeti kincsek találhatók, megvannak az ipari

termelés szakosításának és a termelési kooperációnak a tervgazdálkodásból fakadó széles körű lehetőségei. A gazdasági együttműködés elmélyítése a KGST-országok politikai egységének alapvető tényezője. A többi szocialista országgal is gyors ütemben kívánjuk fejleszteni kereskedelmi kapcsolatunkat. Növekvő szerepet kell játszaniuk külkereskedelmünkben a fejlődő országoknak is. Tovább folytatjuk erőfeszítéseinket annak érdekében is, hogy széleskörűen fejlesszük kereskedelmi kapcsolatunkat a fejlett tőkésországokkal.

Az exportot a szakosítás elve alapján csak úgy tudjuk növelni, hogy meghatározzuk azoknak a gyártmányoknak csoportját, amelyeket egyaránt termelünk hazai szükségletekre és exportra. Ezeknek a termékeknek devizaszempontból kifizetődőnek, s egyszersmind olyanoknak kell lenniük, amelyek külföldön ma és a jövőben egyaránt előnyösen értékesíthetők.

Az ilyen gyártmánycsoportokat termelő iparágakba nagyobb beruházási összegeket és sok szakképzett kádert kell irányítanunk, hogy biztosítsuk gyors fejlődésüket, s ennek nyomán vezető szerepüket egész iparunk fejlesztésében. Az exporttermelésre szakosodó iparágak termelőüzemeit korszerű, nagy teljesítményű gépekkel és gépi berendezésekkel kívánjuk felszerelni, s ezek egy részét szocialista országokból és tőkésországokból fogjuk importálni.

A mezőgazdasági termékek kivitelét a jelenlegi színvonalon kívánjuk tartani. Ebben az árucsoportban is jelentős strukturális módosításokat kell végrehajtani. Korlátozni kell a kevéssé rentábilis és növelni a jól jövedelmező áruk exportját.

A NYERSANYAG- ÉS ALAPANYAGBÁZIS FEJLESZTÉSE

Gazdaságunk további gyors fejlesztése megköveteli a nyersanyag- és alapanyagbázissal kapcsolatos számos probléma megoldását. A fűtőanyag- és energiagazdálkodás viszonylatában fontos, hogy az energiaszükséglet növekedését nagyobb hatásfokú energiahordozókkal fedezzük. A szén továbbra is döntő szerepet játszik majd hazánk energetikai mérlegében, de a fűtőanyag- és energiamérleg összetételét meg kell javítanunk, mégpedig elsősorban a földgáz-felhasználás növelése ré-

vén. A földgáz és a folyékony üzemanyagok részesedése az ország szükségleteinek fedezésében az 1968. évi mintegy 13 százalékról 1970-ig körülbelül 15 százalékra, 1975-ig pedig körülbelül 23 százalékra emelkedik. A földgáz-felhasználást az 1968. évi 3,3 milliárd köbméterről 1975-ig 12–13 milliárd köbméterre kívánjuk növelni. A földgáz ipari alkalmazásának növelése elsősorban azokon a területeken kívánatos, ahol a leghatékonyabbnak ígérkezik a technológiai folyamatok hatásfokának emelése, a termelési költségek csökkentése, a munkakörülmények javítása és a levegő szennyeződésének csökkentése szempontjából. A földgáz-felhasználás növelésének másik fő területe a mindennapi közfogyasztás ellátása. Ez az egyik terület, amelyen a leghatékonyabban növelhető a földgáz felhasználása úgy, hogy egyben lehetővé teszi a lakosság életkörülményeinek további javítását.

A népgazdaság fejlesztésének általános irányelvei szerint a villamosenergia-termelés az 1968. évi 55,5 milliárd kilowattóráról 1970-ig 65 milliárd, 1975-ig 96 milliárd kilowattórára fog növekedni. A növekedésben fő szerepet játszanak a feketeszénnel üzemelő erőművek, mert barnaszénnel üzemelő további erőművek építését – a turówi és pątnówi építkezés befejezése után – nem tervezzük.

A kitermelő kapacitásnak a jelenlegi ötéves terv keretében végrehajtott és az 1971–1975-ös évekre tervezett növelése következtében sokkal gyorsabban nő majd a kokszolható szén termelése, különösen a rybnicai szénvidék bányáiban. E bányák részesedése a kokszolható szén termelésének egész növekedésében kereken 40 százalék lesz.

A kohászat fejlesztésének a jelenlegi ötéves tervre vonatkozó előirányzatait megvalósítjuk, sőt, egyes termékek tekintetében jelentősen túlteljesítjük. 1970-ben az acéltermelés 11,5–11,7 millió tonna lesz, 200–400 000 tonnával több az ötéves tervben előirányzott mennyiségnél.

A jelenlegi ötéves terv utolsó két évében arra kell összpontosítanunk erőfeszítéseinket, hogy a Ferrum Kohómű csőgyárának kapacitását 120 000 tonnára bővítsük, és egy új, spirális öntésű csöveket gyártó részleget helyezzünk üzembe. Ezeknek a gyáraknak a termelésétől függ ugyanis a földgázgazdálkodás feladatainak megvalósítása.

A hidegen hengerelt lemezek termelésének növelése és minőségük megjavítása szempontjából igen fontos lesz a Lenin Kohómű sokhengeres hengerdéjének 1970 elején esedékes átadása. Az építőipar

szükségleteit szolgálja majd a hidegen hajlított profilok gyára, amelyet szintén 1970-ben helyeznek üzembe.

Még 1969–1970-ben jelentősen előre kell haladnia a nehéz sajtolómű építésének Ostrowiec Swiętokrzyskiben, a B. Bierut durvalemezhengerde építésének és a kiváló minőségű acélrugók gyártására tervezett üzem építésének a Stalowa Wola Vasműben.

A kohászat szükségleteire fordított beruházási eszközök keretében olyan beruházási programot kell kidolgozni, amely maximálisan biztosítja a kohászat előtt álló minőségi feladatok megoldását és a megkezdett korszerűsítési és rekonstrukciós folyamat meggyorsítását. Az első időszakban a hengerdék, a csőhengerdék és késztermékeket előállító más részlegek korszerűsítésére és rekonstrukciójára kell összpontosítani a rendelkezésünkre álló eszközöket. A nyersanyagrészlegek korszerűsítését az 1975 utáni időszakra kell halasztani.

A színesfémkohászat fejlesztését a rézbányák kapacitásának hatékony kihasználására és a cinkipar további korszerűsítésére kell alapozni. Az új rézbányák, amelyeknek építésére eddig több mint 8 milliárd złotyt fordítottunk, 1970-ben már 4 millió tonna rézércet fognak kitermelni.

A rézérc kitermelése és kohászati feldolgozása közötti helyes arány megőrzése céljából 1969–1970-ben annyira kell haladni a glogówi rézmű építésével, hogy első részlege már 1971-ben megkezdhesse a termelést.

A cink bányászatával és kohászatával kapcsolatos feladatokat a cinkkohászat további korszerűsítésére és az olkusko-chrzanówi medence új cink- és ólomércbányájának gyors ütemű építésére kell összpontosítani. A cinktermelés 1972-ben 233 000 tonna lesz, ebből a hazai nyersanyagból nyert fém az 1965. évi 70,6 százalékkal szemben körülbelül eléri a 80 százalékot.

A Koninban újonnan üzembe helyezett alumíniummű termelése következtében az egy főre jutó alumínium-felhasználás 1970-ben mintegy 3,8 kilogramm lesz. Olyan ütemben kell építeni az alumíniumlemez-hengerdéket, hogy gyorsabban szűnjön meg az aránytalanság az alumíniumkohászat és a feldolgozó üzemek kapacitása között. A gépgyártás és az elektrotechnikai ipar 1969–1970-re, valamint a következő ötéves tervre előirányzott fejlődése megköveteli szükségleteik ponto-

sabb összehangolását a kooperációs bázis lehetőségeivel. Biztosítani kell az új öntödék és kohók határidőre történő átadását, jelentősen meg kell rövidíteni a tervezett kapacitás elérésének idejét. A lehető legmesszebbmenően ki kell használni az öntödék és kovácsoló üzemek termelési tartalékait is, különösen a legközelebbi években.

A gépgyártás és az elektrotechnikai ipar területén a következő években létre kell hozni azokat a szakosított üzemeket, amelyek elemeket, szerkezeti részegységeket és komplett gépeket gyártanak mind az iparág céljaira, mind általános felhasználásra. Ez elsősorban olyan elemekre vonatkozik, amelyek döntő jelentőségűek a késztermék minősége és hibátlan működése szempontjából, mint a hidraulikai és pneumatikai egységek, áttételi egységek, kapcsolók, fékek, hajtóláncok, csapágyak, elektronikus szerkezeti részegységek, automatikai elemek stb. Az ilyen elemek és szerkezeti részegységek gyártásának rentábilis koncentrációja csak a legmesszebbmenő egységesítés és tipizálás révén valósítható meg.

Az ipar kooperációs bázisát mindenekelőtt az új technológia bevezetése és a termelőfolyamatok automatizálása révén kell fejleszteni. Az ipari automatikához számító készülékek gyártásának a következő ötéves terv időszakában mintegy 2,5-szeresére kell növekednie. Ennek az iparágnak termelését a KGST keretében folytatott együttműködés alapján fogjuk fejleszteni.

A vegyipar igen fontos feladata, hogy a kőolaj feldolgozásának helyes kihasználása révén kellő mennyiségű petrokémiai nyersanyagot biztosítson a műanyagok, műszálak, szintetikus kaucsukok, továbbá organikus félkésztermékek gyártásához. A következő ötéves terv a petrokémia erőteljes fejlesztésének időszaka lesz. A korszerű szerves vegyipar további gyors fejlesztéséhez szükséges anyagi és gazdasági feltételek megteremtése érdekében a pirolízis termelőkapacitását 1970-hez képest majdnem 3-szorosára kell növelni. A kőolaj-feldolgozás kapacitása 1968-ban mintegy 5,7 millió tonna, s 1970-ig körülbelül 7,5 millió tonnára fog növekedni. 1975-ben a kőolaj-feldolgozás kapacitása az előirányzat szerint, 13,5–14,5 millió tonna lesz. Ezt a feladatot a płocki kombinát bővítésével kell megvalósítani.

A kőolaj-feldolgozás ilyen jelentős növelése kielégíti majd az ország folyékony üzemanyagban mutatkozó szükségletét, számításba véve

1975-re 2 millió tonna kőolajtermék kiegészítő importját. A műanyagok gyártásának színvonala hazánkban a fejlett országok színvonalához képest túlságosan alacsony. Az egy főre számított műanyag-felhasználás mutatószáma jelentősen elmarad a külföldi mutatószámoktól. A jelenlegi ötéves terv időszakában már eddig is sokat tettünk a műanyaggyártás növelése érdekében, ennek ellenére a tervben előirányzott termelési színvonalat nem érjük el. A műanyagok gyártását a következő ötéves időszakban 2-szeresére kell növelni.

A jelenlegi ötéves terv időszakában erőteljesen fejlesztjük a műrostipart, különösen a természetes nyersanyagokat, gyapjút, gyapotot pótló szintetikus műszálak gyártását. 1975-ben a műszálgyártás csaknem 2-szerese lesz az 1970. évinek. A műszálgyártás előirányzott színvonala lehetővé teszi majd a textilipar szükségleteinek teljes fedezését.

AZ ÉPÍTŐIPAR ÉS AZ ÉPÍTŐANYAG-IPAR FELADATAI

A népgazdaság előirányzott általános beruházási színvonala szükségessé teszi az építőipari termelés mintegy 14 százalékos növelését 1969–1970-ben, s mintegy 33–35 százalékos növelését 1970 és 1975 között. Az építőipar kapacitását azonban ennél gyorsabban kell növelni, mégpedig körülbelül 38–40 százalékkal, mert csak így biztosíthatjuk a szükséges tartalékot a beruházási építkezések gördülékeny kivitelezéséhez. Különösen fontos a szakipari vállalatok bővítése, mert ki nem elégítő kapacitásuk gyakran késlelteti az objektumok határidős átadását. Az ipari beruházások kivitelezésének növekvő feladata, hogy a lakásépítkezést gyorsabban fejlessze, mint a jelenlegi ötéves terv időszakában, egyaránt megköveteli az építőipari és építőanyagipari vállalatok kapacitásának erőteljes növelését. Fejleszteni kell a helyi népi tanácsok és a különféle tárcák építő-karbantartó vállalatait is, hogy hálózatuk a jelenlegi ötéves terv időszakában teljessé bővüljön és a karbantartáson kívül több kisebb beruházási és szolgáltatási munkát is elvégezhessenek.

A beruházások egyes részvevőinek együttműködésében célszerű lesz többek között bővíteni a generálkivitelező kötelezettségeinek körét, olyanformán, hogy áthárítják rá a beruházó eddigi kötelezettségeinek

egy részét. A beruházók szerepét – először az általános építőiparban – fokozatosan csökkenteni kell, úgyhogy feladatuk csak a kivitelezés megrendelése, majd a kész objektum átvétele és a munka kifizetése legyen.

Alapvetően meg kell javítani a munkák elosztását és mérlegük elkészítését. Az építő-szerelő vállalatoknak adott új megbízások szerződéseit a munkákat elosztó bizottságok csak akkor hagyhatják jóvá, ha a munka nem lépi túl a vállalat kapacitását és nem veszélyezteti a folyamatban levő beruházások maradéktalan kivitelezését a szerződésben rögzített határidőn belül. Ez megköveteli többek között a bankrendszer szerepének növelését. A bankok számára lehetővé kell tenni, hogy megköveteljék a beruházóktól és a kivitelező vállalatoktól a rendelkezésükre álló eszközök összpontosítását a folyamatban levő beruházásokra.

Az építőipar feladatainak teljesítése az eddiginél nagyobb mértékben függ majd a műszaki fejlesztéstől. Ez az építkezés nagyipari jellegének további fokozását, az előregyártott elemek egyre szélesebb körű alkalmazását és a munkák komplex gépesítését jelenti. Az általános építőiparban, különösen a lakóházépítésben és a mezőgazdasági építkezésben tovább kell növelni a nagyipari jellegű építkezési módszerek arányát. Különösen nagy figyelmet kell szentelni a befejező munkák gépesítésének.

A határidőre történő, zökkenőmentes építőanyag-ellátás a helyes kivitelezés döntő tényezője. Tekintettel arra, hogy jelenleg és a következő ötéves terv első éveiben még hiány lesz az alapvető építőanyagokból, különösen cementből és falazóanyagokból, 1969–1970-ben meg kell gyorsítani a Chełm II., a Kujawy és a Nowiny II. cementgyárak építését, továbbá a betonelemeket gyártó üzemek építését. Erre a célra a jelenlegi ötéves terv előirányzatain felül pótlólagos beruházási összegeket kell fordítani. 1970 után biztosítani kell az építőanyag-termelés olyan arányú növekedését, amely nemcsak a piaci szükségleteket, valamint az állami, tanácsi és szövetkezeti építő-szerelő vállalatok szükségleteit elégíti ki, hanem kellő operatív anyagtartalékok felhalmozását is lehetővé teszi.

Az építőiparban megfelelő tartalékot kell létesíteni csövekből, kábelekből, szerelvényekből és különféle berendezési kellékekből, ame-

lyeknek hiánya zűrzavart és fennakadásokat okoz az építkezéseken. Az évi tervekben minden alapvető építőanyagból meg kell szabni a tartalék minimális százalékarányát.

1969–1975-ben az építőanyag-ipar alapvető feladata lesz az építési idő jelentős megrövidítése, különösen azokon a beruházási területeken, amelyek közvetlenül kihatnak hazánk gyors gazdasági fejlődésére. Elsősorban a gépgyártásról, a vegyiparról, a könnyűiparról és a lakásépítkezésről van szó, de ezeken kívül az építőanyag-iparról is.

Tekintettel arra, hogy a gépipari és könnyűipari beruházások fő iránya a meglevő üzemek korszerűsítése, rekonstrukciója és bővítése lesz, az építőiparnak e feladatok hibátlan megvalósításához kell alkalmaznia kapacitását és munkaszervezését. Evégett már most ki kell dolgoznia az ilyen beruházások tervdokumentációjának elkészítésére vonatkozó új, egyszerűsített elveket, elő kell készítenie a szükséges eszközöket és felszerelést a kivitelező vállalatok számára, ki kell dolgoznia a kivitelezés szervezési és technológiai elveit stb.

Az építési idő megrövidítése mellett az építőipar rendkívül fontos feladata a kivitelezési költségek további csökkentése és a kivitelezési munkák minőségének javítása az ipari építkezések, az általános építkezések és a lakásépítkezés viszonylatában egyaránt.

AZ IPAR A MEZŐGAZDASÁGNAK

Mezőgazdaságunk további fejlődésének biztosítása érdekében több termelési eszközt kell szállítani a mezőgazdaságnak, elsősorban műtrágyát, traktorokat, mezőgazdasági gépeket és eszközöket. 1969–1970-ben iparunk 94 000 traktort fog gyártani. Jövőre indul meg az új típusú, 75 lóerős traktor gyártása.

Fedezni kell a mezőgazdaság szükségleteit traktorvontatású és lóvontatású mezőgazdasági gépek tekintetében, amelyekből mindmáig hiány mutatkozik. Importálni fogunk 75 és 100 lóerős lánctalpas traktorokat, szalagos rakodógépeket, precíziós és speciális vetőgépeket, aratógépeket, burgonyakombájnokat, lenbetakarító gépeket és más speciális gépeket.

A jelenlegi ötéves terv időszakában nagy programot valósítunk meg

a nitrogénműtrágya gyártása terén. Két nagy gyár kezdi meg nitrogénműtrágya termelését. Az egyik, amely még ebben az ötéves tervidőszakban eléri teljes termelőkapacitását, Puławyban, a másik, amelyet 1970-ben helyeznek üzembe, Włocławekben.

1975-ig növelni kell a termelést a tarnówi és kędzierzyni üzemekben, meg kell változtatni a nyersanyagbázist, át kell térni a földgázra mint alapanyagra.

A nitrogénműtrágya-termelést mind a jelenlegi, mind a következő ötéves terv idején kizárólag nagy koncentrációjú – 43–46 százalékos – műtrágyák gyártásával növeljük. A közeljövőben kezdi meg a termelést két új üzem, a gdański és a policei, amelyek koncentrált foszforos műtrágyákat és komplex – NP – műtrágyákat fognak előállítani.

A foszforos műtrágyák termelése jelenleg nem elégíti ki a mezőgazdaság szükségleteit. A hiányt import révén fedezzük, s ez a helyzet 1970-ig fennmarad. 1970 után a policei üzem bővítésével és a többi üzem termelésének további fejlesztésével növeljük majd a termelést. Káliműtrágyából import révén fedezzük a szükségletet, s importja 1975-ben körülbelül 50 százalékkal lesz nagyobb, mint 1970-ben. Kálit főleg a Szovjetunióból importálunk, az ott létesülő közös beruházások termeléséből.

A műtrágyaipar fejlesztése lehetővé teszi a műtrágyázás olyan mértékű növelését – tiszta hatóanyagban számítva –, hogy egy hektár szántóföldre 1970-ben 136 kilogramm, 1975-ben 190–200 kilogramm műtrágya jusson. A mezőgazdaság meszes műtrágyával való ellátása 1975-ig körülbelül 50 százalékkal fog növekedni.

Mind a jelenlegi, mind a következő ötéves tervidőszakban számottevően fejlesztjük a növényvédő szerek gyártását, úgyhogy termelésük teljes mértékben fedezni fogja a hazai szükségletet, s választékuk is bővülni fog.

AZ AGRÁRPOLITIKA FŐ IRÁNYELVEI ÉS A MEZŐGAZDASÁG FELADATAI 1975-IG

Elvtársak! Gazdaságunk dinamikus fejlődése és a lakosság – különösen a nem mezőgazdasági foglalkozású lakosság – lélekszámának gyors növekedése fokozza az ország élelmiszer-szükségletét.

A mezőgazdasági termelés növelése megköveteli minden hektár föld egyre belterjesebb művelését. A szántóföldek, függetlenül a tulajdonformától, az egész nemzet vagyonát képezik, s művelésük módját az államnak és a társadalomnak szigorúan ellenőriznie kell. A föld nem mezőgazdasági hasznosítását illetően takarékosan kell eljárni, mert az ilyen hasznosítás csökkenti az egy főre számított mezőgazdasági területet. Gazdasági és közigazgatási eszközökkel fokozni kell a jól termő földek védelmét a nem mezőgazdasági célú hasznosítással szemben.

A IX. központi bizottsági plénum után a mezőgazdaság termelési tartalékainak elemzése komoly aránytalanságokat tárt fel az egyes járások, falvak és gazdaságok fejlődésében. A termelési tartalékokat a gazdaságok minden csoportjában mielőbb ki kell használni. A tagosításról, a gazdaságukat az államnak átadó gazdák életjáradékáról és az elhanyagolt gazdaságok felvásárlásáról szóló törvényeknek minden hektár föld ésszerűbb hasznosítását kell szolgálniuk. A parasztgazdaságok struktúrájának megjavítását célzó program, amely a nadrágszíjparcellák fokozatos megszüntetésére törekszik, új lehetőségeket nyit a termelőerők fejlesztése és a termelés növelése előtt az egyéni gazdaságokban.

A tagosítási és birtokszabályozási munkáknak biztosítaniuk kell a nagytáblás művelést egyéni, szövetkezeti és állami gazdaságok keretében. E munkák során összefüggő, nagy táblákat kell kialakítani állami tartalékföldekből és azokból a gyatrán művelt földekből, amelyeket tulajdonosuk életjáradék fejében átad az államnak. Az ilyen földeket elsősorban állami gazdaságoknak kell művelésbe venniük. Az állami gazdaságoknak ezzel kapcsolatban biztosítani kell megfelelő beruházási eszközöket, továbbá jól képzett mezőgazdasági munkásokat és szakembereket.

Továbbra is fontos feladat a mezőgazdaság műszaki-termelési bázisának korszerűsítése. Elengedhetetlen, hogy a gazdák saját pénzből egyre több gazdasági épületet és lakást építsenek, s emellett az állam támogatni fogja a falvak közös beruházási vállalkozásait, különösen a gépesítés, a vízellátás és az útépítés terén.

Mivel tovább kell korszerűsíteni a mezőgazdaság anyagi-műszaki bázisát, s a falvaknak gépi szolgáltatások és különféle beruházások tekintetében mutatkozó igényei szüntelenül növekednek, indokolt to-

vábbra is fenntartani a Mezőgazdaság-fejlesztési Alapot, mint a parasztgazdaságok korszerűsítésének fontos eszközét. A Mezőgazdaságfejlesztési Alapra, az állami és a szövetkezeti beruházásokra támaszkodva tovább fejlődnek majd a mezőgazdaság társadalmasított termelőerői, növekedni fog befolyásuk a falu termelési kezdeményezéseire, s nagyobb lesz a mezőgazdaság hozzájárulása a népgazdasági tervek teljesítéséhez.

A MEZŐGAZDASÁG LEGFONTOSABB TERMELÉSI FELADATAI ÉS MEGVALÓSÍTÁSUK ESZKÖZEI

A növénytermesztés fő feladata az ország tartós önellátásának biztosítása a gabonatermelés növelése révén, továbbá az állattenyésztés fejlesztésének alapjául szolgáló takarmánytermelés számottevő növelése. A gabonakérdés megoldása egyszersmind lehetővé teszi, hogy fokozottabb mértékben segítsük takarmánnyal azokat a vidékeket, ahol túlsúlyban vannak a törpegazdaságok, melyeknek fő jövedelemforrása az állattenyésztés.

Folytatni kell a IX. központi bizottsági plénum határozatainak megvalósítását, hogy elérjük és a lehetőséghez képest túlteljesítsük a legfontosabb növények, különösen a kalászosok terméshozamának előirányzott növelését.

A kalászosok terméshozamának gyors növelése szempontjából különösen nagy jelentőségű a vetőmagellátás javítása. A hazai és a külföldi tudományos eredmények alapján el kell terjeszteni a nagy hozamú gabonafajtákat. Az utóbbi időkben folytatott tudományos kutatások és termelési kísérletek tanúskodása szerint nagy lehetőségek kínálkoznak a búza terméshozamának gyors növelésére. Ez idén a gdański, szczecini, wrocławi és lublini vajdaság számos gazdaságában 40–50 mázsánál nagyobb hektáronkénti hozamot értek el búzából, részint hazai, részint külföldi fajták alkalmazásával.

A gabona- és takarmánykérdés megoldásának fontos láncszeme a takarmánynövények hozamának gyorsabb növelése és a takarmánygazdálkodás korszerűsítése. A takarmánytermesztés legnagyobb tartalékai a rétek és a legelők. Ezen a téren gyakran súlyos hanyagsággal találkozunk, még a javított földeken is, ami csökkenti a föld javítását

szolgáló beruházások hatékonyságát. Továbbra is időszerű feladat a másodvetések bővítése és a takarmánysilózás elterjesztése.

A gabona- és takarmánytermelés gyors növelése az az alap, amely lehetővé teszi az állati termékek termelésének további növelését. Továbbra is előnyben kell részesíteni a vágómarha és a tej termelését. Bővíteni kell a korszerű technológián alapuló ipari sertéshizlalást. A jószágállomány növelése mellett gondoskodni kell az állatállomány fajnemesítéséről, javítani kell a takarmányozást és csökkenteni a takarmányfelhasználást.

Az egész mezőgazdasági termelés fejlesztésében, s mindenekelőtt a fő növényi termékek árutermelésében egyre nagyobb szerep jut az állami gazdaságoknak. Fő feladatuk a gabona, a vágómarha és a tej termelésének növelése. Tovább kell bővíteniük és javítaniuk a nemesített vetőburgonya termelését, valamint a tenyészállatok tenyésztését. Tovább kell fejleszteniük a zöldtakarmány- és burgonyaszárítást, hogy elérhessük az erőtakarmány-keverékek termelésének előirányzott növekedését.

Különösen nagy figyelmet kell fordítani a termelés növelésére és az eredmények javítására a gazdaságilag gyengébb állami gazdaságokban, amelyekben jelentős termelési tartalékok vannak kihasználatlanul.

A beruházásoknak az állami gazdaságokban gyorsabban kell növekedniük, mint az egész mezőgazdaságban. A mezőgazdasági és a mezőgazdasággal kapcsolatos beruházások tervezésében következetesen be kell tartani a területi és ágazati összehangolás elvét, különösen ami a műszaki és szolgáltató létesítményeket, raktárakat, feldolgozó üzemeket, a takarmány szárítására és keverésére szolgáló üzemeket, továbbá a kulturális és szociális létesítményeket és az iskolákat illeti. E téren a fő szerep a járási és községi népi tanácsokra vár.

TERMELÉSI SZOLGÁLTATÁSOK A MEZŐGAZDASÁG SZÁMÁRA

A mezőgazdaság belterjesítésével párhuzamosan növekszik a termelési, javítási, beruházási és kereskedelmi szolgáltatások jelentősége. Gyorsan nő az igény a mezőgazdasági munkák gépesítésével kapcsolatos szolgáltatásokra. Az ilyen szolgáltatások hiányos fejlesztése az

egyik oka annak, hogy lóállományunk túlságosan nagy. A szolgáltatások terén továbbra is túlnyomórészt a mezőgazdasági körökre vár a feladatok megoldása, amit az állami műszaki és javító létesítményekkel együttműködve biztosíthatnak.

A mezőgazdasági körök közös traktorállománya jelenleg körülbelül 70 000 darab. A traktorokat egyre jobban kihasználják a mezőgazdasági munkákban. Továbbra is megfigyelhető azonban a mezőgazdasági gépek túlságos szétszórtsága. Sok vidéken javarészt nem mezőgazdasági munkákra használják a traktorokat. A tapasztalat azt bizonyítja, hogy célszerű lesz a mezőgazdasági gépek további összpontosítása azokon a vidékeken, ahol különösen nagy igény mutatkozik a szolgáltatásukra, s ahol elősegítik a mezőgazdasági termelés fejlődését. Tovább kell fejleszteni a körök közös gépállomásait, amelyek jelenleg a mezőgazdasági körök traktorainak mintegy 30 százalékát üzemeltetik. A mezőgazdasági körök gépellátásának növelése megköveteli a traktorok és mezőgazdasági gépek javításának jobb megszervezését, a gépállomások és kirendeltségeik szolgáltatásainak olcsóbbá tételét.

Egyre nagyobb feladatok várnak a falusi szövetkezetekre a termelési, kereskedelmi, pénzügyi és szállítási szolgáltatások terén.

E tevékenység fő irányai a következők:

– a mezőgazdasági termékek felvásárlásának határidőre történő, gördülékeny megszervezése;

– a növényi és állati termékek szerződéses termelésének bővítése és megjavítása;

– a mezőgazdasági szállítások, javító és építő szolgáltatások fejlesztése; a mezőgazdasági gépek karbantartásának és javításának biztosítása;

– a hiteltevékenység megjavítása és a készpénz nélküli forgalom bevezetése.

A szövetkezetek akkor láthatják el a mezőgazdasági szolgáltatások terén növekvő feladataikat, ha kiépítik raktárbázisukat, javítják műszaki ellátottságukat és tökéletesítik a munkaszervezést. Az ellátási és értékesítési szövetkezeteknek beruházási eszközeiket mindenekelőtt a gabonatárolók, műtrágya, növényvédőszerek és építőanyagok tárolását szolgáló létesítmények és gépszínek korszerűsítésére és bővítésére kell fordítaniuk.

A mezőgazdaság egyre jobb ellátása korszerű termelési eszközökkel megköveteli a mezőgazdasági dolgozók szakképzettségének gyors növelését. A falusi mezőgazdasági köröknek, az állami gazdaságok szakszervezeteinek és az agronómiai szolgálatnak egyik fő feladata a mezőgazdasági kultúra fejlesztése, a mezőgazdasági ismeretek és a haladó agrotechnikai módszerek terjesztése, a fiatalok felkészítése a mezőgazdasági munkára.

Annak érdekében, hogy a mezőgazdasági munkára készülő fiatalok egytől egyig szakképzettséget szerezhessenek, gyorsan bővíteni kell az alapfokú mezőgazdasági iskolák hálózatát és emelni kell a mezőgazdasági továbbképző iskolák színvonalát.

A mezőgazdasági iskoláktól távol eső falvak „idősebb" fiataljai számára lehetővé kell tenni, hogy mezőgazdasági továbbképző csoportokban szerezzenek mezőgazdasági szakképesítést. Nagy szerep vár ebben a Falusi Ifjúsági Szövetségre.

A nappali és levelező mezőgazdasági technikumok meglevő és fokozatosan kiépülő hálózata 1969 és 1975 között mintegy 100 000 hallgatónak biztosít különféle mezőgazdasági szakképzettséget. A mezőgazdasági főiskolák végzett növendékeinek száma ez idő alatt mintegy 27 000 lesz. Az új mezőgazdasági szakembereket arra kell felhasználni, hogy biztosítsuk az állami gazdaságok teljes szakemberellátottságát, továbbá a községi agronómusi szolgálat és a mezőgazdasági szolgáltatásokat nyújtó létesítmények szakember-ellátását.

Az eddiginél jóval nagyobb szerepet kell betöltenie a mezőgazdaság további fejlesztésében a tudománynak. A mezőgazdasági tudomány és technika gyors fejlődése megköveteli a műszaki káderek munkájának állandó javítását. Tevékenységüknek arra kell összpontosulnia, hogy közvetlen irányítással és gyakorlati tanácsokkal elősegítsék a gazdaságok termelési tartalékainak kihasználását.

Agrárpolitikánkban egyre nagyobb jelentőséget nyer az élelmiszeripar termelőkapacitásának gyors növelése.

1971–1975-ben az élelmiszeripari beruházások növelése révén meg kell szüntetni a jelenlegi kapacitáshiányt és biztosítani kell a nyersanyagok teljes feldolgozását, a lakosság szükségleteinek jobb kielégítését és az export növelését.

A mezőgazdasági nyersanyagok, különösen az állati termékek, zöldségfélék és gyümölcsök fogyasztásának növelése, valamint a halászat számottevő fejlesztése megköveteli a raktárak és hűtőházak további bővítését. A különféle ágazati hűtőházak mellett technológiai és üzemi hűtőházakat is kell létesíteni a húst, tejet, baromfit, tojást, gyümölcsöt, zöldségféléket és halat feldolgozó iparban. Szükséges a termelőkapacitás bővítése a sütőiparban, a hentesiparban és az üdítő italok gyártásában is.

Az élelmiszer-gazdálkodás további javítása érdekében szorosabb kapcsolatot kell létesíteni a mezőgazdaság és az élelmiszeripar között, jobban kell összehangolni a beruházásokat, s a mezőgazdasági termelőbázis közelében kell elhelyezni a mezőgazdasági nyersanyagok feldolgozásával foglalkozó üzemeket.

FELADATAINK A KÖZLEKEDÉS, A HAJÓZÁS ÉS A HÍRKÖZLÉS FEJLESZTÉSE TERÉN

A népgazdaság 1971–1975. évi fejlődése megköveteli a közlekedés és hírközlés minden ágának gyorsabb fejlesztését és korszerűsítését. A jelenlegi ötéves terv megvalósítása során támadt vasúti szállítási nehézségeket – amelyeknek oka többek között a megnövekedett szállítási szükséglet és a megfelelő vasúti szállítási tartalékkapacitás hiánya volt – a következő években újabb teherkocsik beállítása és a szállítás megjavítása révén fokozatosan meg kell szüntetni. A szállítások általános növelésének keretében az átlagosnál nagyobb mértékben kell növelni a gépkocsi, a csővezeték és a folyami hajózás útján történő

szállítást. A szállítási struktúra korszerűsítése megnöveli a gépkocsifuvarozás részesedését az áruszállításban.

1975-ig valamennyi fővasútvonalunkat villamosítani kell. A vasúti közlekedés korszerűsítése terén a fő hangsúlyt a dieselesítésre kell helyezni. A korszerű vontatási módok további bővítése révén meg kell javítani a vasút munkáját, s növelni kell a villamos- és dieselvontatás részesedését.

Elengedhetetlen lesz a vasúti állomások és csomópontok számottevő bővítése és korszerűsítése, a rendező- és rakodómunka összpontosítása érdekében. A vasutak műszaki helyzetének javítása érdekében a következő ötéves tervidőszakban nagyobb arányokban kell folytatni a sínek, talpfák és töltések folyamatos cseréjét. Nagy teljesítményű gépek és gépi berendezések segítségével biztosítani kell a pályafenntartási munkák gépesítésének jelentős fokozását. A vasutasok fontos feladata a rakodási munkák jobb megszervezése, a gépesített rakodás bővítése, és az ehhez szükséges berendezések fejlesztése.

A gépkocsifuvarozás előirányzott nagyarányú növekedése megköveteli, hogy 1971–1975-ben tovább összpontosítsuk és növeljük a teherautóparkot, s különösen nagy raksúlyú és speciális tehergépkocsik beállításával korszerűsítsük a gépkocsipark struktúráját. Sokkal több pótkocsit kell forgalomba állítani.

Az útépítés terén fontos feladat, hogy a főútvonalakat alkalmassá tegyük a nehéz tehergépkocsik fokozódó forgalmának elviselésére.

A tengeri szállítás, különösen a lengyel külkereskedelmi forgalom gyors ütemű növekedése kereskedelmi flottánk számottevő további fejlesztését követeli. A tonnatartalom általános fejlesztésén belül gyors személyszállító hajók és tömegáru szállítására alkalmas, nagy tonnatartalmú hajók beállítását kell biztosítani.

Tovább kell fejleszteni hajójavító üzemeinket, a meglevő üzemek korszerűsítése és az új üzem első építési szakaszának befejezése révén. A hajójavító üzemek kapacitásának fejlesztése révén ki kell elégíteni a hazai hajójavítási szükségleteket és jelentősen növelni kell a hajójavítási szolgáltatások exportját.

A tengeri kikötők egyre több rakodási munkája szükségessé teszi, hogy korszerű, speciális bázisokat létesítsünk, különösen szén, kén

és folyékony üzemanyag rakodásához. Ezeket a bázisokat alkalmassá kell tenni nagy tonnatartalmú hajók gyors ki- és berakodására. Korszerűsíteni kell a meglevő raktárakat, új raktárakat kell építeni és tovább kell gépesíteni a kikötői rakodómunkákat.

A FOGLALKOZTATÁS

A foglalkoztatottak szakképzettségének színvonala nagymértékben javul. A felsőiskolai végzettséggel rendelkező dolgozók száma mintegy 180 000-rel nő, s ily módon 1975-ben mintegy 670 000 lesz. A szakközépiskolát végzett dolgozók száma az 1970. évi 1 360 000-ről 1975-ig 1 870 000-re fog növekedni. A szakmunkásszükségletet 90 százalékban szakközépiskolát végzettekből fogjuk fedezni.

Ahhoz, hogy a következő ötéves terv időszakában fokozatosan megvalósíthassuk gazdaságunk teljes ellátását szakképzett káderekkel, az oktatásügy terén már most megfelelő szervező munkára van szükség. A fiatalok iskolai felvételét a népgazdaság igényeinek megfelelően kell rendezni.

A foglalkoztatás növelésének, különösen ami a szakképzett káderek foglalkoztatásának növelését illeti, főként azokra a területekre kell összpontosulnia, amelyek döntőek a népgazdaság fejlesztése szempontjából. Az 1975-ben munkába lépők mintegy kétharmadát a termelés – az ipar, építőipar, közlekedés, mezőgazdaság, erdőgazdaság és áruforgalom –, egyharmadát pedig a tág értelemben vett szolgáltatás területén kell alkalmazni.

Javítani kell az üzemek belső foglalkoztatási struktúráját. Korlátozni kell az irodai dolgozók, valamint a kisegítő munkákat végző dolgozók létszámnövelésének ütemét. Ezt a jobb munkaszervezés, a kisegítő és javító munkák szakosítása, valamint az irodai munkák gépesítése teszi lehetővé. A műszaki káderekre az eddiginél nagyobb mértékben kell az ipari munkát segítő tudományos-műszaki létesítményeknél foglalkoztatni.

Tekintettel az először munkába álló fiatalok nagy százalékarányára, a szakiskolák profilját mind helyi, mind iparági viszonylatban a lehető legjobban össze kell hangolni a népgazdaság szükségleteivel.

Nagy jelentőségű feladat, hogy az újonnan épülő üzemekben az átadás idejére megfelelően képzett kollektíva kezdhesse meg a munkát. Nagy ipari objektumok építésének elhatározása esetén minden alkalommal alapos tervet kell kidolgozni arra, hogy miképpen biztosítsanak az új üzem számára megfelelő munkáslétszámot, hogyan képezzenek dolgozókat az illető terület szakiskoláiban vagy egyes üzemekben. Szükség esetén az új ipari üzem beindítása előtt a helyszínen megfelelő szakiskolákat kell létesíteni, amelyek gondoskodnak az üzem számára szakmunkásokról, sőt, esetleg fiatal technikusokról is.

A LAKOSSÁG ÉLETSZÍNVONALÁNAK EMELÉSE

A jelenlegi ötéves terv megvalósítása során eddig elért eredmények és a hátralevő két évre vonatkozó előirányzatok a lakosság fogyasztásának, reáljövedelmének és átlagos reálbérének növelése terén lehetővé teszik a kitűzött feladatok teljesítését, sőt túlteljesítését.

A következő ötéves terv előirányzatai szerint a béralap 34–35 százalékkal fog emelkedni. Következetesen tovább kell folytatni a dolgozók jövedelmének differenciálását az egyéni teljesítménytől, a szakképzettség színvonalától és a felelősség fokától függően. Ugyanakkor határozottan szembe kell szállni a kereseti skála minden indokolatlan széthúzásával és a dolgozók közt felosztásra kerülő alapok igazságtalan elosztásával. A parasztok mezőgazdasági tevékenységből származó és fogyasztásra fordított átlagos reáljövedelmének növekedése nagyjából egyenlő lesz az átlagos reálbérek növekedésével. Ez azt jelenti, hogy népi államunk továbbra is következetesen megvalósítja a városi és falusi életszínvonal egyenletes emelésének elvét.

A jövedelem tervezett növelésének megvalósítása azt jelenti majd, hogy tovább bővül a kereslet és további változások mennek végbe a lakosság anyagi igényeinek struktúrájában. Ezért pártunkat a fogyasztás további növelésének politikájában a következő irányelvek fogják vezérelni:

– biztosítani kell a lakosság növekvő szükségletének kielégítését értékes mezőgazdasági termékekből;

– jelentősen kell növelni a fogyasztási cikkek – az úgynevezett B

csoport – termelésének növekedését a termelési eszközök – az úgynevezett A csoport – termelésének növekedéséhez képest;

– az iparcikkek arányának növelésével meg kell javítani a fogyasztás struktúráját.

A fogyasztási struktúra változásait egyre nagyobb mértékben befolyásolja majd a foglalkoztatás növekedése, amely jelentősen megelőzi a lakosság lélekszámának növekedését, továbbá a 20–29 éves korcsoport, tehát az önálló életet kezdő korosztály létszámának rendkívül nagyarányú növekedése. E tényezők nyomán nagymértékben megnő a ruházati cikkek, a cipők és más iparcikkek iránti kereslet, továbbá a lakásszükséglet, a bútorok és különféle szolgáltatások iránti igény. Az ilyen irányú szükségletek kielégítése érdekében a beruházási eszközök jelentős részét át kell irányítanunk a piac szükségleteire dolgozó iparágakba. Ez annál is fontosabb, mert számos ilyen iparág már szinte semmilyen tartalékkapacitással nem rendelkezik, technikai bázisuk pedig gyakran elavult.

Az élelmiszerellátás terén az utóbbi években lényegében sikerült elérnünk a kereslet és a kínálat egyensúlyát. További javulást főleg a hússal, hentesáruval, zsiradékokkal és tejtermékekkel való ellátás hozhat. Ezekre a termékekre összpontosul ugyanis a jövedelem emelkedéséből adódó megnövekedett kereslet, különösen a közepes és az átlagosnál kisebb kereseti kategóriákban.

A jelenlegi ötéves terv megvalósításának eddigi menete azt mutatta, hogy a piacon bizonyos feszültségek jelentkeznek, mert egyes árucikkekből nem növekszik elég gyorsan az ellátás. 1971–1975-ben komoly haladást kell elérni az ilyen természetű hiányosságok felszámolása terén. Különösen vonatkozik ez a könnyűipar, a gépgyártás, a vas- és fémipar, az elektrotechnikai ipar, a vegyipar és a bútoripar termékeire.

Fontos feladat áll a járműipar előtt. Nagymértékben növelnie kell a tehergépkocsik és autóbuszok gyártását, de emellett sokkal több személygépkocsit kell gyártania. 1969–1970-ben összesen mintegy 70 000 személygépkocsit gyártunk, s ebből mintegy 22 000 lengyel Fiat–125–P gépkocsit. A következő ötéves terv idején összesen 350 000 gépkocsit fogunk gyártani, s ebből 300 000 lesz a lengyel Fiat. A járműiparnak biztosítania kell a pótalkatrészek olyan méretű gyártását

is, amely fedezi a gépkocsiállomány üzemeltetésével kapcsolatos szükségleteket. Fejleszteni kell a műszaki és javító szolgáltatásokat is. A motorkerékpárok, robogók és kerékpárok gyártásának teljesen fedeznie kell a piaci szükségleteket.

Az életszínvonal emelkedésének fontos és egyre lényegesebb tényezője a szolgáltatások fejlesztése. Ez a terület nálunk sok esetben még elmarad a követelményektől. Különösen nagy figyelmet kell fordítani azoknak a szolgáltatásoknak fejlesztésére, amelyek tekintetében a legnagyobb igény mutatkozik. Gondolok itt különösen a tartós fogyasztási cikkek javítására, a mosodai, továbbá a lakásfenntartási és a javító szolgáltatásokra. A járműjavító üzemek, szolgáltató állomások és motelek hálózatának erőteljes fejlesztésével meg kell gyorsítani a gépjármű-közlekedéssel kapcsolatos szolgáltatások fejlődését.

A lakosság életszínvonalának emelésében fontos feladatok várnak a szövetkezetekre. Elsősorban a lakosság számára végzett szolgáltatásokkal és fogyasztási cikkek termelésének bővítésével kell foglalkozniuk. Tevékenységüknek olyan árufajták előállítására kell irányulnia, amelyeknek termelése a kis- és középüzemek tipikus feladata.

A kisipar fejlesztésének fő feladata a lakosságnak végzett szolgáltatások bővítése és fejlesztése különösen falun és a kisvárosokban, mindenekelőtt gépek és mezőgazdasági eszközök javítása, gazdasági objektumok építése és karbantartása, háztartási gépek javítása stb. terén. Korlátozni kell azt a tendenciát, hogy a kisipar a kooperációs együttműködés, valamint az ellátási és beruházási tevékenység terén egyre nagyobb forgalmat bonyolít le az állami szektorral. A kisipari ellátási és értékesítési szövetkezetek tevékenységének döntő szerepet kell játszania a kisipari forgalom struktúrájának alakításában, a kisipari tevékenység irányainak olyan meghatározásában, amely megfelel a népgazdaság szükségleteinek.

A lakásépítkezés és a közművesítés fejlődése a lakosság emelkedő életszínvonalának fontos tényezője. Az V. pártkongresszus tézisei meghatározzák a lakásépítkezés méreteinek alsó határát. A feladat teljesítése megköveteli, hogy jelentős beruházási eszközöket fordítsunk az építővállalatok műszaki felszerelésére, az építőanyagipar és a szerelőipar fejlesztésére.

Mindeme feladatok megvalósítása azt jelenti majd, hogy a tényleges

lakásépítkezési program, lakószobákban számítva, mintegy 28 százalékkal meghaladja a jelenlegi ötéves terv előirányzatát. Tekintettel arra, hogy a lakások átlagos alapterületének növelését is előirányoztuk, ez az alapterületben számított lakásépítés 31 százalékos növekedését jelenti. A program szerint az ezer lakosra eső új lakások száma az 1967. évi körülbelül 5,8-ról 1975-ig mintegy 8-ra fog emelkedni. Ez a program azonban csak akkor valósulhat meg, ha a lakásépítkezésben elterjed a nagyipari jellegű építési és szerelési módszereken alapuló korszerű technológia, amely biztosítja a munkaigényesség és az önköltség csökkenését.

A lakásépítkezés nagyarányú növelése ellenére nem tudunk 1975-ig minden lakásigényt kielégíteni. Faluhelyen és a kisvárosokban a lakásszükséglet kielégítésének fő formájául az egyéni építkezésnek kell szolgálnia.

A lakásviszonyok javításának fő formája a szövetkezeti lakásépítés lesz. A szövetkezeti lakásépítési hálózatnak minden városra ki kell terjednie. A lakásépítési szövetkezeteknek – amellett, hogy lakást biztosítanak azok számára, akiket a népi tanácsok és az üzemek javasolnak – 1975-ig lakást kell biztosítaniuk az 1970 végéig belépett valamennyi tag számára, továbbá mindazon igénylők számára, akiknek lakáshelyzete különösen nehéz.

A közművesítés terén 1969–1970-ben mindenekelőtt a városi területek közművesítésével kell foglalkozni, hogy biztosítsuk a jövő építkezési feladatainak teljes megvalósítását.

Sürgős feladat az üzemi étkeztetés továbbfejlesztése, hogy a dolgozók optimális körülmények között vehessék igénybe ezt az ésszerű étkezési lehetőséget. Az üzemek vezetőségének nagyobb gondot kell fordítania étkezők és büfék létesítésére, s megfelelő munkakörülményeik biztosítására. Szükséges és társadalmilag indokolt az üdülőhálózat bővítése. Emellett azonban a jelenlegi turisztikai, üdülési és sportlétesítményekre támaszkodva jobban ki kell használni az üdültetési lehetőségeket.

Az egészségügyi ellátás terén továbbra is biztosítani kell az ipari egészségügyi létesítmények fejlesztésének feltétlen elsőségét. Meg kell javítani az egész munkásság, de különösen az egészségre ártalmas körülmények között dolgozók orvosi ellátását. Ehhez növelni kell az

ipari egészségügyi intézményeknél dolgozó orvosok számát, korszerű orvosi eszközökkel és készülékekkel kell felszerelni ezeket a létesítményeket.

Az egészségvédelem fejlesztése szükségessé teszi a rendelőintézetek hálózatának további bővítését, valamint a rendelőintézetek és a kórházak hatékonyabb kapcsolatát. Az egészségvédelem megjavítása érdekében több orvost kell a falusi és kisvárosi egészségházakba és rendelőintézetekbe helyezni.

A dolgozók jogosan bírálják a munkaruhával, védőöltözékkel és munkavédelmi eszközökkel való ellátás helyzetét és minőségét. A legésszerűbb megoldás az lesz, ha a szóban forgó cikkek gyártását az egyes gazdasági tárcák felügyelete alatt álló szakosított kulcsiparági üzemekre bízzuk, s ezeket az üzemeket megfelelően ellátjuk nyersanyaggal. Alaposan meg kell javítani a szóban forgó cikkekkel az üzemeken belüli gazdálkodást is.

1969–1970-ben egységesíteni fogjuk a fizikai és szellemi dolgozók fizetéses szabadságát. Mintegy 3,2 millió olyan munkás fizetéses szabadsága lesz hosszabb, akinek még nincs tízéves munkaviszonya. A szabadság megállapításánál a munkaviszonyhoz a szakma tanulásának idejét is hozzászámítják. A szabadság megállapításának új elve alapján a munkások és az értelmiségi dolgozók egyenlő szabadságra jogosultak. A kongresszusi tézisekben szereplő változat úgy hangzott, hogy az új elv csak azokra az értelmiségi dolgozókra vonatkozik, akik a hatálybalépése után kezdik meg a munkát, a többi értelmiségi dolgozó viszont továbbra is egyhónapos fizetéses szabadságra lesz jogosult, függetlenül attól, hogy hány éves munkaviszonya van. A kongresszus előtti vita alapján ezt a kérdést felül kell vizsgálni.

A fizikai és az értelmiségi dolgozók megkülönböztetése a fizetéses szabadság, a szociális juttatások és általában a munkajog terén politikai és társadalmi anakronizmus. A dolgozók törvényes jogait és kötelességeit egységesíteni kell, tekintet nélkül a munka jellegére. A fizikai és értelmiségi dolgozókra való felosztás sok szocialista és kapitalista országban megszűnőben van, ahol pedig még fennáll, ott lépéseket tesznek a felszámolására.

Az értelmiségi és fizikai dolgozók alapvető munkavállalói jogainak

és a belőlük következő szociális juttatásoknak egységesítése csak a kifizetések együttes összege alapján történhet, amelyet a dolgozók két csoportja jelenleg kap. Lehetetlen ugyanis az állami szektor valamennyi dolgozójának ugyanazokat a juttatásokat adni, amelyeket jelenleg az értelmiségiek csoportjába sorolt dolgozók élveznek. Nem valósítható meg a szociális juttatások egységesítése fokozatos nivellálás útján, tehát oly módon sem, hogy az új, egységes normákat csak az újonnan munkába álló dolgozókkal kapcsolatban érvényesítik. A nivellálás folyamata a fizetéses szabadságoknál tíz évig tartana, a táppénzeknél és az értelmiségi dolgozók egyéb eddigi jogosultságainál pedig több évtizedre húzódna el. Tehát a fokozatos nivellálás elgondolása gyakorlati okokból sem fogadható el.

A dolgozók jogainak egységesítésével kapcsolatban ma nem terjesztünk elő részletes tervet. Kidolgozása fáradságos munkát, sok számítást és alapos elemzést igényel. Általános elvként mégis kitűzzük a dolgozók jogainak egységesítését. Ez azonban nem azt jelenti, hogy például a pedagógusok vagy a tudományos dolgozók jogainak minden szempontból azonosaknak kell lenniük az állami közigazgatás vagy az ipar dolgozóinak jogaival. Indokolt esetekben lehetséges és szükséges bizonyos megkülönböztetés az egyes foglalkozási csoportok között. A munkavállalók egységes jogainak elve azt jelenti, hogy az egyes népgazdasági ágakon és az egyes iparágakon belül valamennyi dolgozó jogai egyenlőek. A különbségek a munkában töltött évek számától adódhatnak. Helyesnek tűnik például, hogy az új táppénznormákat éppúgy kapcsolatba hozzuk a letöltött munkaviszonnyal, mint a fizetéses szabadságot.

Az új munkatörvénykönyv kidolgozásához és a bevezetéséhez szükséges feltételek megteremtéséhez az egész szocialista szektorban öt évig terjedő időszak kell. A kongresszus előtti vitában általánosan felmerült igény megvalósítását a fizetéses szabadság egységesítésével kezdjük. A kongresszusi téziseknek megfelelően a fizetéses szabadság új normáit 1969-től számítva két éven belül be kell vezetni.

A következő feladat a munkavállalók egyéb jogainak egységesítése, a fizikai és az értelmiségi dolgozók közötti megkülönböztetés teljes eltörlése lesz. Ennek fokozatos megvalósítására 1970 után kerül majd sor.

A következő ötéves terv időszakában meg kell kezdeni a munkaidő csökkentését is. A munkaidő normáit a népgazdasági érdekek figyelembevételével kell megállapítani.

A jelenlegi általánosan kötelező munkaidő a nyolcórás munkanap és 46 órás munkahét. Ebben azonban benne van az ebédszünet. Jelenleg már 1,3 millió dolgozó élvez rövidebb munkaidőt. A vegyipar számos ágában, egyes vas- és színesfémkohászati, valamint fémipari munkahelyeken, az egészségre ártalmas és különösen nehéz munkáknál a napi munkaidő hat óra, számos nyomdaipari munkahelyen pedig hét óra. A három műszakos üzemekben, számos vas-, acél- és színesfémkohászati részlegnél, továbbá sok cementgyárban és préseltlemezgyárban bevezették a négy brigádos munkarendet, összesen mintegy 57 000 dolgozó számára. Ennek bevezetése előtt a kohászati aggregátoknál dolgozó munkások átlagos havi munkaideje 230 óra volt, most pedig 184 óra. 1967-ben 171 000 dolgozó – főleg textilipari munkásnő – számára megszüntették a szombati harmadik műszakot, ami a munkaidőt heti 44 órára csökkentette.

A munkaidő-csökkentés eddigi gyakorlatának alapelve az volt, hogy a munkaidőt a termelési tervfeladatok teljesítése és a dolgozók keresetének legalább a korábbi színvonalon tartása mellett csökkentették. Ezt az egyedül helyes elvet a jövőben is következetesen be kell tartani.

A következő két évben befejezzük a munkaidő csökkentését az egészségre ártalmas és a nehéz körülmények között dolgozók számára. A négy brigádos munkarend valamennyi három műszakos üzemben alkalmazásra kerül.

A következő ötéves terv időszakában, vagyis 1971–1975-ben, az a feladat áll előttünk, hogy az egész népgazdaságban csökkentsük a törvényes munkahetet. Ehhez azonban az szükséges, hogy az üzemeken belül jelentősen javuljon a munkaszervezés és megszűnjön az indokolatlan túlórázás. A munkaidő csökkentését fokozatosan vezetjük be. Az illetékes állami szervek a munkásönkormányzattal és a szakszervezetekkel szorosan együttműködve már a legközelebbi jövőben megkezdik a szükséges előkészítő munkát avégett, hogy a munkaidő rövidítését a munkaszervezés nélkülözhetetlen javításával és a termelékenység növelésével párhuzamosan hajthassuk végre. Számos felmérés és kísérlet szükséges ahhoz, hogy minden iparág számára kiválaszt-

hassuk a munkaidő csökkentésének lehető legjobb formáját és módszereit, s elvégezhessük a gazdasági számításokat.

A munkaidő csökkentésének nem szabad fékeznie a termelés növekedésének ütemét, nem szabad lassítania a nemzeti jövedelem növekedését, hanem ellenkezőleg, elő kell mozdítania a népgazdaság további fejlődését.

A program, amelyet a következő évekre a munkaidő csökkentése, a fizetéses szabadság növelése, az egészségvédelmi és munkakörülmények javítása, az üdültetés és a szociális létesítmények fejlesztése terén kitűztünk, a legsürgősebb társadalmi szükségleteket és gazdaságunk reális lehetőségeit egyaránt figyelembe veszi.

III. AZ ORSZÁG TÁRSADALMI ÉS POLITIKAI VISZONYAI

Elvtársak! Hazánk sokoldalú szocialista fejlődése a IV. kongresszus ideje óta kiéleződött osztályharc közepette megy végbe.

A jobboldali erők és a velük együttműködő revizionista csoportok megpróbáltak ideológiai zavart kelteni és politikai bizonytalanságot előidézni társadalmunkban. Olyan akciókat indítottak, amelyek nyugtalanság szítására és a szocialista társadalmi rend megrendítésére irányultak.

A politikai összeütközés a szocialistaellenes erőkkel legélesebben a márciusi eseményekben jutott kifejezésre, amelyek a varsói irodalmi körökből indultak ki, majd áttevődtek az ország egyetemista köreire.

A tüntetéseknek, amelyeket bizonyos egyetemista körök szerveztek, a munkásosztály vetett gátat. A munkások országszerte határozottan a párt politikája mellé álltak, s velük együtt tiltakozott a rendzavarások ellen a lengyel falu. Tiltakozó határozatokat hozott számos társadalmi szervezet. Tiltakoztak a szakszervezetek, az újságírók, a mérnökök, a technikusok és más értelmiségi dolgozók szövetségei.

A márciusi események ismét ékesszólóan bizonyították, hogy a munkásosztály vezető szerepet tölt be népünk körében, az ország döntő politikai ereje, a népi hatalom legfőbb bástyája.

A szocialista rendszer ellenségei jól tudják, hogy a szocializmus olyan mélyen meggyökerezett a dolgozó tömegek tudatában, hogy a

nyílt fellépés a szocializmus társadalmi és gazdasági alapjai ellen a siker semmiféle esélyével sem kecsegtet. Olyan osztályok sincsenek ma már hazánkban, amelyek nyíltan szocialistaellenes program kialakításának szilárd társadalmi bázisául szolgálhatnának. Ilyen programmal nem állhatnak elő a szocialistaellenes elemek, a társadalmi reakció erői. Ezért gondosan titkolják tevékenységük valódi értelmét, s politikai céljaikat „a szocializmus megjavításának" vagy a „demokratikus szocializmusnak" jelszavával álcázzák. Ezeknek a szocialistaellenes és reakciós erőknek fő szövetségese lett a revizionizmus.

A revizionizmus azoknak az elméleti fogalmaknak és a belőlük származó gyakorlati politikai akcióknak összessége, amelyek ellentétben állnak a marxizmus–leninizmus alapelveivel, gyengítik és lefegyverzik a munkásosztályt és pártját a reakció ellen, a szocializmus belső és külső ellenségei ellen vívott harcban. A revizionizmus elméleti koncepcióinak és politikai gyakorlatának alapja a burzsoá ideológia. Tézisei rendszerint ismétlései a nyugati szociáldemokrata pártok téziseinek, adaptációi a kapitalista rendszer bizonyos szocialistaellenes vonásainak, amelyeket a revizionisták be szeretnének oltani a szocializmusba.

A revizionizmust segítik a régi burzsoá gondolkodásmódnak és a társadalmi érdekek régi, burzsoá felfogásának maradványai a lakosság bizonyos köreiben, amelyek főleg a hazánkban valaha nagy létszámú kispolgárságból kerülnek ki. Bár a szocialista átalakulás felszámolta hazánkban az antagonisztikus társadalmi osztályokat, a társadalmi tudatban még nem győztük le végleg a történelmi múlt, a két háború közötti burzsoá-földesúri Lengyelország, sőt, a még korábbi, a felosztott Lengyelország örökségét. Ez az örökség még mindig befolyásolja a lakosság egy részének magatartását, különösen az értelmiség bizonyos köreit, amelyeknek gondolkodásmódja még mindig nem mentes a dolgozó tömegektől való idegenkedés hagyományos érzésétől. Ezt az örökséget tükrözik bizonyos körökben a nacionalista csökevények, a nyugatimádat, a polgári életforma iránti rajongás, az önzés és kapzsiság, a könnyű élet hajhászása a társadalom rovására, az államhatalom anarchista felfogása, a társadalmi és állami fegyelem hiánya.

A revizionizmusnak ez a táptalaja szüntelenül újjászületik a kapita-

lista rendszer nyomására, amely minden eszközzel támogatja a belső szocialistaellenes erőket. Ezért a revizionizmus és más szocialistaellenes erők leküzdése továbbra is pártunk egyik fő feladata. Ez a harc azt követeli tőlünk, hogy a párt tagjait a marxizmus–leninizmushoz való hűség szellemében neveljük, s szüntelenül azon fáradozzunk, hogy az egész társadalomban meggyökereztessük a szocialista öntudatot, a hazaszeretetet és az internacionalizmust.

A SZOCIALISTA DEMOKRÁCIA FEJLŐDÉSE

Államunk megvalósítja a szocialista demokrácia elveit. A szocialista demokrácia alapja az államhatalomnak a munkásosztály vezette dolgozó tömegek általi gyakorlása, a termelési eszközök társadalmasítása és a tervgazdálkodás. A népi hatalom és a termelési eszközök társadalmi tulajdona megszünteti a kizsákmányolás lehetőségét.

A nép képviselőinek hatalmi szerveit, vagyis a szejmet és a népi tanácsokat általános választásokon választják. A dolgozók nálunk nemcsak eldöntik az országos és területi államhatalmi szervek összetételét, hanem közvetlenül részt is vesznek a tevékenységükben, befolyásolják a politikájukat.

A szocializmus azzal, hogy biztosítja a dolgozó tömegek közvetlen részvételét a gazdaság irányításában és ellenőrzésében, a demokrácia új formáját teremtette meg. A demokráciának ez az új formája a termelők demokráciája, elsősorban munkásdemokrácia, amelyet az üzemekben a munkásönkormányzat valósít meg. A munkásönkormányzat kiterjedt jogkörrel rendelkezik, hogy részt vehessen az üzem irányításában, s ellenőrizhesse a vállalatvezetés munkáját. Faluhelyen a termelők demokráciájának formája a paraszti önkormányzat – a mezőgazdasági körök és a széleskörűen kiépült falusi szövetkezetek.

A burzsoá politikai rendszerek – a szocialista demokráciával ellentétben – a szavazólappal olyan társadalmi rendet lepleznek, amelyben a nagytőke uralkodik és kizsákmányolja a lakosságot. Ez azért van így, mert az élet legfontosabb területe – a gazdaság – a tőke birtokában van, s a gazdasági élet irányítását, a nemzeti jövedelem felosztását – ha formailag nem is, ténylegesen mindenesetre – kivonták a társada-

lom befolyása alól. A közvélemény alakításának döntő eszközei a burzsoázia kezében vannak.

Ha a polgári demokrácia körülményei között alkalmazott eszközök csütörtököt mondanak, akkor a burzsoázia a nyílt erőszak és terror eszközeihez, katonai államcsínyekhez és véres diktatúrákhoz folyamodik. A polgári demokrácia mindig a burzsoázia diktatúrája a társadalom többsége fölött. A gazdasági uralom biztosítja a burzsoázia számára a politikai uralmat és az uralkodó helyzetet „az erők szabad játékában". A burzsoázia, ha uralmi rendszerét veszélyeztetve érzi, egy-egy országra kiterjedő diktatúráját nemzetközi méretű diktatúrává alakítja át. Ezt tükrözi többek között az is, hogy a kapitalista világ szinte minden térségében amerikai katonák milliói tartózkodnak, akik a kapitalizmus csendőrének szerepét töltik be. Valahányszor egyik vagy másik országban veszélyben forognak a vagyonos osztályok érdekei, a politikai életben mindig színre lép az erőszak, a politikai bűntény, a nemzetközi imperializmus szervezte államcsíny.

A burzsoá politikai rendszer tartalma lényegében mélységesen antidemokratikus. Ezzel szemben a szocializmus lényege az igazi demokrácia, amely a tömegeket a politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális életben való tudatos részvételre serkenti. Részvételüket többek között a hatalmi szervek tevékenységének ellenőrzése és a társadalmi bírálat fejezi ki.

A pártszervezeteknek, a társadalmi és az ifjúsági szervezeteknek azon kell fáradozniuk, hogy a társadalmi bírálat fejlődjön és hatékony legyen. Ennek érdekében fel kell használniuk a népi tanácsok ülésszakait, a munkásönkormányzati konferenciákat és a szocialista demokrácia más formáit. Társadalmi kritika nélkül ugyanis nem érvényesülhet a tömegek kezdeményezése és aktivitása, nincs lehetőség a maradiság és az egy helyben topogás leküzdésére. Minden munka, s még inkább a vezető tisztségben végzett munka társadalmi érték, tehát elvégzésének módja nem közömbös és nem is lehet közömbös a társadalom számára, nem vonható ki a társadalmi ellenőrzés alól. Különösen erélyesen kell harcolni a kiskirálykodás, a lélektelen ügykezelés és a protekcionizmus ellen, továbbá az ellen, hogy vezető beosztásból személyes hasznot húzhassanak. Mindezek a jelenségek ugyanis társadalmilag károsak, és ellentétesek a szocialista elvekkel.

A bírálatnak erősítenie kell a szocializmust, és elő kell mozdítania hazánk fejlődését. Ezért harcolni kell a bírálat elfojtása ellen, ezzel párhuzamosan azonban vigyázni kell, hogy a bírálat konkrét, hatékony és felelősségteljes legyen.

Különösen nagy fontosságot tulajdonítunk a sajtóban közölt bírálatnak. Az ilyen bírálat mindenkor a köz javát tartsa szem előtt, jellemezze alapos ügyismeret és az összefüggések mélyreható feltárása, különösen név szerinti bírálat esetén. A bírálat nem keresztezheti sem a kollektíva, sem az egyén pozitív eredményeit. Alkotó munkára kell buzdítania.

A NEMZETI EGYSÉGFRONT

Államunk politikai rendszerének alapja a Lengyel Egyesült Munkáspárt szövetsége az Egyesült Néppárttal és a Demokrata Párttal. Pártunk – az Egyesült Néppárt és a Demokrata Párt részvételével – irányítja az állam és a Nemzeti Egységfront politikáját. A Lengyel Egyesült Munkáspárt nemcsak a munkásosztály képviselője, hanem a munkás–paraszt szövetség pártja, a városi és a falusi dolgozó tömegek képviselője, az országos érdekek szószólója is. Soraiban egyesíti a munkásosztály, a parasztság és az értelmiség élenjáró tagjait. Az Egyesült Néppárt és a Demokrata Párt mint önálló politikai pártok szintén felelősséget vállalnak az állam politikájáért és a nép sorsáért, hozzájárulnak a szocialista demokrácia fejlesztéséhez.

A Lengyelország politikai és állami életében a szocialista átalakulás talaján létrejött többpártrendszer alapvetően különbözik a tőkésországok többpártrendszerétől. Nálunk a gazdasági és társadalmi struktúrában végrehajtott változtatások nyomán olyan társadalom jött létre, amelyben a társadalmi osztályok és rétegek alapvető céljai és érdekei összhangban vannak. Ezért hazánkban nincsenek meg a pártok közti antagonisztikus viszony objektív feltételei. Az Egyesült Néppárt és a Demokrata Párt nem marxista pártok, de a Lengyel Egyesült Munkáspárt vezetése alatt folyó szocialista építés alapján állnak.

A IV. kongresszus óta jelentősen erősödött az együttműködés pártunk valamennyi szerve, valamint az Egyesült Néppárt és a Demokrata Párt között. Az állandó együttműködés formája az Egyesült Néppárt

képviselőinek részvétele a pártunk központi bizottsága, vajdasági és járási bizottságai mellett működő mezőgazdasági bizottságok munkájában. Kialakult az a hagyomány is, hogy pártszervezeteink és az Egyesült Néppárt körei együttes gyűléseken vitatják meg a mezőgazdasági termelés fejlesztésének problémáit, a bel- és külpolitika kérdéseit.

Pártunk a Nemzeti Egységfront keretében a politikai, gazdasági és kulturális tevékenység különböző területein az Egyesült Néppárttal és a Demokrata Párttal együtt olyan politikát folytat, amely biztosítja az állampolgárok egyre szélesebb körű befolyását az állami és társadalmi ügyek menetére. Ezt a politikát tükrözi a pártonkívüliek nagyarányú részvétele a képviseleti szervekben, a Nemzeti Egységfront bizottságaiban, a társadalmi szervezetekben és különböző önkormányzati szervekben. A különböző szintű népi tanácsokban a tagok mintegy 30 százaléka pártonkívüli, a népi tanácsok bizottságaiban több mint 32 százalék. A Nemzeti Egységfront bizottságaiban a pártonkívüliek aránya 40 százalék vagy még több.

A KÉPVISELETI SZERVEK SZEREPE

A szejm és a népi tanácsok szerepének és tekintélyének növekedése, tevékenységük javulása a szocialista demokrácia fejlődésének és a szocialista állam erősödésének döntő tényezője.

A legutóbbi választások óta megnövekedett a szejm szerepe a népgazdasági tervek és az állami költségvetés előkészítésében. Fontos törvényeket alkotott, például a Lengyel Népköztársaság védelmének általános kötelezettségéről szóló törvényt, az ésszerű földgazdálkodásról szóló alapvető törvényeket, a nyugdíjtörvényt. Jóváhagyta a polgári, valamint a családi és gyámsági törvénykönyvet. Jól halad a büntető törvénykönyv tervezetének kidolgozása.

Lengyelországban a szocialista demokrácia fejlesztésében nagy szerepet játszanak a népi tanácsok. A dolgozók a népi tanácsok útján vesznek részt lakóhelyük legfontosabb gazdasági, községfejlesztési, közigazgatási, kulturális és közoktatási problémáinak megoldásában. A IV. pártkongresszus után a népi tanácsok jogkörének kiterjesztése

növelte felelősségüket és lehetővé tette, hogy fokozott mértékben töltsék be a népi hatalom szerveinek és a területi összehangolás tényezőinek szerepét.

A harmonikus társadalmi és gazdasági fejlődés biztosítása, valamint a lakosság szükségleteinek jobb kielégítése megköveteli, hogy a népi tanácsok a felsőbb irányító szervek alá tartozó vállalatok és gazdasági szervezetek viszonylatában hatékonyabban töltsék be összehangoló funkciójukat.

Ennek érdekében most készülnek azok a jogszabályok, amelyek pontosan meghatározzák a népi tanácsok hatáskörét és jogait a területi gazdálkodás, valamint az intézmények és vállalatok munkájának helyi összehangolása terén.

A készülő jogszabályoknak elő kell segíteniük, hogy a népi tanácsok és a kulcsiparági vállalatok közös vállalkozások és beruházások keretében például egészségügyi, szociális, kulturális és üdültetési létesítményeket, irodaépületeket, közös gépkocsiparkot, ipari üzemeket és raktárakat hozzanak létre, közösen fejlesszék a fűtőanyag- és energiagazdálkodást, és így tovább.

Faluhelyen a szocialista demokrácia fejlesztése szempontjából nagy jelentőségű a népi tanácsok munkájának összehangolása a paraszti önkormányzat és a falusi szövetkezetek tevékenységével, a városokban pedig a munkásönkormányzat és a lakóbizottságok munkájával. A szejm és a népi tanácsok kapcsolata és együttműködése a munkásönkormányzattal, a paraszti önkormányzattal és a lakóbizottságokkal szocialista körülményeink között gazdagítja a népi hatalom gyakorlatát.

A SZAKSZERVEZETEK MINT A SZOCIALISTA DEMOKRÁCIA LÁNCSZEMEI

Népi hatalmi rendszerünk egyik fő láncszemét jelentik a szakszervezetek, különösen az utóbbi 12 évben. Ebben az időszakban ugyanis gyarapodott a szakszervezetek taglétszáma, megszilárdult a helyzetük és megnövekedett a szerepük mint olyan önkormányzati tömegszervezeteké, amelyek a munkásosztály és valamennyi dolgozó érdekeit képviselik.

A szakszervezetek – a szocialista körülmények között egyedül helyes elvre, a termelés és a mindennapi élet ügyeinek egységére és kölcsönös összefüggésére támaszkodva, a dolgozók szükségleteinek és a népgazdaság lehetőségeinek átfogóbb ismerete alapján – egyre érettebben és egyre több felelősségérzettel fogalmazzák meg a gazdasági vezető szervek és az állami szervek számára az egyes kollektívák, s általában a dolgozók és családtagjaik élet- és munkakörülményeinek javítására vonatkozó javaslatokat és követeléseket.

A szakszervezetek jogköre előmozdítja a munka mennyisége és minősége szerinti díjazás szocialista elvének gyakorlati érvényesítését, s ugyanakkor a szakszervezeteknek befolyásuk van a különböző társadalmi csoportok közötti igazságos elosztásra is. A szakszervezetek nem tűrhetik el egyes személyek vagy dolgozó csoportok igazságtalan, nem tényleges munkateljesítményen és eredményeken alapuló anyagi privilegizálását.

Szocialista államunkban, ahol a nemzeti jövedelem az egész társadalom tulajdona, a felosztásra kerülő anyagi eszközök nagyságáról a kollektívák termelékeny munkája és a hatékony gazdálkodás dönt. Ezért minden társadalmi szervezetnek és gazdasági szervnek szüntelenül azon kell fáradoznia, hogy a társadalmi termelés a fokozódó termelékenység alapján növekedjen. A szakszervezetek ezen a téren egyre eredményesebben munkálkodtak, ami különösen abban jutott kifejezésre, hogy fejlesztették és elterjesztették a kollektívák társadalmi és termelési kezdeményezéseit, a szocialista munkaversenyt. Különösen értékes, s a szocialista építés bonyolultabb feladatainak megfelelő társadalmi kezdeményezésekkel állt elő a munkásosztály az V. pártkongresszus tiszteletére indított munkaversenyben. Az egyes üzemek és az egész népgazdaság termelési eredményeinek további növelése szempontjából fontos, hogy a szakszervezetek és a munkásönkormányzatok széleskörűen terjesszék ezeket a kezdeményezéseket.

A szakszervezet, osztályharcos hagyományaihoz híven, a szocializmus felépítéséért vívott harcban mindig a párt legközelebbi szövetségese volt és az is marad.

Szocialista demokráciánk intézményeinek rendszerében fontos szerepet játszik a munkásönkormányzat.

Amióta a munkásönkormányzati törvényt a szejm elfogadta, az összegyűlt tapasztalatok egyértelműen bizonyítják, hogy a munkásdemokrácia fejlesztésének akkor választott iránya és a munkásönkormányzat szervezeti rendszere helyesnek bizonyult és bevált.

A munkásönkormányzatban a dolgozók minden rétege képviselve van, de – a munkásosztálynak rendszerünkben betöltött társadalmi és politikai szerepéből kifolyólag – különösen fontos a munkások részvétele. Jelenleg a munkásönkormányzati konferenciák összetételében 63 százalék, a munkástanácsok összetételében 66 százalék a munkás. Üzemi önkormányzatunk tehát lényegénél, összetételénél és szerepénél fogva munkásönkormányzat. Annak érdekében, hogy munkásönkormányzati jellege még erősebb alapokra épüljön, a párt és a szakszervezetek az utóbbi években erélyes harcot folytattak az olyan hamis irányzatok ellen, amelyek csökkenteni kívánták és lebecsülték a munkások szerepét az önkormányzatban.

A munkásönkormányzat gyakorlati tevékenységében több mint negyedmillió aktivista mozdítja elő a gazdálkodási módszerek javítását, a termelési tartalékok ésszerű hasznosítását, üzeme jobb munkáját, a dolgozók életkörülményeinek javítását. A munkásönkormányzat a vállalatok túlnyomó többségében megfelelően tölti be az irányítás aktív részvevőjének szerepét.

Vannak azonban olyan vállalatok is, ahol a munkásönkormányzat tevékenységében hiányosságok mutatkoznak.

A munkásönkormányzat ellenőrző és felügyeleti funkcióit nem korlátozhatja arra, hogy ülésszakain meghallgatja a vállalatvezetőség időszakos tájékoztatóit és beszomolóit a vállalat tevékenységéről. Márpedig ilyen korlátozás még elég gyakran előfordul. A munkástanácsoknak arra kell törekedniük, hogy hatékony, közvetlen ellenőrzést gyakoroljanak, s ennek érdekében felhasználják elsősorban a termelési értekezletek javaslatait. A termelési értekezlet az egyik olyan közvetlen forma, amelynek keretében az egész kollektíva és minden egyes munkás részt vesz az üzem irányításában.

A társadalmi ellenőrzést mindenekelőtt a vállalat eredményei szempontjából legfontosabb, döntő problémákra kell összpontosítani. Különösen nagy figyelmet kell fordítani az exportot és a belső piacot szolgáló termelés feladatainak megvalósítására, az önköltség alakulására, a rendkívüli veszteségekre és a kötbérekre.

A munkásönkormányzatnak állandóan azon kell fáradoznia, hogy az üzem a munka és a termelés szervezésében jobb eredményeket érjen el. Az önkormányzati konferenciák és a munkástanácsok a termelés szervezése és a munkakörülmények terén észlelt fogyatékosságok bírálatával a vállalatvezetőségtől követeljék meg az ilyen jellegű hiányosságok és hibák következetes felszámolását. Ez abból a szempontból is fontos, hogy az üzemekben a dolgozók között szocialista kapcsolatok alakuljanak ki, a kollektíva és a vezetőség között pedig megfelelő legyen az együttműködés.

A munkástanácsok elnökségének véleménynyilvánítási jogát igazgatók kinevezése vagy leváltása esetén az egyesülések vezetőségeinek teljes mértékben tiszteletben kell tartaniuk. Általánosan kötelező elvként kell elfogadni, hogy minden újonnan kinevezett igazgató a munkásönkormányzati konferencia elé terjeszti a vállalat helyzetéről készített elemzését és munkaprogramját.

A kormányszerveknek és a szakszervezeteknek gondoskodniuk kell arról, hogy a népgazdaságban, az irányítás és a tervezés rendszerének további tökéletesítése keretében megfelelően jusson érvényre a munkásönkormányzat jogköre. A párt állandóan támogatni fogja a munkásönkormányzat tevékenységét és erősíteni társadalmi pozícióját.

AZ IFJÚSÁG NEVELÉSE

Elvtársak! Társadalmunk fiatal. Hazánk lakosságának több mint a fele 29 éven aluli, s ebből 40 százalék 19 éven aluli. Ezek a számadatok meghatározzák az ifjúsági problémák rangját országunk életében. Az ifjú nemzedék szakmai képzése, munkába állítása, eszmei magatartásának formálása elsőrendű feladat a szocialista építés további előrehaladása, Lengyelország jövője szempontjából.

A népi Lengyelország ifjú nemzedékéről különösképpen gondos-

kodunk. Az egész társadalom, különösen pedig a munkásosztály erőfeszítése következtében ifjúságunk minden eddiginél jobb körülmények között tanulhat, majd képzettségének megfelelően dolgozhat a népgazdaság minden területén. A fiatalok előtt nagy lehetőségek nyílnak a kulturális életben, a sport és a turisztika területén. A IV. pártkongresszus óta a szervezett ifjúsági mozgalom tömegmozgalommá vált. Jelenleg mintegy 4 millió tagja van.

Az ifjúsági szervezetek – a Szocialista Ifjúsági Szövetség, a Falusi Ifjúsági Szövetség, a Lengyel Úttörő Szövetség és a Lengyel Diákszövetség – feladata az, hogy az ifjúság érdekeit és szükségleteit összekapcsolják a szocialista építés általános követelményeivel, s tevékenyen részt vegyenek a népi hatalmi szervek munkájában.

A fiataloknak sokkal nagyobb követelményeket kell önmaguk elé állítaniuk, elsősorban azon a téren, hogy megfelelően teljesítsék kötelességüket a tanulásban és a munkában. Az ifjúsági szervezetek feladata, hogy a fiatalok egészséges kritikai érzékét olyan társadalmi tevékenységgé formálják, amely az emberek közötti szocialista kapcsolatok kialakulását szolgálja.

A szocialista társadalomban az élet perspektívái lehetőséget adnak a fiataloknak, hogy legmerészebb vágyaikat és törekvéseiket is megvalósítsák. Ennek a lehetőségnek valóra váltása azonban saját erőfeszítésüktől, attól függ, hogyan képesek eleget tenni a jövő egyre növekvő követelményeinek a tudás, a szakképzettség, a fegyelem és a magas színvonalú társadalmi öntudat terén.

Az állam szüntelenül növeli a tanulóifjúság ellátására és anyagi segítésére fordított összegeket. A mostani tanévben az általános és szakközépiskolák 237 000 tanulója, köztük az általános gimnáziumok 31 000 tanulója részesül internátusi ellátásban.

Az 1967–1968-as tanévben az általános és szakközépiskolák majdnem 268 000 tanulója részesült ösztöndíjban, köztük az általános gimnáziumok mintegy 24 000 tanulója. A szakiskolák tanulóinak több mint 30 százaléka kap ösztöndíjat.

Ugyancsak részesül ösztöndíjban több mint 76 000 egyetemista, tehát a nappali tagozatos egyetemisták mintegy 42 százaléka. A különféle ösztöndíjakra fordított összeg ez évben elérte a 421 millió złotyt. A diákszállókra, a közétkeztetésre és az anyagi segítség más formáira

fordított kiadásokkal együtt ez az összeg 1967-ben több mint 951 millió złoty volt. Diákszállóban csaknem 72 000 egyetemista, az egyetemi hallgatók 41,6 százaléka lakott.

Az iskolának nagyobb támaszra kell találnia a széles közvéleményben, a társadalmi élet általános légkörében, mindenekelőtt pedig a pártban. Sürgős feladat, hogy szorosabbra fűzzük az iskola kapcsolatát az egész társadalom életével. Fontos szerepe lehet ebben a szülői munkaközösségek és az ifjúság nevelésére befolyást gyakorló valamennyi intézmény átgondolt tevékenységének. A Szocialista Ifjúsági Szövetség, a Falusi Ifjúsági Szövetség és a Lengyel Úttörő Szövetség szervezeteinek is támogatniuk kell az iskolák nevelőmunkáját. Fontos feladatuk, hogy tevékenyen részt vegyenek a tanulóifjúság szocialista magatartásának és meggyőződésének kialakításában.

Az iskolai ifjúsági szervezetek tevékenységének különösen fontos területe az eszmei-politikai munka. Ennek során kell megadni a tanulóifjúságnak a szükséges társadalmi és politikai ismereteket, amelyek kiegészítik az iskolában szerzett tudást.

A fejlődő gazdaság és kultúra szakembereinek képzésében fontos szerepet játszanak a felsőoktatási intézetek. Pártunk politikájával a felsőoktatás további fejlesztésére, irányainak a népgazdaság és a társadalmi élet szükségleteihez való alkalmazására, a felsőiskolák szervezetének korszerűsítésére fog törekedni. A felsőoktatás kiemelkedő, s a hallgatók alapos szaktudásának biztosításával egyenrangúan fontos feladata, hogy a fiatalokat kellőképpen felkészítse a társadalmi életre, arra, hogy a népi Lengyelország öntudatos, elvhű állampolgárai legyenek. Ez a feladat álljon a felsőiskolai pártszervezetek, oktatói és ifjúsági szervezetek figyelmének középpontjában.

Az oktatást az eddiginél nagyobb mértékben kell összekapcsolni a diákok egyéniségének, gondolkodásmódjának, magatartásának, a társadalmi életben való részvételének alakításával. Ennek tükröződnie kell abban is, hogy az egyetemi ifjúságot rendszeresen nevelik a tanulási kötelességek helyes felfogására, különösen ami a lelkiismeretes tanulást, a tanulmányok határidőre történő elvégzését, a tanulmányi fegyelem betartását, a diákok tudományos tevékenysége keretében folytatott önálló ismeretgyarapítást illeti.

A felsőiskolai oktatók és hatóságok, valamint az ifjúsági szerveze-

tek feladata olyan erkölcsi légkör, ösztönzési rendszer és értékelési rendszer kialakítása, amely lelkiismeretes tanulásra buzdít, s megteremti annak feltételeit, hogy az egyetemista ifjúság széleskörűen részt vegyen a tanulmányaival kapcsolatos kérdések eldöntésében. Ezért az eddiginél jóval nagyobb arányban kell biztosítani a fiatalok képviseletét a felsőiskolai önkormányzati szervekben, a szenátusokban, a kari tanácsokban és az egyes évfolyamok tanácsaiban. Minden felsőiskolán és karon az ifjúsági problémákkal foglalkozó tanácsot is kell szervezni.

Az egyetemi hallgatók helyes magatartásának formálását, a munkásosztály alkotó erőfeszítéseivel való kapcsolatuk kialakítását szolgáló egyik fontos módszer a fizikai munka révén történő nevelés. Az egyetemisták fizikai munkája megnyilvánulhat különböző társadalmi munkákban, a diákszállók rendben és tisztán tartásában, a szakmai gyakorlatok lelkiismeretes kihasználásában, s elsősorban az első három tanév után minden nappali tagozatos egyetemista számára kötelező fizetett szünidei fizikai munkában. Ezen a téren fontos szerep vár az Önkéntes Munkabrigádokra, a Szocialista Ifjúsági Szövetségre és a Falusi Ifjúsági Szövetségre.

Jobban össze kell hangolni a Szocialista Ifjúsági Szövetség, a Falusi Ifjúsági Szövetség és a Lengyel Diákszövetség erőfeszítéseit és tevékenységét az ifjúság eszmei és politikai nevelésére vonatkozó program megvalósításában, időszerű, eleven tartalommal való megtöltésében. Az együttműködésnek különösen az eszmei nevelőmunkában, politikai jellegű akciók és rendezvények közös szervezésében, továbbá abban kell érvényesülnie, hogy az egyetemi ifjúság lényeges problémáit közösen tárják a hatóságok elé.

Évről évre több százezer fiatal áll munkába. Erőteljes, friss, szakképzett munkaerőt jelentenek népgazdaságunk számára. A szocialista szektorban dolgozó munkások közel 40 százaléka 29 éven aluli. A fiatalok részt vesznek ipari objektumaink építésében, fontos szerepet játszanak a termelésben.

A Szocialista Ifjúsági Szövetség a fiatalok körében a szakszervezetekkel karöltve szervezi a szocialista munkaversenyt. Ebben a mozgalomban több mint 900 000 fiatal vesz részt, vagyis közel kétszer annyi, mint 1964-ben. A munkaverseny részvevőiből toborzódik az a 33 000

brigád, amely elnyerte a Szocialista Munka Brigádja címet, és az a több mint 74 000 brigád, amely e cím elnyerésén fáradozik.

Elengedhetetlen, hogy a szakmai kötelességek példás teljesítését az egyik fő mércének tekintsük a fiatalok eszmei és állampolgári értékeinek megítélésénél. A fiatal dolgozó helyét a társadalomban az odaadó, eredményes szakmai és társadalmi munkának, a nehéz feladatok bátor és lelkes vállalásának, az alapos tudásnak és az állandó továbbtanulásnak kell meghatároznia.

A falu társadalmi, politikai és gazdasági változásai jutnak kifejezésre a falusi ifjúság általános és szakmai képzettségi színvonalának emelkedésében, és abban is, hogy a falusi fiatalok növekvő szerepet játszanak a mezőgazdasági termelés korszerűsítésében és a paraszti önkormányzat tevékenységében.

A Falusi Ifjúsági Szövetség, amelynek tevékenysége az ifjúság szocialista nevelésének és társadalmi aktivizálásának programján alapul, a munka hatékony formáit dolgozta ki. Alapjául a pártunk és az Egyesült Néppárt Országos Bizottsága által meghatározott agrárpolitikai irányelvek szolgálnak, amelyek az ifjúság jobb életének perspektíváját összekapcsolják a fiataloknak a falu társadalmi és gazdasági átalakításában való tevékeny részvételével.

A Falusi Ifjúsági Szövetség, amely a mezőgazdaságban dolgozó ifjúság széles köreit neveli, a modern gazdát, az öntudatos állampolgárt és hazafit, a társadalmi munkást, a mezőgazdasági termelés újítóját állítja példaképül a falusi ifjúság elé.

Az ifjúsági szövetségek fontos feladata, hogy felkészítsék a fiatalokat a haza iránti kötelességeik példás teljesítésére, többek között a Lengyel Népköztársaság vívmányainak védelmére a népi lengyel haderő soraiban. E téren különösen nagy szerep jut a katonaifjúság köreinek.

A pártszervek és a pártszervezetek nyújtsanak még nagyobb segítséget az ifjúsági szervezeteknek, különösen az eszmei és politikai munka tartalmának és formáinak gazdagítása terén. Fokozni kell az ifjúsági szervezetekben tevékenykedő párttagok aktivitását. Az ifjúsági szervezetekből felvett tagjelöltek ne szakadjanak el az ifjúsági munkától. Az ifjúsági szövetségekben végzett munkát fontos pártfeladatnak kell tekinteni.

Népünk civilizációs fejlődésének fontos tényezője, az ifjúság és az egész társadalom szocialista nevelésének jelentős eszköze a szocialista kultúra fejlesztése. Pártunknak és államunknak, amikor a kultúra terjesztésének egyre gazdagabb anyagi alapját megteremti, a kulturális javak terjesztésének magas művészi és eszmei színvonalát kell szorgalmaznia. Teljes mértékben tiszteletben tartjuk az alkotó szabadságot a művészi kifejezési eszközök megválasztásában, a formai útkeresés terén, új formák létrehozásában a művészet minden területén, s különösen nagy támogatásban részesítjük azokat az alkotó művészeket, akik a legjobban szolgálják a szocialista eszméket és a társadalom legszélesebb köreinek szükségleteit. Azt akarjuk, hogy a lengyel kultúra és művészet jobban és teljesebben tükrözze szocializmust építő népünk szellemi életének igazságát és gazdagságát. Ezért szembeszegülünk minden olyan próbálkozással, hogy az alkotómunkát szocialistaellenes tevékenység ugródeszkájául használják fel.

Pártunk kultúrpolitikai irányvonalának megvalósítása elsősorban azt követeli, hogy növekedjen az alkotó művészek társadalmi felelősségérzete, és magasabb színvonalra emeljük a művészeti szövetségekben, az intézményeknél és kulturális szervezetekben működő pártszervezetek munkáját.

Pártunk nagy jelentőséget tulajdonít a társadalomtudományok fejlesztésének is, tekintettel közvetlen kapcsolatukra a politikával, és arra a nagy befolyásra, amelyet az értelmiség tudatának alakulására gyakorolnak. A társadalomtudományok az ideológiai front egyik legérzékenyebb területét, a jelenlegi körülmények között azonban egyik leggyengébb szakaszát is jelentik. A társadalomtudományok terén pártunk erőfeszítésének arra kell összpontosulnia, hogy erősítsük a társadalomtudományok fejlesztésének marxista irányzatát és fokozott lendülettel képezzünk új tudományos káderekat.

Hazánkban a tudomány további fejlődése a párt helyes tudománypolitikája mellett a felsőiskolák és tudományos intézetek dolgozóinak állampolgári és hazafias magatartásától, társadalmunk életével és szükségleteivel való kapcsolatától, egyéni alkotó törekvéseiknek a nép érdekeivel való egybekapcsolásától függ. Ilyen magatartás jellemzi

tudományos dolgozóink túlnyomó részét, s ez az egész társadalom széles körű elismerését vívta ki számukra. Ezért meggyőződésünk, hogy a tudomány szerepe társadalmi, gazdasági és kulturális életünkben szüntelenül növekedni fog.

V. A NÉPI LENGYELORSZÁG NEMZETKÖZI HELYZETE ÉS KÜLPOLITIKÁJA

Elvtársak! A IV. pártkongresszus óta eltelt időben a nemzetközi helyzet annak az egyre fokozódó harcnak hatására alakult, amelyet a szocializmus, a haladás és a béke erői vívnak az imperializmus, a reakció és a háború erői ellen. Ez a világviszonylatban folyó harc hatja át a mai élet minden területét és vonja meg a fő határvonalat korunk politikai mozgalmai között. Korunk fejlődésének logikája meggyorsítja minden irányzat és mozgalom politikai polarizálódásának folyamatát, próbára teszi programjukat és tevékenységüket, meghatározza valóságos helyüket a világszerte folyó harcban.

Az elmúlt évek bebizonyították, hogy az imperializmus a nemzetközi erőviszonyok változásai következtében végleg elvesztette azt a lehetőséget, hogy önkényesen döntsön a népek sorsáról, a béke és a háború ügyéről. A világbékét és Európa békéjét elsősorban azért sikerült megőrizni, mert a Szovjetunió hatalmas nukleáris rakétaerőt épített ki, a szocialista tábor védelmi ereje és gazdasági potenciálja szüntelenül növekedett, és a szocialista tábor következetes békepolitikát folytatott a nemzetközi színtéren. Az első szocialista állam nagyszerű tudományos és technikai vívmányai, amelyeknek kifejezői és szimbólumai az űrkutatásban elért úttörő eredmények, a Varsói Szerződéshez tartozó államok legyőzhetetlen erejének alapjául szolgálnak.

Az emberek milliói világszerte egyre jobban megértik azt az igazságot, hogy a szocializmus a béke szinonímája lett, s a szocialista államok katonai ereje a béke ügyét és érdekeit szolgálja, sakkban tartja az imperializmust és megbénítja újabb világháború kirobbanásával fenyegető háborús kezdeményezéseit. A szocialista országok fegyveres erőik védelme alatt fejlesztették tovább gazdaságukat.

1964–1967-ben a KGST-tagállamok nemzeti jövedelme évente átlag 6,5 százalékkal, ipari termelésük 8,3 százalékkal növekedett. Ugyanezen idő alatt a nyugat-európai országok nemzeti jövedelme évi átlagban 3,9 százalékkal – a közöspiaci országoké 4,1 százalékkal –, ipari termelésük évente átlag 4 százalékkal nőtt.

A szocialista országok nemzeti jövedelme és ipari termelése tehát gyorsabban növekedett, mint a nyugat-európai országoké, s ez megváltoztatta a szocialista és a kapitalista országok közötti gazdasági arányokat.

Az utóbbi évek folyamán a szocializmus fokozott erővel bizonyította be, hogy társadalmi-gazdasági rendszere a termelőerők fejlődésének a kapitalizmus számára elérhetetlen ütemét biztosítja.

Az Egyesült Államokban és más fejlett tőkésországokban az utóbbi években meggyorsult a tőkekoncentráció folyamata. Az állammonopolista tőke szerepének növekedése nyomán a tőkésországok egész politikai struktúrája egyre reakciósabbá válik, alkotmányos szerveik átengedik a terepet a tőkés monopóliumoknak, amelyek könyörtelenül uralmuk alá hajtják az élet minden területét.

A nemzeti jövedelem elosztása terén évről évre egyre nagyobb az aránytalanság.

Az utóbbi években a munkanélküliség számos nyugat-európai országban a második világháború óta a legmagasabb szintet érte el. Az Egyesült Államokban a munkanélküliek száma a vietnami háború előidézte gazdasági megélénkülés ellenére 3 millió körül mozog. Ezen az alapon kiéleződnek az osztályellentétek, aminek egyik megnyilvánulása a sztrájkharcok erősödése. Franciaországban a sztrájkharcok ez idén kulmináltak. Erősödött a sztrájkharc más nyugati országokban is. Az Egyesült Államokban a faji megkülönböztetés és társadalmi elnyomás a néger lakosság általános megmozdulásaira vezetett.

A társadalmi megrázkódtatások egyre magasabb hulláma elmélyíti a burzsoá parlamentáris demokrácia hagyományos formáinak válságát. A tőkésországok kormányai egyre általánosabban alkalmaznak brutális erőszakot, politikai és faji megkülönböztetést. Egyre nagyobb befolyásra tesznek szert a „kemény kéz", a rendőrállam és a politikai terror hívei.

Az egyes imperialista országok belső ellentéteinek éleződésével pár-

huzamosan elmélyülnek a gyarmati kizsákmányoláson meggazdagodott ipari államok és a fejletlen országok közötti ellentétek. Az imperialista anyaországok gazdasági színvonalát egyre mélyebb szakadék választja el a nem szocialista világ többi területeitől, amelyek neokoloniális függésben maradtak a kapitalista monopóliumokkal szemben, s a szakadék nem csökken, sőt, évről évre mélyül.

A monopóliumok haszna a harmadik világ egyes országaiban meghaladja az évi 25 százalékot. A fejletlen országok neokolonialista kizsákmányolását fokozódó politikai behatolás kíséri, amelyet gyakran katonai nyomás is támogat. Az imperializmus engedelmes bábkormányok kompromittált rendszereire támaszkodik.

Azok a kormányok, amelyek valamilyen formában szembeszegülnek a neokolonializmus diktátumával, vagy haladó társadalmi és gazdasági megoldások felé hajlanak, állandó célpontjai államcsínyeknek és felforgató akcióknak, amelyeket az amerikai kémszolgálat szervez, a helyi katonai fasiszta reakció erőivel szövetkezve. Kiéleződik a fejlett országok vetélkedése is. Az amerikai tőke az utóbbi években fokozott erővel hatol be a nyugat-európai országokba. A közvetlen amerikai beruházások összege egész Nyugat-Európában meghaladja a 18 milliárd dollárt, vagyis több mint tízszerese az 1961. évinek.

A IV. pártkongresszus óta eltelt években a nemzetközi helyzet alakulását döntően befolyásolta az Egyesült Államok vietnami agresszív háborúja. A vietnami háború fő tanulságai azt bizonyítják, hogy az agresszív háború a múlthoz hasonlóan ma is elválaszthatatlan az imperializmustól, a kapitalista rendszer lényegéből következik. Az imperializmus látja, milyen súlyos veszélynek tenné ki magát, ha a világot az atomháború szakadékába taszítaná, s ezért úgynevezett helyi háborúk útján és nukleáris fegyver bevetése nélkül próbálja elérni céljait. Az imperialista helyi háborúk azonban mindig magukban hordozzák annak veszélyét, hogy világméretű fegyveres konfliktust robbantanak ki.

Kétségtelen, hogy a kínai vezetők szakadár politikája bátorította az amerikai imperializmust a Vietnami Demokratikus Köztársaság elleni agresszióra és az egész vietnami nép elleni háború kirobbantására. Az élet azonban bebizonyította, hogy mindazok a remények és számítások, amelyekből az amerikai imperializmus a vietnami hadműveletek

megkezdése, majd eszkalációja során kiindult, illuzórikusak és hamisak voltak.

A vietnami háború megőrizte ugyan lokális jellegét, ténylegesen azonban nagy, világméretű csatává vált a szocializmus és az imperializmus között, a szabadság, a haladás, a béke nemzetközi erői és a kolonializmus, a reakció, a háború erői között.

Amikor az Egyesült Államok elszánta magát a vietnami fegyveres agresszióra, arra számított, hogy néhány tízezer katonája térdre kényszeríti a vietnami népet. Amikor az amerikai agresszorok néhány évvel ezelőtt megkezdték a Vietnami Demokratikus Köztársaság bombázását, azt hitték, hogy néhány héten belül kapitulációra kényszerítik ezt a szocialista államot, de alaposan tévedtek!

Ma, az Egyesült Államok öt esztendeje tartó hatalmas katonai erőfeszítései, félmilliós hadsereg bevetése és a második világháború légi hadműveleteit meghaladó méretű bombázások után világossá vált, hogy az egyetemes nemzeti felszabadító harcot nem lehet megtörni. Ezért az amerikai imperialisták kénytelenek voltak eleget tenni a vietnami nép és az egész békeszerető világközvélemény követelésének, feltétel nélkül beszüntetni Észak-Vietnam területének bombázását és beleegyezni, hogy tárgyalásokat folytassanak a Vietnami Demokratikus Köztársaság és a Dél-vietnami Nemzeti Felszabadítási Front képviselőivel. A hős vietnami népnek és a szocializmus nemzetközi erőinek ez a nagy sikere azt bizonyítja, hogy napjainkban még a leghatalmasabb imperialista állam sem képes legyőzni egy szabadságáért harcoló népet, ha azt a szocialista államok szolidarítása és nélkülözhetetlen anyagi támogatása segíti.

A törhetetlenül küzdő vietnami nép jelentős győzelmet ért el, de hazájának az amerikai agresszoroktól való teljes megszabadításáért és szuverenitásának tiszteletben tartásáért vívott harca még nem ért véget. Lengyelország a többi szocialista országgal együtt továbbra is erőteljes támogatást nyújt a vietnami népnek.

A másik fontos stratégiai ponton, a Közel-Keleten, az imperialistáknak – a tavaly júniusi izraeli agresszió katonai sikere ellenére – szintén nem sikerült elérniük fő céljukat, vagyis megbuktatni a haladó kormányokat és megbénítani az arab népek antiimperialista törekvéseit.

Lengyelország a közel-keleti konfliktus kérdésében kezdettől fogva világos és határozott álláspontra helyezkedett. Elítélte az izraeli agresszort és imperialista megbízóit, támogatta az arab népek igazságos harcát. Ez az álláspontunk Lengyelország elleni szennyes hajsza előidézője lett a nemzetközi imperialista körök és a nemzetközi reakció, különösen a cionista központok részéről. Az izraeli agresszió következményeinek felszámolása, mindenekelőtt az agresszor csapatainak kivonása az elrabolt arab területekről, a béke biztosításának elengedhetetlen feltétele ebben a térségben.

A nemzetközi helyzet szüntelen feszültségének egyik rendkívül lényeges tényezője a Német Szövetségi Köztársaság politikája. Az NSZK egész eddigi történetét áthatja a béke megbontására irányuló törekvés. A nyugatnémet állam létrejöttétől fogva sorra elveti az európai biztonság szavatolását célzó reális javaslatokat, holott az európai biztonság igen fontos szerepet játszik a béke vagy újabb világháború kérdésében. Az NSZK megakadályozta a második világháború végleges lezárását, vagyis a békeszerződés megkötését Németországgal, makacsul ellene szegült a fegyverkezés korlátozására irányuló törekvéseknek, elutasította többek között európai atomfegyvermentes övezet létesítésére vonatkozó javaslatunkat, s minden tőle telhetőt megtett, hogy területén az agresszív NATO-tömb minél több csapata állomásozzon.

A nyugatnémet vezetőket is beleértve nincs a világon olyan ember, aki akár a legkisebb mértékben kétségbe vonná, hogy az NSZK-t kívülről nem fenyegeti veszély. Ugyanakkor mindenki tudja, hogy az NSZK egymást követő kormányainak keleti politikáját változatlanul az a program irányította, amelynek célja az európai államhatárok megváltoztatása, a Német Demokratikus Köztársaság felszámolása, az 1937. évi határok közötti nagy, militarista Németország helyreállítása, egyszóval a második világháború eredményeinek keresztülhúzása. Ez a program lényegében az agresszió programja. Megvalósításának minden néven nevezendő kísérlete háború kirobbanását hozná magával. A nyugatnémet program lényegében magában foglalja a választ arra a kérdésre, hogy miért utasították el és torpedózták meg az NSZK kormányai a szocialista országok minden olyan javaslatát, amely valamennyi európai nép biztonságának szavatolását célozta.

Az NSZK jelenlegi kormányának keleti politikáját ugyanez a prog-

ram vezérli. Csupán a megvalósítására irányuló törekvés taktikája változott meg. Az NSZK előző kormányainak keleti politikája azon a csalóka reményen alapult, hogy az agresszív NATO-tömb segítségével sikerül rákényszeríteni a Szovjetuniót Németország bonni recept szerinti úgynevezett egyesítésének elfogadására. Bonn-nak ebből az elgondolásból klinduló keleti politikája kudarcot vallott, zsákutcába jutott. Ezért Kiesinger és Brandt 1966-ban alakult koalíciós kormánya manőverezni kezdett annak érdekében, hogy az NSZK keleti politikáját kivezesse a zsákutcából és a régi célok fenntartásával „új" útra terelje.

A manőverezés lényege a szocialista országok egységének megbontására, az NDK elszigetelésére, s ennek alapján azoknak a feltételeknek megteremtésére irányuló törekvés, amelyek között sikerülhet a nyugatnémet burzsoázia legfőbb stratégiai céljának megvalósítása, a német szocialista állam – a Német Demokratikus Köztársaság – felszámolása.

Az ilyen alapokra épített új keleti politika gyakorlatilag ugyanabban a zsákutcában maradt, amelyből az új nyugatnémet kormány ki akarta vezetni. A manőverezés nem sikerült, hiszen az előző nyugatnémet kormányok keleti politikája sem azért jutott zsákutcába, mert azok rosszul manővereztek, hanem azért, mert stratégiai céljai – amelyeket az új nyugatnémet kormány is átvett – irreális, kalandor célkitűzések, s homlokegyenest ellenkeznek az európai béke és biztonság érdekeivel.

A népi Lengyelország és a vele szövetséges szocialista államok szükségszerűen levonják a következtetéseket a Német Szövetségi Köztársaság revánspolitikájából. Védekeznünk kell, biztosítanunk kell népeink létérdekeit mára és holnapra. Amíg az NSZK kormánya nem változtat a szocialista országok irányában ellenséges és az európai béke szempontjából veszélyes politikai irányvonalán, addig békenyilatkozatait nem tekinthetjük egyébnek, mint taktikai húzásnak. Az NSZK-val kapcsolatos álláspontunk magában foglalja az európai biztonság alapfeltételeit. Lengyelország és a többi szocialista ország nem követel az NSZK-tól mást, mint a hitlerizmus fölött népeink oly nagy véráldozata árán kivívott győzelem következtében Európában kialakult status quo elismerését, a meglevő határoknak – köztük az Odera–Neisse-határnak, valamint az NSZK és az NDK közötti határnak –

elismerését, a két német állam létezésének elismerését, lemondást az egész német nép képviseletének igényéről, a müncheni szerződés eleve érvénytelennek nyilvánítását, lemondást a Nyugat-Berlinre támasztott jogtalan igényről és nukleáris fegyverek bármilyen formában történő birtoklásáról.

Bonnban azonban még mindig az a nézet uralkodik, hogy ha elvetik ezt a platformunkat, amely lehetővé tenné a viszonyok normalizálását valamennyi európai ország között, akkor ebből az NSZK előbb vagy utóbb bizonyos előnyökhöz juthat. Ezek azonban, elvtársak, hamis számítások. Senki se tévessze szem elől, hogy ugyanakkor, amikor a békés egymás mellett élés politikáját folytatjuk, egyszersmind eltökélt szándékunk, hogy megakadályozzuk a békés egymás mellett élés eszméjének csalárd felhasználását olyan célok elérésére, amelyeket korábban a hidegháború révén vagy fegyveres intervenció útján akartak elérni. Ha az NSZK vezetői lemondanak a háborúról, egyszersmind azt a hamis gondolatot is el kell vetniük, hogy a békés egymás mellett élés megnyitja előttük az utat a második világháború következményeinek békés felülvizsgálása, az európai status quo megingatása felé. A csehszlovákiai események ismét bebizonyították, milyen messzire vannak az NSZK vezetői a békés egymás mellett élésnek ettől az alapelvétől. Új keleti politikájuk előkelő helyet foglal el a nemzetközi imperializmus diverziós politikájában, amelynek célja a Varsói Szerződéshez tartozó szocialista államok közösségének aláaknázása, bomlasztása és felrobbantása.

A békés egymás mellett élés politikai koncepciójának célja a nemzetközi feszültség enyhítése, a kollektív biztonsági rendszer kiépítése, a háborúk és az atomkatasztrófa elhárítása. Az államoknak társadalmi rendszerükre való tekintet nélküli egymás mellett élése egy jottányit sem változtat sem a szocializmus, sem a kapitalizmus lényegén. Társadalmi és politikai rendszerek élhetnek egymás mellett, együttműködhetnek, különösen gazdasági és tudományos téren, de sohasem azonosulhatnak, sohasem vegyülhetnek össze. Az egymás mellett élés sohasem hozhat létre olyasmit, ami sem szocializmus, sem pedig kapitalizmus. Az úgynevezett konvergencia Nyugaton kiagyalt absztrakt, revizionista elmélete nem egyéb imperialista diverziónál.

A szocializmus születését és fejlődését óhatatlanul kísérő osztály-

harc nemcsak az egyes szocialista országokon belül folyik, hanem világméretekben, hiszen a világ két rendszerre oszlik. Ezért még az antagonisztikus osztályok teljes felszámolása sem vezet az osztályharc megszűnésére az egyes szocialista országokban. A szocializmus építése minden egyes országban a kapitalizmussal vívott világméretű osztályharc része. A kapitalizmus régi anyagi és gazdasági bázisának felszámolása korántsem szünteti meg a burzsoá ideológia maradványainak befolyását a társadalom tudatára. Ez megkönnyíti az ellenség számára a diverziót. Ezért a szocialista rendszer bizonyos körülmények között még azokban a szocialista országokban is veszélybe kerülhet, ahol már nincsenek antagonisztikus osztályellentétek.

Európai körülményeink között nem érhetne el sikert a szocializmus társadalmi-gazdasági alapjai elleni nyílt támadás, vagyis az olyan támadás, amely klasszikus ellenforradalom formájában, a külső intervenció által támogatott reakciós erők fegyveres fellépése formájában jelentkezne. Ezért az imperializmus stratégái előnyben részesítik az ideológiai diverziót, amelynek következtében a szocialista rendszer burzsoá irányban elfajulna, a szocialista országok gazdaságilag és politikailag függővé válnának a kapitalista államoktól.

Az imperializmus és a reakció e stratégiájának legelső szövetségese a revizionizmus lett.

A csehszlovákiai politikai válságban a revizionizmus, amely a párt sarkalatos elméleti elveire és gyakorlati tevékenységének marxista–leninista alapelveire mérte csapásait, fő szerepet játszott abban, hogy a nyíltan jobboldali és ellenforradalmi erők támadásának szabad tér kínálkozott.

A revizionizmus erőivel ténylegesen közös frontban fellépő jobboldali és ellenforradalmi erők egyre határozottabban taszították Csehszlovákiát a marxizmustól és a proletár internacionalizmustól való eltérés útjára. Ezen az úton haladva ki akarták szakítani a Csehszlovák Szocialista Köztársaságot a Varsói Szerződés tagállamainak szocialista közösségéből, ami az imperializmus javára változtatta volna meg az európai erőviszonyokat. Ez a folyamat veszedelmes szakaszba lépett, s ha idejében fel nem tartóztatják, megmásíthatatlanná válhatott volna.

A szocialista államok testvéri pártjai és kormányai nem maradhat-

tak közömbösek azzal a veszéllyel szemben, amely nemcsak az egyik szocialista országot, hanem közös létérdekeiket is fenyegette. A kialakult helyzetben az imperializmus terveinek keresztülhúzása, a szocialista tábor csehszlovák láncszemét fenyegető veszély elhárítása az öt szocialista állam csapatainak Csehszlovákiába való bevonulása útján szükségszerű volt. Szükségszerűsége egyrészt internacionalista kötelességünkből, másrészt nemzeti érdekünkből, a biztonság és a béke érdekeiből következett.

Az öt szocialista állam ez év augusztus 21-i lépése lényegében megelőző intézkedés volt az európai biztonság és béke védelmében, tehát valamennyi nép érdekeit szolgálta. A háború, az agresszió és a kommunizmusellenesség erőit semmi sem buzdította volna jobban arra, hogy megkíséreljék az európai határok, valamint a társadalmi és politikai rend megváltoztatását, mint a Varsói Szerződés meglazulása, és úgynevezett független politika választása a szerződés egyik tagállama részéről. Jugoszlávia, amely úgynevezett el nem kötelezett politikát folytat, ezt csak a Varsói Szerződéshez tartozó államok egységének árnyékában teheti. Ha más szocialista országok is Jugoszlávia nyomába lépnének, akkor a semmilyen kollektív biztonsági rendszerrel sem rendelkező Európában valamennyi ilyen ország nyitott kapu lenne mindenfajta imperialista és reakciós intervenció, nyomás és felforgatás előtt.

A Varsói Szerződést, az egyenjogú és szuverén szocialista államok védelmi szövetségét az agresszív atlanti paktum létrehozására és Nyugat-Németországnak a NATO-ba való bevonására adott válaszul teremtettük meg. Amíg a NATO fennáll, amíg az imperializmus erői nem mondanak le az európai status quo megváltoztatására irányuló kísérletekről, addig a Varsói Szerződés nélkülözhetetlen szükségszerűség. A Varsói Szerződés erősítése a béke és a biztonság érdekében, a szocialista tábor testvéri pártjai és államai közötti egység szorosabbra fűzése elsőrendű kötelességünk.

A népi Lengyelország továbbra is mindent megtesz a Varsói Szerződés erősítéséért. Szent kötelességünk, hogy megsokszorozzuk hazánk védelmi potenciálját. Minden tőlünk telhetőt elkövetünk fegyveres erőink korszerű felszerelésének és kiképzésük magas színvonalának biztosítása érdekében.

Hazánk biztonsága, határaink sérthetetlensége, országunk békés fejlődése szempontjából alapvető jelentőségű a szoros szövetség és sokoldalú testvéri együttműködés a testvéri szocialista országokkal, elsősorban nagy keleti szomszédunkkal, a Szovjetunióval. A lengyel–szovjet barátság, amely az új barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződésben jutott jogi és politikai kifejezésre, a két ország legfőbb létérdekeinek közösségén, pártjaink együttműködésén alapul. Pártjainkat minden lényeges kérdésben közös nézet és álláspont kapcsolja össze.

A népi Lengyelország fennállásának első napjaitól kezdve külpolitikánk talpkövét jelentő lengyel–szovjet szövetség teljes mértékben bebizonyította történelmi jelentőségét. Ez a szövetség, amelyet a hitleri fasizmus ellen vívott harcban a fegyverbarátság fűzött szorosra, az egész elmúlt negyedszázadban hazánk haladásának mozgatóereje volt.

A legutóbbi pártkongresszus óta eltelt időben a lengyel–szovjet szerződés mellett megújítottuk a barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződést Csehszlovákiával, Magyarországgal és Bulgáriával is. Ezenkívül megkötöttük az első szövetségi szerződést a testvéri Német Demokratikus Köztársasággal. Ezek a szerződések megszilárdítják a biztonság jelenlegi helyzetét, s kedvező kereteket teremtenek barátságunk és együttműködésünk elmélyítéséhez minden területen.

A lengyel külpolitika lényeges, fő feladata, hogy erősítse hazánk biztonságát és megteremtse szocialista fejlődésének legjobb körülményeit. A testvéri szocialista országokkal vállvetve harcolunk a tényleges haladásért a nemzetközi viszonyok terén, a békés egymás mellett élés elveinek valóra váltásáért, Európa és a világ népeinek együttműködéséért.

Síkraszállunk az európai biztonságnak olyan reális intézkedések útján történő megszilárdítása mellett, amelyeknek megvitatásával valamennyi európai állam konferenciájának kell foglalkoznia, mépedig az NSZK és az NDK részvételével. Ennek a konferenciának gondolata számos nyugat-európai országban elnyerte a közvélemény széles körű támogatását. A kollektív biztonsági rendszer kialakítása érdekében javasoltuk, hogy az európai államok, az NSZK-t és az NDK-t is beleértve, kössenek olyan szerződést, amelynek értelmében lemondanak

erőszak alkalmazásáról, erőszakkal való fenyegetőzésről, továbbá a más államok belügyeibe való bevatkozásról. Ez a szerződés konkrét kötelezettségeket tartalmazna, amelyek szavatolnák valamennyi európai állam biztonságát és határaik sérthetetlenségét.

A népi Lengyelország külpolitikája – szocialista és nemzeti érdekeink sarkalatos elveihez híven – a béke, a szocializmus és a nemzetközi együttműködés ügyét szolgálja.

VI. PÁRTUNK A NEMZETKÖZI KOMMUNISTA ÉS MUNKÁSMOZGALOMBAN

Elvtársak! Pártunk egész tevékenysége elválaszthatatlanul összekapcsolódik azzal a világméretű harccal, amelyet a kommunista és munkáspártok, s a mai világ összes forradalmi erői vívnak az imperializmus ellen, a békéért, a haladásért és a szocializmusért. Pártunk, amely a mélyen átérzett proletár internacionalizmus szellemében alakult ki és nevelődött, erős láncszeme a nemzetközi kommunista és munkásmozgalomnak, korunk leghatalmasabb eszmei és politikai erejének.

A IV. kongresszus óta eltelt időszak folyamán a kommunista és munkáspártok többsége – mindenekelőtt a szocialista országok pártjainak többsége, amelyekre különösen nagy felelősség hárul – erőfeszítéseket tett a szocialista táborhoz tartozó országok és az egész nemzetközi kommunista mozgalom egységének és nemzetközi szolidaritásának megszilárdítása érdekében. Pártunk tevékenyen részt vett mindezekben az erőfeszítésekben, s jelentős mértékben hozzájárult az internacionalizmus ügyét szolgáló kezdeményezések megvalósításához.

Mindazok a lépések, amelyeket pártunk a testvérpártokkal együtt a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom keretében tesz, egy és ugyanazon magasabb célt követik. Ez a cél a szocialista országok összeforrasztása, a kommunista és munkáspártok internacionalista szolidaritásának erősítése. Bizonyosak lehetünk benne, hogy azok a tapasztalatok, amelyeket a jelenlegi bonyolult helyzetben a szocializmus erőinek egységéért folytatott, korántsem könnyű fáradozás során szereztünk, a jövőben ugyancsak jelentős szerepet játszanak majd a

felmerülő újabb problémák megoldásában és a nemzetközi kommunista mozgalomban észlelhető negatív – a szakadár és nacionalista – tendenciák leküzdésében.

A Kínai Kommunista Párt politikája által még IV. pártkongresszusunk előtt előidézett nézeteltérések az utóbbi években nyílt szakadássá váltak. A Kínai Kommunista Párt vezetőinek nacionalista és nagyhatalmi soviniszta politikája órási károkat okozott a szocialista tábornak, az egész kommunista mozgalomnak és a szocializmus ügyének világszerte.

Mao Ce-tung csoportjának szakadár irányvonala következtében a Kínai Kommunista Párt úgyszólván teljesen elszigetelődött a nemzetközi kommunista mozgalomban. Szövetségese csak az Albán Munkapárt maradt, amely a kínai szakadár tevékenység európai hídfőállásának szerepét tölti be. Ma már számos olyan párt is bíráló álláspontra helyezkedik a maoizmussal és következményeivel szemben, amely korábban kisebb-nagyobb mértékben hajlott a Kínai Kommunista Párt ideológiai álláspontjának elfogadására.

Az egész kommunista mozgalom internacionalista egységének erősítése szempontjából döntő jelentőségű, hogy minden egyes szocialista ország nemzeti érdekei helyesen kapcsolódjanak össze az egész szocialista közösség érdekeivel. Minden kommunista és munkáspárt felelősséggel tartozik saját munkásosztályának és népének, saját országának érdekeit és törekvéseit képviseli, s önállóan határozza meg saját politikai irányvonalát. Ezeket az érdekeket és törekvéseket azonban nem szabad partikulárisan, a szocializmus nemzetközi érdekeitől, törekvéseitől és céljaitól elszakítva, sőt esetleg azokkal szembeállítva felfogni. Minden egyes párt harca nemcsak a belső társadalmi és politikai erőviszonyoktól függ, hanem a nemzetközi erőviszonyoktól, a két rendszer, a szocializmus és a kapitalizmus sokoldalú, világméretű, az emberiség egész életét átható versenyétől és harcától is.

A taktikával, a harccal, a szocializmus építésének módszereivel kapcsolatos semmilyen nézeteltérés sem igazolhatja azoknak a pártoknak magatartását, amelyek semmibe veszik a nemzetközi felelősséget, s a nacionalizmus útjára lépnek.

Az eltérés a marxizmus–leninizmus alapvető elveitől súlyos következményeket von maga után nem csupán az illető párt szempontjából,

hanem az egész nemzetközi kommunista és munkásmozgalom szempontjából is, különösen ha hatalmon levő pártokban következik be. A szocialista és a kapitalista országokban gyökeresen eltérő a kommunista és munkáspártok helyzete. A szocialista országokban felelősek az állam politikájáért, a kapitalista országokban ellenzékben vannak és csak most harcolnak a hatalom megszerzéséért. S minthogy eltérő problémákat kell megoldaniuk, bizonyos mértékig természetes, hogy érdeklődésük és tevékenységük fő iránya is eltérő.

Ebben az objektív helyzetben még nagyobb jelentőségű, hogy a párttagokat a szocialista és a kapitalista országokban egyaránt a proletár internacionalizmus szellemében neveljék. Olyan szellemben, hogy megértsék a nemzetközi munkásmozgalom általános céljainak alapvető közösségét, s szorgalmazzák a nemzetközi munkásmozgalom valamennyi osztagának akcióegységét a békéért, a demokráciáért és a népek szabadságáért folyó küzdelemben.

A kommunistáknak reálpolitikát kell folytatniuk, figyelembe kell venniük a két rendszer harcának tényeit. Nemzeti céljaikat össze kell kapcsolniuk a nemzetközi méretű győzelemre törekvéssel.

A nemzetközi kommunista és munkásmozgalomban jelentkező nacionalista, revizionista és balos tendenciák gyengítik a mozgalom egységét, s ezzel együtt a kommunista és munkáspártok erejét és tevékenységük hatékonyságát. Mindezeket a bomlasztó tendenciákat az imperializmus és ügynökségei szándékosan szítják és kihasználják. A különféle árnyalatú, részint jobboldali, részint „balos" opportunizmus megélénkülése nyomást gyakorol a kommunista és munkásmozgalomra.

A szóban forgó jelenségek forrásainak marxista-leninista elemzése nem állhat meg az átmeneti, vagy szubjektív jellegű, felületes okoknál. Azokra a körülményekre kell összpontosítani a figyelmet, amelyek a két rendszer harcának jelenlegi szakaszából és a jelenlegi erőviszonyokból következnek. A revizionizmus ugyanis, mint minden opportunizmus, elsősorban onnan ered, hogy képviselői megtörnek azoknak az akadályoknak és nehézségeknek súlya alatt, amelyekkel a szocializmusért vívott harcnak meg kell küzdenie, elvesztik azt a forradalmi perspektívát, hogy a szocializmus feltétlenül legyőzi a kapitalizmust.

Ha a kommunisták elvesztik ezt a perspektívát, vagy más választ

keresnek napjaink nehéz problémáira, akkor létrejön az opportunizmus, mindenekelőtt pedig a revizionista tendenciák talaja.

Senki sem jósolhatja meg, mikor és hogyan megy végbe a szocializmus történelmi jelentőségű, világméretű győzelme a kapitalizmus fölött. A két rendszer harca, amely elvezet ehhez a győzelemhez, valószínűleg még sokáig tart majd. De a harc kimenetele már ma sem kétséges. A győzelem a szocializmusé lesz.

A győzelemhez vezető úton a forradalmi munkásmozgalomnak még sok nehézséget kell leküzdenie, új ösvényeket kell törnie, olyan problémákat kell megoldania, amelyeket a marxizmus klasszikusai nem láthattak előre. Csak a dogmatizmustól mentes, alkotó marxista gondolkodás képes eleget tenni ennek a történelmi feladatnak és megvilágítani a szocialista forradalom fejlődésének jelenlegi útját.

Nem vonjuk kétségbe, hogy a fejlett tőkésállamokban tevékenykedő kommunista testvérpártok sajátos körülmények között vívják harcukat. Nem helytelenítjük azt az elvüket, hogy fel akarják használni a parlamentet és a burzsoá demokrácia más intézményeit, s kiépítik a kommunisták széles körű szövetségét a különféle antiimperialista, demokratikus és békeharcos irányzatokkal. A szocializmushoz vezető utak nemcsak különbözhetnek, hanem különbözniük is kell. De szocializmus csak egy van. Lényege a dolgozó tömegek hatalma a munkásosztály vezetésével, valamint a tervgazdálkodás, társadalmasított termelési eszközökkel.

Az egyik párt által kijelölt, vagy a szocializmust építő egyik országra jellemző utat nem lehet ráerőltetni más pártokra és országokra. Fel lehet és fel is kell azonban használni a többi párt tapasztalatait valamennyi olyan testvérpártban, amely a hatalomért harcol, vagy az új rendszert építi. E tapasztalatok semmibevevése vagy elvetése óhatatlanul árt az egyes pártoknak, az egész munkásmozgalomnak, a szocializmusért vívott nemzetközi harcnak.

A tőkésországok kommunista pártjainak megvan a tevékenységük körülményeiből adódó stratégiájuk és taktikájuk. Nem követelhetik azonban a hatalmon levő, országuk és az egész szocialista rendszer fejlődéséért és erejéért közvetlenül felelős testvérpártoktól, hogy politikájukat a nyugati országok kommunista pártjainak politikájához és ahhoz a taktikához igazítsák, amelyet ezek a kommunista pártok al-

kalmaznak a burzsoáziával vívott harcban azért, hogy országukat a szocialista átalakítás útjára vezessék. Az ilyen alkalmazkodás nem lehetséges és nem is volna helyes. A munkásosztály, a dolgozó tömegek jogainak és szabadságának kiterjesztése a burzsoá demokrácia keretei között, a tőkés monopóliumok korlátozása vagy kisajátítása és a többi követelés, amelyért a nyugati kommunista pártok harcolnak, kétségkívül a szocializmusért vívott harc vonalába esik. De a burzsoá demokrácia tartalmának átültetése a szocialista demokrácia szervezetébe a szocializmus revizionista eltorzítását jelentené, s a szocialista országokban utat nyitna a kapitalista átalakulás előtt.

Az egész kommunista mozgalom ereje és a mozgalomban részt vevő mindegyik párt ereje elválaszthatatlan a szocialista államok fejlődésétől és egységétől. A szocialista tábor nemzetközi helyzete közvetlen hatást gyakorol valamennyi kommunista párt erejére és befolyására. Aki ezzel nem számolva támadást intéz a szocialista országok ellen, tekintet nélkül álláspontjának szubjektív indítékaira, gyengíti saját pártja és az egész kommunista mozgalom pozícióját. Éppen ezért sok tőkésország munkásai joggal szállnak szembe a Szovjetunió és táborunk más országai ellen intézett támadásokkal, függetlenül attól, hogy milyen álláspontról indulnak ki a támadások. A Szovjetunió és a többi szocialista állam viszonylatában mindegyik kommunista és munkáspárt magatartását a két rendszer harcának kell meghatároznia, s ebben a magatartásban kifejezésre kell jutnia, hogy az illető párt internacionalista módon megértette a két rendszer harcának követelményeit.

A munkásosztály, amelynek kebelében a kommunista mozgalom született és formálódott, s amelyből lendületet és erőt merít, a haladás fő motorja. A munkásosztály mint érdekeinek és céljainak tudatában levő, szervezett politikai erő, hosszabb távon nem tartható alárendelt szerepben, s nem mond le arról, hogy befolyást gyakoroljon országa rendszerére, kormányzatára és politikájára. A forradalmi osztályharcok folyamatát nem lehet feltartóztatni, bár nehezen láthatnánk előre valamennyi formáját, hiszen az élet gazdagabb az elméleti prognózisoknál.

A kapitalista Európa nagy társadalmi összeütközései, különösen az ez évi franciaországi események, azt bizonyítják, hogy a tőke az erős, szervezett, szerepének egyre inkább tudatában levő munkásosztályt

már nem képes sokáig távol tartani a hatalomnak, az ország sorsának és politikájának befolyásolásától. A nyugati országok ifjúságát is viharos megmozdulásokra késztette a perspektívák hiánya miatt érzett mély csalódás, társadalmuk eszmei és intellektuális üressége. Nem is fontos, hogy ez az ifjúság, vaktában keresgélve a választ problémáira, ezúttal még különféle, nem szocialista jelszavak uszályába került. Az ifjúság előbb-utóbb visszatér a marxizmus–leninizmushoz és összekapcsolja törekvéseit a munkásosztály harcával.

A mai világban csak a marxizmus–leninizmus lehet a haladásért, a demokráciáért és a szocializmusért vívott harc helyes stratégiájának és taktikájának forrása.

A nemzetközi kommunista és munkásmozgalom jelenlegi nehéz és bonyolult helyzetét reálisan mérlegelve, számításba kell vennünk, hogy a jelenlegi nézeteltérések leküzdése hosszan tartó és nehéz folyamat lesz. A világ különböző részein tevékenykedő kommunista és munkáspártok, amelyek belenőttek országuk társadalmi viszonyaiba és politikai életébe, hazájuk történelmileg kialakult körülményeinek megfelelő módon oldják meg feladataikat és tűzik ki harcuk céljait. A különböző körülményekből és tapasztalatokból eredő különböző álláspontok és nézetek a harc taktikáját és a szocializmus építésének útjait illetőleg önmagukban véve nem sértik az internacionalizmus elveit. Nem kell és nem is szabad megrendíteniük a közös ellenség – a nemzetközi imperializmus és agresszív háborús politikája – ellen irányuló közös harc szükségességébe és lehetőségébe vetett hitet. Az imperializmus elleni harc közös stratégiájának és a szocialista erők közötti együttműködés gyakorlati formáinak kidolgozása szempontjából hasonlíthatatlanul fontosabb az, ami pártjainkat összekapcsolja, mint az, ami ma elválasztja.

Pártunk a nemzetközi kommunista és munkásmozgalomban síkraszáll a nyílt, őszinte vita mellett, amellett, hogy ne hallgassuk el az olyan kérdéseket sem, amelyek elválasztanak és megkülönböztetnek bennünket. Úgy véltük és véljük ma is, hogy a nézeteltérések és ellentétek fokozatos leküzdésének ez az egyetlen módszere. A vita az utóbbi hónapok eseményei nyomán lényegében már ki is bontakozott. Most az a feladatunk, hogy az akcióegység szempontjából hasznosan folytassuk tovább. Előtérbe helyezzük azokat a kérdéseket, amelyek az

ideológiai és politikai nézeteltérések mellett is összekapcsolják a testvéri kommunista és munkáspártokat. A fő feladat, s egyszersmind a reális cél, hogy elérjük mozgalmunk egységét az alapvető kérdésben: az imperializmus és agresszív politikája ellen, a népek tartós békéjéért vívott harcban. A szocialista országok tábora, a kommunista és munkásmozgalom ennek a harcnak a legfőbb, a döntő ereje.

VII. A PÁRT

Elvtársak! A munkásosztály és az egész nép eszmei irányítója, államunk vezető ereje, a szocializmus építésének előrevivő ereje pártunk, a Lengyel Egyesült Munkáspárt. Történelmi igazolást nyert pártunk politikája, amelynek következtében Lengyelország szocialista államként újjászületve visszanyerte független nemzeti létét, az elmúlt negyedszázad folyamán óriási eredményeket ért el a gazdasági, társadalmi és kulturális élet minden területén, s szövetségben a testvéri szocialista országokkal, biztosította békéjét és biztonságát. A Lengyel Egyesült Munkáspárt politikája megfelel egész népünk létérdekeinek, mert helyesen jelöli ki Lengyelország fejlődésének további útját és hazánk helyét a békéért és a népek szabadságáért vívott harcban.

Pártunk, amely az állam politikai törzse és megszabja valamennyi államhatalmi szerv és társadalmi szervezet tevékenységének irányát, a tömegek öntudatára épít, a szocializmus szellemében formálja a tömegek tudatát, s mozgósítja a dolgozó népet a szocialista építés mindennapi feladatainak megvalósítására.

A párt vezető szerepe abban áll, hogy helyesen kapcsolja össze az államhatalmi és közigazgatási szervek politikai irányítását a nevelőmunkával, a meggyőzéssel, a legszélesebb tömegek támogatásának megnyerésével. A tapasztalat arra tanít, hogy a párt vezető szerepe gyengül és eltorzul akkor, ha a párt az államhatalmi és közigazgatási szervek helyébe lép, ami csökkenti a felelősségüket, s a pártszervek elbürokratizálódását vonja maga után, és akkor is, ha a párt szerepét kizárólag a tömegek politikai és ideológiai nevelésére, a párt eszméinek propagálására korlátozzák.

Pártunk egész tevékenységének vezérfonala a marxizmus–leninizmus és a proletár nemzetköziség.

A marxizmus–leninizmus mint a forradalomnak és a szocializmus építésének általános elmélete, bebizonyította életerejét a Szovjetunió fél évszázados tapasztalatai és a többi szocialista ország tapasztalatai révén. A kapitalizmusból a szocializmusba vezető átmenet a szocialista rendszer minden országában azon a módon ment végbe, amelyet a belső és nemzetközi erőviszonyok, továbbá az illető társadalom sajátosságai határoztak meg. E forradalmi folyamat általános törvényszerűségei, a szocialista rendszer alapelvei azonban közösek, amelyeket igazol valamennyi szocialista ország gyakorlata. A szocializmus mindenütt, ahol megszületett és győzött, annak a harcnak eredménye volt, amelyet a munkásosztály a dolgozó nép más rétegeivel szövetkezve, a kommunista párt vezetésével vívott a hatalomért, a termelési eszközök társadalmasításáért, a kizsákmányolást és társadalmi igazságtalanságot nem ismerő rendszer felépítéséért.

A múlt és a jelen tapasztalatai azt bizonyítják, hogy a marxizmus–leninizmus alapelveitől, az osztályharc és a szocialista forradalom egyetemes törvényszerűségeitől való eltérés a munkásosztály számára csak vereségekkel és kudarcokkal járhat, a munkásmozgalmat a szociáldemokratizmus útjára téríti, a burzsoázia politikájának és érdekeinek rendeli alá. Senki, egyetlen párt, vagy egyetlen mozgalom sem fedezte fel vagy fogalmazta meg a szocializmus olyan más elméletét, amely kiállta volna az élet próbáját. A szociáldemokraták, bár számos országban voltak és vannak kormányon, sohasem lépték túl a kapitalista rendszer kereteit, s még a programjukban szereplő szocialista jelszavakat sem tudták megvalósítani.

A marxizmus–leninizmus elméletét állandóan fejleszteni és gazdagítani kell. A dogmatizmus és a szellemi megtorpanás a forradalmi elmélet lényegét sújtja, hiszen gyengíti kapcsolatát az élettel, megakadályozza, hogy helyes választ találjon az egyre újabb meg újabb problémákra, amelyeket a társadalmi fejlődés, a munkásosztály harca, a szocialista építés gyakorlata és a két rendszer világméretű versenye vet fel a forradalmi mozgalom előtt.

Pártunk szembehelyezkedik a revizionizmussal, s továbbra is a marxizmus–leninizmus és a proletár nemzetköziség elveit követi.

A szocializmus lengyelországi építésével kapcsolatos történelmi feladatok eredményes megvalósításának feltétele, hogy az egész pártot, elsősorban népes aktíváját, a kommunista mozgalom megingathatatlan elveinek szellemében neveljük. Csak a marxista–leninista ideológiával felvértezett párt állhat ellen határozottan az idegen, burzsoá nézeteknek, verheti vissza hatékonyan a revizionizmus és a nacionalizmus támadásait, találhatja meg azoknak az új problémáknak helyes megoldását, amelyeket korunk Lengyelország és a lengyel nép elé állít.

Pártunk ma több mint kétmilliós párt. Alapszervezeteinek száma több mint 70 000. Pártunkhoz tartozik a szocialista szektor minden hatodik dolgozója. Pártunk tagja minden nyolcadik munkás, minden harmadik mérnök és technikus, csaknem minden második pedagógus, minden hatodik orvos. Pártunk sorai gyors ütemben gyarapodnak. Az előző pártkongresszus óta mintegy 717 000 új tagjelölt lépett be a pártba. Ez idő alatt körülbelül 350 000 munkást, több mint 104 000 parasztot és sok szakembert vettünk fel, köztük 47 000 mérnököt és technikust, 9000 agronómust és más mezőgazdasági szakembert, 48 000 közoktatási és tudományos dolgozót stb. Az utóbbi években sok fiatal lépett sorainkba. A IV. kongresszus óta felvett párttagok több mint 42 százaléka 25 éven aluli.

Ilyenformán pártunk egyre inkább tömegpárttá válik, tagsága szüntelenül megújul. Itt vannak pártunk soraiban az ifjú nemzedék, a népi Lengyelországban nevelkedett és tanult új nemzedék képviselői, amelyre egyre nagyobb szerep vár életünkben.

A párt sorainak gyors gyarapodása és a párttagság összetételének fiatalodása megváltoztatja pártunk arculatát. Csökken a régi párttagsággal rendelkező elvtársak, a harcedzett régi káderek százalékaránya, különösen azoké, akik még a háború előtt, a megszállás idején vagy a felszabadulás után léptek sorainkba. Növekszik viszont az új és fiatal párttagok aránya. Már csak 390 000 olyan párttagunk van, aki még a Lengyel Munkáspárt és a Lengyel Szocialista Párt egyesülése előtt lépett be a pártba. Ők tehát a párttagságnak nem egészen egyötöd részét jelentik. Ezzel szemben több mint 1 200 000 azoknak a párttagoknak és tagjelölteknek a száma, akik az 1959-ben megtartott III. kongresszus óta léptek be sorainkba. Közülük több mint 600 000 négy évnél rövidebb ideje párttag.

A párttagság összetételének gyors megújulása fontos szervezeti és nevelő feladatokat állít elénk. Megköveteli, hogy szüntelen, megfeszített munkát folytassunk a tagjelöltek helyes kiválasztása érdekében, s fáradhatatlanul gondoskodjunk a párt marxista–leninista arculatának megőrzéséről és erősítéséről.

Elődeink, a megszállás idején működő Lengyel Kommunista Párt és Lengyel Munkáspárt kis létszámú káderpártok voltak. Természetszerűleg harcos, elvhű kommunistákból tevődtek össze, akik azért léptek be a pártba, mert nagy áldozatokra is készek voltak az ügy érdekében, kockára tették személyes szabadságukat, s a megszállás idején életüket is. A körülmények, amelyek között a párt akkor tevékenykedett, eleve hatékonyan szabályozták összetételét, s elősegítették, hogy a párt csupa harcos, a munkásosztály ügyét önfeláldozóan szolgáló káderekből álljon. Az így kialakult párt, a káderpárt hivatása az volt, hogy az élcsapatnak, a munkásosztály, a dolgozó tömegek élenjáró osztagának szerepét töltse be.

A mi pártunk viszont tömegpárt, amely egészen más körülmények között formálódik, fejlődik és tevékenykedik, hiszen kormányon levő párt. Ezért az összetételében végbemenő változásokat behatóan elemezni kell, és az elemzésből le kell vonnunk a politikai és ideológiai következtetéseket. A párt tömegjellege, a társadalomra gyakorolt befolyásának mércéje arról tanúskodik, hogy a munkásosztály, az értelmiség és a parasztság széleskörűen támogatja a párt politikáját. A fiatalok tömeges beáramlása pártunkba azt bizonyítja, hogy a társadalmi és politikai életbe most belépő új nemzedék helyesli pártunk irányvonalát és nagyra becsüli történelmi vívmányait. Mindez a lényeget tekintve messzemenően pozitív jelenség, pártunk életerejéről, a tömegekkel való kapcsolatáról, a lengyel népre gyakorolt nagy befolyásáról és mélyre nyúló gyökereiről tanúskodik.

Pártunk tömegpárt jellege és sorai összetételének gyors fiatalodása nagy politikai erő potenciális lehetőségét nyújtja. Az olyan tömegpárt, amelynek tagjai ideológiailag fel vannak vértezve, az ellenség befolyásával szemben ellenállóak, társadalmilag aktívak és ismerik feladataikat – óriási erő, bízvást vezetheti a nép millióit, és az ország előtt álló legnehezebb problémákat is meg tudja oldani.

A párttagok kétmilliós seregében rejlő óriási politikai és eszmei

potenciál teljes mozgósításának fő feltétele, hogy megfelelő színvonalra emeljük a párt soraiban az ideológiai munkát.

A tagjelöltek óriási többségükben a legjobb szándékkal lépnek be a pártba. Olyan emberek, akiknek a pártban a helyük, mert kitűntek jó állampolgári, hazafias magatartásukkal, környezetükben kifejtett aktivitásukkal, a szakmai munkában tanúsított áldozatkészségükkel. Az újonnan belépőknek csak elenyésző része olyan, akit a véletlen sodort a pártba, illetőleg aki egyéni érdekek vagy karrier kedvéért lépett be. Egyébként ezt kormányon levő tömegpárt nehezen kerülheti el. Azok az emberek azonban, akik eszmei indítékokból lépnek be sorainkba, többségükben még nem ideológiailag képzett kommunisták. Magukkal hozzák világnézeti ballasztjukat, a kapitalista idők hatására kialakult ideológiai előítéleteiket. Ezeknek az embereknek a párt soraiban, a pártszervezetek ideológiai nevelőmunkája és befolyása nyomán kell a kommunizmus ügyének öntudatos, áldozatkész harcosaivá válniuk.

Ahhoz tehát, hogy pártunk jól betölthesse a munkásosztály és a nép élenjáró osztagának szerepét, hogy növekedjen a harci ereje, s minden szervezete képes legyen a politikai harcra, a szocialista építéssel kapcsolatos feladatok valóra váltásának irányítására, ehhez a marxizmus–leninizmus és a proletár nemzetköziség szellemében kell nevelnünk az egész párttagságot, mindenekelőtt pedig az új, fiatal párttagokat.

Sok pártszervezetünk jelenlegi gyengeségének és a szocialista építés során felmerülő számos nehézségnek egyik fő oka az, hogy ideológiai munkánkban hiányosságok mutatkoznak.

A két kongresszus közötti időszak pártmunkájának elemzése arról tanúskodik, hogy az ideológiai munka tevékenységünk egyik leggyengébb területe volt, mind a marxizmus–leninizmus és a szocialista eszmék párton belüli és országos propagálása, mind a szocializmus ellenségeivel vívott offenzív harc terén.

Ideológiai nevelőmunkánk hiányosságainak kirívóan figyelmeztető jelei voltak a márciusi események.

A IV. pártkongresszus és az 1967-ben megtartott nyolcadik központi bizottsági plénum alaposan elemezte az eszmei és politikai tevékenységet, s kijelölte a feladatokat ezen a területen. A határozatok megvalósítása azonban sok kívánnivalót hagyott hátra. A központi bizottság

ideológiai bizottságának létrehozása avégett, hogy irányítsa az ideológiai front munkáját, nem javított a helyzeten, sőt az ideológiai nevelőmunkáért a párt ideológiai feladatokkal megbízott szerveire szűkítette le a felelősséget. Az egész párt – a központi bizottságtól kezdve valamennyi pártszerven keresztül egészen az alapszervezetekig – hiányosan foglalkozott ezzel a munkával. Ennek következtében az ideológiai kérdések háttérbe szorultak, rangjuk a párt által megvalósított feladatok között csökkent. Az ideológiai munka nemcsak a párttagság gyors növekedéséből és jelentős megfiatalodásából adódó követelményektől maradt el, hanem annak a politikai harcnak a szükségleteitől is, amelyet a párt a két kongresszus közötti időszakban a revizionista és nacionalista nézetek hordozói, a társadalmi jobboldal erői ellen vívott. A revizionisták tevékenysége, amely a párt eszmei és politikai lefegyverzésére irányult, elmélyítette ideológiai frontunk gyengeségeit.

A párt ideológiai munkájában mutatkozó hiányosságok egyik lényeges oka az volt, hogy sok pártszervezet egyoldalúan a gazdasági problémákra összpontosította figyelmét. Ilyesmi mind a mai napig előfordul, de nem ez a dolgok lényege. Annak, hogy a párt lebecsülte az ideológiai nevelőmunka jelentőségét, fő oka abban rejlett, hogy nem értette meg kellően azoknak az új jelenségeknek lényegét, amelyek Lengyelország és a világ társadalmi életében, valamint a párt helyzetében az utóbbi tíz év folyamán kirajzolódtak, s amelyek megkövetelik, hogy új módon mérlegeljük a párt ideológiai feladatait.

Az ideológiai munka jelentősége napjainkban mindenekelőtt azért növekedett alapvetően, mert a szocialista rendszer és az imperializmus közötti harc súlypontja ideológiai térre helyeződött át. A Szovjetunió tudományos és technikai fejlődése, nukleáris rakétaerejének óriási növekedése következtében az imperializmus végleg elvesztette azt a lehetőséget, hogy általános katonai összecsapásban világviszonylatban saját javára döntse el a „ki kit győz le" kérdését. Sőt, az új fegyverek pusztító erejének gyors növekedése következtében egy atomvilágháború az egész emberiséget pusztulással fenyegetné.

Ilyenformán az ideológiai front a jelenlegi körülmények között a két rendszer világméretű harcának fő frontjává válik. A harc az emberek magatartásáért és öntudatáért folyik. A határvonal ebben a harcban nem a két rendszer földrajzi határa mentén húzódik, hanem a

szocialista társadalmakon belül és a kapitalista világ társadalmain belül.

A jelenlegi körülmények között a párt soraiban folytatott ideológiai munka azért is különösen jelentős, mert egyrészt a párttagság összetételében, mint mondottuk, változások mentek végbe, másrészt módosult népünk összetétele is, hiszen tömegesen a társadalmi és politikai élet színterére léptek a fiatal, már a népi Lengyelországban nevelkedett nemzedékek. A szocialista körülmények között nevelkedett nemzedékeket természetszerűleg szorosabb érzelmi kötelékek fűzik ehhez a rendszerhez. Mentalitásukat kisebb mértékben terhelik a polgári csökevények, erősebben ragaszkodnak a szocialista rendszer társadalmi, gazdasági alapjaihoz. Mindamellett azonban hiba volna szem elől téveszteni, hogy amennyiben az új, fiatal nemzedékek tapasztalatai kizárólag a szocializmus társadalmi gyakorlatára korlátozódnak, ez a két társadalmi rendszerre oszlott világban bizonyos ideológiai veszélyek forrása lehet. Nem ismerik saját élettapasztalatukból a kapitalizmust, csak könyvekben olvastak róla. Nem tudják, mi a munkanélküliség. Nem ismerik egy gazdaságilag elmaradott ország képét. Nem találkoztak a túlnépesedett falu nyomorával. Nem tapasztalták a perspektívák és továbbtanulási lehetőségek hiányát. Nem ismerik a megszállókkal szembeni magunkramaradás keserűségét és a vereség megaláztatását. Törekvéseik megvalósításának kiindulópontját a mi országunk gazdasági és civilizációs színvonala, a jelenlegi szocialista társadalmi-gazdasági viszonyok jelentik. Ez természetes is. Minden nemzedéknek megvannak a maga igényei és törekvései, mindegyik a nép életének megjavítására törekszik. Minden nemzedék új értékekkel akarja gazdagítani a nemzet és az egész emberiség eredményeinek kincseskamráját. A szocialista körülmények között élő, jól képzett és korszerűen nevelt mai nemzedéknek nagy lehetőségei vannak törekvései megvalósítására. Ehhez azonban ideológiailag felkészültnek, politikailag edzettnek kell lennie.

Az imperialista ideológiai diverzió minden erőfeszítése, akármilyen álarcban jelentkezik és akármilyen elméletet használ fel eszközül, végső soron arra irányul, hogy megingassa a társadalom és benne a párttagok meggyőződését a szocializmus felsőbbrendűségéről.

Az imperializmus ideológiai tevékenysége nem szorítkozik olyan

hamis elméletek terjesztésére, amelyek természetüknél fogva csak az értelmiség szűk köreibe találhatnak utat. A kapitalizmus sokkal közvetlenebb módon is befolyásolja lakosságunk széles rétegeinek tudatát. Befolyásának objektív feltételei abban rejlenek, hogy a fejlett tőkésországok a gazdasági élet bizonyos területein még fölényben vannak a szocialista országokkal szemben. Ezek a tőkésországok ugyanabban a földrajzi övezetben terülnek el, mint hazánk, s lakosságunk sokkal jobban ismeri őket, mint a kapitalista világ más részeit, főleg a volt gyarmatokat. A fejlett tőkésországok gazdagsága, erős gazdasági bázisa, fejlett civilizációja több évszázad során, a gyarmati népek véréből és verítékéből, az ország dolgozó tömegeinek és más, szegényebb népeknek, köztük a lengyel népnek kizsákmányolásából jött létre. Ma azonban a szóban forgó országok ipari potenciálja és civilizációs színvonala lehetővé teszi a tudomány és a technika gyors fejlesztését, a tudományos-technikai forradalom eredményeinek felhasználását a termelésben, különösen a fogyasztási cikkek termelésében. Ezek a tényezők – a kevéssé fejlett országok további neokolonialista kizsákmányolásával együtt – oda vezetnek, hogy az iparilag fejlett tőkésországokban a munkások, különösen a jól képzett szakmunkások, de elsősorban az értelmiségiek életszínvonala még mindig magasabb, mint hazánkban.

A kapitalista anyaországoknak a gazdasági színvonal tekintetében mutatkozó fölénye nem változatlan tényező. A szocialista gazdaság gyors fejlődési üteme következtében a gazdasági színvonal kiegyenlítődik.

Amíg azonban a különbség fennmarad – és számítanunk kell arra, hogy még hosszabb ideig fennmarad –, addig mindig akadnak emberek, akik hazánk és a fejlett tőkésországok fejlődési színvonalának összehasonlítása alapján kétségbe vonják a szocializmus felsőbbrendűségét. Ez egyik oka a revizionizmus szüntelen újjászületésének. A revizionizmus lényege ugyanis a kapituláció a tőkés rendszer előtt. Lényeges vonása, hogy a kapitalizmusra jellemző politikai vagy gazdasági mechanizmusokban keres példaképet a szocializmus „megújításához" vagy „kijavításához". Az ilyen jelenségekkel pártunknak szembe kell szállnia.

Az, hogy a gazdaságilag legfejlettebb tőkésországok jelenleg még

bizonyos gazdasági fölényben vannak a szocialista országokkal szemben, korántsem bizonyíték arra, hogy a kapitalizmus mint egész, mint társadalmi világrendszer előtt történelmi perspektíva állna. Ötven évvel ezelőtt, amikor Oroszországban győzött az első szocialista forradalom, a kapitalista rendszer fölénye a fiatal szocialista állammal szemben hasonlíthatatlanul nagyobb volt. Ennek ellenére az elmúlt félévszázad a szocializmus gyors fejlődésének és terjedésének, a kapitalizmus és a kolonializmus hanyatlásának és visszaszorulásának korszaka volt. S ennek a korszaknak tapasztalatai bebizonyították, hogy a kapitalizmus korunk egyetlen alapvető problémáját sem képes megoldani.

A legfontosabb azonban az, hogy az imperializmus nem tár fel az emberiség előtt semmilyen perspektívát korunk alapvető problémájának, a háború és béke problémájának megoldására. Az imperializmus az oka, hogy napjainkban növekvő ellentétek és konfliktusok nyugtalanítják a világot. Az imperializmus egyre veszélyesebbé válik, egyre gyakrabban tántorog a háború szakadékának peremén. Manapság, a nukleáris fegyverek korában, az imperializmus nukleáris támadás kilátásával fenyeget.

A világ békés jövőjének járható útját csakis a szocializmus mutatja, amely a történelemben először felszámolja az emberek és népek kizsákmányolását, s megnyitja az emberiség előtt az agressziók és háborúk nélküli fejlődés perspektíváját. A szocializmus teszi lehetővé a tudományos-technikai forradalom vívmányainak felhasználását az egész társadalom érdekében, a szocializmus nyitja meg az utat a nemzeti jövedelem igazságos elosztása, az igazi demokrácia és az emberek igazi szabadsága felé.

Napjaink kapitalizmusának nincs ideológiája. Egyetlen összetartó eleme a profitéhség, az uralomvágy és az ádáz kommunizmusellenesség. A burzsoázia, amely teoretikusai révén az ideológia korszakának végét hirdeti, ugyanakkor lázasan keresgél holmi ideológiapótlékot a neokapitalizmusról és a „népi" kapitalizmusról szóló különféle elméletek, különféle álszocialista elgondolások és hasonlók formájában. Az ilyen elméletek és elgondolások azonban mind a burzsoá világkép keretében maradnak, s nem szólhatnak a széles társadalmi rétegek képzeletéhez vagy érzelmeihez.

Csakis a marxizmus–leninizmus ad hitelt érdemlő választ az embe-

riség előtt felmerülő kérdésekre. Csakis a szocializmus tárja fel a jelenlegi sorsproblémák megoldásának perspektíváját.

Ez a perspektíva mozgalmunk eszmei és politikai erejének fő forrása, párttagságunk ideológiai nevelésének alapja.

Mérhetetlenül nagy jelentőségű, hogy pártunkat a proletár internacionalizmus elveihez való törhetetlen hűség szellemében neveljük. Ezt nemcsak az ideológiai szempontok parancsolják, hanem Lengyelország létérdekei is. Államunk biztonságát ugyanis kizárólag a többi szocialista országgal és a kommunista testvérpártokkal való nemzetközi együttműködés és szövetség alapján szavatolhatjuk. A proletár nemzetköziség Lengyelország számára biztonságának és fejlődésének feltétele. Elszakíthatatlanul összefonódik a hazafisággal, azoknak az érzéseit tükrözi, akik szeretik a hazát és a legjobb értelemben véve szívükön viselik sorsát és virágzását. Az így értelmezett hazafiság egyszersmind a nemzeti nihilizmus, a kozmopolitizmus, valamint a nacionalizmus minden megnyilvánulása elleni harc eszmei platformja. A hazafiság és a nemzetköziség elválaszthatatlanul összefonódó érzésének helyes fejlesztése pártunkban megkönnyíti az ideológiai front számos gyengeségének leküzdését és a szocialista tudat erősítését.

Elvtársak! A párt ideológiai munkájának fokozott jelentősége megköveteli, hogy új módon vizsgáljuk meg a pártoktatás helyét és szerepét egész tevékenységünkben. Bár évek óta fejlett pártoktatási hálózatunk van, amely jelenleg másfél millió részvevőre terjed ki, a pártoktatás tartalma, színvonala és hatékonysága terén egyaránt sok a kívánnivaló.

A pártoktatást olyan színvonalra kell emelni, hogy a párttagok elsajátítsák a marxista ismeretek alapjait, megismerkedjenek pártunk politikájának elveivel, s olyan általános tájékozottságot szerezzenek, amely lehetővé teszi, hogy megértsék és önállóan értékeljék a politikai és társadalmi élet jelenségeit, eseményeit.

A pártoktatás hatékonysága továbbra is elmarad a ráfordított erőfeszítéstől, s nem elégíti ki a párt szükségleteit. Ez idő szerint nemcsak a pártoktatás szervezeti rendszerének megjavítását és rendezését kell szorgalmaznunk, hanem mindenekelőtt megfelelő tankönyvek, társadalmi és politikai művek kiadását. Kiadóink, különösen a „Książka i Wiedza", nagy erőfeszítéseket tesznek ezen a téren, de eddig csak

részleges eredményeket értek el. Még mindig kevés az olyan népszerű munka a marxizmus–leninizmus elmélete köréből, amelyet a pártoktatásban és az egyéni ideológiai és politikai ismeretszerzésben felhasználhatnánk. Egész sor fontos politikai, gazdasági, filozófiai és szociológiai kérdés és téma vár helyes megvilágításra. Vonatkozik ez többek között a történettudomány egyes területeire is. Mind ez ideig nincsenek olyan életrajzi munkáink, amelyek bemutatnák a legkiválóbb lengyel hazafiakat és forradalmárokat. Nincsenek népszerű, olvasmányosan megírt könyveink Lengyelország és Litvánia Szociáldemokrata Pártja, a Lengyel Szocialista Párt (baloldal), a Lengyel Kommunista Párt, a Lengyel Szocialista Párt és a Lengyel Munkáspárt tevékenységéről. Nagyon kevés munka foglalkozik a népi Lengyelország évtizedeivel. A kisszámú kiadvány közül említést érdemel Zbigniew Załuski „A 44-es év" című könyve, amely jó publicisztikai, egyben pedig hiteles történelmi mű, s amely lényeges szerepet játszhat népünk legújabb történelmének alapos, marxista megismerésében.

Az ideológiai munka, a pártoktatás, az előadásszervezés gyengeségének fő okai a káderhiányosságok. Elég népes, mintegy 75 000 főiskolai végzettségű előadót és pártoktatót számláló propagandistagárdánk van ugyan, ezek a káderek azonban nem mindig rendelkeznek kellően megalapozott marxista tudással. Ezért szemináriumokon és párttanfolyamokon tovább kell képeznünk őket. A pártszervek és pártszervezetek egyik fontos feladata a propagandisták nevelésében az, hogy rendszeresen tájékoztassák őket az időszerű politikai, gazdasági és külpolitikai kérdésekről, a nemzetközi munkásmozgalom helyzetéről, s vitákat rendezzenek számukra a politikai és gazdasági élet vezetőivel.

A tömegtájékoztatási eszközök – a sajtó, a rádió, a televízió – az ideológiai frontnak azt a szakaszát képviselik, amely döntő jelentőségű a lakosság befolyásolása szempontjából. A tömegtájékoztatási eszközök közvetítik a lakosság legszélesebb rétegeihez pártunk álláspontját és ismertetik azokat a feladatokat, amelyeket pártunk a nép elé tűz. A IV. kongresszus óta eltelt időszak folyamán, különösen a legutóbbi időben a tömegtájékoztatási eszközök általában kielégítően töltötték be szerepüket a párt fő irányvonalának megvalósításában.

A tömegtájékoztatási eszközök – különösen a sajtó – nemcsak a párt

álláspontjának propagálását szolgálják, hanem egyben olyan fórumot képviselnek, ahol kifejezésre jut a tömegek véleménye és aktivitása, a társadalmi jelenségek kritikai értékelése. Ezt a célt szolgálják többek között a kongresszus előtti vita során bevezetett „szabad fórumok". A nyilvános vita ilyen formáinak pozitív tapasztalatait a kongresszus után is hasznosítani kell.

Küldött elvtársak! A történelmi tapasztalat tanúskodása szerint marxista–leninista párt csak akkor töltheti be sikeresen vezető szerepét, ha a pártélet gyakorlatában következetesen alkalmazza a demokratikus centralizmus lenini elvét.

A demokratikus centralizmus szabályozza a párt egész belső működését és megteremti a párt eszmei életének kereteit. A munkásosztály pártja a szocializmusért és a kommunizmusért vívott harcban csak akkor töltheti be történelmi hivatását, ha a párton belüli politikai gyakorlatban szem előtt tartja a demokratikus centralizmus elvét, hű marad hozzá és nem engedi megsérteni. Egyaránt vonatkozik ez a szocializmusért vívott harcnak arra a szakaszára, amelyben a marxista–leninista párt káderszervezet és az államhatalom megszerzéséért harcol, valamint arra a szakaszára, amelyben a párt tömegpárttá válik és irányítja az államot.

A demokratikus centralizmus elve gazdag tartalmat foglal magában. A pártaktivistáknak és valamennyi párttagnak teljes mértékben el kell sajátítaniuk a demokratikus centralizmus mély értelmét, és alkalmazniuk kell a demokratikus centralizmus elvét a pártéletben. A demokratikus centralizmus értelmében a kisebbségnek minden esetben alá kell rendelnie magát a többség akaratának. Ez a pártfegyelem alapfeltétele és a párt erejének egyik fő forrása.

A demokratikus centralizmus a párt egységének – ideológiai egységének és politikai akcióegységének – legfőbb garanciája.

A pártéletben a demokratikus centralizmus alkalmazásának mindenekelőtt az egységre törekvésben kell kifejezésre jutnia. A pártszervek és pártszervezetek elsőrendű feladata, hogy egységes és fegyelmezett tevékenységben forrasszák össze a párttagságot.

A demokratikus centralizmus elvének másik, a fegyelem és az akcióegység követelményétől elválaszthatatlan oldala a pártélet mély demokratizmusa. A pártélet demokratizmusa a pártmunka olyan mód-

szerét jelenti, amikor minden határozatot és minden politikai döntést vita előz meg annak a pártszervnek vagy pártszervezetnek fórumán, amely a határozatot vagy döntést meghozza. Eszerint a pártban a demokratizmus azt jelenti, hogy a kötelező határozat elfogadása előtti vitában minden párttag kifejtheti a nézetét. Tehát a pártélet demokratizmusa a politikai gyakorlat nyelvére lefordítva elsősorban azt jelenti, hogy a pártban biztosítani kell a szabad véleménycsere feltételeit.

E feltételek biztosítása azért is szükséges, nehogy a pártban a politikai élet kettősségének egészségtelen helyzete alakuljon ki, amikor is a pártszervezetek taggyűlései vagy a pártszervek összejövetelei igazi véleménycsere, a nézetek tényleges összevetése nélkül folynak le, ezzel szemben a tulajdonképpeni vita olykor a normális pártélet kulisszái mögött zajlik. Ha ilyen egészségtelen helyzet alakul ki, az vagy a párton belüli demokrácia elfojtását jelzi, vagy azt, hogy a párt soraiban a párt ideológiájától idegen és politikai irányvonalára nézve káros tendenciák jelentkeznek.

A párton belüli demokrácia elvének betartása különösen fontos a szocializmust építő országok kormányon levő marxista–leninista pártjaiban.

Politikai rendszerünkben, a proletárdiktatúra rendszerében nincs és nem is lesz helye semmiféle ellenzéki pártnak. Pártunknak ez az elvi álláspontja mélységesen megalapozott. A mi társadalmi és gazdasági körülményeink között ugyanis nincs társadalmi alapja ellenzéki párt létezésének. Társadalmunk alapvető osztályainak – a munkásságnak és a parasztságnak –, valamint a dolgozó értelmiség rétegének a társadalmi és gazdasági rendszer sarkalatos kérdéseit és az állam politikai elveit illetően nincsenek különálló és ellentétes érdekeik.

A mi körülményeink között az ellenzéki párt akadályozná az új társadalmi rendszer építését. Az ilyen párt óhatatlanul magához vonzana és összefogna minden szocialistaellenes elemet. Az ellenzéki párt a megalakítását óhajtó emberek szándékaitól és nyilatkozataitól függetlenül a politikai harcban elkerülhetetlenül a társadalmi mentalitás nem szocialista, a régi társadalmi alakulatok maradványait jelentő rétegeire apellálna. A két rendszerre oszlott világban az ilyen párt objektíve az imperialista rendszer külső, idegen politikai befolyását közvetítené. A munkásosztály, a dolgozó tömegek marxista–leninista pártjával

szemben álló bármiféle politikai szervezet életre hívása a társadalmi és gazdasági élet anarchiába fullasztását, a társadalmi energia tékozlását jelentené, s legális utat nyitna a reakció és az ellenforradalmi erők előtt.

Elutasítjuk bármilyen ellenzéki párt létesítésének lehetőségét, mint a szocializmus érdekeivel és elveivel szemben álló perspektívát, ugyanakkor azonban rendszerünk keretében szüntelenül fejlesztjük az igazi szocialista demokráciát. A szocialista demokrácia egyik legfontosabb előfeltétele a párton belüli demokrácia lenini elvének következetes érvényesítése.

A párton belüli vita szabadságának elvéről szólva bonyolult és nehéz problémát érintünk. Természetesen valamennyi pártszervnek és pártszervezetnek szorgalmaznia kell, hogy a pártban a véleménycserék konkrétak és tárgyilagosak legyenek, alapos érvekre támaszkodjanak, s hogy minden hozzászólás a vitatott kérdéskör beható ismeretén alapuljon. Az így értelmezett vita mindig alkotó szerepet játszik, mivel minden párttag saját tapasztalataival gazdagítja a párt kollektív ismereteit és tapasztalatát.

Csakhogy az élet tanúskodása szerint a pártszervezetekben nem mindig ilyen konkrét vita folyik. Előfordul, hogy a pártfórumon zajló vitában – mint egyébként minden vitában – helytelen hangok hallatszanak. Semmi sem zárhatja ki az olyan felszólalásokat, amelyek helytelenül világítanak meg bizonyos jelenségeket vagy problémákat. Persze a helytelen felszólalások a párton belüli vitákban nem kívánatosak és kerülni kell őket. Félni azonban nem kell tőlük. Nagy hiba volna, ha a pártszervek vagy pártszervezetek a helytelen hozzászólásoktól való félelmükben nem engednék meg a vitát. Az igazi baj ugyanis nem az, ha valamelyik elvtárs a vita során kétséges vagy helytelen álláspontot fejt ki. Mindannyian tévedhetünk, hiszen senki sem csalhatatlan. A baj a pártban akkor kezdődik, ha a helytelen megnyilatkozással nem szállnak vitába, ha passzívan és kritikátlanul fogadják. A demokratikus centralizmus elvének helyes alkalmazása biztosítja a pártban a nélkülözhetetlen véleményszabadságot, de megköveteli a vitát a helytelen nézetekkel.

A párton belüli demokrácia megköveteli a bírálat szabadságát. A párt ügyeivel kapcsolatos őszinte gond diktálta, személyeskedéstől mentes, elvi bírálat a mi körülményeink között a társadalmi fejlődés

rendkívül fontos, nélkülözhetetlen hajtóereje. Minden pártszervezet kötelessége, hogy biztosítsa az építő bírálat megfelelő légkörét. Erélyesen és megalkuvás nélkül harcolnunk kell a bírálat elfojtásának minden formája ellen, másfelől azonban arról is gondoskodnunk kell, hogy a bírálat iránya lehetőleg helyes legyen, vagyis arra csakugyan rászolgált jelenségeket bíráljanak vagy ítéljenek el. A pártszerű bírálat célja sohasem lehet az, hogy valakinek a jellemét megtörjék, valakit tönkretegyenek. A bírálat célja azoknak a negatív jelenségeknek megszüntetése, amelyek ellen irányul. Pártunk lehetővé teszi és támogatja az egészséges, építő bírálatot, ugyanakkor megalkuvás nélkül politikai harcot folytat az olyan kísérletek ellen, hogy a véleményszabadságot pártunk fő irányvonalának lejáratására, demagóg nézetek terjesztésére, vagy emberek befeketítésére használják fel. Ezen a téren különösen érzékenynek kell lennünk, mert a meddő kritizálássá fajuló bírálat felmérhetetlen károkat okozhat. Azokkal szemben, akik így visszaélnek a bírálat szabadságával, szigorúan le kell vonni a konzekvenciákat és le kell leplezni eljárásukat.

Valamelyest bővebben foglalkoztunk a demokratikus centralizmus problémájával, mert egész pártunkban tudatosítani akarjuk ennek a kérdésnek óriási jelentőségét. A demokratikus centralizmus – minden marxista–leninista párt strukturális elve – biztosítja a kommunisták fegyelmét és megbonthatatlan akcióegységét, s ugyanakkor megteremti a pártban a nélkülözhetetlen véleménycsere, bírálat és széles körű vita kereteit.

A gyakorlat azt bizonyítja, hogy különböző nehézségek vagy szubjektív hibák hatására a demokratikus centralizmus helyes elveit könnyen elferdíthetik vagy kiforgathatják. Ha a párt tevékenységében egyoldalúan a centralizmust hangsúlyozzák, az oda vezet, hogy a pártéletben elhanyagolják, sőt, olykor egyenesen felszámolják a demokratizmust, megszűnnek a párton belüli viták és meggyengül a párt eszmei életének érverése. Az ilyesmi szektás torzulás, amelynek következtében meglazul a párt és a társadalom kapcsolata. A centralizmusról való lemondás és a pártélet elveinek egyoldalúan a bírálat és a vita szabadságára korlátozása viszont revizionista torzulás, amely frakciózásra vezet, megbénítja a pártot és lehetetlenné teszi a szocializmus építésének irányítását.

A munkásosztály marxista–leninista pártja a szocializmus építése során csak akkor töltheti be vezető szerepét, ha tevékenységét a demokratikus centralizmusra alapozza, s annak valamennyi elemét szerves egységben fogja fel.

Pártunk következetesen alkalmazza a demokratikus centralizmus elvét. A politikai feladatok nyelvén kifejezésre juttatja a társadalom fejlődésének új szükségleteit, s kidolgozza az ezeknek megfelelő politikai megoldásokat. Útmutatásait eljuttatja a tömegekhez, de egyszersmind figyel a tömegek szavára, meggyőzi, neveli és szervezi a tömegeket, általánosítja az új jelenségeket, s a társadalmi életből kiküszöböl minden káros jelenséget.

Pártunk vezető szerepét nem lehet arra korlátozni, hogy a központi bizottság vagy más pártszervek irányítják az ország életét. A párt vezető szerepét az egész pártnak kell megvalósítania, oly módon, hogy valamennyi pártszervezet és valamennyi párttag megvalósítja a maga területén a párt határozatait, fokozza környezetében a párt politikája iránti bizalmat, élen jár a szocialista építés feladatainak megoldásában. Minél jobban teljesíti minden párttag és minden pártszervezet saját politikai feladatait, minél hatékonyabban biztosítja a párthatározatok megvalósítását, minél erőteljesebben veri vissza a szocialistaellenes tendenciákat, annál eredményesebben töltheti be vezető szerepét a párt.

Elvtársak! A pártmunka egészében döntő szerepük van a káderek-nek – azoknak az embereknek, akik kulcspozíciót töltenek be a pártszervekben, az állami és gazdasági apparátusban, a szakszervezetekben és a társadalmi szervezetekben. A párt kádereinek politikai és szakmai színvonalától, elvhűségétől és áldozatkészségétől függ jelentős mértékben a párt politikájának helyes megvalósítása, a párt tekintélye és kapcsolata a tömegekkel.

A káderpolitika a párt tevékenységének egyik legérzékenyebb eszköze. Megköveteli az emberek mélyreható értékelését és az elvi alapon hozott döntéseket.

A IV. pártkongresszus óta eltelt időszak folyamán a párt kádereinek színvonala, különösen a szakképzettség és a gyakorlati tapasztalatok terén általában véve jelentősen emelkedett, s ugyanakkor a pártszervek dolgozóinak száma alig változott.

A pártapparátus dolgozóinak jelentős többsége – több mint 70 százaléka – nem végzett pártiskolát, csupán 10,6 százalékuk végzett pártfőiskolai tanulmányokat. A vajdasági pártbizottságok és a központi bizottság dolgozóinak 45 százaléka végzett pártiskolát.

Ennek a hiányosságnak felszámolása érdekében a Társadalomtudományi Főiskola helyett, amely nem felelt meg többé a szükségleteknek, létrehoztuk a Központi Pártiskolát, s jelentős feladatokat bíztunk ezen a téren a katowicei és bydgoszczi vajdaságközi pártiskolákra. Ezeknek az iskoláknak fő feladata, hogy gyarapítsák a pártfunkcionáriusok ismereteit a társadalomtudományok és a marxista–leninista elmélet terén, szoros kapcsolatban a pártmunka eleven gyakorlatával.

A párt káderpolitikájának a vezető tisztségek betöltésénél szigorúan szem előtt kell tartania az ideológiai, politikai és szakmai kritériumok elválaszthatatlanságának elvét. Ezt az elvet a gyakorlatban nem mindig tartották és tartják szem előtt.

A káderpolitika megköveteli minden ügy mélyreható és emberséges mérlegelését. Ezen a területen minden téves döntés nagy károkat okoz. Egyeseket sérelem érhet, mások olyan tisztségekbe kerülhetnek, ahol nem tudnak eleget tenni feladataiknak, s mindez végső soron megrendítheti a párt iránti bizalmat.

A káderpolitikának meg kell teremtenie a feltételeket a becsületes, Lengyelország és a szocializmus ügye iránt odaadó emberek – párttagok és pártonkívüliek – képességeinek és alkotó erejének teljes kibontakozásához. Minden olyan állampolgárnak, aki lojálisan a Lengyel Népköztársaság rendszerének elvi alapján és a Nemzeti Egységfront politikai platformján áll, legyen joga ahhoz, hogy – szakképzettségének megfelelően – felelős vezető tisztséget töltsön be az ország életében.

A helyes káderpolitika megköveteli a vezető káderek magatartásának és munkaeredményeinek rendszeres értékelését. Ennek során figyelembe kell venni mind az egyes vezetők irányítása alatt álló kollektíva és a pártszervezet véleményét, mind pedig a fölöttes szervek és pártszervezeteik véleményét. Végleg fel kell számolni azt a formalista gyakorlatot, hogy az embereket kizárólag az úgynevezett kérdőívadatok alapján értékelték. Az illetékes igazgatási szervek vagy párt-

szervek és a fölöttesek által időszakonként összeállított értékeléseket hozzáférhetővé kell tenni az érdekeltek számára. Ez arra fogja ösztönözni őket, hogy kijavítsák hibáikat és hiányosságaikat, azok számára pedig, akiknek tevékenységét nagyra értékelték, erkölcsi buzdítást jelent majd további áldozatos és jó munkára.

A pártélet fontos okmánya pártunk szervezeti szabályzata. A IV. kongresszuson elfogadott szervezeti szabályzat lényegében megfelel pártunk jelenlegi szükségleteinek. Tehát nem kell lényeges módosításokat eszközölni rajta. A kongresszus előtti vita alapján azonban célszerű lesz végrehajtani néhány, pártunk fejlődéséből következő kisebb módosítást.

*

Küldött elvtársak! Pártunk erejének döntő tényezője a párt egysége – a sziklaszilárd eszmei, szervezeti és akcióegység.

Az ellenséges erők, amelyek csapást akarnak mérni a szocializmusra, mindig elsősorban pártunkat vették és veszik célba – pártunk egységét, ami az ország szocialista fejlődésében pártunk vezető szerepének döntő tényezője. Az ellenséges erők mindig megpróbálták kihasználni a legkisebb rést is sorainkban, kihasználtak minden idegen, pártunk egységének megbontására alkalmas tendenciát. Erre tanít bennünket az osztályellenséggel és az imperialista diverzióval vívott harcunk minden tapasztalata. Az osztályellenség és az imperialista diverzió mindig arra törekszik, hogy szembeállítsa a tömegeket a vezetőkkel, a fiatalokat az idősebbekkel, az egyik vezetőt a másikkal, s esztelen, hazug rágalmaival befeketítse pártunkat a közvélemény előtt.

Az ellenség minden efféle mesterkedésével szemben a leghatékonyabb fegyver a párt sorainak összeforrottsága, a kommunisták harci szelleme, akiknek iránytűje a marxizmus–leninizmus és a proletár nemzetköziség.

Pártunk egységbe forrasztja a lengyel forradalmárok minden nemzedékének gazdag politikai tapasztalatát, törhetetlen eszmei szilárdságát, kezdeményező készségét és energiáját. Ez pártunk erkölcsi és eszmei erejének forrása, a munkásosztályhoz és a néphez fűződő elszakíthatatlan kapcsolatának biztosítéka.

Pártunk, amely közel negyedszázada áll a népi Lengyelország kormányrúdjánál, a marxizmus–leninizmus legyőzhetetlen eszméivel felvértezve, sorait szilárdan fő irányvonala köré tömörítve teljesíti történelmi hivatását: népünk vezetője a szocializmus felépítéséért, hazánk biztonságának és virágzásának szavatolásáért vívott harcban.

Éljen a szocializmust építő lengyel nép, élén a munkásosztállyal!

Éljen és virágozzék hazánk, a népi Lengyelország!

Éljen népünk kipróbált vezetője, a marxizmus–leninizmus és a proletár internacionalizmus elveihez mindig hű Lengyel Egyesült Munkáspárt!

Éljen a nagy szocialista közösség népeinek egysége, testvéri barátsága és a szocialista közösség vezető ereje, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége!

Éljen valamennyi ország kommunista és munkáspártjainak egysége és szolidaritása!

Éljen és győzedelmeskedjen a béke és a szocializmus!

BESZÉD A VARSÓI VÁLASZTÓKKAL VALÓ TALÁLKOZÓN

(1969. MÁJUS 17.)

Elvtársak!

A lengyel nép két hét múlva a Nemzeti Egységfront listáján szereplő jelöltek közül általános, titkos, közvetlen és egyenlő szavazással megválasztja képviselőit a sorrendben ötödik szejmbe és a különböző szintű népi tanácsokba. A választásokon a nép, amely hazánkban az államhatalom forrása, kifejezi akaratát, a Nemzeti Egységfront programjával kapcsolatos álláspontját, hazafiságát és a népi Lengyelország, a szocializmus melletti kiállását.

A Nemzeti Egységfront választási programja pártunk V. kongresszusának, az Egyesült Parasztpárt V. kongresszusának és a Demokrata Párt IX. kongresszusának határozatából indul ki, és síkraszáll a 25 éve kialakított és azóta továbbfejlesztett irányvonalnak, az új Lengyelország, az új, szocialista élet építésének folytatásáért. Ilyenformán a szejm és a népi tanácsok négyéves megbízatásának időszakára szóló akcióprogramunk azokra az erős anyagi, politikai és társadalmi alapokra támaszkodik, amelyeket a népi Lengyelország negyedszázada alatt teremtettünk. Programunk jövőre vonatkozó szavait, a jelenlegi választási kampány során a nép elé tűzött célok realitását legjobban azok az eredmények támasztják alá, amelyeket szocialista hazánk a párt irányításával, a munkásosztály vezette népünk áldozatos munkája nyomán 25 év alatt elért.

A népi Lengyelország 25 esztendős eredményeiről majd a jubileum alkalmából beszélünk. Nem azért hivatkozunk az elért eredményekre, hogy önelégültséget keltsünk, bármilyen nagyok az eredmények az élet különböző területein. A dolgok jelenlegi állása számunkra mindig terveink megvalósításának mércéje és kiindulópont az új feladatokhoz,

amelyek a fejlődéssel és az előrehaladással együtt születnek. A végzett munka alapján, a népgazdaság fejlődése folyamán látnunk kell az eredményeket és a fogyatékosságokat, a fejlődés dinamikáját és kerékkötőit.

Jelenleg az 1966–1970. évi népgazdasági terv negyedik évének feladatain munkálkodunk. A jelenlegi ötéves terv végéig még több mint másfél esztendő van hátra. Az első három esztendő eredményei kielégítőek. A gazdasági fejlődés összefoglaló mutatója a nemzeti jövedelem növekedése, s ez az első három évben nagyobb volt a tervezettnél. Minden alapunk megvan olyan prognózis összeállítására, amely szerint az 1966–1970. évi népgazdasági terv valamennyi alapvető feladatát teljesíteni fogjuk.

Nem lehetünk azonban teljesen megelégedve a népgazdasági terv teljesítését illetően ez év első négy hónapjában elért eredményekkel, sőt, nyugtalanítanak bennünket egyes jelenségek. Az iparban a termelés növekedésének üteme januártól áprilisig túlszárnyalta az előirányzatokat. Az elmúlt év ugyanezen időszakához képest az ipar össztermelése 8,7 százalékkal nőtt, miközben a munkaidő egy nappal csökkent. Ennek az eredménynek elérését elősegítette az, hogy áprilisban az ipari termelés gyors ütemben, tavaly áprilishoz képest 10,7 százalékkal nőtt.

Az építőipar terén azonban más a helyzet. A januártól áprilisig terjedő időszakban az építőipari és szerelő vállalatok alaptermelése az elmúlt év ugyanezen időszakához képest csak 1,6 százalékkal, illetőleg a munkaidő közötti különbséget figyelembe véve 2,6 százalékkal lett nagyobb. Ez nyugtalanító mutatószám, annál is inkább, mert termelésük ez év áprilisában a tavaly áprilisi termeléshez képest csak 3,7 százalékkal növekedett. Tegyük hozzá, hogy a népgazdasági terv az építőipari és szerelő vállalatok alapvető termelésének növekedését erre az évre 7,2 százalékban állapította meg.

A dolgok ilyen kedvezőtlen állását a népgazdaságnak ezen a fontos területén, az építőiparban, bizonyos fokig a kedvezőtlen időjárási viszonyok, valamint az anyagellátás hiányosságai idézték elő. A fő okot azonban a szervezésben, s mindenekelőtt abban kell keresni, hogy a téli időszakra gyengén készítették elő az építőipari munkákat. Mindebből a felügyeleti szerveknek, s ugyanúgy az építőipari és szerelő

vállalatok vezetőinek le kell vonniuk a megfelelő következtetéseket. Elvárjuk az építőktől, hogy behozzák lemaradásukat és teljesítik az előirányzatokat.

Ez idén, akárcsak a népgazdasági terv előző éveiben, gyorsan nő a foglalkoztatott dolgozók száma. A szocialista szektorban ez év áprilisában a tavalyihoz képest 300 000 fővel, vagyis 3,6 százalékkal növekedett, s meghaladta az előirányzatot, amely 3,3 százalékos növekedéssel számolt. Az egész ipar viszonylatában a létszámnövekedés nyugtalanítóan magas, mégpedig az idén áprilisban tavaly áprilishoz képest 4,3 százalékos, míg a terv az ipar és az egész népgazdaság viszonylatában évi 3,3 százalékos átlagos növekedést irányzott elő. A létszámnövekedés gyors üteme jelentősen csökkenti a termelés növekedésének a termelékenység növekedésére eső részét. Márpedig ez korlátozza a reálbérek emelésének lehetőségeit.

Ez idén januártól áprilisig a szocialista szektorban az átlagos havi bér csaknem 2300 złoty volt, vagyis 2,8 százalékkal magasabb, mint az elmúlt év első négy hónapjában. Ebben az időszakban az átlagos bér az iparban havi 2479 złoty volt, vagyis 2,9 százalékkal magasabb, az építőiparban 2663 złoty, 0,5 százalékkal magasabb. Az év első négy hónapjában a szocialista szektorban az egyéni béralapból ez idén 6,6 százalékkal többet fizettek ki, mint tavaly. Ez több a tervelőirányzatnál, amely a béralap évi átlagos növekedését 5,6 százalékban határozta meg.

Április végén az Országos Takarékpénztár betétállománya megközelítette a 79 milliárd złotyt, vagyis ez év első négy hónapjában 5,5 milliárddal nőtt.

A mezőgazdaságban a tavalyi jó termés a termékek állami felvásárlásában is jó eredményeket hozott. Az 1968. évi termésből a gabona felvásárlása április végéig több mint 980 000 tonnával volt több az elmúlt év ugyanezen időszakában felvásárolt mennyiségnél. Ezáltal a gabona felvásárlási tervét 105 százalékra teljesítettük. Január és április között a vágómarha felvásárlása – húsra átszámítva – 4,4 százalékkal haladta meg a múlt év első négy hónapjában felvásárolt mennyiséget. A szerződések állása, valamint az állatállomány összetétele azt mutatja, hogy a vágómarha felvásárlásának növekvő irányzata továbbra is fennmarad.

Az őszi és a tavaszi vetések állapota rosszabb a tavalyinál. A fagyok különösen megviselték a repce vetését. A repce vetésterületének több mint 40 százalékát be kellett szántani. Ez idén a növények fejlődésének megindulása és az állatok legelőre terelése csaknem 2–3 héttel késett. Május első felében a kedvező időjárási viszonyok csökkentették a károkat, amelyeket a mezőgazdaság a fagyok és a tavasz késése következtében szenvedett, de teljes felszámolásukat már nem lehet elérni, annál is inkább, mert a csapadékmennyiség megint nem kielégítő.

Mindez azt mutatja, hogy ez év első négy hónapjában a kedvező gazdasági jelenségek mellett kedvezőtlen, a gazdaság fejlődését hátráltató jelenségek is mutatkoztak. Az év hátralevő részében a kedvezőtlen jelenségek egy részét meg lehet szüntetni, másokon sokat lehet javítani. Mindez elsősorban a jó szervező munkától, a munkafegyelemtől és a pénzügyi fegyelem betartásától függ. Pártunknak egyetlen pillanatra sem lankadó figyelemmel kell kísérnie a gazdasági kérdéseket, s egyetlen pillanatra sem szabad csökkentenie erőfeszítéseit. A szejm és a népi tanácsok választásaival kapcsolatos kampánynak nemcsak az a célja, hogy megismertesse a lakosságot a gazdasági helyzettel, hanem az is, hogy a választási kampány során a munkásosztályt és az egész dolgozó népet fokozott erőfeszítésekre ösztönözzük az idei népgazdasági terv feladatainak maradéktalan teljesítése érdekében. Ez lesz a legértékesebb támogatás, amelyet a Nemzeti Egységfront választási programjának nyújthatunk.

A következő két évben amellett, hogy népgazdaságunkat az idei és az 1970-re, vagyis a jelenlegi ötéves terv utolsó évére szóló tervnek megfelelően fejlesztjük, ki kell dolgoznunk az 1971–1975. évi népgazdasági tervet, s a lehető legjobb feltételeket kell teremtenünk az új ötéves terv teljesítésének megkezdéséhez.

Az új ötéves tervet új módon, olyan módszerekkel kívánjuk kidolgozni, amelyeket pártunk második központi bizottsági plénuma határozott meg. Pártunk V. kongresszusa a következő ötéves terv általános körvonalait már felvázolta. Határozatai az ország további iparosítása érdekében körvonalazták ipari potenciálunk teljesebb hasznosításának programját, amely tartalmazza a még intenzívebb gazdálkodást, a tervezés javítását, a gazdaságszervezés előrehaladásának meggyorsítását, a tudományos-technikai forradalom vívmányainak alkalmazását

a termelési folyamatokban és az egész népgazdaságban. A második központi bizottsági plénum az V. pártkongresszus határozataiból kiindulva megfogalmazta az ötéves terv kidolgozásának szervezeti és módszertani alapelveit, valamint a népgazdasági beruházások hatékonyságának növelése terén ránk váró feladatokat.

A második plénum határozatai nagyon széles és bonyolult problémakört ölelnek fel. Mindenekelőtt arra ösztönöznek, hogy az új ötéves terv kidolgozásánál minél szélesebben kell hasznosítani valamennyi gazdasági vezető szerv, vállalat, egyesülés, népi tanács, minisztérium, munkásönkormányzati szerv, intézmény és tudományos kutatóintézet kezdeményezéseit. A cél az, hogy az új terv felszabadítsa a fejlődés hatékony tényezőit, s mindenekelőtt szorgalmazza a meglevő termelési kapacitás maximális kihasználását. Erre vonatkozóan minden vállalatnak programot kell kidolgoznia, amely a vállalat éves és hosszú távlatú terveinek különálló, de integrált része lesz. Az új ötéves terv fő figyelme arra irányul majd, hogy körültekintő számítások alapján biztosítsa az egyes gazdasági ágak, iparágak és termékcsoportok szelektív és koncentrált fejlődését, előnyt biztosítson a legkorszerűbb termelési ágaknak, a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsának tagállamai közötti nemzetközi munkamegosztás figyelembevételével.

A haladás élén járó iparágaknak az új ötéves tervben sokkal gyorsabban kell fejlődniük, mint az egész iparnak. Vonatkozik ez különösen a gépgyártás, az elektrotechnikai ipar és a vegyipar számos ágazatára. Különös súlyt helyezünk a gépgyártás gyors fejlesztésére, mert a gépgyártás döntő szerepet játszik az egész népgazdaság műszaki rekonstrukciójában és strukturális korszerűsítésében, továbbá az exporttermelésben.

Ugyanakkor az új ötéves tervnek biztosítania kell a többi iparág és valamennyi népgazdasági ágazat fejlődését. Egyes termelési ágak és iparágak gyors fejlődése senki előtt sem homályosíthatja el, hogy tovább kell fejleszteni a feldolgozó ipart, az energiatermelést, a kohászatot, az építőipart és a kitermelő ipart egyaránt. Az új ötéves tervben megfelelő arányokban figyelembe kell venni és figyelembe is fogjuk venni, hogy fejleszteni kell az egész ipart, a népgazdaság szükségleteihez mérten biztosítani kell valamennyi közlekedési ág kapacitásának arányosságát, hiszen a vasúti közlekedésben már ma aránytalanságok

mutatkoznak, megfelelő eszközöket kell biztosítani a mezőgazdaság fejlesztésére, a város- és lakásgazdálkodás növekvő szükségleteire, az egészségvédelemre, a közoktatásra, a tudományra, a kultúrára, mindenre, ami a népgazdaság fogalomköréhez tartozik. Ezen a téren a munka már messze előrehaladt. Az új ötéves terv kidolgozása során a legnagyobb nehézséget a nyersanyagok és alapanyagok már most jelentkező elégtelensége és a külkereskedelem okozza.

Az 1971–1975. évi tervben az ipari beruházások összegének több mint 30 százalékát a kitermelő ipar és a kohászat fejlesztésére szándékozunk fordítani. Országunk azonban nem rendelkezik számos nélkülözhetetlen nyersanyaggal, amilyen például a kőolaj, vasérc, mangán, króm, bauxit, nikkel, magnézium, foszforit, kálium, pamut, azbeszt és sok más. Ezekből a nyersanyagokból a népgazdaság évről évre növekvő szükségleteit import útján vagyunk kénytelenek fedezni, mindenekelőtt a szocialista országokból, főleg a Szovjetunióból, részben pedig a kapitalista országokból.

A KGST tagállamaival, mindenekelőtt a Szovjetunióval kialakított együttműködés és testvéri segítség a népi Lengyelország negyedszázadában elért minden gazdasági vívmányunk alapja. A Szovjetunióval és más szocialista országokkal kialakított együttműködés és gazdasági segítség az új ötéves terv időszakában sem lesz kevésbé döntő jelentőségű Lengyelország számára, mint amilyen az elmúlt negyedszázadban volt.

Az 1971–1975-ös évekre szóló tervünk alapvető mutatószámai nagymértékben függnek majd attól, milyen mértékben vásárolhatunk nyersanyagokat, alapanyagokat, komplett objektumokat, gépeket és berendezéseket a Szovjetuniótól. Ebben a kérdésben már megkezdődtek a kétoldalú lengyel–szovjet tárgyalások.

A második központi bizottsági plénum fontos határozatokat hozott a beruházási tevékenység megjavítására. A cél főként a beruházások összpontosítása, a beruházási idő megrövidítése, valamint a fentiek elérését megkönnyítő feltételek kialakítása a beruházási tevékenység számára.

A beruházások hatékonyságának megjavítása jórészt összefügg az új objektumok építési idejének megrövidítésével, valamint azzal, hogy az új objektumok minél hamarább elérjék a tervezett termelési kapaci-

tást. Vonatkozik ez a kulcsvállalatok rekonstrukciójára és korszerűsítésére is. A hosszú beruházási idő túl sokáig fagyasztja be a beruházási eszközöket, ami viszont csökkenti a beruházások hatékonyságát. Minél hosszabb az az idő, amely a beruházások előirányzott határideje és a tervezett termelési kapacitás elérése között telik el, annál kisebb a beruházás hatékonysága, s ez természetesen korlátozza az életszínvonal emelésének lehetőségét. Ezzel szemben minél hatékonyabbak a beruházások, annál gyorsabban fejlődik a népgazdaság, s annál gyorsabban nő a nemzeti jövedelem, s ezen belül az a rész is, amelyet fogyasztásra fordíthatunk.

A beruházások új, megrövidített idejét az év második negyedében kell kidolgozni, s 1970-től kezdve kell életbe léptetni. Az év végéig az illető szervek határozzák meg minden tipikus és ismétlődő objektum számára a tervezett termelési kapacitás elérésének új határidejét.

A beruházási idő megrövidítésének alapvető feltétele a beruházások összpontosítása, vagyis az, hogy csökkentik az egyidejűleg végzett építkezések számát, s a dolgozókat és a munkaeszközöket az építés alatt álló objektumokra összpontosítják. Az új ötéves tervben a beruházási ráfordítások a jelenlegi ötéves tervhez képest 40 százalékkal nőnek, tehát a ráfordítások összpontosításának a mostani ötéves terv időszakához viszonyítva jelentősen csökkentenie kell a beruházási eszközök felhasználásának százalékos mutatóját. Elfogadtuk azt az elvet, amely szerint az 1971–1975-ös évekre az illetékes központi szervek rendelkezésére bocsátott beruházási költségek együttes összegét nem lehet megváltoztatni azon a címen, hogy a beruházási költségeket rosszul számították ki vagy túllépték. Ilyen esetekben a túllépés összege pótlólag terheli a beruházó részére mind az öt évre biztosított költségek együttes összegét, ami maga után vonja az általa tervezett beruházások érdemi összpontosítását.

A beruházás, különösen a termelő ágakban, a népgazdaság fejlődésének fő forrása. S éppen tevékenységünknek ezen a fontos területén találkozhatunk számos fogyatékossággal – a tervezéstől, a költségvetés összeállításától és a kivitelezéstől kezdve egészen a gépek és berendezések szállításáig, valamint az építési és szerelési munkálatokig.

A második központi bizottsági plénumon hozott határozatok a beruházási folyamatok radikális javítását írják elő. Ez nem lesz könnyű

feladat. A beruházási tevékenység csak akkor javul majd, ha elérjük, hogy a nagy beruházási tevékenység minden részlegén becsületesen teljesítik a feladatokat. A beruházások ugyanis országos méretekben egységes, rendkívül bonyolult, zárt rendszert alkotnak. Ha ebben a rendszerben valami nem jól megy, az kedvezőtlenül befolyásolja az egész mechanizmus működését. Úgy véljük, hogy a második plénum határozatai jelentősen hozzájárulnak az országos beruházási tevékenység helyes alakulásához. Ez nagymértékben attól függ, hogyan ellenőrzik a pártszervek és pártszervezetek a határozatok végrehajtását és hogyan segítik a valóra váltásukat.

Ezeket a problémákat mai választási gyűlésünkön azért hoztam elő, mert ma és a következő években is a párt, a gazdasági vezetés és a népi hatalom tevékenységének napirendjén szerepelnek majd. A megoldásukon fog munkálkodni az újonnan megválasztott szejm mint az államhatalom legfelsőbb szerve, s a megoldásukon fognak munkálkodni az államhatalom helyi szervei, a most következő választásokon megválasztott népi tanácsok. Vezető helyet foglalnak el ezek a problémák a munkásönkormányzat, a különböző társadalmi, gazdasági és műszaki szervezetek munkájában, foglalkozniuk kell velük nap nap után a szakszervezeteknek, tárgyalni kell róluk számos értekezleten, tanácskozáson és konferencián, mert nagyon érdeklik a munkásosztályt és nagyon érdekelnek minden dolgozót. A gazdasági fronton, amibe én a tudományt és a technikát is beleértem, ott kovácsolják népünk jobb sorsát, a Lengyel Népköztársaság erejét és tekintélyét.

A gazdaság korszerűsítési feladatainak végrehajtása szorosan összefügg a technikai és a technológiai haladással, a tudományos kutatások eredményeivel és új folyamataival. A tudományos és technikai haladásnak nagy jelentőséget tulajdonítunk. Erre a célra nagy összegeket fordítunk, s ezeket a következő években jelentősen növelni fogjuk. Kiindulópontunk, amelyhez következetesen tartani fogjuk magunkat, az, hogy a tudománynak, az alkalmazott kutatásoknak és más alapkutatásoknak eredményesen kell szolgálniuk a népgazdaság fejlődését. A tudományban is alkalmazni kell a helyes gazdasági számításokat, a ráfordítások és az eredmények összehasonlítását. A tudomány területén is szükséges a jobb munkaszervezés, a tervezés javítása és azok-

nak a témáknak kiválasztása, amelyek a népgazdaság több éves és perspektivikus terveinek szükségleteihez alkalmazkodnak. A tudomány területén is elengedhetetlen az erők és az eszközök összpontosítása, a kutatások és vizsgálatok idejének lerövidítése.

Az alapkutatások területén számos olyan vívmányunk van, amelyeket világszerte ismernek és elismernek, s rendelkezünk több olyan eredménnyel, amelyet közvetlenül lehet hasznosítani a gazdasági gyakorlatban. Az eredményeket elsősorban ott érték el, ahol tudósaink lelkesedése, tudása és ambíciója helyes elgondolásra, a népgazdaság szükségleteinek megértésére, a kutatási témák helyes kiválasztására, az erők és eszközök összpontosítására támaszkodott.

Egészében véve azonban a tudományos fronton számos fogyatékosság mutatkozik, s ezek összességükben a tudományos kutatások hiányos alkalmazásához és nem kellő hatékonyságához vezetnek. A fő fogyatékosságok között kell említeni a kutatómunka elaprózottságát, jelentős elszakadását a társadalmi-gazdasági fejlesztés legközelebbi és perspektivikus feladataitól, továbbá azt, hogy a tudományos és műszaki tanulmányokban nem veszik eléggé figyelembe az iparág, illetőleg az iparvállalat műszaki helyzetét.

Ezekért a fogyatékosságokért nemcsak a kutatóintézetek vezetői felelősek, hanem minden szinten felelős a gazdasági vezetés is, amely gyakran nem tudja kellőképpen megfogalmazni a tudományos és műszaki kutatások feladatait.

A népgazdaság szolgálatában álló tudományos kutatóintézetekben 1967-ben kereken 27 000 kutató dolgozott, s az intézetek mintegy 14 000 kutatási témát dolgoztak fel. Ebből következik, hogy egy-egy témán alig két kutató munkálkodott, s a témáknak csupán egy részét tekinthetjük nagyobb, gazdaságilag jelentősebb komplex kutatási feladatok részének. A témák túlnyomó többségükben tudományos szakértői vélemények vagy kisebb részleges, járulékos témák, amelyek nem kapcsolódnak a technikai haladás szempontjából fontos tudományos kutatómunkák perspektivikus irányaihoz. Jelenleg népgazdaságunk szelektív fejlesztésére, s a termelés néhány kiválasztott területén szakosításra törekszünk, ennélfogva a tudománynak is ezekhez a törekvésekhez kell igazítania feladatait és munkamódszereit.

Csak a meghatározott feladatokra koncentráló, megfelelően szervezett és eszközökkel jól ellátott kutató munkaközösségek biztosíthatják – ha célszerű és elkerülhetetlen – a más országokban már megoldott néhány probléma éppoly gyors kidolgozását, mint külföldön, s csak ilyen munkaközösségek fejleszthetik eredeti tudományos munkásságukat úgy, hogy alkalmazkodik a mindennapi szükségletekhez és új perspektívákat tár fel gazdaságunk meghatározott területeinek fejlesztése előtt.

A tudományos kutatóintézeteknek nem a jelennel, hanem a jövővel kell foglalkozniuk, mert ez a tudomány értelme. A tudománynak meg kell előznie a gyakorlatot, mert rendkívül fontos feladata a valóság elemzése éppen azért, hogy megváltoztassa, megjavítsa és új távlatokat nyisson. Nem minden tudományos kutatás eredményeit kell azonnal alkalmazni a gyakorlatban, de a tudomány nem szakadhat el az élet valóságos mélységétől. A tudomány előrehaladása, fejlődése, akárcsak az egész társadalom fejlődése nem absztrakció, hanem minden eddigi eredmény szintézise és bírálata.

A gazdasági előrehaladás, fejlődés motorja az ember, eszköze pedig az embert szolgáló tudomány és technika. A szakemberek, tudósok, tervezők, feltalálók és mérnökök sok százezres gárdája előtt ma nagyobb feladatok állnak, mint bármikor a múltban. A pártvezetőség biztosra veszi, hogy az egész népgazdaságot fejlesztő legértékesebb építőgárda mindent megtesz e feladatok lehető legjobb teljesítése érdekében.

Elvtársak! A Nemzeti Egységfront választási programja egy másik rendkívül fontos területen, a Lengyel Népköztársaság külpolitikája terén is kijelöli a tevékenység fő irányvonalát. A külpolitika eddigi irányvonala kiállta a történelem próbáját, ezért tovább folytatjuk, s ennek jegyében szavatoljuk Lengyelország biztonságát és határainak sérthetetlenségét, erősítjük a barátságot, az együttműködést és a szövetséget Lengyelország és a Szovjetunió, valamint a Varsói Szerződés minden tagállama között, ennek jegyében segítjük elő valamennyi szocialista ország tömörítését közös akcióprogram körül, erősítjük és fejlesztjük a barátságot és az együttműködést a világ minden népével. A népi Lengyelország külpolitikáját egyrészt a társadalmi rendszerre való tekintet nélkül minden államra kiterjedő békés egymás mellett élés

lenini eszméje, másrészt a szocializmus lényegéből fakadóan a béke-harc, a béke biztosításáról való gondoskodás jellemzi.

A jövőben is elsőrendű fontosságú kérdés lesz, hogy az emberiség fejlődésének közeli és távoli perspektíváját megtisztítsuk egy újabb világháború veszélyétől. Ide torkollik minden más kérdés. A háború és béke kérdése körül folyik a harc egyfelől a szocializmusnak és a népek szabadságának, másfelől az imperializmusnak és a reakciónak erői között. Ez a harc általános, mert világméretekben folyik. Ugyanakkor azonban osztályjellegű is, mert a szocialista és az imperialista rendszer között, egyfelől a kommunista és munkásmozgalom, valamint a nemzeti felszabadító mozgalom, másfelől a tőkés monopóliumok és az imperialista államok erőszakszervezetei között folyik.

Újabb háború veszélyének állandó időszerűségét jelzi az imperializmus által kikényszerített fegyverkezési hajsza. Az agresszív atlanti paktumhoz tartozó országok a NATO fennállása óta eltelt 20 esztendő folyamán mintegy 1300 milliárd dollárt költöttek fegyverkezésre. Az utóbbi években kereken évi 100 milliárd dollárt fordítottak fegyverkezési célokra, s most a fegyverkezési verseny terén új szakasz megnyitásának tendenciája tapasztalható. Ebben az irányban tett lépéseket az Egyesült Államok. Nixon elnök, aki nemrégiben azzal állt elő, hogy „az összecsapások kora adja át a helyét a tárgyalások korának", ugyanakkor jóváhagyta a „rakétaelhárító rendszer" építésének programját.

Földünk a második világháború befejezése óta eltelt 24 évben már nem egyszer élte át a feszültség fokozódását, s nem is egy olyan lokális háborúnak volt a színhelye, amelyet az imperialisták szabaságukért küzdő népek ellen indítottak. Az imperialista államok a hidegháború első időszakában a szocialista országok „felszabadításának" elméletét hirdették, ami azt jelentette, hogy vissza akarják állítani a kapitalizmus uralmát. A szocializmus és az imperializmus közötti erőviszonyok megváltozása folytán azonban ez az elmélet lomtárba került. Az Egyesült Államok a szocialista országokkal szemben hosszú időn át nukleáris világháború kiprovokálásának politikáját folytatta, de az erőviszonyok megváltozása a totális háború politikájának módosítására kényszerítette. Ekkor került sor a lokális, korlátozott háborúk ugyancsak veszélyeket tartogató koncepciójának alkalmazására. A szabad-

ságáért hősiesen harcoló Vietnam azonban bebizonyította, hogy az imperializmus lokális háború útján sem tudja elérni céljait, mert lehetetlenné teszik a szocialista és a kapitalista világ erőviszonyai.

A világ békéje tehát elsősorban a szocialista rendszer helyzetének további megszilárdulásától, potenciáljának és politikai befolyásának további növekedésétől, a szocialista erők és a nemzeti felszabadító mozgalmak további világméretű előrehaladásától függ. S ebből a szempontból nagy jelentőségű a szocialista országok, a kommunista és munkásmozgalom, az egész antiimperialista front egysége. Ezzel magyarázható, hogy az imperialista tábor nagy politikai, ideológiai és gazdasági diverziója mindenekelőtt az egység ellen irányul. Ez a fő célpontja a minden elképzelhető eszközzel folytatott pszichológiai háborúnak. Az imperialista diverzió azokat a centrifugális tendenciákat használja fel támaszul és igyekszik erősíteni, amelyek bizonyos objektív okok, kiváltképpen a gazdasági fejlettség színvonalában mutatkozó különbségek és különféle szubjektív okok, vagyis főleg a dogmatizmus és a revizionizmus miatt a szocialista táborban és a kommunista mozgalomban kialakultak. Manapság ez a két káros tendencia összekapcsolódik a nacionalizmussal.

Mindezek a tendenciák komoly károkat okoztak a szocializmusnak és a békének. A kártevésben elsősorban a nacionalizmus és nagyhatalmi sovinizmus útjára tért kínai vezetők politikája játszott szerepet. Mao Ce-tungnak és csoportjának eltávolodása a marxizmus–leninizmus alapelveitől gyengítette a szocialista tábort és a nemzetközi kommunista mozgalmat. Ez a dolgok természeténél fogva az imperializmus javára vált. Erősen bízunk benne, hogy a Kínai Népköztársaság szocialista ország marad, s előbb vagy utóbb leküzdi jelenlegi vezetőinek hamis és hibás politikáját. Akkor megszűnik majd a szakadás a szocialista táborban.

Az imperializmus azonban mégiscsak elszámította magát, amikor azt hitte, hogy hasznot húzhat a szakadásból. Az utóbbi időszak tanúskodása szerint a szocialista országok és a kommunista pártok többségében az egység erősödésének folyamata bontakozik ki. Bizonyítják ezt a kommunista és munkáspártok június 5-én Moszkvában kezdődő újabb nemzetközi tanácskozásának befejezéshez közeledő előkészületei.

Különösen szembetűnő a konszolidáció folyamata az utóbbi időben a Varsói Szerződéshez és a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsához tartozó európai szocialista országok viszonylatában. Nagy jelentőségűek ezen a téren a testvéri Csehszlovákiában végbemenő pozitív változások. A Csehszlovák Kommunista Párt legutóbbi központi bizottsági plénuma megváltoztatta a központi pártszervek összetételét, s az új vezetés olyan intézkedéseket tett a párt vezető szerepének erősítésére, amelyek megteremtik az ország helyzetének tényleges normalizálásához és a testvéri szocialista országokhoz fűződő kapcsolatok erősítéséhez szükséges feltételeket. Csehszlovákiában a gazdaság további fejlesztésének és a szocialista demokrácia elmélyítésének pozitív programját csak ily módon lehet sikeresen végrehajtani.

A kommunistaellenes politika szószólóinak nem tetszik a szocialista országok egységének erősítése. A burzsoá propagandaközpontok csak úgy ontják az országaink közötti „komoly nézeteltérésekről" szóló híreket. A nyugati újságokban és rádióadásokban akár a legjelentéktelenebb kérdésben megnyilvánuló legkisebb véleménykülönbség is „nagy vita" és „szakadás" méreteit ölti.

A táborunkkal kapcsolatos burzsoá propaganda „tájékoztatási" módszerének már hagyománya, hogy felnagyítja a problémák közös megoldásához vezető legjobb utak keresése közben magától értetődően felmerülő véleménykülönbségeket. A burzsoá publicisták saját vágyálmaikat gyakran valóságnak tekintik. A KGST legutóbbi moszkvai ülésszaka előtt a nyugati sajtó tele volt a „mély válság" beharangozásával. Ezzel szemben a moszkvai ülésszak a gazdasági együttműködés formáinak tökéletesítését illetően a tagállamok egységének és nézetazonosságának újabb sikerét jelentette. Ezen az ülésszakon a teljes egyetértés jegyében határoztuk meg az együttműködés új, a szocialista közösség korszerű gazdasági követelményeinek megfelelő irányait. A moszkvai ülésszak valamennyi részvevőjének egybehangzó álláspontja és határozata elősegíti a tagállamok közötti gazdasági kapcsolatok új formáinak kialakítását és fejlesztését.

A politikai és gazdasági akcióegység az országaink előtt álló szocialista célok lényegéből következik. Ez az egység a szocializmus erőinek alapja, ez teszi képessé arra, hogy szembeszegüljön a világ békéjét fenyegető imperialista mesterkedésekkel. A kommunista mozgalom és

minden haladó mozgalom imperialistaellenes egységéhez, a szocialista országok imperialistaellenes akcióegységéhez való hozzáállás korunkban az internacionalizmus elve iránti hűség próbaköve.

Az egységes cselekvés megnyilvánulása volt nemrégiben a Varsói Szerződés tagállamainak budapesti tanácskozása is, amelyen azzal a közös felhívással fordultunk kontinensünk valamennyi államához, hogy hívjunk össze a biztonság és az együttműködés kérdésében európai konferenciát. Ez teljesen megegyezik azzal a javaslattal, amelyet éppen a népi Lengyelország terjesztett elő öt évvel ezelőtt. A konferenciának az európai kollektív biztonsági szerződés megvitatását és előkészítését kell szolgálnia. Ugyanis csak az európai államok teljes biztonságérzete esetén lehet felszámolni Európa két szemben álló katonai csoportosulásra oszlását, amely az agresszív NATO-tömb húsz évvel ezelőtti megalakításával jött létre. Az európai konferenciának hozzá kell járulnia a jobb feltételek kialakításához annak érdekében, hogy Európa valamennyi országa között széles gazdasági, tudományos, műszaki, kulturális és másfajta együttműködés alakuljon ki.

A javasolt konferencia ügyében nem szabunk semmilyen előzetes feltételt. A szocialista országok készek párbeszédet folytatni minden országgal, amely érdekeltséget mutat kezdeményezésünk iránt. Készek vagyunk megvitatni minden konstruktív javaslatot, függetlenül attól, ki terjeszti elő. Figyelemmel kísérünk a budapesti felhívásra adott minden pozitív választ. Megelégedéssel fogadtuk az értékes kezdeményezést a finn kormány részéről, amely kijelentette, hogy hajlandó vendégül látni az európai konferenciát és hozzájárulni a megszervezéséhez.

Persze különös figyelemmel kísérjük a Német Szövetségi Köztársaság reagálását. Az NSZK egymást követő kormányai tíz-egynéhány éve makacsul útját állják az európai enyhülésre, a tartós biztonság megteremtésére és a béke szavatolására irányuló minden kezdeményezésnek. Ez történt mindazokkal a javaslatokkal, amelyeket a szocialista országok a német kérdésben előterjesztettek. Ez történt a közép-európai atomfegyvermentes övezet létesítésére vonatkozó lengyel tervezettel, majd később a nukleáris fegyverek európai befagyasztását célzó tervvel. Ez történt a NATO és a Varsói Szerződés szervezete közötti megnemtámadási szerződésre vonatkozó szovjet tervezettel és

más javaslatokkal. A Német Szövetségi Köztársaság mindig szembehelyezkedett minden olyan átfogó vagy részleges lépéssel, amely az európai biztonság megszilárdítását célozta.

Melyek a forrásai ennek a politikának, amellyel az NSZK szembeszegül Európában az enyhülésnek és a kapcsolatok normalizálásának tendenciájával?

Egyik forrása az, hogy az NSZK makacsul kétségbe vonja az európai területi status quót, a második világháború következményeként kialakult európai határokat, elsősorban az Odera–Neisse-határt, a szuverén szocialista német állam, a Német Demokratikus Köztársaság létét, és Nyugat-Berlin különleges státusát. További forrása az, hogy az NSZK militarista erői nukleáris fegyverek birtoklására törekednek.

Az NSZK álláspontja mindezekben a kérdésekben szorosan összefügg azzal, hogy egész eddigi politikájában figyelmen kívül hagyja a hitleri harmadik birodalom vereségének következményeit, s az imperialista nagyhatalmi Németország újjáélesztését tartja szem előtt. A bonni hivatalos politikának ez az irányvonala teremtette meg a feltételeket ahhoz, hogy Nyugat-Németországban újjászületnek a szélsőséges revansista, újnáci erők, amelyek ma ismét legális párttal rendelkeznek, s ebben az évben már az általános választásokon is indulnak. Pártjuk még nem túlságosan erős, de a lényeg az, hogy a nacionalizmus és a revansista tendencia az NSZK életében eddig uralkodó Kereszténydemokrata Unió, különösen a vele szorosan együttműködő Keresztényszociális Unió programja lett, amelynek vezetője, Franz Josef Strauss azt hirdeti, hogy a nyugatnémet imperializmusnak „Európa egyesítése" és a „német politika európaizálása" jegyében kell uralkodnia. Egész Nyugat-Európát a bonni szekérhez szeretné kötni, hogy gyorsabb ütemben haladjon a reváns felé.

Bonn egész eddigi keleti politikájában számításon kívül hagyja a valóságot és arra törekszik, hogy kétségbe vonja a jelenlegi európai helyzet realitásait. Éppen ezért politikája homlokegyenest ellenkezik valamennyi európai nép biztonságának és békéjének érdekeivel, amelyek elválaszthatatlanul kontinensünk jelenlegi politikai térképéhez kapcsolódnak.

A Német Szövetségi Köztársaságban egy idő óta bizonyos körökben

olyan tendenciák jelentkeznek, amelyek mintha a bonni keleti politika valamelyes módosításának szándékára utalnának. A dolgok jelenlegi állása mellett nehéz megítélni, hogy ezek a tendenciák mennyire taktika és politikai manőver tükröződései, illetőleg mennyire jeleznek próbálkozásokat Németország és Európa valóságának reális értékelésére. Mindenekelőtt nyugatnémet szociáldemokrata vezetőknek a Nürnbergben és a Bad-Godesbergben tartott pártkongresszuson elhangzott egyes felszólalásaira, valamint más nyilvános nyilatkozatokra, különösen e párt elnökének, az NSZK alkancellárjának, Brandt úrnak kijelentésére gondolok.

Az NSZK politikájának fő mércéje az volt, az ma és az lesz a jövőben is, hogy mi a nyugatnémet kormány álláspontja a jelenlegi európai határok, köztük az Odera–Neisse-határ véglegességének, valamint annak a ténynek elismerése tekintetében, hogy létezik a Német Demokratikus Köztársaság mint szuverén és egyenjogú német állam.

Konrad Adenauer nyugatnémet kancellár Németország keleti határai és a Német Demokratikus Köztársaság általi elismerésük kérdésében 1949. október 21-én a Bundestagban a következő nyilatkozatot tette:

„Kizárólag a Német Szövetségi Köztársaság jogosult arra, hogy a német nép nevében fellépjen. Az orosz övezet deklarációját a német népre nézve nem tartja kötelezőnek. Különösen vonatkozik ez arra a deklarációra, amelyet az orosz övezetben az Odera–Neisse-vonal kérdésében tettek."

Ehhez a nyilatkozathoz egyáltalán nincs szükség kommentárra.

Abban a memorandumban, amelyet Adenauer kancellár Bonn, 1953. május 29-i keltezéssel Eisenhower amerikai elnöknek küldött a békeszerződésnek és Németország keleti határainak kérdésében, a következőket olvashatjuk:

„Ebben a békeszerződésben figyelembe veszik majd minden ember jogát a szülőhazához, minthogy ez megfelel a kereszténvi elveknek és a természet törvényének.

Az Odera–Neisse-vonalat soha egyetlen német kormány sem ismerheti el."

Ezt a revansista nyilatkozatot józan ésszel nem lehet komolyan venni. Minden szavából a reváns szelleme árad. E tekintetben a helyzet

Adenauer kancellár kormányzásának egész időszakában napnál világosabb volt.

1963-ban Ludwig Erhard lett a kancellár. Első kormányának megalakítása után, október 18-án, kormányexpozéjában kijelentette:

„A szövetségi kormány úgy véli, hogy... az összném et kormány által szabadon megtárgyalt és aláírt békeszerződésben – és csakis abban – lehet és kell megállapítani Németország végleges határát. Németország az érvényben levő jogi interpretáció szerint továbbra is az 1937. december 31-i határok között létezik."

Erhard kancellár nyilatkozatának tónusa némileg különbözik elődeinek kemény szavaitól, tartalma, a dolgok lényege azonban nem változott.

A jelenlegi szövetségi kancellár, Kurt Georg Kiesinger 1966. december 13-án a Bundestagban nyilatkozatot tett, s ebben egyebek között ezeket mondta:

„A német nemzet széles rétegei forrón kívánják a megbékélést Lengyelországgal... Az egyesült Németország határait megállapítani kizárólag olyan, az összném et kormánnyal szabadon egyeztetett rendezés során lehet, amely megteremti a két nemzet által helyeselt tartós, békés jószomszédi kapcsolatok feltételeit."

Ez a nyilatkozat tartalmilag megegyezik azzal az álláspont tal, amelyet Erhard nyugatném et kancellár kormánya foglalt el. A változás csupán annyi, hogy Kiesinger kancellár vállalta annak a politikai ostobaságnak ország-világ előtti kinyilvánítását, amelyet a nyugatném et revansisták jogi fikció spanyolfala mögé rejtenek, hogy tudniillik „Németország az 1937. december 31-i határok között létezik". A lengyeleknek pedig néhány olcsó és üres frázist vetett oda.

A határkérdést illetően Kiesinger kancellár nyilatkozatában kifejtett álláspont mind a mai napig sem változott.

Kiesinger kancellár kormánya tudvalevően koalíciós kormány. A két keresztény párt képviselőin kívül a kormány tagjai közé tartoznak a szociáldemokrata párt képviselői, élükön a párt elnökével, Willy Brandt úrral, aki ebben a kormányban az alkancellár és a külügyminiszter funkcióját tölti be. A szociáldemokrata párt képviselői a kormányban számos közlemény tanúskodása szerint a bonni politika néhány fontos kérdésében saját álláspontot képviselnek, amely nem

mindenben felel meg koalíciós partnereik álláspontjának. Vonatkozik ez különösen a budapesti felhívással kapcsolatos álláspontra és az atomcsend-szerződés aláírásának kérdésére, de nézeteltérések jelentkeznek az NDK-hoz való viszonynak, valamint Bonn keleti politikájának kérdésében is.

Foglalkozzunk ezzel az utóbbi kérdéssel.

Willy Brandt 1968. március 16-án, a Német Szociáldemokrata Párt nürnbergi kongresszusán tartott beszédében kijelentette:

„Több elvtárs napirenden kívül megkérdezte, hogy mire gondoltam, amikor említést tettem az Odera–Neisse-vonalról. Megismételtem a kérdéses mondatokat: »Ebből következik – mondottam – annak szükségessége, hogy elismerjük, illetőleg tudomásul vegyük az Odera–Neisse-vonalat a békeszerződés alapján történő rendezés idejéig.« Ez azt jelenti, hogy le akarunk mondani az erőszakról és ki akarunk békülni Lengyelországgal. Amennyiben lehetséges, ezt a békeszerződés előtt akarjuk elérni. Nem akarjuk és nem tudjuk erőszakkal megváltoztatni a jelenlegi európai határokat. Vonatkozik ez a belső német határokra is. De vonatkozik az Odera–Neisse-vonalra is, amely egyébként nem a Német Szövetségi Köztársaság határa."

Brandtnak az Odera–Neisse-határ kérdésében elfoglalt álláspontját lényegében megismételte a nürnbergi kongresszus dokumentuma, amelyben ezt olvashatjuk:

„Az a politika annál nagyobb hasznot hajt nekünk, minél nyíltabban fejezzük ki készségünket a jelenlegi európai határoknak, különösen Lengyelország jelenlegi nyugati határainak tiszteletben tartására és elismerésére addig az ideig, amíg Németország határait a békeszerződés keretében történő rendezéssel nem állapítják meg véglegesen úgy, hogy azokat minden érdekelt igazságosaknak és tartósaknak ismerheti majd el."

A szociáldemokrata párt nürnbergi kongresszusa után számtalanszor ismétlődtek Brandt alkancellárnak és a szociáldemokrata párt más vezetőinek hasonló tartalmú nyilatkozatai. Kiesinger kancellár nem erősítette meg kormánya külügyminiszterének és alkancellárjának a jelenlegi európai határok elismerése tekintetében hangoztatott formuláját. Ezt a formulát ténylegesen csupán a koalíciós kormány szociáldemokrata párti tagjai ismételgetik.

Lehetetlen nem értékelni azt a tényt, hogy a szociáldemokrata pártnak az Odera–Neisse-határ elismerése kérdésében kialakított nürnbergi formulája politikai nézőpontból előrelépést jelent azokhoz az álláspontokhoz képest, amelyeket ebben a kérdésben az NSZK valamennyi kormánya hangoztatott. Ugyanakkor teljes mértékben számot kell vetnünk azzal, hogy Lengyelország és az NSZK között ezen a formulán alapuló minden államközi egyezmény még a számunkra legkedvezőbb interpretációk mellett sem tartalmazhat többet, mint azt, hogy az NSZK de facto elismeri az Odera–Neisse-határt, de csak ideiglenesen, a német békeszerződés megkötésének pillanatáig. Még ha feltételezzük is, hogy a bonni kormány magáévá tenné Brandt alkancellár nürnbergi formuláját, a dolgok jelenlegi állásán ténylegesen az sem változtatna. Változást csak az hozna, ha az NSZK kormánya minden fenntartás nélkül véglegesnek és sérthetetlennek ismerné el Lengyelország jelenlegi nyugati határát, az Odera–Neisse-határt.

Brandt úr „Békepolitika Európában" című könyvében ezzel a kérdéssel kapcsolatban a következőket írja:

„A lengyel állam nyugati határa beletartozik abba az ajánlatunkba, hogy mindenkivel szemben lemondunk minden erőszakról. Lengyelországgal a jó kapcsolatok számunkra különösen fontosak. Ez keleti politikánk talpköve... A megbékélés Lengyelországgal számunkra erkölcsi és politikai kötelesség. Ehhez a megbékéléshez nemcsak az tartozik, hogy törekvéseinkből száműzzük az erőszak minden gondolatát, hanem az a tudat is, hogy nem szabad meghagynunk jövendő viták csíráit."

Nálunk éppen arról van szó, hogy az NSZK egyértelműen ismerje el Lengyelország jelenlegi nyugati határait és – mint Brandt úr írja – ne maradjanak meg „jövendő viták csírái". Csak a határok elismerésének ilyen formája hitelesítheti Brandt úr és a nyugatnémet kormány kijelentéseit, amelyekben biztosítanak bennünket, hogy meg akarnak békélni Lengyelországgal és más szocialista országokkal.

Brandt úr állításai ellenére az európai határok elismerésének kérdésével kapcsolatos nürnbergi szociáldemokrata formula magában rejti a potenciális revansizmust, ugyanis eleve leszögezi, hogy a határok végleges megállapítása nyitott, a békekonferencia idejéig elhalasztott kérdés. Az NSZK a nürnbergi formula segítségével szeretne megszaba-

dulni a közvélemény szemében attól a vádtól, hogy kétségbe vonja az Odera–Neisse-határt. Ugyanakkor valójában az Odera–Neisse-határ véglegesnek elismerése elől akar kitérni annak hangoztatásával, hogy nem teheti meg, mert a potsdami egyezmény szerint Lengyelország nyugati határának végleges kijelölésével várni kell a békekonferenciáig.

Nincs jogi természetű akadálya annak, hogy az NSZK véglegesnek ismerje el Lengyelország jelenlegi nyugati határait. Minden pillanatban készek vagyunk az NSZK-val olyan államközi egyezményt kötni, amilyent 19 évvel ezelőtt ebben a kérdésben az NDK-val kötöttünk. Amennyiben azonban az NSZK kormánya fenntartja, hogy ilyen szerződés kötése Lengyelországgal még mielőtt a német békeszerződés megkötésére sor kerülne, ellenkezik a potsdami egyezménnyel, akkor azt javasoljuk Bonn-nak, hogy forduljon a Szovjetunió, Franciaország, Nagy-Britannia és az Egyesült Államok kormányához, s kérdezze meg, hogy van-e az NSZK-nak szuverén joga olyan szerződést kötni Lengyelországgal, amelyben az Odera–Neisse-határt véglegesnek ismeri el. Minden válasz tanulságos lesz egész Európa számára.

Lengyelország az Odera–Neisse-határ kérdésében sohasem köt az NSZK-val olyan szerződést, amely eltér a Német Demokratikus Köztársasággal kötött zgorzeleci szerződéstől. Ezzel ugyanis visszafelé lépnénk, csapást mérnénk önmagunkra, valamennyi szövetségesünkre és barátunkra, s azokra a nyugati államokra és politikai erőkre is, amelyek osztják azt az álláspontunkat, hogy az Odera–Neisse-határ végleges.

A Német Szociáldemokrata Párt Németországról szóló határozatában kimondja, hogy „ellentétes lenne a valósággal, ha tagadni akarnánk, vagy nem akarnánk tudomásul venni Németország másik részének állami létét". Ezt úgy értelmezhetjük, mint készséget a másik német állam, a Német Demokratikus Köztársaság létének de facto elismerésére. Következésképpen Bonn ebből a nézőpontból sem tekintheti a zgorzeleci szerződést nem létezőnek vagy nem kötelezőnek.

Lengyelország sohasem megy bele olyan ideiglenes határegyezménybe, amilyent Bonn javasol. Az NSZK-val kötött ilyen szerződés ellenkezne a lengyel nép létérdekeivel. Sem ma, sem holnap, sem nyíltan, sem burkoltan nem törvényesítjük a Lengyelországgal szemben

támasztott revansista területi követeléseket. Számunkra, Lengyelország számára, nem létezik határkérdés. Csak egy kérdés létezik, a béke kérdése, amely egész Európát érinti. Őszinte kívánságunk és törekvésünk, hogy Bonnban megértsék álláspontunkat.

Ha Nyugat-Németország békésen kíván egymás mellett élni Európa más államaival és valóban megbékélést akar Európa népeivel, akkor arra az egyetlen reális alapra kell helyezkednie, amilyen Európa jelenlegi politikai térképe. Ez az egyetlen lehetséges út az NSZK és a szocialista államok közötti kapcsolatok igazi normalizálásához. Mindez megköveteli a második világháború következményeként kialakult határok, mindenekelőtt az Odera–Neisse-határ elismerését, továbbá az NSZK kormányának le kell mondania a német nép egyedüli képviseletére vonatkozó jogtalan igényéről, vagyis el kell ismernie a másik német államot, az NDK-t, s egyszersmind alá kell írnia az atomsorompó-szerződést.

Szeretnénk remélni, hogy a nyugatnémet társadalomban elegendő józan ész és realizmus rejlik ahhoz, hogy az állam politikája végre olyan útra kerüljön, amely összhangban van az európai biztonságnak és békének, ezen belül a német nép biztonságának és békéjének érdekeivel.

Elvtársak! A Nemzeti Egységfront választási programja hazánk szocialista építésének továbbfejlesztése és a Lengyel Népköztársaság külpolitikája terén olyan feladatokat tűz ki, amelyek összhangban vannak nemzetünk és népi államunk legfontosabb létérdekeivel. Továbbra is úgy őrizzük, mint a szemünk fényét, és állandóan erősítjük a Szovjetunióhoz és a Varsói Szerződés valamennyi tagállamához fűződő barátságunkat és szövetségünket, Lengyelország jelenlegi európai és világpolitikai pozíciójának alapját. A jövőben is minden erőnkből telhetőt megteszünk, hogy erősítsük a szocialista országok és a nemzetközi kommunista mozgalom egységét, a haladásnak, a szocializmusnak, a népek szabadságának és a tartós világbékének egyik alapvető feltételét. Továbbra is következetesen munkálkodunk Európa tartós biztonságának és békéjének megteremtésén, valamennyi állam sokoldalú együttműködésének fejlesztésén. E politika megvalósítása biztosítja népünk szép jövőjét és további szocialista építésünk lehető legjobb feltételeit.

BESZÉD A KOMMUNISTA ÉS MUNKÁSPÁRTOK MOSZKVAI TANÁCSKOZÁSÁN

(1969. JÚNIUS 6.)

Elvtársak!

A Lengyel Egyesült Munkáspárt küldöttsége a lengyel kommunisták és a lengyel munkásosztály forró üdvözletét tolmácsolja valamennyi testvérpártnak.

A kommunista és munkáspártok előző nemzetközi találkozója óta eltelt időszak rendkívül nagy jelentőségű volt. Ez alatt a kilenc év alatt a társadalmi gyakorlat próbájának vetettük alá és az osztályharc tüzében ellenőriztük a szocializmusért, a népek felszabadulásáért és a békéért vívott harc alapvető stratégiai koncepcióit, amelyeket a kommunista világmozgalom előző értekezletei határoztak meg. A társadalmi fejlődés új, nemzetközi jelentőségű politikai jelenségeket hozott felszínre és új nemzetközi problémákat tűzött napirendre, amelyek kapcsán állást kell foglalnunk. Ez teljes mértékben indokolja a jelenlegi találkozó célszerűségét és sürgősségét.

A Lengyel Egyesült Munkáspárt a kommunista és munkáspártok jelenlegi nemzetközi értekezletében mozgalmunk történetének kimagasló eseményét látja, és mélységesen meg van győződve arról, hogy e találkozó tanácskozásai és határozatai új, fontos tényezői lesznek majd az összefogásnak, amely egyesíti a kommunista világmozgalom, a nemzetközi munkásosztály és a nemzeti felszabadító mozgalmak erőit az imperializmus elleni harcban.

A Lengyel Egyesült Munkáspárt küldöttsége teljes mértékben támogatja a dokumentum-tervezeteket, amelyeket az előkészítő bizottság kollektívan kidolgozott és értekezletünk elé terjesztett elfogadásra.

Elvtársak! Az a történelmi időszak, amelyben tevékenykedünk, a mélyreható forradalmi átalakulások korszaka. Marx az emberiség

történetének forradalmi szakaszait elemezve megállapította, hogy ezeknek főbb jellegzetességei a következők: a termelőerők fejlődésének meggyorsulása, a termelési mód minőségi változásai, a termelőerők és a termelési viszonyok közötti ellentmondás kiéleződése és a forradalmi mozgalom, amely ezeknek az ellentmondásoknak a feloldásáért harcol.

Mindezek a tényezők jellemzőek a mai világra, és mindinkább befolyásolják az események alakulását.

A tudományos-műszaki forradalom minőségileg átalakítja a termelés technikáját és technológiáját. A kapitalista társadalmi viszonyok mindinkább ellentétbe kerülnek a termelőerők expanziójával, a monopoltőke uralma lehetetlenné teszi az emberi géniusz vívmányainak felhasználását a néptömegek javára és az olyan nemzetek érdekében, amelyeket továbbra is az ínség, az éhezés, a létbizonytalanság gyötör.

A nemzetközi kommunista mozgalom és a szocialista világrendszer hatalmas erőt képvisel, amely harcol ezeknek az ellentmondásoknak a feloldásáért, korunk nagy forradalmi lehetőségeinek valóra váltásáért.

A nagy társadalmi átalakulások sohasem mentek végbe egyenletesen. Leginkább vonatkozik ez az eddigi legmélyrehatóbb forradalmi átalakulásra: az emberiség áttérésére a kapitalista társadalmi formáról a szocialista társadalmi formára. Ez az áttérés heves társadalmi harcok közepette valósul meg. S ezalatt a viharos forradalmi változások szakaszai természetesen a viszonylagos stagnálás szakaszaival váltakoznak, az új rendszer nagy sikerei pedig átmeneti sikertelenségekkel a kapitalizmus elleni harc egyik vagy másik szakaszán.

Azt az időszakot, amely az előző értekezlettől elválaszt bennünket, elsősorban a szocializmus erőinek dinamikus növekedése jellemezte. Egyszersmind a szocializmust gyengítő centrifugális és szakadár tendenciák is jelentkeztek, ezek a negatív jelenségek azonban nem változtatták meg az erőviszonyok alakulásának fő irányát.

Az utóbbi évtized társadalmi fejlődésének fő iránya igazolta annak a marxista–leninista prognózisnak a helyességét, amelyet pártjaink 1960-ban megfogalmaztak. Változatlanul a szocialista világrendszer, az imperializmus ellen, a szocializmusért, a népek szabadságáért és a békéért harcoló erők határozzák meg a történelmi fejlődés lényeges tartalmát, alapvető irányát és főbb jellegzetességeit.

A szocialista államok erejének növekedését, az új társadalmi rend útján haladó országok fejlődésének gyors ütemét a legutóbbi évek eredményei is mutatják. Reálisan feltételezhető, hogy a következő években a szocialista államok gazdasági fejlődése a legkorszerűbb és a haladás szempontjából döntő termelési ágazatokban lényegesen meggyorsul. A szocialista iparosítás eddigi szakaszában felhalmozódott termelési potenciál ugyanis lehetővé teszi az intenzívebb gazdálkodási formák és módszerek bevezetését.

Minden jel arra mutat, hogy a hetvenes években a szocialista államok átlépik a minőségi fejlődés küszöbét a termelés korszerűsítésében. Az országaink közötti együttműködés elmélyítése a munka megosztás, a szakosítás és a kooperáció alapján – a KGST legutóbbi ülésszakán hozott határozatok értelmében – fontos hajtóereje lesz ennek a folyamatnak, amelynek során a szocializmus tökéletesen összeforr a jelenkori tudományos-műszaki forradalommal. Lényegében ez ma a legfontosabb a szocialista közösség államai előtt álló feladatok közül.

A szocialista rendszer gazdasági, tudományos és technikai fejlődésének rendkívül jelentős következménye, hogy – elsősorban a szovjet tudósok, mérnökök és munkások áldozatos erőfeszítései jóvoltából – a szocializmus és az imperializmus katonai potenciálja között világviszonylatban előnyös arányok alakultak ki.

A szocialista rendszer fejlődésével párhuzamosan a másik oldalon, a kapitalista világban azt figyelhetjük meg, hogy a bomlasztó folyamatok elmélyítették a régi társadalom válságát.

Még mindig több mint kétmilliárd ember él a kapitalista termelési viszonyok uralmi szférájában. A világnak ezt a részét egyre súlyosabb gazdasági, társadalmi és politikai ellentétek osztják meg. A gazdag anyaországok és a nemrég létrejött félgyarmati államok között egyre mélyülő szakadék a társadalmi stabilizáció minden lehetőségétől megfosztja a kapitalista rendszert. Az imperialista nagyhatalmak neokolonialista politikát folytatnak, s kizsákmányolják a fejlődésben elmaradt országokat, egyre újabb konfliktusokat támasztva világszerte.

Az ötvenes és a hatvanas évek fordulóján a gyarmati népek nemzeti szabadságuk nagy tavaszát élték át. A kolonializmus romjain az idő tájt létrejött az új nemzeti államok szolidaritása. Idővel, amikor e fiatal államok népeinek meg kellett választaniuk további fejlődésük útját.

elmaradottságuk leküzdésének útját, s amikor már nem a gyarmati uralom hagyományos és teljesen kompromittált formáival kellett szembeszállniuk, hanem a kifinomultabb, bár nem kevésbé veszélyes neokoloniális függőséggel, óhatatlanul kiéleződtek az újonnan keletkezett államok belső konfliktusai, és politikai erőik polarizálódására került sor. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az ázsiai, az afrikai és a latin-amerikai népek emancipációs törekvései meggyengültek. Ellenkezőleg, amint egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy a kapitalizmus képtelen megoldani a fejlődésben elmaradt országok társadalmi, gazdasági és demográfiai problémáit, s a fiatal országok állami függetlensége konfliktusba kerül a neokolonialista kizsákmányolással, az emancipációs törekvések erősebbé válnak, és számos fiatal ország kormányának antiimperialista politikájában jutnak kifejezésre. A gyarmati járom alól felszabadult országok egyedüli természetes támaszává a szocialista világrendszer válik.

Az imperializmust a nemzetközi erőviszonyokban végbement mélyreható változások végleg megfosztották attól a lehetőségtől, hogy önkényesen döntsön a népek sorsáról, rájuk kényszerítse uralmát. Az imperializmus egyetlen stratégiai célját sem érte el, jóllehet az Egyesült Államok agresszív politikája fokozta a nemzetközi feszültséget. Az Egyesült Államoknak sem fegyveres agresszióval, sem gazdasági blokáddal nem sikerült megtörnie a hős Kubát, a szocializmus első bástyáját a nyugati féltekén. Politikailag kudarcot vallott Izraelnek az arab országok ellen intézett támadása. Erősödik az arab államok politikájának antiimperialista irányzata, fejlődik az arab népek öntudata. Az Egyesült Államok barbár vietnami intervenciós háborúja az imperialista agresszorok ellen hangolta a nemzetközi közvéleményt. Manapság már az Egyesült Államok vezető körei is világosan látják, hogy nem képesek elérni e háború számukra kedvező katonai kimenetelét. Vietnam 30 milliós népe példátlan hősiességével bebizonyította, hogy a népek szabadságának ügye napjainkban legyőzhetetlen.

A lengyel nép teljes szívből szolidáris a vietnami nép szabadságharcával. A vietnami nép oldalán van a történelmi jog és igazság. Övé lesz a győzelem! A Dél-Vietnami Nemzeti Felszabadítási Front tízpontos programja a vietnami béke helyreállításának helyes platformja.

Miközben az imperialista anyaországok és a világ többi része közötti ellentétek kiéleződnek, magukban az imperialista országokban is mélyreható, sok szempontból új tartalmú és formájú folyamatok mennek végbe, amelyek a kapitalizmus strukturális válságával függenek össze. A fejlett kapitalista országok viszonylagos stabilitása megingott, az ellentétek elmélyültek, erősebbé és dinamikusabbá váltak az osztályharcok.

A fokozódó tőkekoncentráció elmélyíti a szakadékot a dolgozók és a tőkések érdekei között, eloszlatja a neokapitalizmussal kapcsolatos illúziókat. A monopóliumok offenzívájának következményei mindinkább veszélyeztetik a proletariátus, az értelmiség s a többi bérért és fizetésért dolgozó réteg érdekeit, a parasztok, a kisiparosok, a közép- és kisvállalkozók létérdekeit. A fegyverkezés súlyos terhe, a militarizálás, a létbizonytalanság, amelyre a kapitalizmus a munkások és a szellemi dolgozók széles rétegeit kárhoztatja, az úgynevezett fogyasztói társadalom eszmei és intellektuális üressége nagyarányú társadalmi tiltakozást ébreszt, amely a dolgozók, különösen a fiatalok egyre jelentősebb hányadára terjed ki.

A gazdasági fejlődés egyenlőtlensége megváltoztatja az erőviszonyokat, és új ellentéteket támaszt az imperialista államok között is. Japán és Nyugat-Németország gyors gazdasági növekedése, Nagy-Britannia gazdaságának stagnálása és mindenekelőtt az amerikai monopóliumoknak az a törekvése, hogy uralmuk alá hajtsák a kapitalista világ egész gazdaságát, kiélezi a konkurrenciaharcot a kapitalista piacokon és valutaválságokra vezet. S e gazdasági ellentétek folytán növekszenek és kiéleződnek a politikai érdekösszeütközések is.

A társadalmi folyamatok és a nemzetközi események menete igazolja annak az értékelésnek a helyességét, amelyet értekezletünk fő dokumentumának tervezete foglal magában: „Az imperializmus képtelen visszaszerezni az elveszített történelmi kezdeményezést, és visszafelé fordítani a mai világ fejlődését. Az emberiség fejlődésének fő útvonalát a szocialista világrendszer, a nemzetközi munkásosztály és az összes forradalmi erők határozzák meg."

A szocializmus és az imperializmus között jelenleg fennálló erőviszonyok tehát előnyös feltételeket teremtenek a kommunista világmozgalom alapvető feladatainak megoldásához, ahhoz a küzdelemhez,

amely a világbéke megőrzéséért és megszilárdításáért, a nemzeti felszabadító mozgalmak új győzelmeiért, az imperialista és neokolonialista befolyási övezetek további szűkítéséért, a szocializmus befolyásának kiterjesztéséért folyik. E potenciális lehetőségek kihasználása elsősorban a kommunista világmozgalom és a szocialista államok politikájától, a kommunista és munkáspártok antiimperialista akcióegységétől függ.

Elvtársak! A háború vagy béke kérdése továbbra is korunk legfontosabb problémája. Az eldöntésével kapcsolatos harc köré összpontosulnak korunk alapvető konfliktusai. Senki sem jósolhatja meg ennek a harcnak végső eredményét, mert senki sem láthatja előre a jövőt. A történelem dönti el, a néptömegek harca dönti el, hogy sikerül-e a szocializmus és a béke erőinek megakadályozniuk a világháborút, vagy az imperializmus lényegéből fakadó agressziós törekvések miatt a háború tüzében fog lezajlani a szocializmus és a kapitalista rendszer végső összeütközése.

A szocialista államoknak politikájukban mindkét lehetőséget figyelembe kell venniük. Mivel az imperializmus fegyverkezési versenyt kényszerít rájuk, mindent megtesznek, hogy megfelelőképpen fejlesszék a szocialista világ védelmi képességét. S egyszersmind következetes békepolitikát folytatnak, védelmezik a békét, és igyekeznek békés kapcsolatokat fenntartani minden állammal, függetlenül azok társadalmi rendszerétől.

Az újabb világháború elkerülhetetlenségének tétele ugyanis elméletileg hamis, politikailag pedig meddő. Ennek a tételnek az elfogadásával feladnánk a küzdelmet azért, hogy korunk alapvető konfliktusa, a szocializmus és a kapitalizmus közötti konfliktus a dolgozó tömegek számára lehetőleg előnyösebb feltételek között dőljön el. A világháború perspektívájába való belenyugvás a mai körülmények között lényegében a szocialista renszer erejébe, a nemzetközi munkásosztály erejébe vetett hit hiányát jelzi, erőink lebecsüléséről és az imperializmus lehetőségeinek túlbecsüléséről tanúskodik. Az olyan politika, amely a világháború elkerülhetetlenségének téziseiből indul ki, alapvetően ellentétes minden ország néptömegeinek legbelsőbb óhajaival és törekvéseivel. Ez a politika tehát elfogadhatatlan a kommunista mozgalom számára.

A világháború perspektívájába való passzív beletörődés politikájának alternatívája a békés egymás mellett élésért vívott harc.

A Lengyel Egyesült Munkáspárt következetesen a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésének lenini elvei alapján áll. Ezeket az elveket az 1957-es és az 1960-as nemzetközi találkozó dokumentumai fogalmazták meg, és akkor kivétel nélkül valamennyi kommunista és munkáspárt magáévá tette őket. Továbbra is égetően időszerűek a kommunista mozgalom harcai szempontjából és jelenlegi találkozónk dokumentum-tervezete teljes mértékben megerősíti őket.

A békés egymás mellett élés korunk feltétlen szükséglete. A világ már fél évszázada két rendszerre oszlik, és senki sem láthatja előre, mennyi idő kell még a szocializmus végső győzelméhez, s miként zajlik le a kapitalizmus megdöntéséért vívott harc a világ egyes térségein az elkövetkező történelmi időszakokban.

Az utóbbi évtized társadalmi és politikai gyakorlata teljes mértékben igazolta a nemzetközi kommunista mozgalom fő irányvonalát, amely szerint a kommunista mozgalom történelmi hivatása a harc azért, hogy már a jelenlegi időszakban – mielőtt a szocializmus végső győzelme kiküszöböli az emberiség életéből mindenfajta háború lehetőségét – megóvja a népeket az atomkatasztrófával járó mérhetetlen pusztulástól és szenvedéstől.

A 81 kommunista és munkáspárt előző nemzetközi értekezletének nyilatkozatában kifejtett irányvonal megvalósítása nagy sikereket hozott a nemzetközi kommunista és munkásmozgalomnak. Hatását veszítette az úgynevezett kommunista agresszió mumusa. A szocialista rendszer és a kommunista világmozgalom ma a néptömegek szemében a békét következetesen védelmező erő, a háború, a hódítás és a fosztogatás imperialista politikájának fő akadálya. A szocializmus fogalma százmilliók tudatában a béke szinonímája lett.

A békés egymás mellett élés perspektívájával szembeállított tézis – amely szerint a világháború kérdésében csak két lehetőség van: „vagy a háború vezet forradalomhoz, vagy a forradalom hárítja el a háborút" – menekülés korunk tényleges problémáitól. A kommunisták számára nyilvánvaló igazság, hogy a szocialista forradalom győzelme elhárítja a háborút. Csakhogy a szocialista forradalom világméretű győzelméért

vívott harc alighanem sokáig, talán évtizedekig tart. S ez alatt az idő alatt az emberiség kulcsproblémája a háború vagy béke kérdése lesz. A népek létérdekeit képviselő munkásosztály forradalmi mozgalmának ez alatt az idő alatt konkrét választ kell adnia erre a kérdésre. Ha megkerüli a kérdés megválaszolását, üres frázisokká válnak a szocialista forradalomra való felhívások. Nem válasz ugyanis az a tézis, hogy a világháború vezet a szocialista forradalomhoz. Ez a dolgozó tömegek és az egész emberiség érdekei szempontjából a kapitalizmus felszámolásának legköltségesebb, egyenesen katasztrofális útja lenne.

Amiképpen a háború nem végzetszerűen elkerülhetetlen, éppúgy a béke sem az egek ajándéka. Amíg létezik az imperializmus, a háború veszélyét csak a népek eltökélt ellenállása, az imperializmus agresszív politikája elleni harca, a szocialista erők következetes közös politikája háríthatja el.

Csak korunk problémáinak és a békés egymás mellett élés lényegének meg nem értése vezethet arra a következtetésre, hogy a békés egymás mellett élés politikája a társadalmi status quo védelmezését jelenti a világon, lemondást a szocializmus győzelméért és a nemzeti felszabadításért vívott harcról.

A békés egymás mellett élés politikája elsősorban a háborúnak mint az államok közti konfliktusok megoldási módszerének elhárítását célozza. A békés egymás mellett élés elveinek megvalósulása azt jelentené, hogy enyhül a nemzetközi feszültség, kollektív biztonsági rendszerek jönnek létre, valóra válik az államok és a népek szuverenitásának tiszteletben tartása, a fegyverkezési verseny megszüntetése, az államok közötti konfliktusok békés megoldását szolgáló szabályok megállapítása. A békés egymás mellett élés elveinek győzelme számottevő akadálya lenne az imperialista intervenciós háborúknak, amelyeknek célja a neokolonializmus rákényszerítése más országokra és az ellenforradalom exportja.

A különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésének politikája nem változtatja meg a szocializmus természetét és a kapitalizmus lényegét. Ezek az ellentétes társadalmi-politikai rendszerek egymás mellett élve, sőt bizonyos gazdasági, tudományos vagy kulturális együttműködést folytatva sem válhatnak hasonlóvá társadalmi szempontból, még kevésbé hatolhatnak egymásba vagy

nőhetnek át egymásba. Ezért rendkívül hibás és veszélyes a békés egymás mellett élés revizionista értelmezése, amely szerint ez az ideológiai harc megszűnéséhez és a két rendszer fokozatos „konvergenciájához" vezet.

A békés egymás mellett élés körülményei között az osztályharc mind nemzetközi viszonylatban, mind az egyes kapitalista és szocialista államokon belül folyik tovább. A békés egymás mellett élés keretei között tovább fejlődik a munkásosztály harca a hatalomért a kapitalista országokban, és a volt gyarmatok népeinek harca a teljes függetlenségért. Ez a harc különböző formákat ölthet, viszonylag békés is lehet – hatalmas tömegmozgalmak formájában vagy a demokratikus intézmények keretei közt folyó tevékenység formájában mehet végbe –, s lehet fegyveres harc az idegen intervenció vagy a hazai reakció és ellenforradalom ellen. A különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élése semmiképpen nem áll ellentétben a néptömegek forradalmi vagy nemzeti felszabadító harcával, bármiféle formákat öltsön is ez a harc. A szocialista államok az ilyen küzdelmekkel szemben sohasem voltak és nem is lesznek semlegesek. Mindig támogatni fogják azokat politikai és erkölcsi szolidaritásukkal, anyagi segítségükkel.

Azt az illúziót sem szabad táplálni, hogy az imperializmus valaha is lemond a szocializmus elleni harcról. A jelenlegi időszakban, amikor a nemzetközi erőviszonyok alakulása keresztülhúzta az imperializmusnak azt a számítását, hogy az egyes országokban külső intervencióval támogatott, klasszikus fegyveres ellenforradalom útján döntheti meg a szocializmust, az imperialista stratégák legfőbb fegyvere a szocializmus megdöntéséért vívott harcban az egyes szocialista országok konkrét helyzetéhez alkalmazott ideológiai és politikai diverzió.

A békés egymás mellett élésért vívott harc célja, hogy nemzetközi viszonylatban a lehető legelőnyösebb feltételeket teremtse meg korunk alapvető osztálykonfliktusainak megoldásához, s újabb világháború nélkül biztosítsa az emberiség további fejlődését.

Elvtársak! Különösen jelentős feladatok állnak az európai kommunista mozgalom előtt. Két évvel ezelőtt az európai kommunista és munkáspártok Karlovy Varyban megtartott értekezletének közös nyilatkozata már meghatározta ezeket a feladatokat.

Európában, ahol több mint hatszázmillió ember él, a szocialista rendszer pozíciója jelenleg jobb, mint bárhol másutt, a kommunista és munkáspártok pedig aktív szerepet töltenek be számos kapitalista ország politikai életében.

Az európai földrész változatlanul a szocializmus és a kapitalizmus közötti társadalmi, ideológiai és politikai harc, valamint a két rendszer közötti gazdasági versengés egyik legfontosabb területe. Minden amellett szól, hogy bármiféle európai háború újabb világháború tűzfészkévé válna. Ebből az objektív helyzetből kifolyólag a békés egymás mellett élés európai megvalósításáért vívott harc kivételes jelentőségű és egyszersmind a legreálisabb esélyekkel kecsegtet.

A nyugat-európai népek körében egyre általánosabb a felismerés, hogy a világháború ellentmondásainak circulus vitiosusából való kijutáshoz újfajta politika szükséges. Európának olyan programra van szüksége, amely valamennyi európai állam és nép békés egymás mellett élésén és békés együttműködésén alapszik. Éppen ilyen programot javasolnak a mi marxista–leninista kommunista és munkáspártjaink – azok is, amelyek a szocialista országokban az államhatalmat gyakorolják, és azok is, amelyek a kapitalista országokban a dolgozó tömegek harcát vezetik. Mozgalmunknak elegendő ereje és befolyása van ahhoz, hogy az ilyen programnak politikai súlyt és tekintélyt adjon, és széles társadalmi rétegeket tömörítsen köréje.

Ebben az európai programban fontos helyet kell elfoglalnia az európai kollektív biztonsági rendszer megteremtésének.

Az imperialista politika negatív következményei közül Európában a legveszélyesebb a nyugatnémet imperializmus és militarizmus újjászületése. Az NSZK a feszültség fenntartásának fő tényezője lett földrészünkön. Azzal a jelszóval zsonglőrködve, hogy a szövetségi köztársaság „gazdasági óriás, de politikai törpe", a nyugatnémet imperialisták uralmuk alá akarják hajtani Nyugat-Európát. A bonni kormány tekintélyes képviselői nyíltan követelik „Nyugat-Európa egyesítését" az NSZK égisze alatt, s „a német politika európaizálását" hirdetik, vagyis arra törekszenek, hogy egész Nyugat-Európát alárendeljék az európai területi status quo revideálását követelő bonni programnak.

Bár csaknem negyedszázad telt el a második világháború vége óta, az NSZK kormánya továbbra sem hajlandó elismerni a potsdami

egyezményben megállapított és reálisan létező határokat. S bár csaknem húsz év telt el a két német állam megalakulása óta, az NSZK kormánya nem hajlandó elismerni a Német Demokratikus Köztársaságot, és egész Németország képviseletére tart igényt.

Az NSZK politikáját meghatározó és kormányait megalakító erők, amelyeknek irányvonala harcos antikommunizmusból és revánsvágyó sovinizmusból ered, mindeddig arra törekedtek, hogy semmissé tegyék a második világháború eredményeit, mit sem törődve a reális tényekkel és az európai biztonság követelményeivel.

Ez a politika zsákutcába jutott. A nyugatnémet vezető körök választ elé kerültek: el kell dönteniük, folytassák-e anakronisztikus, irreális politikájukat, vagy új utat keressenek.

Nekünk az az érdekünk, hogy Nyugat-Németországban a józan, realista álláspont győzzön, s hogy az NSZK politikája az európai biztonságnak és békének kedvező és a német nép érdekeinek is megfelelő vágányra kerüljön. Figyelemmel kísérjük azokat a politikai irányzatokat – különösképpen a német szociáldemokrata pártban –, amelyek az NSZK kormányának eddig elfoglalt álláspontjához képest előrelépést jelentenek. Nemrég közöltük, hogy a Lengyel Népköztársaság bármikor kész az NSZK-val olyan szerződést kötni, amely a népi Lengyelország jelenlegi nyugati határait véglegesnek és sérthetetlennek ismeri el. A Német Szövetségi Köztársaság vezető köreinek álláspontját azonban továbbra is a politikai realizmus hiánya jellemzi.

Az NSZK tényleges politikai szándékainak legfőbb próbaköve az, hogy hajlandó-e elismerni az európai területi status quo sérthetetlen és végleges jellegét, különös tekintettel az Odera–Neisse-határra, továbbá elismeri-e az NDK mint szuverén és egyenjogú német állam létezését, aláírja-e az atomfegyver terjedését gátló szerződést, és felhagy-e minden próbálkozással, amely arra irányul, hogy tömegpusztító fegyverhez jusson. Mindez előmozdítaná a normális államközi kapcsolatok kialakulását s az európai béke és biztonság fenntartását, annak a felhívásnak a szellemében, amelyet a Varsói Szerződés tagállamai ez év márciusában Budapesten kibocsátottak.

Elvtársak! A legfőbb remények, amelyeket az egész világ kommunistái, a nemzetközi munkásmozgalom, a nemzeti felszabadító mozgalom és a szocialista államok népei tanácskozásunkhoz fűznek, abból

a meggyőződésükből fakadnak, hogy ez az értekezlet kijelöli a kommunista világmozgalom megerősítésének útját.

Kommunista és munkáspártok – az antiimperialista mozgalom fő erői – jelenleg a világ csaknem minden államában tevékenykednek. Tíz-egynéhány közülük az állam irányítója és az új rend építésének vezető ereje. A többi a kapitalizmus megdöntéséért harcol országában. Egyes kommunista pártok fejlett országokban tevékenyekednek, amelyek az automatizálás és az elektronikus technika korszakába lépnek, más pártoknak súlyos társadalmi problémákat kell megoldaniuk országukban, ahol a termelési mód archaikus és a nemzeti jövedelem rendkívül csekély. Egyes kommunista pártok a kapitalista világban legálisan működhetnek, mások – és sok ilyen van – kénytelenek illegálisan, rendőrterrortól fenyegetve tevékenykedni.

A különböző körülmények között tevékenykedő pártok politikai tapasztalatai alapján a kommunista mozgalomban a forradalmi harcot, a szocializmus építésének módszereit és a nemzetközi tevékenység irányait illetően sok lényeges kérdésben differenciálódnak a nézetek és a politikai álláspontok. Az álláspontoknak ez a differenciálódása mintegy melléktermeke mozgalmunk fejlődésének, növekvő befolyásának és erejének. „Az egyik legfőbb ok, amely időnként nézeteltéréseket idéz elő taktikai kérdésekben, maga a munkásmozgalom növekedésének ténye – írta Lenin. – Ha e mozgalmat nem valamiféle fantasztikus eszmény alapján értékeljük, hanem egyszerű emberek gyakorlati mozgalmának tekintjük, akkor érthetővé válik, hogy az »újoncok« csatlakozásával, a dolgozók egyre újabb rétegeinek a mozgalomba való bekapcsolódásával szükségképpen együtt járnak bizonyos ingadozások az elmélet és a taktika terén, régi hibák megismétlődései, átmeneti visszatérések az elavult nézetekhez és módszerekhez stb."

A felszabadító, haladó és forradalmi törekvések ma változatosabb formákat öltenek, mint valaha. A gazdasági és társadalmi fejlődés hallatlan meggyorsulása, amit ma világszerte megfigyelhetünk, ebből a szempontból kétféleképpen hat. Hosszabb távon, a világ fejlődésének szocialista perspektívájában kétségkívül univerzális jelleget kölcsönöz a fejlődésnek – tehát az egyes országok kommunista pártjai előtt álló problémák hasonlóvá válnak –, ma és holnap azonban pártjaink te-

vékenységi körülményeinek eltérését domborítja ki. A harc számos formáját nem lehet előre látni. E formák túlmehetnek eddigi elképzeléseink keretein, hiszen az élet gazdagabb, mint az elméleti koncepciók.

Ha az eltérő nemzeti körülmények és harci tapasztalatok következtében a kommunista pártok nézetei és koncepciói egyes kérdésekben különböznek is, ennek önmagában véve még nem kell megingatnia mozgalmunk internacionalista egységét. Ez a jelenség éppúgy lehet mozgalmunk erejének, mint gyengeségének forrása. Erőnk forrása lesz, ha azoknak a nemzeti tapasztalatoknak a gazdagságát tükrözi, amelyeket az egyes pártok szereznek a közös marxista–leninista fő irányvonal megvalósítása során. Gyengeségünk forrása lesz, ha centrifugális és szakadár tendenciák alapját képezi. Ha egyes pártok ideológiai és politikai álláspontjában olyan eltérések támadnak, amelyek túlmennek harci körülményeik objektíve indokolt eltérésein, s ha ezek az eltérések a nemzetközi szolidaritás megsértéséhez és az antiimperialista harc egységes frontjának gyengítéséhez vezetnek, akkor ennek forrását a proletár internacionalizmus elveitől való eltávolodásban kell keresnünk.

A proletár internacionalizmus eszméje a munkásmozgalmat születése óta kíséri. A proletár internacionalizmus a forradalmi munkásmozgalom eszmei és politikai erejének forrása volt története valamennyi korszakában. Mozgalmunk a nemzetközi szolidaritás jóvoltából aratott történelmi jelentőségű győzelmeket az osztályellenség túlerejével szemben.

A proletár internacionalizmus eszméje a legszorosabban összefügg az osztályharc lényegével. Az osztályharc szükségleteiből következik, és a proletariátus történelmi jelentőségű felszabadító küldetésének mélységesen humanista, általános emberi értelmét fejezi ki.

A kapitalizmus fejlődésével és a munkásosztály erejének növekedésével párhuzamosan az osztályharc egyre inkább nemzetközi jelleget öltött, s így fokozódott a proletár internacionalizmus jelentősége, mivel ez az eszme a munkásosztály nemzetközi összefogásának ideológiai előfeltétele lett.

A szocializmusért vívott harc feltételei gyökeresen megváltoztak, mióta az oroszországi proletariátus az októberi forradalom győzelmének eredményeképpen megszakította az imperializmus nemzetközi

láncát, és létrehozta a történelem első szocialista államát. Az osztályharc ebben az új történelmi korszakban már nemcsak nemzeti keretek közt folyt, hanem egyszersmind két szemben álló társadalmi és államrend, a szocialista és a kapitalista rend között is. Osztályösztönüktől vezérelve, minden ország munkásai megértették, hogy a Szovjetunió védelme a nemzetközi munkásosztály közös ügye, és a kommunista pártok vezetésével síkraszálltak a Szovjetunió mellett, amelyet méltán neveztek minden proletár hazájának. Ez volt abban az időszakban a proletár internacionalizmus legmélyebb értelme. A harcnak ezek az évei örökre bevonultak mozgalmunk dicsőséges hagyományai közé, és méltán vagyunk büszkék rájuk.

Az osztályharc nemzetközivé válásának következő döntő időszaka akkor kezdődött el, amikor a második világháború után létrejött az Európa és Ázsia nagy területeit felölelő szocialista világrendszer. Noha tovább folynak és erősödnek az antagonisztikus osztályharcok minden kapitalista társadalomban, az osztályharc fő frontja a nemzetközi küzdőtérre tevődött át, ahol az imperialista rendszer áll szemben a szocialista államok világrendszerével, az egész nemzetközi kommunista és antiimperialista mozgalommal. Az osztályharc teljességgel nemzetközivé vált, globális jelleget öltött.

Az imperialista államok az őket megosztó ellentétek dacára egyre inkább alárendelik politikájukat a szocializmus elleni harc globális stratégiai követelményeinek. Ennek a harcnak hegemón vezető ereje az amerikai imperializmus. A mai kapitalista ideológia tartalmát főként az antikommunizmus határozza meg.

Az a harc, amelyet a jelenlegi időszakban pártjaink mindegyike nemzetközi viszonylatban folytat, immár elválaszthatatlan az imperializmussal való nemzetközi küzdelem döntő frontjától. Az imperializmus globális stratégiájával a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom közös internacionalista frontját kell szembeállítanunk, mivel ez a mozgalom valamennyi antiimperialista erő élcsapata. Ez korunk politikai categoricus imperativusa. Ezért az internacionalizmus elveihez való viszony jelenleg alapvető próbaköve annak, hogy helyes-e valamely kommunista párt és az egész nemzetközi munkásmozgalom politikai irányvonala.

Ezeket az elveket – és ezt pártunk Központi Bizottságának nevében

és felhatalmazásával mondom – megtagadták a Kínai Kommunista Párt jelenlegi vezetői, akik a szovjetellenes nacionalizmus és a nagyhatalmi sovinizmus álláspontjából kiindulva, megsértették a nemzetközi kommunista mozgalom szolidaritását, szakadást idéztek elő a szocialista államok világrendszerében, politikai harcot és rágalmazó propaganda-hadjáratot indítottak más testvérpártok és szocialista országok ellen. Ösztönzésükre sok országban szakadár maóista csoportok és frakciók szerveződtek, s ezek támadásokat intéznek a kommunista pártok ellen.

A kínai vezetők területi igényeket támasztottak a Szovjetunióval szemben, és az utóbbi hónapokban odáig mentek, hogy fegyveres incidenseket provokáltak a kínai–szovjet határon.

Pártunk megengedhetetlennek tart bármiféle területi igényt szocialista országok viszonylatában. Ilyen igények támasztásával a kínai vezetők súlyosan vétenek azok ellen a kapcsolatok ellen, amelyeknek a szocialista országokat egymáshoz kell fűzniük. Területi igények hangoztatása potenciális háborús veszélyt jelent. A szocializmus és a béke létérdekei azt kívánják, hogy az államok közötti kapcsolatokban általában tiszteletben tartsuk a területi status quót és a fennálló határok sérthetetlenségét. Minden más álláspont csak a sovinizmust és a népek közti gyűlölködést szítja, s azzal a veszéllyel jár, hogy sok ország véget nem érő és megoldhatatlan határkonfliktusokba keveredik. Ez helyrehozhatatlan károkat okozna az osztályharc és a nemzeti felszabadító harc ügyének, s mérhetetlenül megkönnyítené az imperialista burzsoázia számára agresszív politikájának megvalósítását.

A szovjetellenes irányzat, amelyet a Kínai Népköztársaságra Mao Ce-tung csoportja rákényszerített, a kínai vezetők nyilatkozatainak minden antiimperialista tartalmát meddővé teszi. Nem lehet ugyanis harcolni az amerikai imperializmus ellen és egyúttal csapásokat mérni a Szovjetunióra, amely az antiimperialista front fő bástyája. A leghangzatosabb Amerika-ellenes jelszavak is puszta frázissá válnak, ha a Szovjetunió elleni gyűlölethadjárattal járnak együtt.

Senki és semmi nem teheti kérdésessé a Szovjetunió döntő szerepét a nemzetközi antiimperialista frontban. A Szovjetuniónak, az első szocialista államnak, amely új történelmi korszakot nyitott meg, maga a történelem adta ezt a szerepet. A szovjet nép alapozta meg ezt a

szerepet, amikor óriási áldozatok és erőfeszítések árán felépítette az új társadalmi rendszert, és a második világháborúban örökké emlékezetes győzelmet aratott a fasiszta zsarnokság felett. Ez a győzelem, amely megváltoztatta a nemzetközi erőviszonyokat, tette lehetővé, hogy megnyíljék az út a szocialista forradalom előtt a közép-európai országokban, Kínában, Koreában és Vietnamban.

A Szovjetunió Kommunista Pártja, Lenin pártja elsőként tört utat az emberiség számára a szocializmus felé, és hallatlanul értékes tapasztalatokat gyűjtött mindazok számára, akik utána léptek erre az útra. Ezeknek a történelmi vívmányoknak a jelentőségét nem csökkenti az a tény, hogy az óriási nehézségeket tartogató, járatlan úton a hibákat sem sikerült elkerülni. E hibákat azonban maga az SZKP küzdötte le és javította ki a XX. kongresszus történelmi jelentőségű határozataiban.

A Szovjetunió ma a legfőbb akadálya az imperialista agressziónak, a Szovjetunió védi az emberiséget az imperialista atomzsarolástól, támogatja és segíti a nemzeti felszabadító mozgalmakat, védelmezi a szabadságukért és függetlenségükért küzdő népeket.

Mindenki, aki a Szovjetunió ellen harcol, akarva-akaratlan az amerikai imperializmus malmára hajtja a vizet. Ahogyan a tüzet nem lehet a vízzel összebékíteni, éppúgy nem lehet egyszerre harcolni az imperializmus és a szocializmus ellen, az Egyesült Államok és a Szovjetunió ellen. Ezt a tényt nem leplezhetik a Kínai Kommunista Párt IX. kongresszusának az élettől elszakadt, álteoretikus tézisei az ellentétről „egyfelől az elnyomott népek, másfelől az imperializmus és a szociálimperializmus között, a proletariátus és a burzsoázia között a kapitalista és a revizionista országokban" stb.

A társadalmi ellentétek, amelyek az osztályharc lényegét meghatározzák, nem konstruálhatók önkényesen. Akármit mondanak is a Kínai Kommunista Párt vezetői, a szocializmus erőinek fő központja és az imperializmus fő ellenfele a mai világban a Szovjetunió. A Szovjetunió erejétől és hatalmától, az amerikai imperializmus agresszív lépéseinek megbénítására való képességétől függ az emberiség jövője, valamennyi szocialista állam biztonsága, a Kínai Népköztársaságot is beleértve.

A társadalmi gyakorlat minden politikai párt és minden nép legjobb

tanítómestere. A Mao-csoport politikája a gyakorlatban semmi jót nem hozott Kína számára. Elszigetelte a szocialista világtól, késlelteti gazdasági fejlődését, csak az imperializmusnak kedvez, mivel megkönnyíti agresszív akcióit. Erről tanúskodnak a tények.

A jelenlegi kínai vezetők semmibe vehetik ezeket a tényeket, de a kínai kommunistáknak, a nagy kínai népnek hosszabb távon óhatatlanul le kell vonniuk belőlük a következtetéseket. Hisszük, hogy meg tudják védelmezni forradalmi vívmányaikat, és megőrzik államuk szocialista jellegét. Erre alapozzuk azt a reményünket, azt a meggyőződésünket, hogy a kínai kommunisták előbb-utóbb elutasítják a Mao-csoport végzetes politikáját, és visszatérítik Kínát a szocialista országok testvéri családjába, véget vetve ezzel a szakadásnak a kommunista világmozgalomban.

Pártjaink úgy segíthetik elő a legjobban a szakadás negatív következményeinek enyhítését, és úgy mozdíthatják elő a szakadás leküzdését, ha megerősítik internacionalista egységüket és szolidaritásukat az imperializmus elleni harcban.

A kommunista világmozgalom és a szocialista világrendszer egységét fenyegető veszély fő ideológiai forrása a jelenlegi időszakban minden dogmatikus vagy revizionista centrifugális tendencia vitathatatlan közös nevezője: a nacionalizmus. Mind a balos dogmatizmus, mind a szociáldemokrata tőről fakadó revizionizmus antileninista éle a kommunista mozgalom egysége ellen irányul. A nacionalizmusnak az alapja az, hogy egyetlen párt partikuláris szempontjait és szűklátókörűen értelmezett pillanatnyi érdekeit szembeszegezik a közös internacionalista álláspontal, amely az egész mozgalom távolabbi érdekeit, a szocializmus és a béke érdekeit fejezi ki. A nacionalizmusnak semmi köze sincs az egyes szocialista országok és egyes kommunista pártok önállóságának és nemzeti sajátosságainak tiszteletben tartásához. Az önállóság elvének szembeállítása a nemzetközi szolidaritás elvével homlokegyenest ellentétes mind az egész mozgalom, mind pedig minden egyes párt érdekeivel.

Minden kommunista párt önállóan határozza meg politikai irányvonalát a hazai valóság ismeretében, a marxizmus–leninizmus elvei alapján, egész mozgalmunk tapasztalatai alapján. S minden párt tör-

ténelmi felelősséggel tartozik politikájáért mind népének, mind a nemzetközi munkásosztálynak.

Ha egyes pártok a szocializmusért hazájukban folytatott harc alapelveinek kidolgozása során más következtetésekre jutnak, mint a többi párt, ez még nem jelenti az internacionalizmus elveinek megsértését. Mozgalmunk internacionalista egysége csak akkor kerül veszélybe, ha valamely párt abszolutizálja, dogmává alakítja és a marxizmus–leninizmusnak egyedül megfelelő irányvonalként próbálja ráerőltetni a többi pártra a maga sajátos nézőpontját.

Egyetlen marxista sem tartotta soha kétségesnek, hogy az egyes országok különböző utakon jutnak el a szocializmushoz, és ezek az utak nagymértékben függenek majd a történelmi időszak sajátosságaitól, az adott ország sajátosságaitól és a nemzetközi erőviszonyoktól.

Egyes országokban hősies partizánmozgalom döntötte meg az imperializmus uralmát. Feltehető, hogy a jövőben is sok országban a fegyveres partizánharc útja bizonyul helyesnek és szükségesnek az imperializmus elleni harcban. Hiba lenne azonban abszolutizálni a harcnak ezt a formáját, és egyetemes irányelvnek tekinteni minden kommunista párt számára.

A fejlett tőkésországokban sok testvérpárt bizonyos reményeket fűz a szocializmushoz békés úton vezető strukturális társadalmi-gazdasági átalakuláshoz – a parlamentáris politikai mechanizmusok felhasználásával, különféle politikai csoportosulások koalíciója útján stb. Egyes pártok feltételezik, hogy a szocialista átalakulás e koncepciójának sikeres alkalmazása esetén meg lehet őrizni a liberális burzsoá parlamentarizmus bizonyos politikai intézményeit, így például az ellenzéki pártok tevékenységi jogát, a szocialista rendszer keretei között is. A testvérpártok természetesen ilyen perspektívát is felvázolhatnak program-koncepcióikban, bár ez a történelmi gyakorlatban eddig nem talált alkalmazásra. Helytelen lenne azonban, ha ezek a pártok abszolutizálnák nézőpontjukat, s különösen az lenne, ha elvárnák, hogy a szocialista országokban hatalmon levő kommunista pártok az ő álláspontjukhoz igazítsák politikai gyakorlatukat. Ez ellentétes lenne országaink történelmi viszonyaival, és visszalépést jelentene a szocialista demokrácia eddigi fejlődéséhez képest.

A szocialista világrendszer az antiimperialista front fő bástyája, és

a szocializmus pozíciójának bármiféle gyengülése e rendszer bármelyik országában azt a veszélyt rejtené magában, hogy a nemzetközi erőviszonyok hátrányukra változnak meg. Ezért a szocializmus már kivívott pozícióinak védelme és a megszilárdulásukért való harc a nemzetközi kommunista mozgalom elsőrendű internacionalista kötelessége.

Pártunknak mély meggyőződése, hogy a nemzetközi kommunista mozgalom, a proletár internacionalizmus útján haladva, fokozatosan leküzdi jelenlegi nehézségeit. A nemzetközi munkásosztály harcának történelmi céljai közösek. Az, ami a kommunistákat összeköti, hasonlíthatatlanul erősebb annál, ami elválasztja őket.

Elvtársak! A kommunista világmozgalom egysége, a szocializmus összes erőinek egysége döntő jelentőségű valamennyi antiimperialista erő egyesítése szempontjából.

A békéért, a szabadságért és a haladásért folyó harc antiimperialista frontjának legyőzhetetlen ereje a következőkből tevődik össze: a szocialista államok egyesült közössége, a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom, a gyarmati uralom alól felszabadult antiimperialista államok és a nemzetközi felszabadító mozgalom, az imperialista és reakciós háborús erők ellen harcoló valamennyi társadalmi-politikai békeerő. S ennek az antiimperialista frontnak a fő erejét és élcsapatát a kommunisták alkotják.

A nemzetközi munkásosztálynak a társadalmi felszabadulásért, a szocializmusért vívott harca létrehozza és növeli a népek antikolonialista nemzeti szabadságharcának mozgató erőit, kíséri ezt a harcot, és közös antiimperialista mederbe torkollik vele. Ez a két irányzat, az osztályharc és a nemzeti harc, a társadalmi felszabadítás és a nemzeti felszabadítás azonban önálló áramlatként halad tovább. Csak az osztályharcos társadalmi felszabadító áramlat hordja magában egyszersmind a nemzeti felszabadító tartalmat is.

A társadalmi és nemzeti felszabadulásért, a szocializmusért vívott harcnak ez az osztályjellegű áramlata összeforr azal a küzdelemmel, amelyet az egész emberiség az újabb világháború elhárításáért folytat. Ez az áramlat, saját osztályharcos álláspontjára helyezkedve a békeharc világfrontjában, egyszersmind a békeharc vezető ereje, s az egyetlen olyan erő, amely képes a békeharc frontját úgy megerősíteni és kiépíteni, hogy az imperialista háborús erők ne törhessék át többé.

A nemzetközi osztályharc lényege tehát:

– harc a társadalmi felszabadulásért, a szocializmus és a kommunizmus felépítéséért,

– harc a nemzeti felszabadulásért, a kolonializmus és a neokolonializmus imperialista jármától való megszabadulásért,

– harc azért, hogy az emberiséget megszabadítsuk az újabb világháború veszélyétől, s minden népet a testvériség, az együttműködés és a béke útjára vezessünk.

A kommunista mozgalom történelmi hivatása tehát, hogy irányt adjon az összes imperialistaellenes erőknek, s egyetlen hatalmas forradalmi áramlatba egyesítse őket a társadalmi harcban.

A kommunista mozgalomnak ez a történelmi küldetése nem pártjaink jó szándékú törekvéséből fakad, hanem a korunkban folyó társadalmi harc objektív jellegéből következik. Egyetlen társadalmi mozgalom sincs abban a helyzetben, hogy magára vállalhatná küldetésünket, mivel egyetlen társadalmi mozgalom sem rendelkezik olyan programmal, amely felöleli a társadalmi problémák összességét, és nem rendelkezik olyan széles nemzetközi társadalmi bázissal, mint amilyen a munkásosztály.

A világ kommunista és munkáspártjai alkotják korunk leghatalmasabb politikai mozgalmát. E mozgalom tevékenységi köre minden népre kiterjed. A történelem nem ismer más, ehhez hasonló arányú politikai mozgalmat. Hatalmasak a lehetőségeink és nagy a felelősségünk. Mozgalmunk körül összpontosulnak az emberiség legjobb reményei és legnemesebb törekvései a szabadságra, a haladásra és a békére, és benne fejeződnek ki legmélyebben az emberiség szocialista eszményei.

Meggyőződésünk szerint erről a tanácskozásról úgy távozunk, hogy világosabban látjuk az eljövendő feladatokat és problémákat, felkészültebbek leszünk arra, hogy minden egyes országban és világméretekben is teljesítsük közös történelmi küldetésünket a tartós békéért, a népek szabadságáért, az emberi társadalom haladásáért és jólétéért vívott harcban.

Befejezésül szeretnék köszönetet mondani az SZKP Központi Bizottságának a munkánkhoz teremtett nagyszerű feltételekért és az irántunk tanúsított vendégszeretetért.

BESZÉD A NÉPI LENGYELORSZÁG MEGALAKULÁSÁNAK 25. ÉVFORDULÓJÁN

(1969. JÚLIUS 21.)

Tisztelt Ház!

Huszonöt évvel ezelőtt új fejezet nyílt Lengyelország történelmében. Chełmben, a megszállás alól felszabadult első lengyel városban az Országos Nemzeti Tanácsnak, a lengyel demokrácia illegális parlamentjének akaratából létrejött a Lengyel Nemzeti Felszabadítási Bizottság. Székhelye s egyben a népi Lengyelország első fővárosa és bölcsője Lublin lett.

A Lengyel Nemzeti Felszabadítási Bizottság kiáltványa, amely meghirdette Lengyelország újjászületését, népünk történelmében az új korszak előhírnöke lett.

A lengyel demokrácia tábora, amelyet a Lengyel Munkáspárt vezetett, a júliusi kiáltványban szavakba öntötte történelmi tapasztalatait, s kifejezésre juttatta a dolgozó nép évszázados törekvéseit és kívánságait. A júliusi kiáltvány programja olyan alap lett, amelyre 25 éve lépésről lépésre, emeletről emeletre építjük az új Lengyelország, a szocialista Lengyelország épületét.

A szabadság első napjaiban, amikor a dolgozó nép megkezdte saját államiságának építését, az akkori kormány, a Lengyel Nemzeti Felszabadítási Bizottság annyi területtel rendelkezett, amennyit a szovjet hadtesteknek és a lengyel hadosztályoknak a hitlerista megszállókkal vívott véres harcokban naponta sikerült kiharcolniuk. Annyi ereje volt, amennyit az újonnan felszabadult falvak és városok, a népi hatalmuk köré tömörülő dolgozók önmagukból adtak neki.

Lublinban akkoriban, amikor leraktuk az új köztársaság társadalmi, politikai és jogi alapjait, legfontosabbnak a lengyel népnek a hitlerista területrablók ellen 1939 szeptember elseje óta szakadatlanul viselt

háborúját tartottuk, amely még messze volt a befejezéstől. Amikor a Lengyel Nemzeti Felszabadítási Bizottság lelépett a történelem színpadáról, s átadta helyét az Ideiglenes Kormánynak, a front a Visztula, a Narwa és a Wisłoca vonalán állt. A lengyel föld 75 százaléka még a megszállók uralma alatt szenvedett. A lengyel lakosság 75 százalékát megtizedelte az egyre fokozódó népirtás. A megszállók még pusztították a lengyelek anyagi javait.

Éppen ezért a háborút, a felszabadulás meggyorsítását és „a hitleri Németország szétzúzásáért folyó harcban a lengyel nép részvételének fokozását" olyan kérdésekként kezeltük, amelyek egyben az új hatalom legfontosabb feladatát, a népünktől kapott legfőbb parancsot jelentették.

A népi lengyel állam születésének napjaiban 65 000 katona harcolt a fronton az első lengyel hadsereg soraiban, amelyet a lengyel baloldal jelentős szovjet segítséggel, szovjet földön alakított, s 40 000 fiatal katona állt fegyverben az alakuló egységekben, nem számítva a népi hadsereg partizánjait, valamint az antihitlerista népi földalatti mozgalmat. A Lengyel Nemzeti Felszabadítási Bizottság tevékenységének öt hónapja után már 286 000 korszerűen felfegyverzett katona szolgált a lengyel egyesült népi hadsereg soraiban. A háború vége felé, 1945 tavaszán, csaknem 400 000 ember állt fegyverben, s ebből 185 000 részt vett a nagy tavaszi ütközetekben, amelyek egész Lengyelországnak meghozták a szabadságot és döntő módon hozzájárultak a hitlerista zsarnok fölötti végső győzelemhez.

A lengyel népi hadsereg részvétele a januári offenzívában, különösen pedig 1945 februárjában és márciusában a pomerániai harcokban, befolyásolta a keleti front hadműveleteit és jelentős módon hozzájárult a közép- és észak-lengyelországi területek megszállásának megrövidítéséhez. Az áprilisi offenzívában részt vett lengyel hadseregek 8–10 százalékban olyan csapatokból tevődtek össze, amelyek harcoltak a Szudéták és a Balti-tenger között, a Hitler végső vereségét eldöntő gigantikus csatában. Éppen ezért az a tény, hogy a szövetségesek közül egyedül a mi katonánk állt a szovjet katona mellett Berlinben, a történelmi igazságtétel szimbóluma lett.

A lengyelek részvétele a hitlerizmus fölötti végső győzelem kivívásában nagy szerepet játszott az arra irányuló történelmi döntések

meghozatala során, hogy biztosítsák Lengyelország és Európa jövőjét a német hódítással szemben, s visszatérítsék Lengyelországhoz a piasti területeket, az Odera–Neisse-vonalon és a Balti-tenger partján, Szczecinnel együtt.

A Lengyelország számára igazságos potsdami döntésekre, amelyek a három nagyhatalom jaltai értekezletének határozatain alapultak, a lengyel nép a második világháborúban szörnyű véráldozattal, szenvedéssel és veszteséggel szolgált rá. A lengyel néppel szemben elkövetett hitlerista bűntettek összegezése megdöbbentő. Csak az elesettek és meggyilkoltak száma 6 millió – a nemzet 22 százaléka. Ezeknek a számoknak megrázó mondanivalóját semmi sem boríthatja homályba, pedig még nem is fejezik ki Lengyelország valamennyi veszteségét. Az 1939-es Lengyelország minden ezer állampolgára közül 220 gyilkosság áldozata lett, 37 súlyosan megrokkant, körülbelül 100 súlyos tüdőbajba esett, több mint 100-at munkatáborokba és kényszermunkahelyekre hurcoltak, 90-et megfosztottak minden vagyonától és deportáltak, 150 pedig hajléktalanná vált.

A nemzeti vagyon csaknem 40 százalékát, aminek értéke felért a két előző lengyel nemzedék munkájának eredményeivel, teljesen megsemmisítették.

Ez a szörnyű mérleg csupán részleges megvalósulását mutatta a megszállók bűnös tervének, amely szerint teljesen meg akarták semmisíteni a lengyeleket mint életképes népet. A győztest, Hitlernek a Lengyelország elleni támadást megelőző napon tett kijelentése szerint, senki sem meri elítélni.

Ma ismét emlékeznünk kell rá, hogy ha a lengyel nép teljes kiirtásának őrült terve nem valósult meg, azt döntő mértékben a Szovjetuniónak, hős hadseregének köszönhetjük.

A felszabadulásnak egyetlen héttel való meggyorsítása 20 000 ember életének megmentését jelentette, hiszen a hitleristák a megszállás idején minden héten ennyi embert gyilkoltak meg hazánkban.

A fasizmus legyőzésében a fő szerepet a szovjet hadsereg játszotta, amely a hitleristák veszteségeiről szóló titkos kimutatások tanúskodása szerint mintegy 80 százalékát okozta a hitlerista szárazföldi csapatok 1939. szeptember 1-je és 1945. április 20-a között elszenvedett veszteségeinek.

A Szovjetunió népei győzelmüket nagy áldozatokkal váltották meg. A háború éveiben 20 millió szovjet állampolgár adta életét a közös győzelmünkért vívott harcban. Lengyel földön 600 000 szovjet katona esett el. Valamennyi európai szocialista ország földjében ezer meg ezer szovjet katona holtteste nyugszik.

A lengyel–szovjet szövetség, amelyben a munkásosztály pártja a nemzeti felszabadulás fő lendítő erejét, Lengyelország erejének és függetlenségének garanciáját látta, a második világháborúban kiállta a történelmi próbát.

A fiatal népi hatalom, miközben az ellenséggel szemben a Szovjetunióval közös harcra szervezte a nép háborús erőfeszítéseit, hozzálátott a társadalmi rendszer szocialista átépítéséhez. Ugyanis csak a dolgozó nép nemzeti és társadalmi felszabadulásának egységbe forrasztása vezethetett és vezetett is Lengyelország újjászületéséhez. Csak ezen az úton lehetett megoldani az ország előtt álló sarkalatos fontosságú problémákat és biztosítani számára az új fejlődési távlatokat.

Történelmünk tegnapjainak reakciós erői a lengyel demokrácia táborának széles távlatú politikai elgondolásaival bősz szovjetellenességet, vad kommunizmusellenességet és Lengyelország háború előtti rendszerének visszaállítására irányuló reakciós törekvéseket állítottak szembe.

A lengyel reakció tábora minden reményét arra alapozta, hogy felbomlik az antihitlerista koalíció, s a nyugati hatalmak rá tudják kényszeríteni Lengyelországra a csődbe jutott régi rendszert és a burzsoá viszonyokat.

Lengyelországban ezeknek a hatalmi igényeknek, a reakció végzetes elgondolásainak következménye a varsói felkelés tragédiája. Ugyanakkor, amikor a Lengyel Nemzeti Felszabadítási Bizottság az első napok nagy nehézségeivel küzdött, amikor minden felszabadított városban hozzá kellett kezdenie a hitlerista terror utolsó áldozatainak eltemetéséhez, amikor a legnagyobb erőfeszítésekkel igyekezett biztosítani az alapvető munkafeltételeket és az emberek mindennapi életének feltételeit, amikor hadsereget hozott létre, hogy meggyorsítsa a győzelmet és erősítse Lengyelország pozícióját, a reakciót az az egyetlen mániákus gondolat vezérelte, hogy legalább néhány órával a felszabadulás előtt létrehozza saját hatalmát, saját „törvényes" kormá-

nyát az ország fővárosában, s befejezett tények elé állítsa a lengyel demokrácia táborát, az egész országot, a Szovjetuniót és Európát.

Ennek a reakciós, korlátolt osztálycélnak érdekében visszaéltek a hazafisággal, az ellenség gyűlöletével, a szabadságszeretettel, a haza oltárán a legnagyobb áldozatok vállalásával, mindazzal, ami áthatotta Varsó népét és különösen ifjúságát. A varsói felkelők a hősiesség csodáját tanúsították, amikor 63 napos nagyszerű és elkeseredett harcot vívtak szeretett városuknak és von dem Bach SS-pribékei által pusztított felbecsülhetetlen anyagi és kulturális értékeinek, valamint a bestiális gonosztevők által kegyetlenül sanyargatott és gyilkolt lakosságának védelmében.

A harcoló Varsó veresége nemcsak nemzeti tragédia lett, amelynek következményei hosszú éveken át terhelték életünket, hanem ugyanakkor szörnyű szimbóluma minden burzsoá politikai erő, minden reakciós párt és emigrációs kormányuk történelmi csődjének, mert igényt tartottak arra, hogy vezessék a nemzetet, de önző érdekeik, osztályérdekeik folytán szakadékba taszították.

Éppen ezért az új, független Lengyelországért vívott harcunknak egyben irányulnia kellett a régi rendszerű Lengyelország, a londoni reakciós emigráns kormány ellen is, amely semmilyen következtetést sem tudott vagy akart levonni a nemzeti vereségekből.

Csak a hitleri Németország ellen a nemzeti felszabadulásért és a hazai reakció ellen a népi hatalom megszilárdításáért egyidejűleg vívott harc biztosíthatta a lengyel nép átütő győzelmét. Az akkori napokban, a népi Lengyelország megszületésének napjaiban a forradalom dinamikája a nemzeti felszabadító harc hatalmas motorja lett, s a lengyel államnak az Odera, a Neisse és a Balti-tenger közötti területen való újjáépítését tartalmazó hazafias program meghódította az emberek szívét és agyát a forradalmi társadalmi átalakítások számára.

Az új politikai koncepció, amely Lengyelország újjászületését összekapcsolta a szovjet hadsereg győzelmével, hazánk jövőbeni független létét pedig a szocializmussal, végérvényesen ugyancsak a megszállás idején, a Lengyel Munkáspárt programjában kristályosodott ki, de valójában a lengyel munkásmozgalom évtizedeket felölelő tapasztalatainak kritikai értékeléséből született, egész újkori történelme

folyamán vívott felszabadító harcainak tapasztalatai nyomán alakult ki.

Attól a pillanattól kezdve, hogy Lengyelországot a XVIII. század végén két évszázadra szólóan felosztották, minden osztály és minden politikai csoportosulás álláspontjának legfőbb ismérve a függetlenség visszaszerzésének kérdésével kapcsolatos álláspont volt. A társadalom legreakciósabb rétegei, mindenekelőtt a mágnások, megalkudtak a területrablókkal, hogy megőrizhessék és megvédhessék osztálykiváltságaikat. A társadalom többsége azonban, amelyet törhetetlen hazafiság és szabadságszeretet hatott át, sohasem mondott le a független lét visszaszerzéséért folyó harcról.

A lengyel hazafiak egymást követő nemzedékei kitartó, áldozatos és hősi harcra keltek saját országukban s annak határain kívül is, mindenütt, ahol a legkisebb remény is volt a felszabadulás ügyének szolgálatára. Életüket áldozták a különféle nemzeti felkelésekben, ezrével estek el a nagy napóleoni háború csatamezőin, küzdöttek a népek tavaszának barikádjain, hősiesen védték a párizsi kommünt. Sokan estek el császári és királyi csapatok egyenruhájában számukra idegen ügyekért. Európa és más földrészek harcmezőin mindenütt lengyel katonák holttestei is ott voltak.

A megszámlálhatatlan áldozat és a hősi erőfeszítés csak olcsó elismerő szavakat eredményezett a lengyel nemzetnek hősiességéért és bátorságáért, csak arra volt jó, hogy semmibe sem kerülő együttérzés nyilvánuljon meg a „szerencsétlen Lengyelország" iránt, de semmivel sem vitte közelebb a nemzetet a függetlenséghez. Ugyanis Lengyelország útját a független léthez eltorlaszolta az Európában uralkodó rend, amely a három rablóhatalom – Poroszország, Oroszország és Ausztria – „szent szövetségén" alapult, s a lengyel szabadságért harcoló erők minden nekilendülése csak szorosabbra fűzte ezt a szövetséget. Az akkori Európában egyetlen állam, egyetlen politikai erő sem volt érdekelve abban, hogy ténylegesen segítse a lengyel népet államiságának újjáépítésére irányuló törekvésében, de nem is volt felkészülve, sőt képes sem volt erre.

Lengyelország függetlenségének zászlaját csak a proletariátus forradalmi mozgalma emelte magasra, amely az egész európai feudális-burzsoá rend megdöntésére irányult.

Attól a pillanattól kezdve, hogy az I. Internacionálé alapító ülésén – Marx és Engels javaslatára – proklamálta „a lengyel nép feltétlen jogát a nemzeti önállóság elnyeréséhez", a lengyel függetlenség ügye elválaszthatatlanná vált a szociális forradalom ügyétől. S a lengyel munkásmozgalom, valamennyi egymást követő marxista pártja már eleve ahhoz fűzte reményét, hogy szocialista forradalom következik be a hódító országokban.

Ez a remény csak a mi évszázadunkban vált valóra, amikor Oroszországban győzött az első szocialista forradalom. A Nagy Októberi Forradalom felborította a kialakult erőviszonyokat, s ezáltal megnyitotta Lengyelország útját a függetlenséghez. Megdöntötte a cárizmust, az európai reakció bástyáját és megingatta a többi rabló trónját. A szovjethatalom elsőként proklamálta Lengyelország és a többi elnyomott nép jogát az önrendelkezéshez és az állami függetlenséghez. A forradalom éltető fuvallata növelte a haladó erőket egész Európában, s a lengyel nép előtt megnyitotta a szabadsághoz vezető utat.

Lengyelország 1918-ban visszanyerte függetlenségét, de ez a függetlenség törékenynek és átmenetinek bizonyult. Az államhatalom a reakciós erők kezébe került, amelyek nem tudták levonni a következtetéseket a nemzet tragikus tapasztalataiból, s nem tudtak végrehajtani olyan forradalmi változtatásokat, amilyenek körös-körül végbementek. Számukra a fő ellenség a Szovjetunió volt. Politikai koncepciójuk a régi nemesi köztársaság, a Rzeczpospolita hagyományaiból fakadt, amelyeket áthatott a forradalmi mozgalommal és a dolgozó tömegek minden haladó törekvésével szembeni ellenséges érzület. A szovjetellenességtől és kommunizmusellenességtől elvakított kapitalisták és földesurak kormányai egyetlen társadalmi és gazdasági problémát sem tudtak megoldani, s a gazdasági és politikai hanyatlás útjára vitték az országot. A gyenge, magára maradt, nyugati imperialista hatalmaktól függő második köztársaság húszévi fennállás után, a hitlerista betolakodók csapásai alatt elbukott.

És ismét a függetlenség visszaszerzésének útját kereső lengyelek véreztek a második világháború minden frontján, az országban és annak határain kívül egyaránt, s lengyel sírhantok borították a harcmezőket egész Európában. De ezek már nem hiábavaló áldozatok voltak. A lengyel katona mind az országban, az illegalitásban, mind pedig

külföldön, keleten és nyugaton, halálos ellensége, a hitlerista területrabló ellen harcolt. S bárhol ontotta vérét – Lengyelországért tette. De nem minden olyan zászló vezetett Lengyelország függetlenségéhez, amely alatt lengyelek harcoltak.

Lengyelország függetlenségének és újjászületésének reális útját csak azok a társadalmi és politikai erők jelölték meg, amelyek kiszakadtak a hagyományos, a felosztás és a háborúk közötti két évtized időszakában társadalmunk jelentős részének tudatát alakító eszmék és a reakciós politikai elképzelések köréből.

A lengyel vagyonos osztályok és az őket képviselő reakciós politikai erők az objektív helyzet következtében már nem tudták megfogalmazni a függetlenség hatékony programját. Mind nyilvánvalóbb lett ugyanis, hogy Lengyelország függetlenségének visszanyerése egybekapcsolódik az első szocialista állam közelgő győzelmével és a nemzetközi erőviszonyoknak az imperialista hatalmak rovására történő jelentős megváltoztatásával, ez pedig összeütközésbe került a vagyonos osztályok érdekeivel, a „két ellenség" egész koncepciójával, amely politikájukat vezérelte. Ezért az a politika a reakció táborát zsákutcába vezette.

Meg kell azonban mondani, hogy akkoriban társadalmunk szélesebb, objektív érdekeiknél fogva a vagyonos osztályokkal egybe nem kapcsolódott és mélyen hazafias rétegei még ugyancsak nem tudták túltenni magukat a hagyományos, ugyanakkor pedig már anakronisztikus politikai és társadalmi elképzeléseken.

A történelmi kor igazi követelményeit leginkább a lengyel munkásosztály értette meg. Objektív érdekei ugyanis a függetlenség visszaszerzéséhez és ahhoz fűződtek, hogy a háború után Lengyelországban és egész Európában szocialista társadalmi rend jöjjön létre. A lengyel proletariátus osztályérdekei és Lengyelország nemzeti érdekei között alapvető azonosság alakult ki. Éppen ezért a Lengyel Munkáspárt mint a munkásosztály politikai eszméit kifejező és történelmi törekvéseit képviselő marxista–leninista párt kidolgozhatta és ki is dolgozta Lengyelország újjászületésének koncepcióját.

A Szovjetuniónak a fasizmuson aratott győzelme nemcsak visszaadta Lengyelországnak a szabadságot, hanem egyszersmind a lengyel munkásosztály, az egész lengyel dolgozó nép számára megteremtette a történelmi lehetőségét annak, hogy megszerezze a hatalmat és ki-

szakítsa Lengyelországot az imperialista rendszer befolyási köréből. Ezt a lehetőséget 25 évvel ezelőtt a lengyel demokrácia tábora a Lengyel Munkáspárt vezetésével ki tudta használni, s új, szocialista útra vezette az országot.

A történelem bebizonyította, hogy Lengyelország függetlenségének ügye elválaszthatatlanul egybekapcsolódik a szocializmussal, hogy hazánk csak szocialista államként létezhet Európa térképén, csak így fejlődhet sikeresen és csak így érezheti magát biztonságban.

Tisztelt Ház! Ha szemügyre vesszük a felszabadulás óta megtett utat, a munkásosztály és az egész dolgozó nép áldozatos munkájával elért nagy anyagi eredményeket, a társadalmi élet minden területén tapasztalható előrehaladást, a népi Lengyelország hozzájárulását az európai béke ügyéhez és pozícióját a szocialista államok családjában, a maga teljességében láthatjuk, hogy a most lezárt negyedszázad a legdöntőbb jelentőségű és a legtermékenyebb időszak volt a lengyel nép történetében.

Ebben az időszakban három alapvető feladat állt előttünk, amelyeknek megoldását a lengyel nép legfőbb érdekei követelték.

Először: újjá kellett építeni a lengyel államot új, igazságos határai között, és szavatolni kellett a függetlenségét, biztonságát és békés jövőjét. Ezt a feladatot csak a szocialista rendszer keretében, a Szovjetunióval és a közben létrejött más szocialista államokkal szoros szövetségben lehetett valóra váltani.

Másodszor: alapjaitól kezdve ki kellett építeni az erős népi hatalmat, amely végrehajtja a társadalmi átalakulás művét, védi a kialakulóban levő új szocialista rendet az ellenséges támadásokkal szemben és biztosítja eredményes fejlődését. Ezt a feladatot csak a munkásosztálynak és marxista–leninista pártjának vezetésével lehetett valóra váltani.

Harmadszor: ki kellett emelni az országot a romokból, meg kellett nyerni a versenyt az idővel, fel kellett számolni azt az elmaradást, amelybe Lengyelországot a XVII. századtól kezdve a mágnások és a nemesek kormányai, majd a hódító hatalmak, végül pedig a második köztársaság idején a földesurak és a kapitalisták kormányai süllyesztették. Ezt a feladatot csak a szocialista építés útján lehetett valóra váltani.

Ma, amikor az elmúlt negyedszázad mérlegét megvonjuk, teljes felelősséggel jelenthetjük népünknek, hogy ezeket a feladatokat eredményesen váltottuk valóra.

Ma olyan népi Lengyelországunk van a Bugtól az Oderáig és a Neisséig, amely erős és biztonságos, s amelyet a barátság és a béke határai vesznek körül. Olyan népi hatalommal rendelkezünk, amely éberen őrködik a szocializmus vívmányain. Olyan Lengyelországunk van, amelynek nemzeti jövedelme ez idén csaknem ötször olyan nagy lesz, mint a háború előtti legjobb évben.

A 25 esztendő eredményei nagy erőfeszítéseket és nem kis lemondásokat követeltek. Szembe kellett szállnunk a reakciósoknak, a szocializmus belső és külső ellenségeinek veszett ellenállásával, akik pillanatnyi szünet nélkül rágalmaztak és támadtak bennünket. Meg kellett küzdenünk a hatalmas pusztításokkal, az elmaradottság és a tudatlanság hagyatékával, a rossz szokásokkal és az anarchikus kiskirálykodás hagyományaival. Ellenünk szólt a tapasztalatok és a képzett szakemberek hiánya. És ha a múlt erőinek ellenállása dacára leküzdöttük a tornyosuló nehézségeket, legyőztük saját fogyatékosságainkat és hibáinkat, s megoldottuk a történelem által elénk állított feladatokat, akkor azt annak köszönhetjük, hogy pártunk és a szocialista demokráciának a Nemzetközi Egységfront körül tömörülő politikai erői mindig a jövőt képviselték, s Lengyelország sorsát egybekapcsolták az új, haladó társadalmi rendszerrel, a szocializmussal.

Gazdasági fejlődésünknek az utóbbi negyedszázad folyamán elért üteme világviszonylatban a leggyorsabbak közé tartozik. A gazdasági növekedés és a társadalmi haladás legerősebb mozgató rugója az ország szocialista iparosítása volt, amelynek keretében nagy és korszerű ipart hoztunk létre. Lengyelország ipari termelése a háború előtti időszakhoz képest 14-szeresére, az iparban foglalkoztatott munkások és alkalmazottak száma pedig 4,5-szeresére növekedett.

Negyedszázad folyamán felépítettünk és rekonstruáltunk több ezer iparvállalatot, köztük bányákat, kohókat, gyárakat, egészen új termelési ágakat hoztunk létre, különösen a kohászat, a gépgyártás és a vegyipar terén. Az egykor szegény és mellőzött vidékeken új iparteleppeket létesítettünk. Kifejlesztettük és korszerűsítettük az ország köz-

lekedését, a vasúti, a gépkocsi- és a tengeri közlekedést egyaránt. Új szakembereket – szakmunkásokat, technikusokat és mérnököket neveltünk.

1968-ban minden 100 húszéves és idősebb korú személy közül 28, vagyis 12-szer annyi rendelkezett közép- és felsőfokú képesítéssel, mint 1938-ban.

A szocialista iparosítás véget vetett az emberi erő tékozlásának, az agrár-túlnépesedésnek és a munkanélküliségnek. A mezőgazdaságon kívül foglalkoztatottak száma nem egészen 3 millióról több mint 10 millióra növekedett. A háború előtti Lengyelország agrárország volt, amelyben a lakosságnak csak egyharmada élt mezőgazdaságon kívüli munkából és csak 30 százaléka lakott városokban. Ma mezőgazdaságon kívüli munkából él Lengyelország lakosságának kétharmada, s a népnek több mint a fele az újjáépített és gyorsan növekvő városokban lakik.

Az ipartól kapott eszközökre támaszkodva a lengyel falu jelentősen növelte és korszerűsítette a mezőgazdasági termelést. A mezőgazdasági terület minden egyes hektárján ma kétszer annyit termelünk, mint a harmincas években, ugyanakkor pedig a foglalkoztatottak száma 50 százalékkal kisebb. A mezőgazdaság össztermelése az első háború utáni évhez képest csaknem 3,5-szeresére, az állati termékek termelése 4-szeresére nőtt.

Igen rövid idő alatt újjáépítettük és bevontuk a gazdasági életbe a nyugati területeket, amelyek elpusztítva tértek vissza az anyaországhoz. Ma ott lüktet az élet, serényen dolgoznak és tanulnak, s teljesen egybekapcsolódtak az ország más részeivel. A nyugati területeken most több mint 9 millió lengyel él, akiknek csaknem a fele már ott született. Ezeken a területeken hozzák létre Lengyelország nemzeti jövedelmének mintegy 23 százalékát.

Lengyelország ezekben az években egyetlen nagy építkezéssé vált. A szocializmus alapzatán évről évre több százezer ember emelt új gyárakat, új lakótelepeket, iskolákat és egészségvédelmi intézményeket. Évről évre növekedett a nép beruházási erőfeszítése. Ez idén egy főre számítva a beruházások összege majdnem tízszer akkora, mint az ujjáépítés első háború utáni esztendejében volt. Huszonöt év alatt – 1961-es összehasonlító árakon számítva – a nemzeti vagyon növelésére

és gazdaságunk fejlesztésére 2150 milliárd złotyt fordítottunk, s ebből az utóbbi öt évben körülbelül 847 milliárd złotyt.

A gazdaság gyors ütemű fejlődése lehetővé tette a lakosság fogyasztásának növekedését, a városi és falusi lakosság anyagi, szociális és kulturális életszínvonalának emelését.

A legértékesebb élelmiszerek – a hús, a zsír és a cukor – fogyasztása ma egy főre számítva 3-szorosa a háború előttinek, ruházati cikkekből és cipőből egy főre 2–3-szor annyi jut, mint a háború előtt. Hasonlíthatatlanul megnőtt az ellátottság tartós fogyasztási cikkekből.

Felépítettünk 8,5 millió új lakószobát, s ennek köszönhető, hogy gyökeresen, bár még mindig nem kellőképpen, javultak a lakásviszonyok. Országunk minden harmadik lakosa új házban lakik, ami egybekapcsolódik a kommunális szolgáltatások színvonalának jelentős emelkedésével.

A szociális vívmányok – a fizetéses szabadság, a társadalombiztosítás, az egészségvédelem – terén országunk ma a világ élvonalában van. Iskolarendszerünket állandóan tökéletesítjük, s ma már biztosítja az ifjúság több mint 85 százalékának szakmai vagy általános képzését középiskolákban, és egyre több fiatal előtt nyitja meg a felsőiskolákhoz vezető utat.

Országunk új társadalmi rendszere a reakciós erők elleni harcban megszilárdult, s az elmúlt negyedszázad folyamán a politikai élet olyan formáit hozta létre, amelyek egyesítették a fejlődés szocialista irányának fenntartását a tömegek egyre szélesebb körű kezdeményezésével, az alkotó bírálattal és az állampolgárok millióinak közvetlen részvételével az irányításban és a gazdálkodásban. Ebben a rendszerben nincs helyük egymással versengő politikai pártoknak, nincs helye az erők szabad játékának, amely működési teret biztosítana a szocializmus ellenségeinek és meddő viaskodásra pazarolná a társadalom energiáját.

A két rendszerre oszlott jelenlegi világban, amelyben éles harc dúl a szocializmus és az imperializmus erői között, nekünk az a kötelességünk, hogy minden időszakban biztosítsuk a munkásosztály és pártja vezető szerepét az állam és a nép életében.

Népünk az ország arculatának megváltoztatása során új társadalmat hozott létre, amelyben nincsenek kizsákmányoló osztályok, nincse-

nek antagonisztikus társadalmi ellentétek, amely a munka szabad embereinek társadalma.

Népünk vezető ereje, a munkásosztály, ma 6 millió főt számlál, s gerince az egyre képzettebb, egyre nagyobb műveltséggel rendelkező, egyre kulturáltabb fiatal ipari munkások csaknem 3,5 milliós serege. Sokszorosára növekedett az új, a szocialista értelmiség, a szakképzett, művelt értelmiségi dolgozók serege. A felsőfokú képzettséggel rendelkező értelmiségiek száma meghaladja az 570 000-t, s 90 százalékuk már a népi Lengyelországban végezte felsőiskolai tanulmányait. A középiskolát végzettek száma meghaladja a 4,5 milliót. Népgazdaságunkban ma 11-szer annyi mérnök és 10-szer annyi technikus dolgozik, mint a háború előtt.

A falvakban a fő társadalmi csoport a középparasztság, amelynek gazdasága mind az árucsere, mind a termelés területén egyre szélesebben kapcsolódik a társadalmasított tervgazdálkodáshoz. A mezőgazdaságban és a falu társadalmi életében egyre inkább nő az állami gazdaságoknak és a falusi értelmiség egyre népesebb gárdájának súlya, minthogy a mezőgazdasági szakemberek honosítják meg mezőgazdaságunkban a magas színvonalú mezőgazdasági kultúrát.

Az átalakulásoknak ez a mélyreható folyamata egyáltalán nem zárult le. Társadalmi struktúrája, s ezzel együtt szellemi arculata és tudata továbbra is változik. Az új gazdasági körülmények elősegítik az osztályellentétek felszámolását, de a régi mentalitás és a burzsoá erkölcsiség maradványai, a szocializmustól idegen nacionalista előítéletek, valamint a reakciós tradíciók még nem tűntek el, s bizonyos fokig terhelik a társadalom különböző rétegeinek tudatát. És léteznek még a szocializmus ellenségei által pénzelt külső erők, a propaganda és a diverzió imperialista központjai, amelyek igyekeznek kihasználni utunk minden nehézségét, minden kis bajt, hogy megzavarják a békés fejlődést és népünk alkotó munkáját, aláássák nemzeti létünk alapját, a népi hatalmat, és megrendítsék szövetségünket és barátságunkat a Szovjetunióval és a szocialista államok egész közösségével.

Éppen ezért az új, szocialista viszonyoknak és célunknak, az osztály nélküli társadalom építésének megfelelő nemzeti, morális-politikai egység csak harcban alakulhat ki, harcban minden ellen, ami visszahúz vagy el akarja torzítani fejlődésünk irányát, harcban a nép szo-

cialista tudatáért, az állampolgárok egyéni érdekeinek és az ország magasabb rendű érdekeinek egységbe forrasztásáért, a társadalmunkat átható hazafiságnak az internacionalizmussal és a testvéri népek iránti barátsággal való egybekapcsolásáért.

A lengyel nép negyedszázados erőfeszítései során alkotott mű elválaszthatatlanul összekapcsolódik az európai békével.

Az európai szocialista államok szövetsége még a felszabadító háború tüzében kovácsolódott ki, az osztályérdekek és a nemzeti érdekek, a célok és a törekvések közössége jegyében acélozódott meg, s évek folyamán hatalmas védelmi erő és a világbéke fő támasza lett.

Ennek a világ erőviszonyait megváltoztató szövetségnek köszönhető, hogy Európa hamarosan újkori történetének kivételes évfordulóját ünnepelheti: negyedszázada él háború nélkül. Ez azonban még nem azt jelenti, hogy földrészünkön a béke biztosítva van.

Az európai béke és biztonság kérdése perspektivikusan továbbra is nyitott kérdés. Bár Európában háborús konfliktusok napjainkban egyszerűen elképzelhetetlenek, állandóan kísért a háború potenciális veszélye. Ez a veszély az imperialista államok politikájában, különösen azoknak a nyugatnémet köröknek politikájában rejlik, amelyek mind a mai napig nem mondtak le arról a törekvésről, hogy megszüntessék a második világháborúban a hitleri fasizmus fölött aratott győzelem eredményeit, mindenekelőtt pedig megváltoztassák a jelenlegi európai államhatárokat.

Ebben a leginkább mértékadó összefüggésben vizsgáljuk és értékeljük a Német Szövetségi Köztársaság politikáját. Talán Bonnban sem merülhet fel a legkisebb kétség sem azt illetően, hogy földrészünk békés fejlődésének és valamennyi európai nép biztonságának alapvető feltétele a jelenlegi európai határok sérthetetlenségének elismerése, az Odera–Neisse-határt és a két német állam – a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság – határait is beleértve.

Ezért terjesztettük elő ez év május 17-én azt a javaslatot, hogy Lengyelország és a Német Szövetségi Köztársaság kössön szerződést az Odera–Neisse-határ végleges elismeréséről, olyan szerződést, amilyent annak idején Lengyelország és a Német Demokratikus Köztársaság Zgorzelecben kötött. Ma nem akarunk belemélyedni azoknak a hivatalos és nem hivatalos reagálásoknak tartalmába, amelyeket ja-

vaslatunk az NSZK-ban kiváltott. Úgy véljük, hogy az értékelésekre és az elemzésekre alkalmasabb lesz az idő akkor, amikor már megállapíthatjuk, milyen mértékben kell kigyomlálni belőlük a nacionalizmust és a revansizmust, a „jobb felől előzést", ami a jelenlegi választási kampányban különféle politikai pártokat és bizonyos kormányköröket a választók szavazataiért való vak hajszában jellemez. Ez azt jelenti, hogy javaslatunkra tovább várjuk a konkrét választ.

Le kell vonnunk azonban a következtetéseket abból a magatartásból, amelyet a nyugatnémet kormánykörök saját lakosságukkal szemben tanúsítanak. Pozíciójukat a nacionalizmusra alapozzák. Népüket illúziókkal táplálják. Behódolnak az olyan erők előtt, amelyek a „Deutschland, Deutschland über alles" imperialista és hegemonista tradícióját hirdetik és újjáélesztik. Ez a magatartás nem hozhat semmi jót – sem a németeknek, sem az európai enyhülés és béke ügyének.

A parlamenti választásokat az NSZK belső ügyének tekintjük. Bonnban azonban valószínűleg jól tudják: Európa számára nem lehet közömbös, hogy a militarizmus, a nacionalizmus és a revansizmus erői megerősödve vagy meggyengülve kerülnek-e ki a választásokból.

Az a rendkívül élénk visszhang, amelyet javaslatunk a Német Szövetségi Köztársaságban és más nyugati államokban keltett, az a széles körű vita, amely a német közvéleményben javaslatunk körül kialakult, meggyőzően bizonyítja, hogy Lengyelország nyugati határainak elismerése megérett a teljes és végleges rendezésre, s ezt a kérdést senki sem veheti le a napirendről.

Azoknak, akik a szövetségi gyűlési választások után az új kormányt majd megalakítják, van idejük gondolkodni azon, hogy hitelt érdemlőek-e kijelentéseik, amelyek szerint enyhülésre törekednek és normalizálni akarják a kapcsolatokat Lengyelországgal és Kelet-Európa más szocialista országaival.

A szocialista országok a budapesti felhívásban a biztonság és az együttműködés kérdésében összeurópai konferencia egybehívását kezdeményezték.

A szocialista országok közös célja annak elérése, hogy az európai államok valamennyien üljenek *egy* asztalhoz és minden előzetes feltétel nélkül vitassák meg azokat a kulcsfontosságú problémákat, amelyek megoldásától kontinensünk jövője függ.

Örömmel állapítjuk meg, hogy javaslataink Európa számos nem szocialista országában pozitív érdeklődést váltottak ki. Nem hagyjuk azonban figyelmen kívül azokat a hangokat sem, amelyek közvetlenül vagy közvetve támadják a konferencia gondolatát. Tévedés volna azt hinni, hogy a feszültség fenntartásában érdekelt hidegháborús erők most leteszik a fegyvert. Ezek az erők meg akarják torpedózni a konferenciát olyanformán, hogy a végtelenségig halogatják.

Az európai konferencia célja az európai kollektív biztonságról szóló szerződés előkészítése. Mindenekelőtt arról van szó, hogy garantálni kell Európában a nemzetek közötti békés viszonyok olyan alapjait, mint a jelenlegi európai területi és politikai helyzet elismerése és tiszteletben tartása, a lemondás az erőszakról és az erőszakkal való fenyegetésről a nemzetek közötti kapcsolatokban, a más országok belügyeibe való beavatkozás kizárása, valamint minden jövendő vitás problémának békés tárgyalások útján történő rendezése.

Megfontolást igényelnek azok a regionális leszerelési lépések, amelyek időszerűvé válnak attól a pillanattól kezdve, amikor életbe lép az atomsorompó-szerződés, továbbá a gazdasági, tudományos, műszaki és más területeken lehetséges együttműködés problémái.

Olyan programról van tehát szó, amely a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésének elvén alapul és érdemleges megfontolást igényel, azoknak a kulcsfontosságú politikai problémáknak megkerülése nélkül, amelyektől Európa jövője függ.

A fegyverkezési hajszától és terhektől megszabadult, a háború megakadályozására, széles körű gazdasági, tudományos és műszaki együttműködésre irányuló törekvésben egységes Európa előtt a népek életszínvonalának emelése terén nagy távlatok nyílnak.

A népi Lengyelország, amely mindig a békés egymás mellett élés politikáját folytatta, továbbra is mindent megtesz, hogy elősegítse a biztonság és az együttműködés egyetemes európai rendszerének megteremtését.

Tisztelt Ház! A lengyel nép az elmúlt negyedszázad folyamán felépítette a népi Lengyelország erős és tartós épületét, s jó feltételeket teremtett hazánk további sikeres fejlesztéséhez. Nem szabad azonban energiánkat a végzett munka túlzott ünneplésére pazarolni, mert az élet sohasem topog egy helyben.

Ha a szocializmus és a kapitalizmus gigantikus összecsapásának és vetélkedésének, a munka és a tudományos-műszaki gondolat versenyének idején eleget akarunk tenni korunk szigorú követelményének, akkor lankadatlanul meg kell feszíteni erőnket, szakadatlanul anyagi és szellemi erőforrásaink hasznosításán kell munkálkodnunk.

Változatlan útjelzőnk a szocializmus. A szocialista rend forradalmi természete minden szakaszban olyan új, magasabb rendű feladatokat állít elénk, amelyeknek megvalósítása eldönti majd az ország jövőjét, a nép életszínvonalát, Lengyelország erejét és a világban elfoglalt helyét.

Ezek a feladatok főleg a gazdasági fejlődés területére összpontosulnak. Olyan időszakba lépünk, amikor gazdasági növekedésünket az intenzív fejlődés tényezői határozzák meg: a beruházások nagy hatékonysága, a meglevő termelési kapacitás jobb kihasználása, a termelés nagyobb jövedelmezősége, a gyors tudományos és technikai haladás, a magas fokú termelékenység és a külkereskedelem nagyobb jövedelmezősége. Csak ezen az úton tudjuk további gyors ütemben gyarapítani a nemzeti jövedelmet és rendszeresen emelni az egész lakosság életszínvonalát.

Erre az új időszakra a fejlődés fő irányelveit a Lengyel Egyesült Munkáspárt V. kongresszusa dolgozta ki és a második központi bizottsági plénum konkretizálta. Jelenleg ezeket az irányelveket az állami szervek, a tárcák, az ipari egyesülések, a népi tanácsok, a vállalatok, a tervező és tudományos intézmények a következő ötéves terv nyelvére fordítják le. Az 1971–1975-ös évekre szóló népgazdaság-fejlesztési terv kidolgozásának nagy munkájában a kollektívák ezrei vesznek részt, gazdasági szakemberek, élenjáró munkások, mérnökök, tudósok, a jövendő terv végrehajtói.

Új feladataink nem oldhatók meg a régi módszerekkel. Megkövetelik az erők és az eszközök átcsoportosítását, az erőfeszítések összpontosítását a fejlődésnek azokra az irányaira, amelyek biztosítják az egész népgazdaság rekonstrukcióját és korszerűsítését, az export növelését, s egyszersmind a lakosság szükségleteit kielégítő termelés gyors növelését. Jobban kell hasznosítanunk az évről évre növekvő beruházási eszközöket és a gazdasági potenciál meglevő tartalékait.

Mindezt csak akkor érhetjük el, ha rendszeresen javítjuk és korszerűsítjük a tervezés, az irányítás és a munkaszervezés módszereit.

A tervezés és a korszerű munkaszervezés legjobb módszereinek bevezetése azonban nemcsak a helyes útmutatások kérdése. Tudást, szakképzettséget, fegyelmet és felelősséget követel minden szinten a vezetők részéről, megköveteli, hogy megszabaduljanak a régi, konzervatív szokásoktól.

Gazdaságunk gyors ütemű fejlődésének elengedhetetlen feltétele, hogy a termelés valamennyi kulcsfontosságú ágában alkalmazzuk a tudományos-technikai forradalom legújabb vívmányait. Ezen a területen a késedelem számos nehézségünk fő oka.

A tudományos-technikai forradalom összekapcsolása a szocialista tervgazdasággal nagy fontosságú az országfejlesztés alapvető feladatainak megoldása szempontjából. Napjainkban a tudomány közvetlen termelőerővé, az előrehaladás és a gazdasági fejlődés forrásává vált. A gyakorlat azt bizonyítja, hogy számos fejlett országban a nemzeti jövedelem növekedésének kétharmad, sőt, háromnegyed részét a tudományos és műszaki vívmányok alkalmazása és a szervezés megjavítása révén érik el. A modern tudomány döntő felfedezései csak a szocialista rendszer viszonyai között hasznosíthatók a köz javára, az egész társadalom békéje és jóléte érdekében.

Az elmúlt negyedszázad folyamán népünk erőfeszítésével megteremtettük a tudományos kutatásoknak és magas képzettségű szakemberek képzésének szilárd alapját. A tudományos kutatóintézetek dolgozóinak száma 1950 óta 4-szeresére, a tudományos kutatásokra fordított összeg 8-szorosára növekedett. Az egész országban létrehoztuk a felsőiskolák és a tudományos kutatóintézetek hálózatát. A kutatás és a felsőiskolai oktatás bázisát gyorsabb ütemben fejlesztettük, mint ahogy a nemzeti jövedelem növekedett, s erre a célra a jövőben sem sajnáljuk majd az eszközöket.

Az állam kiadásai és a tudományos dolgozók erőfeszítései azonban csak akkor lesznek százszázalékosan hatásosak, ha a tudomány az eddiginél szorosabban kapcsolódik majd a gazdasághoz. Azokat a mechanizmusokat, amelyeket azért hoztunk létre, hogy biztosítsák a tudomány vívmányainak alkalmazását a termelésben, ellenőriznünk kell. Az iparban különösen azok a kutatási bázisok igényelnek fejlesztést, amelyek közvetlenül kapcsolódnak a nagy iparvállalatokhoz, kombinátokhoz és iparági egyesülésekhez.

Nekünk nem telik arra, hogy túlságosan sok területen önállóan fejlesszük a kutatómunkát és keressük a megoldásokat, hiszen ehhez óriási anyagi eszközöket és nagyon sok szakembert kell mozgósítani. Éppen ezért összpontosítani kell az erőfeszítéseket bizonyos kutatási területekre, s közben széles körű tudományos és műszaki együttműködést kell megvalósítani a testvéri szocialista országokkal. A tudományos dolgozókkal együtt, ismereteiket és kezdeményezéseiket teljes mértékben hasznosítva, a tudomány és a technika fejlesztési prognózisainak kidolgozását illetően ki kell választanunk a népgazdaság szempontjából leglényegesebb célokat, s ezekre kell összpontosítani az eszközöket és kutatóink tevékenységét.

A népgazdaság korszerűsítése és sokrétű szükségleteinek kielégítése a legszorosabban kapcsolódik a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa keretében más szocialista országokkal folytatott együttműködésünkhöz. A korszerű termelés sokrétűsége, valamint az új termelési ágak fejlesztésének üteme nemzetközi munkamegosztást követel. Még a jól fejlett és gazdag országok sem engedhetik meg maguknak, hogy egyedül állítsák elő az összes modern berendezéseket vagy közlekedési eszközöket. Ezek is egyre átfogóbb kooperációs és szakosítási kapcsolatokra lépnek egymással. A fejlődés jelenlegi szakaszában a gazdasági haladás, a termelőerők fejlődése, valamint a tudományos-technikai forradalom szükségessé teszi a gazdasági integrációt. Ez a folyamat a kapitalista országokban már messze előrehaladt. A szocializmus érdekei a KGST legutóbbi ülésszakának megállapítása szerint valamennyi szocialista országtól azt követelik, hogy meggyorsítsák közösségünk gazdasági integrációjának folyamatát. Kedvez ennek a társadalmasított tervgazdaság természete azzal, hogy megfelelő objektív feltételeket teremt a hosszú távú beruházási és termelési elképzelések összehangolásához, a mélyreható és differenciált szakosításhoz és kooperációhoz a népgazdaság számos területén, a szocialista közös piac fejlesztéséhez az áru-, pénz- és hitelviszonyok területén egyaránt. Ezen a biztos, bár nem könnyű úton haladva, a baráti országokkal együtt igyekszünk emelni gazdaságunk műszaki színvonalát és növelni hatékonyságát.

Eredményeinket gazdasági téren és a társadalmi élet minden területén az emberek – munkások, mérnökök, parasztok, tudósok, tisztviselők és

pedagógusok – érték el. S minél magasabb a szakmai és politikai képzettségük, annál jobban tudnak hozzájárulni az új Lengyelország építésének közös ügyéhez. Ezért fordítunk nagy figyelmet az ifjúság képzésére, arra, hogy minden területen jó szakembereket képezzünk, akik alaposan ismerik szakmájukat, s tudatában vannak az állam és a nép iránti felelősségüknek. Jogunk van elvárni szakembereinktől, hogy a társadalomhoz, az országhoz való viszonyukat ne csak anyagi jövedelmük nagysága határozza meg, hanem legalább annyira a hazafias tudat foka, az a tudat, hogy részt vesznek az ország nagy átalakításában, a nép arra irányuló erőfeszítésében, hogy behozzuk történelmi elmaradottságunkat és az emberek között új, igazságos viszonyokat teremtsünk.

A szocializmus ugyanis nemcsak gazdasági előrehaladás, hanem egyszersmind olyan rendszer építése, amelyben az elsőrendű cél az ember jóléte, amelyben nincs helye kizsákmányolásnak és igazságtalanságnak, amelyben az osztálykülönbségek megszüntetése az életben azonos kiindulópontot biztosít minden ember számára, s amelyben az állampolgár értékének mércéje a munka, a tudás és a társadalmi kötelességérzet.

Ilyen rendszert építünk immár huszonöt esztendeje. Lépésről lépésre megszabadulunk a régi társadalmi viszonyok rossz örökségétől, új valóságot teremtünk és a jobb jövő alapjait vetjük meg.

Ez a jövő a fiatal nemzedéké.

A nép soraiban többségben vannak a fiatalok, a harminc éven aluliak, akik a népi Lengyelországban nevelkedtek és művelődtek. Ennek az életünkben egyre nagyobb helyet elfoglaló nemzedéknek szemében a népi Lengyelország eddigi eredménye nem cél, nem a vágyak és az ambíciók csúcsa, hanem csak kiindulópont az új, a holnapi nap mércéjével mért feladatok megvalósításához.

Ifjúságunknak tudnia kell eredményeinkről, jogairól és privilégiumairól, de többet kell gondolnia kötelességeire. Ne azt kérdezzük a fiataloktól, hogy mit várnak a népi Lengyelországtól, hanem azt, hogy mit várhat tőlük Lengyelország, mit akarnak tenni, hogy országunk gazdagabb, erősebb és boldogabb legyen, hogy a társadalmi, anyagi és szellemi fejlődés újabb magaslataira emelkedjék. S nem kétséges, hogy az ifjúság válasza folytatását jelzi majd annak a törté-

nelmi útnak, amelyre 25 esztendővel ezelőtt léptünk: a szocialista Lengyelország építése útjának.

Ma, amikor elhaladunk az út első negyedszázadát jelző mérföldkő mellett, szeretnénk a szejm tribünjéről szívből jövő köszönetet mondani és őszinte elismerésünket kifejezni a szocialista Lengyelország minden építőjének, vívmányai alkotóinak, a munkásosztálynak, a dolgozó parasztságnak, a műszaki és a humán értelmiségnek, az elmúlt 25 év nagy tettei kezdeményezőinek és megvalósítóinak, mindenkinek, aki kezének és agyának áldozatos munkájával erősítette és felvirágoztatta népi hazánkat.

Tisztelt Ház! A népi Lengyelország 25. évfordulóját ma szövetségeseinkkel és barátainkkal együtt, a szomszédos testvéri szocialista államok legfelsőbb képviselőinek jelenlétében ünnepeljük. Az a tény, hogy részt vesznek a szejm ünnepi ülésszakán, jelképezi történelmi sorsunk, érdekeink és céljaink közösségét, szövetségünk megbonthatatlanságát, azt, hogy az emberiségnek új, a jövőbe vezető utat törő szocialista világhoz tartozunk.

Pártunk központi bizottsága, az Egyesült Parasztpárt és a Demokrata Párt vezető szervei, a szejm, az Államtanács és a Lengyel Népköztársaság kormánya nevében szeretném még egyszer forrón üdvözölni kedves vendégeinket:

a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségéből Leonyid Brezsnyev elvtársat, a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának főtitkárát és Nyikolaj Podgornij elvtársat, a Legfelsőbb Szovjet Elnökségének elnökét;

a Csehszlovák Szocialista Köztársaságból Ludvik Svoboda elvtársat, a köztársaság elnökét és Gustáv Husák elvtársat, a Csehszlovák Kommunista Párt Központi Bizottságának első titkárát;

a Német Demokratikus Köztársaságból Willi Stoph elvtársat, a Német Szocialista Egységpárt Központi Bizottsága Politikai Bizottságának tagját, az NDK Minisztertanácsának elnökét, valamint Erich Honnecker elvtársat, a Német Szocialista Egységpárt Központi Bizottságának titkárát.

Szeretném biztosítani kedves vendégeinket és általuk a nagy Szovjetunió testvéri népeit, Csehszlovákia és a Német Demokratikus Köztársaság népeit, hogy a lengyel nép az elmúlt negyedszázadhoz hason-

lóan a jövőben is az internacionalizmus elveihez híven áldozatos munkával fogja fejleszteni hazáját, s ezzel megsokszorozza a népek szocialista közösségének egyesült erejét, szorosabbra fűzi az egységét és következetesen védi a népek békéjét és szabadságát.

Ma, amikor lezárjuk az első negyedszázadot, bizakodással lépünk történelmünk új szakaszába. Ugyanaz az eszme vezérel bennünket, amelyből 25 esztendővel ezelőtt a júliusi kiáltvány megszületett: a szocializmus halhatatlan eszméje.

„Önt a Szovjetunió és a Lengyel Népköztársaság népeinek testvéri barátsága és együttműködése fejlesztésében szerzett kiváló érdemeiért, a béke és a szocializmus megszilárdításáért végzett tevékenységéért, a kommunista világmozgalomban kifejtett sokéves aktív munkálkodásáért a Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetje Lenin-renddel tünteti ki."

Egy kommunista életút kiemelkedő állomása volt az az ünnepség, amelyen a Szovjetunió képviselője az idézett szavak kíséretében Władysław Gomułkának átadta a Lenin-rendet. Hatvanötödik születésnapján érte ez a nagy megtiszteltetés.

Władysław Gomułka, a Lengyel Egyesült Munkáspárt Központi Bizottságának első titkára, a Rzeszów vajdasági Krosnóban született 1905. február 6-án, munkás család gyermekeként. Tizennégy éves kora óta lakatos segédként maga kereste meg kenyerét, esténként pedig iskolába járt.

Már ebben az időben kapcsolatban állt a baloldali szocialista mozgalommal. Olajipari munkásként aktív tagja lett a vegyipari szakszervezetnek, s már 21 éves korában e szakszervezet egyik területi titkára. Részt vett a „Sila" (Erő) Ifjúmunkás Egyesület megszervezésében. Rendszeresen felszólalt a különböző tömeggyűléseken és publikált a baloldali sajtóban, élesen bírálva az akkori lengyelországi viszonyokat, és a Lengyel Szocialista Párt jobboldali vezetőségét. A burzsoá hatóságok felfigyeltek az ifjú forradalmárra, s 1926-ban baloldali sajtótermékek terjesztéséért letartóztatták. A munkások azonban nem hagyták magára, és egy általános sztrájk követelései között szerepelt az ő szabadlábra helyezése is. A hatóságok meghátráltak az egységesen

fellépő munkások előtt. Gomułka kiszabadulása után tovább folytatta szakszervezeti tevékenységét, egyik szervezője volt az olajipari munkások általános sztrájkjának.

A munkásmozgalomban mind közelebb került a kommunistákhoz, akikben igaz harcostársakra talált. 1926-ban lépett be a Lengyel Kommunista Pártba, amely továbbra is a szakszervezetek keretében végzett pártmunkával bízta meg.

1928-ban Varsóba ment, itt a Vegyipari Munkások Szakszervezetének titkárává választották. Később a dąbrowai szénmedence munkásainak harcát irányította. Kiemelkedő tevékenysége elismeréseként 1930-ban már a szakszervezet országos titkárává választották, majd a Szakszervezeti Baloldal Országos Szervező Bizottságának titkára lett. Ilyen minőségben nagyhatású sztrájkokat szervezett és illegális tanácskozásokat tartott. Nevéhez fűződik például a lengyel reakciót megfélemlítő łódzi textilsztrájk kibontakoztatása. 1932 és 1939 között kétszer is letartóztatták és bebörtönözték. Első ízben 4 évre ítélték, de 1934-ben súlyos egészségi állapotára való tekintettel feltételesen szabadlábra helyezték. A párt ekkor a Szovjetunióba küldte, itt a moszkvai Nemzetközi Lenin-intézet hallgatója volt. 1936-ban visszatért Lengyelországba, és a Lengyel Kommunista Párt sziléziai körzeti titkára lett. Ekkor tartóztatták le ismét, 7 évi börtönre ítélték.

1939-ben, a háború kitörésekor kiszabadult, csatlakozott a varsói ellenállási mozgalomhoz, majd a Bug-vonal mögé sikerült jutnia. Itt csatlakozott egy baloldali csoporthoz, s azzal együtt visszatért az úgynevezett főkormányzóságba. Szervezési munkába kezdett, s részt vett a Lengyel Munkáspárt harci csoportjainak kárpátaljai fegyveres harcaiban.

1942-ben a Lengyel Munkáspárt Központi Bizottsága Varsóba szólította, és a varsói pártszervezetnek lett a titkára. A német fasiszta megszállás legnehezebb időszakában nagy bátorsággal harcolt a győzelemért, Lengyelország újjászületéséért. Az illegális pártsajtó hasábjain megjelent számos írásában nemzeti összefogásra hívta fel a nemzet haladó erőit, elítélte a londoni emigráns kormány politikáját, s fáradhatatlanul hirdette a szövetséget a Szovjetunióval, az együttműködést a szovjet hadsereggel. Egyik alkotója volt a Lengyel Munkáspárt

„Amiért harcolunk" címmel 1943 novemberében megjelent programnyilatkozatának. Ugyanebben az időben a Lengyel Munkáspárt Központi Bizottságának főtitkárává választották.

Lengyelország felszabadulása után a nemzeti újjászületés kimagasló vezetője. Miközben irányítja a Lengyel Munkáspártot, közreműködik a Nemzeti Felszabadítási Bizottság programjának megvalósításában, tárcát vállal az első népi kormányban is. 1945-ben miniszterelnökhelyettes, majd az év végétől a legnehezebb megbízatást vállalja: a visszacsatolt területek minisztere, 1947-ben az Alkotmányozó Nemzetgyűlés is megerősíti ebben a tisztségében. Közben megtartják a Lengyel Munkáspárt I. kongresszusát, s ez továbbra is a párt főtitkárának választja. Magas párt és állami funkciójában a reakció elleni harcra, a társadalmi reformok megvalósítására, a munkásegység megteremtésére összpontosítja erőfeszítéseit.

A Lengyel Munkáspárt Központi Bizottságának augusztusi–szeptemberi plénumával megkezdődik Władysław Gomułka életének szomorú szakasza. Hamis vádak alapján leváltják főtitkári funkciójából, s bár a két munkáspárt egyesülési kongresszusa még a Lengyel Egyesült Munkáspárt Központi Bizottságának tagjává választja, 1949-ben kénytelen kiválni a kormányból, majd a pártvezetőségből. 1951 augusztusában koholt vádak alapján bebörtönzik.

Rehabilitálására 1954 végén kerül sor. Törhetetlen akarattal ismét bekapcsolódik a munkába, és 1956 októberében a LEMP VIII. plénuma a Központi Bizottság első titkárává választja. 1957 óta nemzetgyűlési képviselő és tagja a Lengyel Népköztársaság Államtanácsának. 1956 óta három pártkongresszuson választották meg újra a Központi Bizottság első titkárának.

Władysław Gomułka mint lengyel hazafi és következetes internacionalista örvend nagy megbecsülésnek a lengyel nép körében, a haladó emberek táborában. Őszinte híve és következetes harcosa a nemzetközi kommunista mozgalom és a szocialista országok egységének. Nagy elméleti tudása gazdag élettapasztalattal, forradalmi határozottsággal és politikai érzékkel párosul, ez emeli őt a nagy lengyel államférfiak sorába. Magas funkcióiban is szerény ember maradt, akit elszakíthatatlan szálak fűznek népéhez.

TARTALOM

5 Előszó

7 Beszéd a varsói lengyel–magyar barátsági nagygyűlésen (1964. október 17.)

21 Beszéd a fasizmus fölötti győzelem 20. évfordulója alkalmából a wrocławi Akadémián rendezett nagygyűlésen (1965. május 8.)

41 Felszólalás az SZKP XXIII. kongresszusán (1966. március 30.)

46 Beszéd a lengyel állam millenniuma alkalmából tartott poznańi nagygyűlésen (1966. április 17.)

58 Beszéd a szejmnek a lengyel állam millenniuma alkalmából tartott ünnepi ülésén (1966. július 21.)

88 Beszéd a Kreml Kongresszusi Palotájában tartott szovjet–lengyel barátsági nagygyűlésen (1966. október 15.)

103 Beszéd az európai kommunista és munkáspártok Karlovy Vary-i értekezletén (1967. április 24.)

116 Beszéd a Lengyel Egyesült Munkáspárt Központi Bizottságának VIII. plénumán (1967. május 17.)

127 Beszéd a varsói pártaktíva ülésén (1968. március 19.)

156 Beszéd az új lengyel–magyar barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés aláírása alkalmából (1968. május 16.)

162 Beszéd a katowicei kongresszus-előkészítő pártkonferencián (1968. október 11.)

176 Beszámoló a Lengyel Egyesült Munkáspárt V. kongresszusán (1968. november 11.)

267 Beszéd a varsói választókkal való találkozón (1969. május 17.)

288 Beszéd a kommunista és munkáspártok moszkvai tanácskozásán (1969. június 6.)

308 Beszéd a népi Lengyelország megalakulásának 25. évfordulóján (1969. július 21.)

331 Władysław Gomułka

A KIADÁSÉRT FELEL A KOSSUTH KÖNYVKIADÓ IGAZGATÓJA. SZERKESZTETTE FEDOR JÁNOS. A KÖTÉSTERV ERDÉLYI JÁNOS MUNKÁJA. MŰSZAKI VEZETŐ SZÉCSI ANDOR. MŰSZAKI SZERKESZTŐ GYENES L. GYÖRGY. A SZEDÉST 1970. I. 15-ÉN KEZDTÉK MEG. MEGJELENT 1970. VI. 29-ÉN 2500 PÉLDÁNYBAN. TERJEDELME 21 (A/5) ÍV. PL – 95 – K – 7074 – 700014/1 – ZRÍNYI NYOMDA, BUDAPEST. F. V.: BOLGÁR IMRE